

Martijn Benders

Waarover de piranha droomt in de limonadesloot

De Kaneelfabriek

Tweede druk july 2023
© 2023 Stichting De Kaneelfabriek
Brabantschoek 10, 5071 NM Udenhout
Ontwerp omslag: Burcu B. Köken
Ontwerp binnenwerk: Martijn Benders
ISBN 9789083112084 | NUR 730

Voorwoord

Welkom in dit boek. Het is een filosofisch werk, waarin ik tevens een bijzonder aardige man aanschrijf in een poging hem te vervangen – een vruchteloze missie, want iedereen weet dat hij veel geschikter voor de baan is dan ik. Waarschijnlijk zullen uitrekselkabouters, mochten ze het ooit volledig hebben gelezen, een vurig betoog houden: “Benders, dit zijn drie boeken in één, een filosofieboek over de fantasie, een brievenboek en een sollicitatieboek. Wat een chaos!” Maar dan zal ik mij verdedigen en aantonen dat de auteur hier op filosofische wijze zijn eigen dystopie weet uit te beelden, als waarschuwing voor andere schrijvers, om de verlossende clown uit te hangen – werkelijk, het is een verschrikking.

Ik schrijf dit ‘s ochtends om half zeven in het Reuzengebergte in Polen, uitkijkend over een mistig, indigo landschap. Gisteren dronken we ambrosia, gemaakt van zelfgeplukte vliegenschimmels. Veronique is een geweldige jaagster, want zij kan vliegenschimmels horen zingen. Nee, nee, dat is geen letterlijk zingen, maar desondanks is het een vorm van zang, en over deze bijzondere vorm gaat dit boek grotendeels. Over hoe je kunt leren subtiliteiten weer toe te staan, en hoe de mensheid door bepaalde krachten in een wurggreep wordt gehouden, krachten die niets goeds voorhebben.

U, geëerde lezer, dit alles komt u toe, en ik hoop dat dit boek u oprecht iets van waarde zal weten toe te zingen.

Martinus Benders

Het Kinderrijk

Steeds vaker lees ik eigentijdse literatuur met tranen in mijn ogen. Niet omdat ik het zo goed of slecht vind, maar omdat ik tot in mijn diepste vezels besef: dit is kinderarbeid. Het is een kwaadaardige industrie geworden die minderjarigen laat zwoegen om bedrijfswinsten te verzekeren. De debutanten worden steeds jonger en de poortwachters bij de Postcodeloterij-uitgeverijen, die zelf amper de twintig zijn gepasseerd, scouten al op de kleuterschool en onder Eppo-abonnees voor nieuw schrijftalent. Dit kan zo niet langer. Wanneer gaat de politiek ingrijpen? Oh, wacht, dit is al het resultaat van precies dat soort ingrijpen.

Wat dat betreft wil ik ook een andere vorm van kinderarbeid onder de loep nemen: de school. Men beschouwt het eindeloos uit het hoofd leren van onzin niet als 'kinderarbeid', maar als kinderen met hun handen in de aarde wroeten wel. Wat is de filosofische basis hiervoor? Dat is mij volstrekt onduidelijk. Al vanaf hun vierde levensjaar worden die arme kinderen aan het werk gezet in een soort kamp.

Schijnbaar erkennen we fysieke dwangarbeid, maar niet geestelijke, hoewel je op school wel degelijk fysiek aanwezig moet zijn. En niet alleen aanwezig, je moet je lichaam volledig ondergeschikt maken aan een vaak onbevoegde, tirannieke figuur. Je verliest bijna volledig de zeggenschap over je eigen lichaam. Waar een kind dat aardappels rooit even kan gaan wandelen, is dat er voor de kennisvergarende leerling niet bij: die heeft alle controle over zijn lichaam verloren. Voor de komende twintig jaar. Zonder mogelijkheid tot beroep.

Waarom? Hoe heeft dit ooit zo kunnen ontstaan? Ik ga hier niet de geschiedenis van het onderwijs ontvouwen, noch de uitstekende bezwaren die Nietzsche in zijn lezing over het onderwijs naar voren bracht herhalen. Nee, ik wil het hier liever hebben over iets fundamenteels: het menselijk brein zelf en dan met name de menselijke fantasie, dromen

en... sprookjes!

Sprookjes zijn doorgaans enigszins grimmig – een woord dat zelf aan de gebroeders Grimm is ontleend. Eigenlijk zie je in sprookjes zelden overdreven positieve archetypen, en dat is niet zonder reden: het sprookje is in wezen bedoeld om de kinderziel te begeleiden van zijn droomwereld naar de volwassenheid.

Sprookjes zijn echter grotendeels vervangen door superhelden, en dat geeft zeker niet hetzelfde effect: de superheld dient niet als didactisch instrument om kinderen voor te bereiden op een duistere wereld, maar vormt veeleer een nogal kinderachtige ontsnappingsfantasie uit die duistere wereld, terug naar de kindertijd.

Nu kinderen opgroeien met superhelden, is de cruciale vraag wat voor effect dit zal hebben op hun vermogen om met de volwassen wereld om te gaan. De bovennatuurlijke krachten die deze verhalen projecteren, zijn volstrekt onrealistisch. Daarom lijkt het mij niet vergezocht om te stellen dat een van de redenen dat we zoveel jongeren met psychiatrische problemen zien, is dat we het sprookje hebben ingeruild voor de superheld.

Deze superheld houdt het opgroeiende kind in een soort super-greep: wat voor problemen er ook op je pad komen, er is een externe kracht die alle problemen voor jou zal oplossen.

In een sprookje als ‘Roodkapje’ zijn er geen superkrachten, noch supergoede mensen. Het is een sprookje over gewone mensen die door de natuur worden bedrogen. Als je de jager in het sprookje superkrachten geeft, dan is het voor Roodkapje niet meer nodig om achterdochtig of zelfs maar slim te zijn - de jager zal uiteindelijk alle problemen voor

Hierdoor wordt, dankzij de superheld, eigenlijk niemand echt volwassen. En aangezien de harde, volwassen wereld niet zomaar verdwijnt als je je ogen dichtknijpt, krijg je enerzijds een generatie met veel psychische problemen en anderzijds een soort hyperrealiteit vol mensen die denken dat een 'identiteit' het antwoord is op alle problemen. Dit resulteert dus in wagonladingen tienerpoëzie waarin men eeuwig worstelt met de eigen identiteit, omdat het zo ontzettend lastig is om in dit tijdperk op te groeien.

Dat laatste is natuurlijk waar, maar is deels juist te wijten aan de verhalen die we vertellen.

Hypothese: wat mensen hun fantasie noemen, is een door de centrale psyborg gekweekte hersenaandoening, vol superhelden, archetypen, verwachtingen en kinderachtige ideeën, allemaal in dienst van de centrale. De echte fantasie is eerder het rijk van DMT, dat bij elk mens al op zeer jonge leeftijd op geraffineerde wijze is uitgeschakeld, maar dat weer kan worden geactiveerd door gebruik van verschillende technieken.

Trippen is in wezen het leren kennen van je eigen hogere hersenfuncties, en het idee dat je 'bang' moet zijn voor dergelijke functies is een van de meest kenmerkende eigenschappen van een psyborg. Een psyborg doet altijd alsof hij alles zelf onder controle wil hebben, maar wordt in werkelijkheid centraal aangestuurd.

Kamiel Choi op facebook:

en de superheld (ironman, superman, wonderwoman) is identificatiefiguur, waardoor kinderen in het echt meer gefaalde superheld zijn dan gelukt gewoon mens. Magische mensen in een gewone

wereld in plaats van gewone mensen in een magische wereld (als ik je tekst even schuin mag lezen).

Precies. Ik denk dat het fenomeen van de ‘supermoralist’, vertegenwoordigd door de ‘social justice warrior’ aan de linkerkant en de ‘borealist’ aan de rechterkant, direct te herleiden is naar het opgroeien met superhelden als identificatiemiddel. Argumenten zijn niet meer relevant; het gaat om de magische krachten die jij als individu bezit om de kwaadaardige realiteit mee te bevechten. Argumenten zelf zijn kwaadaardig, omdat ze het heldendom bedreigen: ontvrienden is je superwapen, en zo creëert de moderne psychopaat steeds meer zijn eigen bubbel.

Dat de superheld, met zijn superpositieve eigenschappen, wezenlijk een psychopathisch fenomeen is, zie je goed aan de volledige afwezigheid van een echt narratief. Zoals in het echte leven het argument overbodig is geworden, want deel van de kwaadaardige wereld, zo is in het sprookje zelf het verhaal afgeschaft. Een sage als die van Batman, die duidelijk een eenvoudige propagandistische weergave is van de USA zelf – waar marteling van mensen weer sociaal acceptabel werd gemaakt, zag je dat dit ook bij het publiek werd ingeprent via Batman-merchandise: de superheld moet soms het kwade doen, want dat is nodig voor het systeem (The Dark Knight).

We leven in een soort superheldensleur, en pesterige trollen als Trump en Johnson zijn reflecties van deze trollocratie. Trololo! Dat krijg je als je het open debat en de argumenten afschaft – een anti-intellectuele nachtmerrie, met een ijdele pestkop als president, of als literair criticus of voetbalverslaggever in de egalitaire zandbak van instantliteratuur. Trololo!

In dat licht moeten we, denk ik, de ‘jongensboeken’, een term die Jeroen Brouwers gebruikt om alle literatuur van Nescio tot Campert

tot Wieringa te beschrijven, zien: spannende boeken die wezenlijk de desillusie moeten begiftigen met een propagandistisch narratief.

Joe Speedboot is bijvoorbeeld zo'n superheld, gedoemd om te mislukken in de echte wereld. Magische mensen in een gewone wereld, inderdaad, en die Nescio-formule waar Brouwers terecht zo'n hekel aan heeft, bedient natuurlijk een doelgroep: de ietwat intelligente pulpconsument, die net begint te ontwaken uit de kinderwereld, maar duidelijk moet begrijpen dat er buiten die wereld niets is, alleen desillusie.

In een lang artikel op *The Wire* filosofeert Pramod K. Nayar over het fenomeen 'the bad clown', en probeert hij te verklaren waarom wij clowns eng vinden. Echter, zonder de meest voor de hand liggende observatie te maken: dat de joker in dit geval de kijker zelf is, wiens morbide fascinatie voor de kinderwereld van Batman al een vergevorderde vorm van waanzin aangeeft. The Joker is daarmee niet zozeer een film over geesteszieke mensen in de klassieke zin, maar eerder een film over de filmcultuur zelf.

Peter Koch - striptekenaar - probeert me op Facebook te overtuigen van een ander standpunt, namelijk dat 'door meer tijd aan de fantasiewereld te besteden, deze een betekenisgever wordt, waarvan deze post het bewijs vormt.' Ik heb al bezwaar tegen het bestempelen van dit soort strips als 'de fantasiewereld' - want dat is de fantasiewereld niet, het is een voorgekauwd moralistisch verhaal waarbinnen variatie mogelijk is.

Dus, denk ik, we moeten een wezenlijk debat voeren over wat 'de fantasie' eigenlijk is. Wat bedoelen mensen als ze het hebben over hun fantasie?

We kunnen in ieder geval vaststellen dat dit niet de eigen fantasiewereld is. Hebben mensen eigenlijk nog wel een eigen fantasiewereld, en zo ja, wat houdt deze wereld dan in? En hadden mensen in het tijdperk van mythen en sprookjes meer of minder ‘eigen fantasiewereld’?

Wat is fantasie eigenlijk? Woordenboekdefinities zijn niet bijzonder nuttig, want ze wijzen in allerlei richtingen. Er is een psychologische definitie die stelt: (psychologie) het vermogen om met behulp van bestaande voorstellingen nieuwe te vormen.

Een andere definitie spreekt over hersenschimmen, weer een andere over empathisch vermogen. Kortom, fantasie kan bijna alles zijn dat zich in je hoofd kan afspelen. Als definitie is dat niet bijzonder nuttig.

De psychologische definitie is in dit geval interessant: deze stelt dat om te kunnen fantaseren je slechts een bestaande voorstelling nodig hebt om nieuwe te vormen. Je hebt dus een bestaand narratief, dat van Superman bijvoorbeeld, en je droomt over zijn wereld en plaatst bijvoorbeeld jezelf erin, en dat wordt dan ‘fantaseren’ genoemd. De fantast kan dus alleen voortbouwen op het bestaande.

Een merkwaardig woord eigenlijk, fantast. Een fan van de tastzin – in feite dus een heel materialistisch persoon, die zich baseert op bestaande voorstellingen. Maar waaruit bestaat die zo geroemde menselijke fantasie dan? Je hebt beelden. Je hebt gedachten, concepten. Je hebt de logos, het woord. Dat zijn al drie heel verschillende stromingen binnen de hersenen. Is de visuele cortex de bron van fantasie? Of is het het gebied waar abstracte concepten worden bedacht? Of het oeroude gebied van de moedertaal?

Soms zie ik beelden voor me die nergens toe te herleiden zijn. Een psycholoog zou dit waarschijnlijk niet snel geloven, maar het is wel zo. Deze beelden zijn grotesk en onlogisch, en ik verzijn ze niet - ze stromen eenvoudigweg door een bepaald kanaal naar binnen. Is dat fantasie? Nee, dat kan geen fantasie zijn - fantasie houdt in dat je in een bestaande constructie zelf een creatieve aanpassing maakt. De visionair is dus geen fantast, omdat je een visioen niet zelf verzint.

En hoe zit het met poëzie? Zijn de meeste gedichten niet juist zo vervelend omdat ze kleine variaties zijn op overbekende voorstellingen? Zijn de meeste gedichten niet saai omdat ze zo bedacht zijn? Ook hier denk ik dat je uit een bepaald kanaal moet kunnen tappen waar de pure, auditieve variant van het visioen rondwaart, in plaats van saaie variaties op een bekend stramien te verzinnen.

Nee, ik ben dus niet zo dol op 'fantasie'. Naar mijn mening is de fantasie de grootste vijand van de oprechte kunstenaar. Maar ontsnappen aan de fantasie is gemakkelijker gezegd dan gedaan. De meeste mensen leven enkel in hun fan-tasie, hoezeer ze ook denken dat ze in de werkelijkheid leven. Ze zien niets, horen niets en bevinden zich constant in een nevelige wolk van geïmplanteerde gedachten.

In het woord 'fantasie' speelt etymologisch het licht een grote rol, aangezien het afstamt van het Oudgriekse 'phantázō', wat 'ik breng aan het licht, maak zichtbaar' betekent. Als we de wortels van het woord mogen geloven, is alles een fantasie, behalve wat nog niet door het bewustzijn is aangeraakt. Dat is een fascinerende interpretatie, omdat het betekent dat alles wat zich in je hoofd afspeelt een fantasie is, tenzij het onderbewust is, of verborgen voor het bewustzijn.

Daar ligt mijn bezwaar tegen de fantasie als drijvende kracht achter poëzie: alles is al een fantasie.

De Russische filosoof Bakhtin schreef:

“De principes van lachen en de carnavalssfeer, waarop het groteske is gebaseerd, vernietigen de beperkte ernst en alle pretenties van tijdloze betekenis en onvoorwaardelijke waarde van noodzaak. Ze bevrijden het menselijk bewustzijn, het denken en openen de verbeelding voor nieuwe mogelijkheden.”

Met andere woorden: om ons te bevrijden uit de dagelijkse fantasie is niet alleen licht nodig, maar vooral ook de broodnodige duisternis, de vernietigingskracht van het groteske. Door de ‘beperkte ernst’ te doorbreken, kan een grotere, zuiverdere vorm van ernst zich manifesteren die het mogelijk maakt dingen aan het licht te brengen die van veel dieper komen. Want dat is precies wat ontbreekt in het hele idee van fantasie - alleen omdat iets verborgen is, maakt het nog niet interessant.

Elk mens verricht een groot aantal zaken die terecht worden vergeten; ze opnieuw aan het licht brengen is technisch gezien fantaseren, maar het is op geen enkele zinvolle manier interessant.

Nee, de aard van de fantasie is dat deze zonder de krachtige duisternis - zonder de groteske basis van het universum, zonder die vernietigende kracht - de neiging heeft in brave cirkeltjes te lopen, als een ijsberende kluizenaar met een fakkel in zijn grot; slechts als de duisternis zijn grot weet op te slokken en onze kluizenaar de grot uit dwaalt zal zijn fantasie werkelijk nieuwe perspectieven aan het licht weten brengen.

II

Laten we dan eens een ander heikel fenomeen onder de loep nemen: het feit dat mensen dagdromen en fantaseren met elkaar verwarren.

De meesten zeggen te fantaseren als ze aan het dagdromen zijn, of te dagdromen als ze aan het fantaseren waren, maar deze twee begrippen dekken volstrekt niet dezelfde lading.

De man die aan de lopende band werkt en zich inbeeldt een heerlijk sigaretje in de pauze te gaan roken, dat is onze fantast. Hij neemt een bekende voorstelling, en vult die in met iets dat hij wenselijk acht. Veel mensen zouden dit per abuis ook een dagdroom noemen.

Maar dat is het niet. Wie zijn brein goed observeert leert dat *de dagdroom* per definitie juist het omgekeerde is van de fantasie: waar bij de fantasie een bestaande voorstelling wordt ingevuld, vertrekt de dagdroom net als de echte droom vanuit onbekende wateren. Dagdromen is om die reden gevaarlijker – zij schakelt het bewustzijn tijdelijk uit, en ongevallen liggen op de loer. Vanuit het perspectief van de industrie is de fantasie dus wenselijker dan het dagdromen.

Laat ik, op dit punt belandt, weer even teruggaan naar het concept van de school. We leven in toenemende mate in een tijd waarin alle arbeid, ja ook de geestelijke arbeid, door machines kan worden verricht. Terwijl ik dit schrijf zijn er duizenden mensen bezig boeken over A.I. te schrijven.

Wie Keynes kent weet dat deze al in de jaren twintig van de vorige eeuw voorspelde dat de mens een 14-urige werkweek zou hebben in onze huidige tijd, iets dat zich nooit wist manifesteren.

Waarom niet, vraagt u? Omdat wij inherent nog immer functioneren binnen de grenzen van oude religieuze dogma's. Het paradijs bevindt zich niet hier, maar in het hiernamaals. Daarom moet er altijd werk blijven, een soort van duivelse weerklink op *L'art pour l'art*.

De aanname luidt als volgt: dat de mens zich zonder constante bezigheid gaat vervelen. En dus dient hij constant beziggehouden te worden. Mijn vraag hier is uiterst simpel: wie van u verveelt zich 's nachts ooit in zijn dromen? Ik kan het antwoord reeds onthullen: niemand. Maar hoe kan het dan zo zijn, als het brein zichzelf 's nachts nooit verveelt, dat het overdag wel verveeld raakt? Daar is iets scheef, daar wringt een versleten, goedkope schoen.

Waarom kent het brein 's nachts geen verveling en ervaart het overdag zodanig veel onrust dat het alleen door middel van een vorm van slavernij kan overleven? Dit lijkt mij een fundamentele vraag, aangezien we ons gehele waakzame bestaan lijken te offeren aan de god van de *bezigheidstherapie*.

Dr. J. Allan Hobson, psycholoog aan Harvard, stelt in een recent essay dat de zogenaamde 'rapid eye movements', kenmerkend voor de REM-slaap, een soort 'joggen voor het oog' vormen, waarmee het brein zich 'opwarmt voor de dag'.

Oogjoggen? Een excentriek idee, maar het is een voortzetting van de algemene psychologische tendens om dromen te beschouwen als iets dat het dagelijks leven zou verwerken of op een of andere manier reflecteren.

Hobson beschrijft dromen als 'een parallelle bewuste staat' die doorgaans

‘wordt onderdrukt’ in het waakleven (waarom onderdrukt? Het tegenovergestelde kan toch net zo goed worden beweerd: het normale bewustzijn ‘wordt onderdrukt’ tijdens het dromen) - maar wat voor beeldspraak is dit? Wie onderdrukt hier dan voortdurend alles? Is dit niet een volstrekt bizar beeld van de werkelijkheid, twee tirannen die elkaar om beurten onderdrukken?

Maar als we aannemen dat er inderdaad sprake is van *onderdrukking*, wie of wat onderdrukt dan de droomwereld tijdens het waakzijn, en het wakkere zelf tijdens het dromen?

Misschien is het antwoord wel: de fantasie. De fantasie houdt het wakkere bewustzijn in het gareel, en voorkomt op die wijze dat de droomwereld een kans maakt. De fantasie als tiran, in tegenstelling tot het propagandistische beeld dat van de fantasie bestaat als een soort zachte herder, die het bestaan draaglijk moet maken.

De lopende band werker die constant over het roken van een sigaret in de pauze fantaseert – niet moeilijk te zien dat die functie dient om te voorkomen dat hij gaat denken of dromen. De fantasie is dus met name geschikt om te voorkomen dat de geest afdwaalt naar erger.

III

Ik heb een mentale staat gekend waarin ik bijvoorbeeld in geruis compleet nieuwe liederen ontwaarde, liedjes die ik nooit eerder hoorde, die niet bestaan, en niet liedjes die ik actief aan het verzinnen was, nee, ze werden letterlijk voor mijn oor afgespeeld. Filosofe Andrea Speijer-Beek, met wie ik samen de hoofdredactie van *De Honingzaag* doe, had als kind precies hetzelfde, ze hoorde Tchaikovski achtige muziek letterlijk in de kamer spelen.

Psychologen verwijzen naar dit fenomeen als auditieve pareidolie. Het zou ontstaan omdat ons brein probeert patronen te herkennen in willekeurige informatie. Maar mijn vraag is: hoe kan ons brein in dergelijke omstandigheden volledig nieuwe, coherente liederen creëren? Het is begrijpelijk dat een brein fragmenten van bestaande liederen oproept bij willekeurige ruis, maar compleet nieuwe, coherente liederen?

Vanwaar komt de creatieve schittering die daarvoor nodig zou zijn? Om naadloos iets nieuws te kunnen 'afspelen' voor de eigenaar van het brein, hoeveel rekenkracht zou dat wel niet vereisen? Ik kan me niet voorstellen dat een computer dit snel zou kunnen doen. Maar blijkbaar zijn onze hersenen in staat om onmiddellijk liederen te componeren uit willekeurige informatie, zonder enige bewuste betrokkenheid. Dat is ronduit verbijsterend!

Laatst viel het me op in de supermarkt dat 'De Zak van Sinterklaas' is gebaseerd op een Ierse melodie. Ik begon uit volle borst mee te zingen, en al snel merkte ik dat Sinterklaasliedjes absoluut niet bedoeld zijn om mee te zingen; ze moeten passief worden ondergaan. De bakker in de supermarkt keek me aan alsof ze Charles Manson zag, en zowel voor- als tegenstanders van Zwarte Piet toonden geen enkele waardering voor mijn zangkunsten. Voor de tegenstanders leek ik een enge radicale racist, terwijl voor de voorstanders ik een perverse figuur was die de onuitgesproken overeenkomst - dat wij deze infantiliteiten passief moeten ondergaan - op een verschrikkelijke manier schond.

We zien hier weer hoe de menselijke fantasie echt werkt en welke rol deze speelt: in de verbeelding van de voorstander word ik, als iemand die meezingt, gezien als iemand die de stilzwijgend geaccepteerde etiquette doorbreekt. Deze onuitgesproken afspraak dat deze liederen de magie van de kindertijd beschermen en daarom niet als realistisch lied ten gehore gebracht mogen worden. De tegenstanders, daarentegen, stellen zich een soort racistisch monster voor, een barbaar; in beide gevallen wordt een incorrect beeld gevormd.

Dus, de fantasie dient altijd de heersende ideologie.

Natuurlijk kan men stellen dat mensen altijd moeite hebben met anderen die hardop meezingen met wat dan ook - maar dat is niet helemaal waar. Toen ik het eens uitprobeerde, bleek dat meezingen met Engelstalige popliedjes bij velen een glimlach op het gezicht toverde, terwijl meezingen met Sinterklaasliedjes alleen afschuw opriep.

Een ander interessant punt: waarom kan een terrorist zich wel verbergen in een boerka maar niet in de veel effectievere vermomming van Zwarte Piet? Als de overheid hier consistent en logisch zou zijn, zou ze de traditie onmiddellijk verbieden. Ze doen dat niet, omdat consistentie hen fundamenteel niet interesseert (en dus ook rechtvaardigheid niet) - maar als ik een voorstander van Zwarte Piet zou zijn, zou ik deze kans aangrijpen om juist deze ontmaskeringspolitiek, waarin de burger altijd bloot moet staan aan de superstaat, als een fascistische tendens te bestempelen. Dat zou niet ver van de waarheid zijn. Het Chinese-type fascisme versus het oude koloniale racisme - is dit het gevecht van onze tijd? Hoe je het ook bekijkt, het is in ieder geval een bizar fenomeen.

Maar laat ik even terugkomen op die 'audio pareidolia' en de implicaties die dit fenomeen heeft op de werking van het brein. We leren hier dus

eigenlijk dat er behalve de fantasie ook een ander type scheppende macht bestaat.

Er vindt hier iets zeer opmerkelijks plaats. Mensen gedragen zich alsof ze geloven in een naderende apocalyps. Uit gewoonte. Maar het consumptiegedrag blijft ongewijzigd. Vijfentwintig jaar van veganistisch activisme heeft nauwelijks effect gehad: op sociale media eet niemand vlees, of slechts sporadisch. Het zelfbeeld van de mensheid blijkt juist de fantasie waar we naar op zoek waren: een totaal incorrect beeld, een duivels idool, gevoed en aanbeden door commercie.

Fantasie is de trouwste dienaar van het normalo-fascisme. Heb je je ooit afgevraagd wat je aan de wereld zou veranderen als je een superheld was? Zelfs na dertig jaar talloze superhelden te hebben geconsumeerd, durf ik te wedden dat je jezelf die vraag nog nooit hebt gesteld. Superhelden hebben nooit politieke meningen, maar dat komt omdat ze politieke creaties zijn.

Wat kunnen we concluderen uit de grote evolutie - van heldenepos naar sprookje naar superheld?

In een heldenepos zoals de Ilias, zie je dat de tribale structuur van de godenwereld intrinsiek verbonden is met de wereld van de mens. Avonturen zoals die van Odysseus zouden in theorie voor iedereen kunnen zijn, mits de grillige goden enigszins meewerken.

In sprookjes wordt de buitenwereld grimmiger, donkerder en vol weerstand. Het sprookje is gevuld met angst en waarschuwingen: wees voorzichtig, ga liever niet op avontuur. Goden zijn opvallend afwezig: het lijkt erop dat het monotheïsme in verhalen de terugkeer van de natuur veroorzaakte. Dat is ook logisch, aangezien het monotheïsme zich niet

echt leent voor verhaalcultuur. Waarom herleven helden, nu in een vorm onaantastbaarder dan ooit, zonder de dreiging van onberekenbare goden die hen zonder aarzeling kunnen vernietigen? Wat is er tekortgeschoten aan het oude sprookje dat het zijn relevantie heeft verloren?

De boodschap van het superheldenverhaal is niet langer een belofte dat een dergelijk avontuur iedereen zou kunnen overkomen. Integendeel, het vertelt ons dat onze problemen zullen worden opgelost door een entiteit, een kracht die de almachtige Big Brother bijstaat in zijn streven naar een nog perfectere versie van zichzelf.

De gewone mens heeft zijn avontuurlijke potentieel volledig verloren. In het heldenepos kon hij zich nog voorstellen dat hij, onder gunstige omstandigheden, de goden kon verleiden. Het sprookje echter ontmoedigde elk avontuur met zijn kwaadaardige natuur, en in de huidige fase is avontuur ronduit onmogelijk geworden: er is alleen nog passiviteit, alles wordt voor je opgelost door onaantastbare plastic figuren.

In deze context, waarin alles - van film tot literatuur - ten dienste staat van deze plastic figuren, en de creatieve mens is gereduceerd tot een verteller die verhalen weeft over hoe Big Brother zichzelf continu verbetert, nadert het systeem zijn perfectie. Het is dan ook des te opmerkelijker dat de film 'Joker' bijna een volledige 180 graden draait naar het concept van het sprookje. Wat is hier precies gaande?

Plotseling is de buitenwereld, inclusief *Big Brother*, grimmiger dan ooit tevoren.

Het begrip hiervoor ligt in de afloop van de film. Batman wordt geboren uit de chaos die Joker teweegbrengt - een chaos die weerklank vindt als een geloofwaardig protest. In dit protest ontmoeten de ouders van Batman hun tragische einde. Joker eindigt uiteindelijk in een gekkenhuis, de voor de hand liggende plek voor de politieke dissident in de ogen van de gevestigde orde. Met andere woorden, er wordt nogmaals gesuggereerd dat de plastic held noodzakelijk is om de ongetemde natuur te beteugelen. Als je je lot overgeeft aan deze ontembare natuur, eindig je in een gekkenhuis, een hond die zijn eigen staart najaagt.

Het is de herrijzenis van het sprookje, maar dan binnen de context van de superheldenmythologie, mogelijk als reactie op de behoefte aan een krachtiger signaal. De 'wappie', of dwaze dissident, wordt begrijpelijk gemaakt, maar toch wordt het veilige, geordende leven voorgesteld als de verstandige keuze. Kies dus voor de 'appie', of de gevestigde orde!

In één verhaal van Tsjechov kun je meer geestelijke voeding vinden dan in tien jaar Netflix. Maar uit één aflevering van Peaky Blinders kun je meer geestelijke voeding halen dan uit tien boeken van een gemiddelde Nederlandse auteur. En uit één boek van een gemiddelde Nederlandse auteur kun je meer voeding halen dan uit nog tien minuten rondwalen op Facebook, als Martinus even geen zin heeft een parabel af te maken.

Fantasie en geschiedenis zijn met elkaar verstrengeld - neem bijvoorbeeld het idee dat de zogenaamde 'spoken word'-cultuur een soort terugkeer zou betekenen naar poëzie als een orale traditie. Dit idee dient voornamelijk ter legitimatie: we hebben hier niet te maken met een vorm van entertainment die uit Amerika is geïmporteerd, maar met iets dat de hele schriftcultuur voorafging en zelfs voortbracht. Werkelijk? En wat omvatte die orale traditie in de vijftiende eeuw, behalve enkele rondreizende handelaars die van stad tot stad trokken met hun liedjes? Reciteerden mensen die niet konden lezen of schrijven massaal Latijnse gedichten op elkaars verjaardagen?

Het is onzin - maar er bestond inderdaad een lange poëtische traditie in Europa die de schriftcultuur voorafging. De oude Ierse koninkrijken die het christendom voorafgingen, kenden de Ollav, een hofdichter die zo belangrijk was dat - je zou het niet geloven - het bij wet bepaald was dat hij te allen tijde het recht had om in het bed van de koning te slapen. En die wet had volgens James Carney, de gerenommeerde geleerde van de Keltische geschiedenis, geen seksuele implicaties, maar was meer een gevolg van de middeleeuwse Ierse traditie van 'samen drinken, samen de roes uitslapen'. We zullen zijn woord voor waar moeten aannemen.

Voor die oude, poëtische traditie moet je dus in Ierland zijn. Het aanzien van de Ollav was zelfs hoger dan dat van de Opperdruide. De Ierse koningen waren voortdurend in oorlog met elkaar en het was de taak van de Ollav om ervoor te zorgen dat hun daden in de cultuur zouden overleven. Deze traditie was verre van 'oraal', net als bij de Romeinen en oude Grieken: de gedichten werden in het oud-Gaelisch opgetekend. Er was geen sprake van een orale volkscultuur van zelfschrijvende dichters, maar juist van een uiterst officiële positie die pas duizend jaar later in het gedrang kwam door het toedoen van de Katholieke Kerk, die weinig moest hebben van de macht van deze Ollavs.

Maar tegen de tijd dat de Ollav als cultureel fenomeen helemaal was uitgespeeld, waren we al bijna in de tijd van Shakespeare, dus dat hele idee van een orale volkstraditie kan als fantasie worden afgeschreven. Zoiets is er nooit geweest en zal er ook nooit komen, want laten we eerlijk zijn: wie kent er ook maar één gedicht van deze spoken word artiesten uit zijn hoofd en reciteert dat op verjaardagen en feestjes?

Niemand. Het idee van een 'orale traditie' is dus misleidend. Het is een tamelijk kleurloze manier om geschiedvervalsing te plegen en te proberen de schriftcultuur in eigen voordeel te ondermijnen.

De Kelten kwamen uit Wit-Rusland. Poëzie is over het algemeen geen erg westerse traditie. Het Romeinse Rijk leverde in 1200 jaar welgeteld 37 dichters op, dat is gemiddeld 3 dichters per eeuw. De oude Grieken deden het al een stuk beter, liefst 73 dichters in krap 700 jaar, toch een gemiddelde van bijna 11 per eeuw. De Romeinen waren, anders gesteld, minder toegewijd aan de poëzie, of misschien waren - gezien het feit dat het hier om alle bekende dichters gaat zonder kwalitatieve selectie -

De Grieken waren wellicht gewoon beter in het conserveren van hun poëzie. Het is mogelijk dat de meeste gedichten destijds voornamelijk mondeling werden doorgegeven en daarom verloren zijn gegaan. Echter, gezien de geschiedenis, lijkt het aannemelijker dat bepaalde werken als ongewenst werden beschouwd en om die reden vernietigd werden.

Bijvoorbeeld, de boeken van Claudius zijn waarschijnlijk vernietigd omdat ze de Etrusken - een niet-patriarchale samenleving - te positief afschilderden. Als deze gewoonte om ongewenste werken te vernietigen bestond, en er waren verhoudingsgewijs weinig dichters, dan is dit een behoorlijk geloofwaardige aanname.

Dit lijkt met name waarschijnlijk wanneer we bedenken dat er een nieuwe wereldgodsdienst opkomend was die op andere continenten bewust hele bibliotheken in brand stak. Cultuurvernietiging is een traditie in een bepaalde mentaliteit die door de Romeinen werd aangemoedigd.

Het is daarom des te onbegrijpelijker dat men in het onderwijs zo druk doende is de Romeinen als een poëtisch volk af te schilderen. Het is niet alleen in het onderwijs; zelfs tegenwoordig zijn er dichters die zich aangetrokken voelen tot de Romeinse *potjeslatijnzijde*, in de veronderstelling dat dit hen in een gunstig licht plaatst.

De bloedbaden, het kolonialisme, het fascisme, de slavernij - dit alles heeft in 1200 jaar tijd slechts één goede dichter voortgebracht.

Cultuurvernietiging is hier kenmerkend: de bibliotheek van de Azteken in brand steken puur en alleen om de eigen propaganda te ondersteunen.

“Het is geen groot geheim dat de Etrusken geen patriarchale samenleving waren, maar juist een van de meest gelijkwaardige maatschappijen die ooit op deze wereld hebben bestaan. Het feit dat er tegenwoordig weinig bekend is over de Etrusken, is geen toeval, maar kan worden toegeschreven aan een bepaalde mentaliteit die tot op de dag van vandaag heeft weten te overleven. Er zijn machten die erop uit zijn boeken te verbranden, te wissen, te onderdrukken of te marginaliseren. Er zijn machten die er geen enkel probleem mee hebben om de geschiedenis van een heel continent in één klap te wissen.

Als mijn scriptie klopt, houdt dit in dat ‘orale cultuur’ in wezen een eufemisme is voor censuur. Ik durf te stellen dat er in de geschiedenis van de poëzie een coup heeft plaatsgevonden, een coup die uitging van precies het minst poëtische volk, de Romeinse slavenhouders, die de kerk en het schoolsysteem bedachten om hun verwerpelijke cultuur als de enige juiste optie te verspreiden. En als onderdeel daarvan bedacht men in de zestiende eeuw, naast de heks, ook de traditie van de bard.

Het woord ‘bard’ is afkomstig uit het Schots-Gaelische ‘bàrd’ of het Welshe ‘bardd’. In de zestiende eeuw was het voornamelijk een lokaal scheldwoord voor slechte muzikanten. Sir Walter Scott is verantwoordelijk voor het oppoetsen van het romantische imago van de bard. Hij was een dichter uit de achttiende eeuw, behorend tot de traditie van het Europese romantisme, en hij speelde een grote politieke rol binnen het establishment van die tijd. Zijn voornaamste doel was het neerschrijven van een onafhankelijke Schotse geschiedenis.

There is a voice among the trees,
That mingles with the groaning oak-
That mingles with the stormy breeze,
And the lake-waves dashing against the rock;-

There is a voice within the wood,
The voice of the Bard in fitful mood;
His song was louder than the blast,
As the Bard of Glenmore through the forest past.

Het was precies hier dat de Ierse Ollav, twee eeuwen nadat hij verdwenen was, opnieuw tot leven werd gebracht als een karikatuur. Sir Walter Scott nam een scheldwoord voor slechte muzikanten en herschreef de Schotse geschiedenis. Volgens hem was die het resultaat van minstrelen en wilde barden, geheel in de beste romantische traditie en de Schotse adelscultuur. Volgens hem waren er geen valsziende muzikanten, alles was een oude Schotse traditie. Door het woord ‘bard’ te kiezen, konden de Ieren handig worden vergeten, omdat het immers niet zo kon zijn dat zij een interessantere geschiedenis hadden dan de Schotten.

Vandaag de dag is men echter ook alweer vergeten dat Scott bestond. Het idee van de ‘bard’ leeft eigenlijk nog voornamelijk als gevolg van de Asterix & Obelix-strip, waardoor mensen nu per abuis menen dat het een Franse traditie was. Het was wel een Gallische traditie, dat klopt, maar het was overgewaaid samen met de Druiden uit Ierland.

Uit dit gedicht van Burns uit 1787 lees je al af hoe destijds het woord ‘bard’ een scheldwoord was:

The Bard At Inverary

Whoe'er he be that sojourns here,
I pity much his case,
Unless he comes to wait upon
The Lord their God, His Grace.

And Highland scab and hunger:
If Providence has sent me here,
'Twas surely in his anger.

Of, nog duidelijker, uit dit gedicht uit 1786:

A Bard's Epitaph

Is there a whim-inspired fool,
Owre fast for thought, owre hot for rule,
Owre blate to seek, owre proud to snool,
Let him draw near;
And owre this grassy heap sing dool,
And drap a tear.

Is there a bard of rustic song,
Who, noteless, steals the crowds among,
That weekly this area throng,
O, pass not by!
But, with a frater-feeling strong,
Here, heave a sigh.

De bard werd gezien als een idioot, onderhevig aan grillige futiliteiten, een aansteller, een floetje van de ergste orde. Precies het beeld dat we, inderdaad, uit de 'Asterix' kennen – maar hoe eigenaardig is het precies dat Scott juist dit woord koos om dichters mee aan te gaan duiden? Alsof het al niet verdacht genoeg is dat hij als zittende, door de Engelsen geridderde macht de Schotse geschiedenis als een soort romantisch sprookje wou herschrijven – nee, tot overmaat van ramp moest hier een agenda ten uitvoer gebracht worden die de Ierse invloeden zou vervangen

door de Engels/Romeinse. En hoe doe je dat beter dan door een traditioneel in het Keltische machtige positie voor eeuwig te verbinden aan een volks scheldwoord?

Waar de dichter dus eerst de gezel en het ijkpunt van de koning was, werd hij nu een soort vervelende werkeloze, een beeld dat tot op de dag van vandaag ook in onze maatschappij prevaleert. Iets wat de Engelse machthebbers natuurlijk als geroepen kwam: die oervervelende Ieren, die ze door de hele geschiedenis heen er maar niet onder kregen – hun hoogste waarden werden nu de laagste.

Wat Walter Scott poogde bewerkstelligen met de Schotse geschiedenis was in werkelijkheid een vorm van revisionisme: herschrijf de geschiedenis, introduceer Bildungselementen (de verguisde bard moet soort nationale held worden) en hoewel de geschiedenis natuurlijk van het revisionisme aan elkaar hangt is het toch echt het fascistische Alma Mater van de Romeinen die waarlijk in deze techniek uitblonken. Kortom, de maffia herschrijft de geschiedenis, en beperkt zich daarbij niet tot de eigen geschiedschrijving.

In crisistijden, als fascistische tendensen vaak de kop op steken zie je dan ook het revisionisme welig tieren. Dit maakt het des te nijpender dat bepaalde groepen vanuit het historisch geprivilegieerde Amsterdam met hele radicale vormen van revisionisme menen een goede duit in het zakje te kunnen doen – het eisenpakket is zo buitenissig en wereldvreemd dat je er bijna een soort nieuwe futuristische beweging zou ontwaren, ware het niet dat bijna alles doordrenkt is van een kleinburgerlijk moraaltje, en het maakt duidelijk dat fascisme allang geen fenomeen meer is dat alleen op de rechterflank speelt.

Wat we dus wezenlijk zien is dat het archetype van de krijger-dichter (het

machtige woord, de dichter als archetype waar je voor op de tellen moest passen) door de geschiedenis heen middels een kunstgreep werd vervangen door een pathetische figuur, die dient om de romanisatie van het westen verder op gang te krijgen. Een doelbewuste erosie van de macht van het woord, zodat de machthebbers zich van verantwoording konden vrijmaken.

Die voortschrijdende erosie zie je goed in het beeld dat van de aristocratie bestaat – waar in de 19e eeuw het nog een vereiste was om tenminste de suggestie van eruditie de lucht in te houden (een aristocraat zonder eruditie was nog ondenkbaar, hoewel men dus de dichter al onschadelijk had weten maken) is in de twintigste eeuw de machthebber allang niet meer iemand die van enige eruditie blijkt hoeft geven: een slampamper met veel poen en een wansmaak, volledig ontkoppeld van de macht van het woord. Het dieptepunt in deze ontwikkeling is inmiddels bereikt – minder eruditie en meer ont koppeling is simpelweg niet meer mogelijk. Dus wat nu?

Tegen de stroom inroeien, daar krijg je spieren van. Maar de illusie gaan koesteren dat dankzij je geroei de rivier de andere kant op zal gaan stromen is een ander verhaal.

Heel af en toe hoor je een echo van de Keltische Ollav door, voorbeelden die ik ken zijn Gerrit Komrij en Menno Wigman, die beiden nog het bewustzijn hadden dat een gelegenheidsgedicht ook een gevaarlijk instrument kan zijn, dat zo'n gedicht geen 'opdrachtje' is 'waarin je iets actueels zegt' maar dat met name een gelegenheidsgedicht juist bedoeld is bestaande taboes niet te onderstrepen maar juist onklaar te maken.

De zittende politicus

Hij heeft nog nooit gedanst. Hij kent zijn doel.
Nog nooit is op zijn valse klerkensmoel
Zomaar een lach verschenen, maar die nacht,
Nadat de gek de nar had omgebracht,

Kroop hij zijn bed uit, glimmend van de pret,
En maakte onbespied een pirouette.
Dank, dank, riep hij, het monster is geveeld.
Hij oefende het woord 'geschokt' voor morgen

En sliep als twintig ossen kunnen slapen. |
Straks is hij, voor de camera, vol zorg

Daar klinkt verdomd weer zijn belegen lied.
Hij loopt op straat, ondraaglijk rechtschapen,
En ziet nog steeds het echte monster niet.

Dit gedicht verscheen na de moord op Fortuyn in de krant, en is tot op de dag van vandaag het enige gedicht uit twaalf jaar Dichter-des-vaderlands gedichten waarin een soort bewustzijn aanwezig is dat de rol van een dichter niet slechts 'op de actualiteit inspelen' is maar wezenlijk een tegenpool te zijn voor de zittende macht. De dichter is hier niet slechts iemand die een krantenbericht op mooie wijze herschrijft, maar een macht op zichzelf waar de politicus voor op de tellen dient passen.

Komrij hing het Dichter des Vaderlandschap aan de wilgen, omdat hij werd tegengewerkt door allerlei bureaucratische types – zo werd

hij wel als DDV voor optredens gevraagd, maar moest hij zelf het vliegticket betalen om dat te mogen komen doen, volstrekt onacceptabel natuurlijk. De Nederlander heeft überhaupt geen flauw benul, geen greintje bewustzijn waar het aankomt op erebaantjes: men ziet zo'n functie niet als een manier om een dichter met respect te eren, maar als een dystopisch instrument, een soort klerkenbaantje waarin de kunstenaar naar de pijpen moet dansen van de subsidieverstrekkers. Sindsdien is het met de functie alleen maar van kwaad tot erger geworden. Laat de Eppo het partijprogramma van Groen Links herschrijven en je hebt het niveau te pakken.

De enige andere dichter die eigenlijk geschikt voor de functie was was Menno Wigman, omdat die wel het gelegenheidsgedicht onder de vingers had en het Wigman niet aan bewustzijn ontbrak dat de dichter een rol van belang moet zijn t.o.v. de politiek. Bij Komrij en Wigman zie je de poète maudit als archetype een rol spelen: de dichter is geen pion in het politieke systeem, maar een maatschappelijk onaangepaste figuur, waarin een echo van oude macht doorklinkt van de Ollav:

Herostratos

Er tikken pissebedden in mijn hoofd.
Ze naaien mijn gedachten op.
Ik denk al dagen aan een daad, zo groot,
zo hevig en dramatisch dat mijn naam
in alle kranten komt te staan.

Napoleon, las ik, was kleurenblind
en bloed was voor hem groen als gras.

Nu even stilstaan. Moet je horen: ik
ga straks de straat op, ik besta het, schiet
me leeg en verf de feeststad groen.

Nog voor het eind van het festijn
zal ik de grootste zoekterm zijn.

De poète maudit zal eerder een gedicht schrijven waarin hij het opneemt voor de gekken, de verschoppelingen, de mensen die buiten het systeem vallen. Niet een bundel met realityshow gedichtjes over de politie (Ester Naomi Perquin), in opdracht vervaardigd. Natuurlijk, het poldermodel blijft in zwang – zowel Komrij als Wigman waren geen zuivere maudits, en werkten in zekere zin zelfs gedwee mee aan het systeem waarbinnen zij moesten functioneren – mijn idee was altijd dat Komrij noodgedwongen moest gaan bloemlezen, als compensatie voor zijn veel te scherpe stukken.

Uit de casus Komrij & Hermans valt op te maken dat een kritische houding in Letterenland op weinig waardering hoeft rekenen: Hermans had de grootste moeite zijn boeken nog in publicatie te houden na de publicatie van *Mandarijnen op zwavelzuur* – en bedenk je dat dit allemaal oude roem is, die al een zekere bescherming geniet. *If the Doors or John Lennon were getting started now, the music industry wouldnt sign them in a million years...*

So what do we get? Government music. Dat is de volgende regel uit het lied dat ik hier citeer, Triumph of the Swill van de Dead Kennedys, een leuke parodie op Leni Riefenstahl, De Triomf van het Gezwel.

Gek is dat wanneer ik aan die oude Ierse koninkrijkes denk ik dat eigenlijk onmogelijk kan doen zonder de nodige *Lord of the Rings* en *Game of Thrones* beelden in het hoofd. Hoe makkelijk zou het zijn me te laten gaan, en deze paganistische tijd te gaan romantiseren – maar dan poog ik me in te beelden dat ik als dichter het recht heb bij Koning Willem Alexander in bed te slapen, en bedenk ik me dat zo'n maatschappelijke structuur me heel snel tot een andere levenswandel zou brengen. Destijds was de Koning niet heel veel meer dan een lokale krijgsheer en landbezitter die de enige in het dorp was in het bezit van een aangenaam bankstel.

Natuurlijk, er was een soort mystieke eenheid tussen Koning, Dichter en Druïde. De koning was sterk verbonden met het land waarover hij regeerde, regeerde hij benijn dan bloeide alles, was hij een hark dan zou het land dor en boos worden, zo maakten Dichter en Druïde hem wijs.

Een mooie ecologische opzet – de macht verbonden aan hoe goed de natuur vaart. Maar vooral opvallend is dat deze oude cultuur begreep dat de religie een tegenpool van node heeft: dat er twee krachten nodig zijn om de koning in bedwang en balans te houden, en het is precies hier dat het christendom met veel agressie ingreep: nadat Ierland in de vijftiende eeuw christelijk werd nam de macht van de Ollavs af, tot uiteindelijk slechts de macht van de priester bleef. Het hele systeem van checks and balances op de macht *verviel* daarmee.

De koning werd, zonder de dreiging van satire, een door God geïnstalleerde macht. De satire werd uitgebannen, onklaar gemaakt. De Ollav werd vervangen door een bard, een schertsfiguur, een belabberd zanger. En nu, weer een paar honderd jaar verder, staan wat van die belabberde zangers die geen publiek weten trekken te fantaseren dat hun gebrek aan grip op de schriftuur te danken zou zijn aan een

machtige orale cultuur van internationale barden.

Potsierlijker wordt het allemaal niet, en ze mogen dankbaar zijn dat we niet in het Oude Ierland wonen, want het gramschap van de Ollav was vroeger gevreesder dan welke kerkelijke ballingschap ook.

De poète maudit echter is juist weer een klein tegenwicht voor al deze zich in gildes organiserende barden. Het is niet voor niets zo dat het gedicht van Wigman de titel *Herostratos* draagt, over wie Thomas Browne schrijft:

'But the iniquity of oblivion blindly scattereth her poppy, and deals with the memory of men without distinction to merit of perpetuity.'

De vergetelheid strooit blind met haar opiaten. Overigens is Herostratos juist een slecht voorbeeld van een roemzoekend crimineel – de man gaf immers pas na lange martelingen toe dat hij de tempel in de hens had gezet. De pyromaan is eerder een historisch voorbeeld van de macht van het woord, en de zinledigheid van censuur door de autoriteiten.

De distopie van Eruditie

De waarheid is dat je tegenwoordig nog slechts op de hoogte zou kunnen zijn van alle eigentijdse literatuur als dat ten koste gaat van je kennis van de klassiekers. Zelfs het lezen van het gros van de klassiekers zal je al meer tijd kosten dan je dit leven hebt. Vandaar dat we wie nog pretendeert te kunnen duiden wat ‘modieus’ is op literair vlak met enorme argusogen dienen bekijken: die pretentie kan namelijk alleen bestaan *dankzij* een enorm gebrek aan algemene vorming.

Dit is het wezenlijke dilemma van de moderniteit. Als lezer kun je alleen een politieke keuze maken: werk ik aan mijn eigen vorming, of vind ik het van belang ‘mee te kunnen praten’ met wat smaakmakers, een voorwaarde voor...literair succes? Wie voor het laatste kiest tekent zijn eigen literaire doodvonnis – een eindeloze stroom matigheid wordt je deel, zonder zelfs maar een mogelijkheid tot duiding, want daartoe ontbreekt immers de consensuele basis.

Met andere woorden: wie eigentijds is kan niet erudiet zijn, en ontbreekt het per definitie aan fantasie, omdat het zinloos is al bestaande verhalen te ‘fantaseren’ en dit zie je dus ook in de literaire wereld steeds prominenter gebeuren: men schrijft alsof men in een vacuüm leeft, er geen traditie te bespeuren valt, hele dichtbundels en romans worden geschreven die vaak geen enkele referentie meer bevatten naar de wereldliteratuur.

Dit alles maakt ‘de smaakmaker’ als fenomeen een vijand van de literaire ontwikkeling. Door mensen gedurig middels middelmatige rotzooi van

Ze ontmoedigen het lezen van klassiekers, wat resulteert in een gebrek aan algemene ontwikkeling, terwijl ze precies het tegenovergestelde pretenderen. Ze presenteren zich als dienaren van de literatuur, maar zijn in feite dienaren van de ledigheid, van een tergende oppervlakkigheid, van een aanstellerige catwalk vol goedkope boeken die, zoals Schopenhauer het stelde, slechts hersenschade veroorzaken bij de lezer.

Wie echt wil begrijpen hoe krankzinnig het communisme was, moet Platonov lezen. Wat Platonov's werk zo goed maakt, is zijn vermogen om erover te schrijven zonder cynisme. In zijn 'Zee der Jeugd' zit een aangrijpende scène waarin de proto-communiste Bostolejeva in de grote stad naar spijkers moet zoeken voor haar gemeenschap, omdat er geen spijkers te krijgen zijn. Uiteindelijk zoent ze de directeur van de spijkerfabriek om een kleine voorraad spijkers te kunnen bemachtigen, zodat hun werkelijk krankzinnige plannen uitgevoerd kunnen worden. Een van die plannen is 'het aanboren van de Zee der Jeugd', een soort ondergrondse zee die voor oneindige welvaart in de vorm van vetgemeste koeien zal zorgen.

In een modern boek zou deze kusscène worden afgeschilderd als iets verwerpelijks, maar Platonov beschrijft het zo dat je bewondering begint te koesteren voor de opofferingsgezindheid van Bostolejeva.

Alles hier dient de fantasie van een grootse toekomst. In superlatieve zin zou je kunnen stellen dat Platonov de toekomst al voorzag: de mens is in voortdurende strijd met de wens van de machine, wat zijn schrijven een futuristische en zelfs noodlottige kwaliteit geeft.”

Fantasie die kwaliteit zit te meten

Mijnheer Perez, het Letterenfonds is wat diversiteit betreft een ware kernramp! Het zit vol tot de nok met alfa's. Sterker nog, er is geen enkele bèta te bespeuren binnen het gehele Letterenfonds. Vroeger, denigrerend, noemde men dat 'pretstudies'. Het idee daarachter was dat de harde wetenschappen moeilijk zouden zijn, en dat degenen die minder affiniteit hadden met bijvoorbeeld wiskunde A, zich eerder tot godsdienstlessen en dichtkunst zouden wenden.

Ik deel dit perspectief uiteraard niet. Integendeel, ik ben de eerste die zou beweren dat je voor godsdienstlessen een keiharde godsdienstknobbel nodig zou hebben en dat de hele denigrerende machinegeest de bard heeft uitgevonden om de macht van het woord te neutraliseren. Desalniettemin, mijnheer Perez, wringt er iets; er lijkt een voet in een te kleine schoen te zitten.

Nu, diegenen met de keiharde poëzieknobbels zitten tegenover de 'vijand': de neoliberalen, de VVD'ers met hun rekenmachines, mensen met een sterke focus op representatie, zeg maar. Jullie zijn constant aan het dansen voor deze alfa's om te bewijzen dat jullie nuttig zijn, allemaal alfa's! Ziet u inmiddels het probleem? Groepen alfa's dansen voor andere alfa's met rekenmachines in hun handen, een pervers paringsritueel, luchtfietserij van de ergste soort.

De 'alfa-kunstjes' moeten hun nut bewijzen, vinden de rechtse alfa's, en de linkse alfa's verzinnen dans na dans om dat beeld te bevestigen. Laten we even stilstaan bij het meten van literaire kwaliteit, een typisch alfa-kunstje. Elke bèta zou onmiddellijk de vraag stellen: kwaliteit ten opzichte van wat? Waar ligt de lat? Want als de lat niet gedefinieerd is,

valt er in feite niets te meten. We hebben een dichtbundel. Heeft deze kwaliteit in vergelijking met het oeuvre van Milosz? Of ligt de lat bij, zeg, een Kouwenaar? Waar ligt de lat, mijnheer Perez. U zult bij nader onderzoek ongetwijfeld ontdekken dat de lat helemaal nergens ligt, wat de hele ‘meting’ of beoordeling nogal nutteloos maakt.

Dat hele vervalste peer review proces – een soort omgekeerde peer review; waar normalerwijze in de wetenschap de peer review gebruikt wordt om te kijken wat goed genoeg is om te publiceren gebruikt de kunstwereld er eentje die *op de kop staat*: wat is er niet goed genoeg om van te mogen leven? Want gepubliceerd wordt het allang. Een volkomen bizarre en ronduit kwaadwillende invalshoek. Collega’s buigen zich over je werk, en besluiten of je van dat werk zult kunnen leven en in welke mate dat mag gebeuren, de een mag op een houtje bijten, de ander kan met gemak de torenhoge huur betalen. En kinnesinne bestaat niet, en groepsdynamiek bestaat niet, verdraaid, Sybren Polet heeft het toch maar mooi bij elkaar weten verzinnen.

En dat zou ik dan geen keiharde wetenschap moeten vinden, maar vrijblijvend geneuzel. Nee, mijnheer Perez, ik geloof in de macht van de alfa, en de hoogleraar als het hoogst bereikbare op deze planeet. Nietzsche zat er volkomen naast toen hij ooit schreef dat het onderwijs mensen enkel leert de verveling met een gouden randje te bekronen.

Maar divers is zo’n enorme bos alfaas die dansen voor andere alfaas natuurlijk bij lange na niet. U mag het best van me weten, toen het nieuwe toverwoord voor de komende beleidsperiode bekend werd, diversiteit, ja toen maakte mijn hart een sprongetje in de lucht.

Diversiteit! Zal er nu echt een einde komen aan die eindeloze stroom therapeutisch parlando, al die dichtbundels die zo op elkaar lijken, die vormloze postmoderne hoogst-ironisch-bedoelde brij, gaan we weer inzetten op verschillende poëziestromingen, komt er weer ware lyriek, zien we weer stamelende oude mannen met jampotbrillen op het podium in plaats van *leuk koppie*, mijn god, diversiteit, eindelijk!!! Absurdisme, surrealisme, symbolisme, situationisme – ze gaan allemaal een enorme comeback beleven onder deze nieuwe piratenvlag van de diversiteit, en u, Mijnheer Perez, u bent voorlopig even Kapitein Haak.

Laten we vooral niet de denkfout maken dat we de diversiteit in de huidskleurtjes en geslachten moeten zoeken. Huidskleur en geslacht dienen in de literatuur geen rol te spelen, en het idee dat je de wereld feministischer maakt door overal koffiejuffrouwen tot manager te benoemen is schrijnend naïef.

Bovendien is het een doos van Pandora, want wat te denken van gehandicapten, ouderen, geestelijk gestoorden, etc. etc. de lijst is waarlijk bijna eindeloos en er valt veel te verbeteren voor veel minderheden, maar wij bezigen ons met literatuur, en daarom kunnen we alleen op diversiteit inzetten op dat vlak.

Het gevaar loert dat, onder de invloed van de talrijke social warriors dit idee vertaald zal worden naar werkbeurzen op huidskleurtjes en geslacht verdelen. Nu hebben de Nederlandse letteren ook wel degelijk een soort racistisch probleem, je hoeft maar te kijken hoe Surinaamse dichters in de jaren vijftig door erkende recensenten werden besproken om dit in al zijn lelijkheid te mogen aanschouwen, maar het uitdelen van werkbeurzen op huidskleur en geslacht is niet minder racistisch, immers huidskleur zou geen rol moeten spelen, kwaliteit is waar het ons om te doen is.

Kees 't Hart publiceerde een tijdje geleden een krantenartikel waarin hij uitgebreid zijn beklag deed over het gebrek aan diversiteit in de literatuur. Volgens hem leek alle poëzie op elkaar; dichters leken elkaar na te apen. Dit is grotendeels te wijten aan het feit dat ze positieve recensies willen krijgen en daarom beginnen ze elkaar te recenseren. Hier hebben ze een belang bij, ook al lijken deze recensies vaak veel op elkaar. Dit is funest voor de levendigheid en de diversiteit van de literatuur.

Daarom moeten we twee dingen veranderen. Ten eerste moet de 'alfa-kunst van het vergelijken van appels met peren', die uw Fonds zo enthousiast beoefent, worden aangepakt. Ik heb gezien hoe dit in zijn werk gaat tijdens de beoordeling van mijn roman. Een recensie uit de Volkskrant, geschreven door een stagiair, werd afgewogen tegen een hijgerige recensie op een website à la *GeenStijl*. Afwegend tot een algeheel oordeel, was de conclusie: het was toch niet allemaal onverdeeld positief, meneer Benders. Dat klopt. Maar dat doet er helemaal niet toe. Beide recensies waren schoolvoorbeelden van amateurisme.

Of mijn roman volledig geslaagd was - ik betwijfel het - maar één ding weet ik zeker: het was een van de weinige romans die in dat specifieke genre geschreven werd - de burleske literatuur, die ook op sterven na dood is. En dat is niet zo vreemd, want uw commissieleden lijken het genre niet eens te kennen en beoordelen het op basis van criteria die niet van toepassing zijn op dat genre. Het is absurd om karakterdiepte te eisen in een burleske roman.

Maar opper dat idee en je wordt aangekeken alsof iemand dringend naar het toilet moet.

Nu werd mijn roman natuurlijk afgeserveerd door iemand die zelf volgens de meeste kritieken romans schrijft die op bloedeloze hollywoodscripts lijken, en is hij voorts vijftien jaar jonger dan ik, kreeg een gouden windje in de rug als telg uit een Amsterdamse geprivilegieerde familie, en heeft hij geen probleem over de portemonnee van anderen te beslissen, bon, het zij allemaal zo, maar laten we vooral niet doen of we deze complexe problematiek rond diversiteit kosmetisch kunnen oplossen met kleurtjes, geslachten en het vergelijken van appels met peren.

Onder neoliberale invloeden is het kernprobleem waar de literatuur mee van doen heeft denk ik eerder dat we terugkeren naar een soort klassenmaatschappij, de *haves en de havenots*. en de telg uit de beroemde Amsterdamse familie die zo makkelijk met een gouden windje in de rug over mijn portemonnee zit beslissen is daar helaas een component van.

In een goed functionerend bestel dat niet op gecorrumpeerde neoliberale waarden is gestoeld had daar een echte schrijver gezeten. Ik bekeek laatst de lijst adviseurs van het letterenfonds en mij viel op dat dichters enkel uitblonken door hun totale afwezigheid.

Voordat u dus weer met een batterij nieuwe dansjes aan komt zetten, verzonnen door spitsvondige alfatypes die ongetwijfeld enorm nuttig zijn - wanneer komen de keiharde poëzieknobbels terug, mijnheer Perez? Ik heb er in al mijn diversiteit zo vreselijk onder te lijden.

En ja, bestaat het grote wonder van de mensaap niet precies uit het feit dat zijn hersenen naadloos de indeling volgen die het schoolsysteem de wereld bood? Die heeft een wiskundeknobbel, die

die ander een poëzieknobbel, de hersenen knobbelen er op los, hoe hoogst eigenaardig eigenlijk dat er niemand met een *fantasiëknobbel* bestaat?

Op mij na dan, mijnheer Perez, want al een aantal keren ben ik tot fantast benoemd door mensen die niet geloven dat ik werkelijk meemaak wat ik beschrijf.

Maar wat als al die knobbels enkel in een soort hyperrealiteit bestaan, evenals die indeling tussen bijvoorbeeld biologie en wiskunde? Nee, de knobbels bestaan niet, mensen die in knobbels geloven zijn eigenlijk ietwat eng, alsof de hersenen een soort misvormd gezwel worden bij een liefhebberijtje, wat wel bestaat zijn circuits van receptoren en de bijbehorende neurale circuits.

Hoe divers is het letterenfonds op precies dat vlak? Want stel ik schrijf gedichten die primair het alfa-gaba en muscarine circuits bespelen, en er zit iemand die echt volledig in de serotonine zit te sausen te oordelen over iets wat hij of zij niet kent en nog nooit meemaakte...wat een misbaar!

Ik vroeg ooit al om dopingcontroles bij jurywerk - waarom wel in de sport en niet in de literatuur? Maar ook iemand die zit te sausen in de serotonine of vinkjesdopamine, en die nog meent dat we dat tot de norm moeten verheffen - zo'n Gerbrandy, die dikke Centurion

die druiven ligt te happen in een schuur in de Achterhoek, maar de LSD die ik hem stuurde eens benutten ho maar, druiven, druiven, en dan maar opgeven van de eigen nuchterheid. Druiven!

Nee mijnheer Perez, eindelijk lukt het me deze brief af te schrijven, gezeten op de top van een vulkaan, en ik zeg u, die druivenhappers, die nepromeinen en hun wellustige kriebels, leest u toch vooral eens het essay in dit boek over kortgesloten dopamine en vinkjesjagers, dan begrijpt u waarom het in het hart van de machinegeest zelfs geen poëzienieus kan zijn dat een dichter zijn bundel met gratis LSD verstrekt.

Scannen

Mensen lezen teksten tegenwoordig niet meer, ze scannen ze. Dit is een overlevingsmechanisme van het brein in een wereld die ons voortdurend bestookt met een dodelijke overvloed aan nutteloze informatie. Het brein heeft geleerd deze informatie niet te absorberen, maar te scannen, om zo enige orde te kunnen scheppen in deze chaos. Is dit niet gewoon een kenmerk van de moderne hersenen? Is, in zekere zin, niet alles een kwestie van scannen?

Soms zijn anglicismen bijna onvermijdelijk. Ik heb bijvoorbeeld moeite gehad om een goede vertaling te vinden voor de term 'close reading'. In eerste instantie zou je denken aan 'begrijpend lezen', maar die term dekt de lading niet volledig. 'Close reading' gaat niet alleen om het begrijpen van een tekst, maar om het duiden ervan, wat iets wezenlijk anders is. Een begrepen tekst is nog niet een tekst met een goede duiding. Misschien is 'tekstduiding' daarom een goede vertaling, maar het klinkt op de een of andere manier minder intiem en betrokken dan 'close reading'.

Het proces van 'fusie' heeft me altijd gefascineerd, ook in de muziek. En als reactie op Willem Thies, die me haastig liet weten dat mijn nieuwe bundel leek op het werk van zijn grote vijand Astrid Lampe: Lampe doet eigenlijk precies het tegenovergestelde van wat ik doe. Zij gebruikt veel anglicismen in haar werk, terwijl ik juist Nederlandse woorden in het Engels vertaal, of andersom, zonder dat het al te veel opvalt dat we hier feitelijk te maken hebben met een nieuw soort anglicisme. 'We leven allemaal in de strooi' is een goed voorbeeld, het Engels klinkt er in door, allemaal in destroy, maar de combinatie heeft tal van betekenissen in zowel dialect als algemeen Nederlands.

Geen Anglicisme, dus, maar eerder een vreemde vorm van taalfusie.

Ik las een gedicht van Max Greyson op de costerlijst, uit zijn nieuwe bundel ‘Citoyen’. In het gedicht mengt hij Nederlands en Frans, door beide met elkaar af te wisselen. Het idee is om op deze wijze de Vlaamse taalproblematiek in gedichten te vatten, denk ik. Maar mengen is geen fusie, en is eigenlijk een vrij oppervlakkig proces.

*Koortsig leven in het vide van zeven aurores
dagen verstoken dat het een aard heeft
avancer vooruitgaan verliezen verworden
devenir l’homme dans la rue qui ne bouge plus*

Dit klinkt natuurlijk enorm gekunsteld. ‘Leef jij wel eens koortsig in het vide van je zeven aurores’ lijkt me niet een magische openingszin in de kroeg, hoewel ik het best eens wil proberen, daar niet van. Eigenlijk is dit een soort tekstscannen, maar dan als schrijven. Schrijfscannen. De tekst doet zijn best bezwerend te klinken, maar een bezwerende tekst die zichzelf als koortsig verkoopt – een zwaktebod.

Het associatieproces van Mijnheer Greyson komt bloot, want, inderdaad, avancer betekent vooruitgaan. Dat typeert echter al dat beide talen juist niet mengen, en dat dit ideetje half Frans half Nederlands niet echt tot een diepgravend soort taal weet leiden, maar meer iemand is die hardop zit associëren tijdens de lessen Frans. Ik snap de bedoeling verder best, daar niet van. Weergeven dat zaken niet mengen als postmoderne ironie.

*Een detente waar de nacht valt, in een nu
dat altijd is
waar het verleden zich op de toekomst ent
où chaque seconde compte contre la gravitation*

Ik neem aan dat het voorzetsel een typefout is. Maar ook dat komt weer erg gehaast over. Het woord ‘detente’ is heel mooi, maar in combinatie met de nacht doet het me op slapstick wijze aan een camping denken, en ‘in een nu dat altijd is’ aan een keukentegeltje.

Nee, gedichten schrijven is veel meer dan alleen maar een beetje hardop zitten associëren. En talen op deze manier mengen en dus feitelijk niet-mengen is naar mijn idee geen artistiek interessant concept.

Fusie is dus méér dan enkel een beetje mengen. Je zou misschien kunnen stellen dat psychedelica in zekere zin een vorm van hersenusie veroorzaken: gangbare verbindingen doven en er komen duizenden, miljoenen nieuwe voor in de plaats.

Het huidige leesprobleem zowel als het schrijfprobleem is debet aan dat het menstype steeds meer ‘de psyborg’ aan het worden is alsook dat ‘begrijpend lezen’ in het onderwijs zelf, waar een tekst niet als een kunstwerk wordt behandeld maar als een object waaruit de psyborg iets nuttigs dient abstraheren.

Awater is een verzameling nepdichters die voor elkaar de bn’er spelen met behulp van overheidsgeld. De uiterst oppervlakkige recensies

dienen slechts om als behang te dienen bij de glossy hoofdartikelen, die op hun beurt weer enkel tot doel hebben om het bn'erschap van elkaar te benadrukken, terwijl eigenlijk niemand deze dichters kent. Ik krijg altijd netjes een recensie, maar nooit een *glossy*, want gelukkig ben ik geen bn'er.

Fusie is echter iets heel anders dan simpelweg twee talen naast elkaar zetten en hopen dat ze zich in de lezer vermengen. Die hoop heeft iets kinderlijks. En als het brein leert dat het doel van het bezoeken van tentoonstellingen is om op te sommen wat men op de schilderijen ziet (“appel, boom, hark...”), dan krijgen we uiteindelijk kunstenaars die nuttige schilderijtjes kunnen maken voor zulke opsommers. Hoe meer begrijpend lezen de norm wordt, des te meer zal de dichtkunst zich richten op dergelijke idiotie, met ‘het begrijpelijke’ als kernwaarde.

Vroeger dacht men per abuis dat er geen bacteriën in de hersenen leefden. Bioloog Rosalinda Roberts heeft echter aangetoond dat dit idee niet klopt en dat het tegenovergestelde waar is: onze hersenen zitten vol microben die ook nog eens een rol spelen bij het aansturen van onze gedachten. Cultuur is dus letterlijk cultuur.

Ergens is het voor mij althans een geruststellend idee dat een klonter bacteriën verantwoordelijk is voor de hele verschraling van de esthetiek, en dat het niet de mensen waren die hebben ingezet op deze misvatting. Kan Big Pharma niet een spuitje tegen begrijpend lezen ontwikkelen, in plaats van altijd maar op verkoudheden te jagen?

Engel met boek

Een engel vliegt voorbij
zittend op een zwarte stoel,
zwijgend en trots.

Vanuit het raam zie ik hoe hij passeert
alsof de muren van rook zijn.
Ik roep hem aan, ontvang toch
mijn woorden, o engel, de hemel
ritselend van een wind
die opstak na een grotere gedachte.

Maar de engel zwijgt, gezeten
op zijn zwarte stoel, een antiek
boek lezende met een kaft
van glinsterend zilver.

Het passeert
door het nieuwe appartementencomplex.
Het passeert door de koperen
benzinepompen, abstract, goddelijk.
Neem toch, o engel, deze beker
uit welke ik wijn dronk.
Neem dit zout, neem dit brood.
De nacht drukt zwaar op mijn ribben.

Maar de engel zegt niets en passeert
door het kachelkje in mijn kamer.
Op een zwarte stoel zit hij en hij leest
een zilveren boek met schubben.
Als hij recht voor me zweeft roep ik
O engel uit de hemel
hang me toch op
aan je stoel, aan je arm!

En ik grijp een stoelpoot vast
vlieg door de lucht en door muren
bungelend als een vlinder in zijn vlucht,
als het zijde van een overwonnen vlag!

En ik kets tegen de daken,
door het groen en door de takken,
en ik smak tegen pilaren,
kabels, hoeken en draden.

Ik vecht me vrij en val
op een verlaten nachtelijk plein,
O hij vliegt maar door, dat boek
lezend met een oneindige passie.

Verder en verder drijft hij weg
van de hemel, voortgestuwd door de wind
of misschien een grotere gedachte,
aan zijn zwarte stoel gepind.

Nichita Stănescu

Nichita Stănescu was een Roemeens dichter die zichzelf heeft doodgedronken. Hij stierf op zijn vijftigste aan leverfalen. Vooral de schubben in bovenstaand werk doen iets met me, het boek als een soort draak of antieke vis. En dat die engel ongestoord door onze wereld passeert, zich niets aantrekt van de smeekbeden van de dichter, ja, eigenlijk symboliseert de engel elke lezer die zich verliest in een boek, voor wie deze wereld even niet meer bestaat.

De reptielenkennis van God – het falen van de dichter om de aandacht van de lezer vast te houden, de angst dat die lezer misschien wel door grotere gedachten wordt weggedreven.

Nietzsche schreef ooit: ‘Wie de lezer kent, doet niets meer voor de lezer!’ – en ook hier is de lezer een ongrijpbaar en abstract begrip. Als je schrijft, doe je dat vaak met een meelezend publiek in het achterhoofd. Misschien is het belangrijkste leerproces voor een schrijver het ontdekken van wie er nu eigenlijk in zijn publiek zitten.

Wie luistert er als je aan het schrijven bent? Zijn dat vrienden? Recensenten? Beroemde dichters? En welke dichters dan, en waarom juist die dichters? Wie het denkbeeldige publiek in zijn hoofd niet kent, is literair gezien volkomen gehandicapt. Immers, je schrijven wordt aangedreven door onbekende toehoorders.

Daarom is de eerste taak van elke schrijver om deze stoel van de onbekende, heilige lezer vast te grijpen en met hem mee te vliegen. Maar Stănescu faalt jammerlijk, zoals elke schrijver vroeg of laat jammerlijk faalt – de lezer is niet te kennen, de toehoorders zijn onbereikbaar.

Je lezers gaan eeuwig op in rook, en toch moet je zilveren schubben op dat boek weten tellen, voor wie schrijf je, voor de levenden of voor de doden? Wie deze vragen niet stelt moet nog met het echte schrijven beginnen.

De blaffende hond / de dansende muizen op tafel

Dit jaar overleed de Amerikaanse dichter Tony Hoagland. Een groot dichter, wat mij betreft, en ik zal hier even een favoriet van hem citeren, een gedicht dat erop wijst dat we alles hoogstpersoonlijk dienen nemen.

Personal

Don't take it personal, they said;
but I did, I took it all quite personal—

the breeze and the river and the color of the fields;
the price of grapefruit and stamps,

the wet hair of women in the rain—
And I cursed what hurt me

and I praised what gave me joy,
the most simple-minded of possible responses.

The government reminded me of my father,
with its deafness and its laws,

and the weather reminded me of my mom,
with her tropical squalls.

Enjoy it while you can, they said of Happiness

Think first, they said of Talk

Get over it, they said

at the School of Broken Hearts

but I couldn't and I didn't and I don't
believe in the clean break;

I believe in the compound fracture
served with a sauce of dirty regret,

I believe in saying it all
and taking it all back

and saying it again for good measure
while the air fills up with I'm-Sorries

like wheeling birds
and the trees look seasick in the wind.

Oh life! Can you blame me
for making a scene?

You were that yellow caboose, the moon
disappearing over a ridge of cloud.

I was the dog, chained in some fool's backyard;
barking and barking:

trying to convince everything else
to take it personal too.

Natuurlijk, zo'n blaffende hond in de tuin kun je negeren. Maar je kunt hem ook persoonlijk nemen, en Tony Hoagland begreep dat dat de artistieke optie is. Het is allemaal persoonlijk! Wat de wereld volstrekt onleefbaar maakt, en daarom is het zo verdomd lastig kunstenaar te zijn.

Wat is eigenlijk het tegendeel van dit persoonlijk nemen? We hoeven niet ver te zoeken, want meteen springt dit gedicht van de Poolse Wislawa Szymborska het geheugen binnen:

Het schrijven van een C.V.

Wat moet je doen?
Je moet een aanvraag indienen
en bij die aanvraag een c.v. insluiten.

Ongeacht de lengte van het leven
moet het c.v. kort zijn.

Bondigheid en selectie zijn verplicht.
Vervang landschappen door adressen
en wankele herinneringen door vaste data.

Van alle liefdes volstaat de echtelijke,
en van de kinderen alleen die welke geboren zijn.

Wie jou kent is belangrijker dan wie jij kent.
Reizen alleen indien buitenlandse.
Lidmaatschappen waarvan, maar niet waarom.
Onderscheidingen zonder waarvoor.

Schrijf zo alsof je nooit met jezelf hebt gepraat
en altijd ver uit je eigen buurt bent gebleven.

Ga zwijgend voorbij aan honden, katten en vogels,
rommeltjes van vroeger, vrienden, dromen.

Liever de prijs dan de waarde,
de titel dan de inhoud.
Eerder nog de schoenmaat dan waarheen hij loopt,
hij voor wie jij doorgaat.

Daarbij een foto met één oor vrij.
Zijn vorm telt, niet wat het hoort.
Wat hoort het dan?
Het klepperen van de papierversnipperaar.

Dit gedicht is zo knap omdat het eigenlijk de hele problematiek van
onze tijd weet samen te vatten, tot aan de finale, het nihilistische
malen van de papierversnipperaar.

Want al die literaire baantjes, prijsjes, optredens – ze zeggen wezen-
lijk helemaal niets. En dus is het nihilistisch en destructief om op
basis van een cv mensen op een plek te zetten.

Maar er is denk ik geen land waarin de cv-cultuur zo prevaleert dan Nederland. Dit is echt zo'n beetje de Grote Machinegeestcentrale, waar alles door hokjes en vinkjes in hokjes wordt aangestuurd. Waar in België bijvoorbeeld de dichter Karel van de Woestijne een baan als hoogleraar aan de Universiteit van Gent kreeg op basis van zijn literaire prestaties, zonder dat hij daarvoor de 'juiste papiertjes' had – dat zie ik in Nederland niet gebeuren. Formalisme zit ons in het bloed, en dat heeft te maken met een ver scheepsvaartverleden – als je maanden met elkaar op een schip zit, zijn formele regels van levensbelang, want een gek die alle appels in een nacht opeet en iedereen heeft scheurbuik.

Angst voor 'de gek' zit dus diep in de cultuur gegroefd, evenals wantrouwen tegenover de echte kunstenaar.

Maar echte literatuur gaat om de uitzonderingen, niet om de 'regeltjesvolgers'. De maatschappij vorm laten krijgen door het werken met cv's levert slechts een Bas Kwakman op, de kunstacademiestudent die na een jaartje als 'communicatieadviseur' van de Gemeente Rotterdam plotsklaps directeur was van Poetry International, waarin functie hij tegen journalist Hans van Willigenburg zei dat hij niet steeds over Klazien uut Weesp moest praten wanneer deze het over Szyborska had. Hoort u het? Hoort u dat geluid?

Het is het geluid van het nihilisme. Het geluid van het leuke baantje, het geluid van de nuttige kunst. Het is het geluid van de willekeur zelf, die zich in haar machinedansje repliceert tot de stampende laars van Orwell.

Het is het geluid van de hotelanimatie van Hotel Apocalypse, waar de bejaarden zich bij gelukzalig gebrek aan strenge blikken uit de toekomst nog even laten gaan bij de aanblik van de dansende muizen op tafel.

Want juist het gebrek aan perspectief op een toekomst werkt fascisme in de hand. Waarom zou je je stinkende best moeten doen om een utopie te creëren, als alles toch per definitie verloren is?

Vinkjespoëzie

In een bubbel van gerecycled geluk (1) zoekt de normaalmens het dopaminevinkje. Dat is de toestand van 99% van de mensheid in het kort, maar toch zie je steeds maar mensen die doen alsof ze niet begrijpen waarom een bepaald gedicht als 'goed' moet gelden.

Welnu, dat dopaminevinkje dus. En wanneer ervaart een modern mens dat vinkje? Als hij het gevoel heeft dat hij zichzelf of zijn mening gerepresenteerd ziet in de wereld.

Dan gaat er heel even een pinggeluidje in het hoofd af, een heel klein schimmig gevoelentje van tevredenheid.

Welnu, dat is nu precies waar het om gaat in de moderne poëzie. Het is vinkjespoëzie. Het juiste vakje werd even aangestipt. De beloning zal volgen.

Voor de gerecyclede serotoninezombie lijkt dit allemaal de normaalste zaak van de wereld. Ik schreef een stuk op Meander over politieke poëzie, maar wat hier gaande is, is eigenlijk iets anders, namelijk dat de poëzie an sich een politiek instrument is geworden.

Voor een geactiveerd mens is het allemaal eerder een nachtmerrie - wie de schoonheid van ware poëzie kent (weinigen, helaas) weet dat dit soort vinkjesgejaag niets met poëzieliefde te maken heeft.

Maar er is een gigantische horde van zulke dopaminejagers, die verdoofd onder de psychiatrische medicijnen in een heel klei hoekje van de hersenen rondjes lopen, en slechts door zo'n pinggeluidje van

gelukkig genot weer even zichzelf terugzien in de verder wel heel mistige wereld.

Wat betekent dat in de praktijk? Nou, dat als je een gedicht instuurt naar bijvoorbeeld een wedstrijd, je ongeveer 80% kans hebt dat je gedicht gelezen wordt door iemand die zwaar gedrogeerd jaagt op dopaminevinkjes. In totaal zijn er ongeveer 6 miljoen verslaafden aan allerlei psychiatrische middelen of drugs in Nederland, maar dan vergeet je dat de bovenklasse overmatig vertegenwoordigd is, en het is ook belangrijk om te vermelden dat

Zelfs degenen die afkicken van deze verslavende middelen mogelijk hersenschade kunnen oplopen. Deze stoffen via het drinkwater iedereen bereiken.

Met andere woorden, de degeneratie die je ziet in de dichtkunst is niets anders dan het logische gevolg van de verkeerde behandeling van zogenaamde hersenziekten. Combineer dat met een gebrek aan algemene kennis en een vreemde nadruk op de eigen cultuur, en je ziet een prachtige verklaring voor het uniformisme dat zich aan ons presenteert als de Nederlandse dichtkunst.

1 SSRI's - selectieve serotonine-heropnameremmers - met andere woorden, antidepressiva. Ze zorgen ervoor dat serotonine langer in de hersenen blijft circuleren, maar serotonine is van nature al een gesloten systeem, dus "gerecycled geluk" is een treffende beschrijving.

En verder is er natuurlijk de verminking die het schoolsysteem heeft aangebracht, in de vorm van begrijpend lezen. Ook daar speelt het dopaminevinkje een cruciale rol. Wat gebeurt er als je iemand een tekst laat lezen die zo'n opleiding heeft gevolgd? Hij gaat controleren of hij de tekst heeft begrepen, en als dat inderdaad het geval blijkt te zijn, ping, daar heb je weer dat kleine shotje dopamine. Succes!

Ongeveer 98% van de mensen die je een gedicht laat lezen, doen dat precies op die manier, en dat komt alleen omdat ze dat op school hebben geleerd, dat je zo'n tekst moet lezen.

Deze hele verminking van de geest – ga je ook niet een schilderij “begrijpen” met een rekenmachine in je hoofd? Welnu, deze hele verminking ligt aan de basis van het nepdiscours van “hermetisch versus begrijpelijk”. Er bestaat niet zoiets als “begrijpelijke poëzie”. Het sluipende vervangen van poëzie door Parlando in de afgelopen 50 jaar heeft te maken met de werking van de menselijke geest, of beter gezegd, het defect ervan: als de functie van poëzie alleen nog maar is om dopaminevinkjes in de lezer te triggeren, dan is taal-kunst volkomen overbodig, want het staat dat doel alleen maar in de weg.

De extase die taal kan bewerkstelligen, is deze lezer eenvoudigweg onbekend. Hij jaagt op vinkjes in de tekst, en als die vinkjes uitblijven, dan is de tekst mislukt.

Sociale media is de volgende stap: bombardeer het gedrogeerde schaap met een constante stroom dopaminevinkjes, en de dichtbundel zal daarbij verbleken. Waarom leest het schaap niet meer?

Nou, daarom dus. Het boek is helemaal niet zo'n effectieve generator voor het dopamine-gelukje. Maar als dit wezen toch nog eens een poging waagt – want het moet natuurlijk wel de schijn ophouden, de kudde wil niets anders horen – INDIEN er nog een boek gelezen wordt, is dat vooral om zelf te dienen als generator voor vinkjes. Kijk, ik lees, ping ping ping ping.

Waarom wint steeds dezelfde dichter alle prijzen? Omdat de prijs een vinkje is vanuit het systeem van poortwachters, een vinkje waarmee zij zichzelf belonen in hun eigen gelijk. Kijk, hier stonden wij altijd al achter, en dat wint nu een prijs. Mijn mening en mijn sturing klopten. Nee, sterker nog, ik was noodzakelijk omdat ik het prijswinnende werk al in een zo vroeg stadium wist te ondersteunen. De literaire prijs is dus een bevestiging van alle manipulaties: misschien heeft de poortwachter alles gemanipuleerd, maar uiteindelijk bleken al die 'inspanningen' volkomen gerechtvaardigd, omdat het immers een prijs heeft gewonnen!

Wie goed keek zag in mijn bundel WWW een afbeelding van de website van Jos J. Op die afbeelding staat naast een virusmelding (niet gefotoshopt, hij verspreidde destijds daadwerkelijk een virus met zijn website) – maar eronder staat duidelijk te lezen dat Jos J. zowel bestuurslid als meervoudig jurylid was van de Jan Campertprijs, met andere woorden: hij benoemde zichzelf tot jurylid. En hij bleef wel een jaar of 10 in die jury zitten. De zelfbenoemde poortwachter liet mij echter in een e-mail weten dat ik literaire prijzen niet zo serieus moest nemen. Tuurlijk, Jos.

Waarom moet je om te kunnen autorijden nuchter zijn, maar mag je om te oordelen over het werk van anderen dronken, stoned, bedwelmd door nicotine, koffie, antidepressiva, enzovoort zijn? Waarschijnlijk omdat we autorijden serieus nemen, en literatuur stiekem niet, we beschouwen het stiekem als ‘maar een spelletje’.

Terwijl eigenlijk juist bij het lezen van literatuur je observatievermogen onberispelijk zou moeten zijn. Dat kan echter niet, want serotonine is zelf een tripmiddel. Maar serotonine is niet je observatievermogen, het kan alleen dat vermogen overnemen.

Dat is een ongelooflijk belangrijke nuancerings die al die nuchterheidsfetisjisten over het hoofd hebben gezien.

Jezelf herkennen in de wereld - dat is pure dopamine. Zo blijkt uit onderzoek onder jongeren dat ze alleen willen lezen als ze zichzelf herkennen in de boeken: het ‘herkenbaarvinkje’. Als er iets herkenbaar is, is het wel geld, de meest voorkomende manier om de dopaminebeloning te krijgen.

Hoe noem je een industrie die gelooft dat de wereld 100 miljoen ‘goede boeken’ nodig heeft?

Dat noem je een wereld die zich alleen nog maar richt op het herkenbare van de dopamine, puur en alleen omwille van het belangrijkste ‘pingetje’ van allemaal, het geluid van de kassa.

De stemming

De mens heeft een ‘stemming’. Wat is een stemming precies? Dat weet eigenlijk niemand. Het is een woord dat beschrijft hoe je de wereld en jezelf ervaart. Ervaar je die op een extatische manier, dan heb je een uitmuntende stemming, en ervaar je die op een sombere manier, dan heb je een gedeprimeerde stemming. Bij een uitmuntende stemming ziet de wereld er stralend uit, zonnig, en lijkt iedereen gelukkig en lachend.

Serotonine is het stofje dat hiervoor zorgt, en dat is een zogenaamde tryptamine, ofwel een tripmiddel. Jouw stemming is dus al een trip. Dat kan een fijne trip zijn, zoals hierboven beschreven, of een vervelende trip, maar de essentie ervan is bekend: het is een tryptamine.

Het is echter niet de enige tryptamine in het lichaam, maar wel de tryptamine die overheerst door de geschiedenis heen. Het woord ‘stem’ heeft een duidelijk verband met het woord ‘stam’, de natuurlijke organisatievorm voor de mens. De stemming heeft dus iets te maken met het groepsverband waarin je leeft, maar doordat de mens zich begon te organiseren in ‘families’, ontstond er een soort kortsluiting: de mens kon niet langer afstemmen op een brede groep, maar moest het voortaan doen met een kleine selectie. Hierdoor nam de kans exponentieel toe dat dit afstemmen problematisch zou worden - de kans is immers veel kleiner dat in zo’n kleine groep mensen je iets zult vinden wat aan je verwachtingen voldoet.

Er gebeurde dus iets met de ‘stemming’ waardoor deze niet langer uit natuurlijke verbondenheid kon worden gehaald. Elke avond

samenkomen in groepsverband, high worden en dansen, was er niet meer bij, en dezelfde machthebbers die de familie als unit hadden gepromoot deden ook elke tryptamine in de ban die veroorzaakte dat mensen nog wel verbondenheid met een stam voelden en vervingen deze tryptamines geleidelijk met alcohol en koffie.

Serotonine en dopamine. Door de mens eerst met een tekort op te zadelen en de oplossing voor dit tekort aan ze terug te serveren als dopamine en serotonine werd een menstype gekweekt, de ontevreden mens, die moest jagen op extra serotonine in de vorm van entertainment en producten om genoeg geluk te kunnen ervaren.

Opgefokt, dom en eeuwig jagend op een tekort aan geluk: de moderne consument is een kweekproduct van eeuwen en eeuwen manipulatie vanuit de heersende klasse. De enorme problemen die wij hedentendage ervaren zijn ook grotendeels het gevolg van deze kweektechniek.

Leesbevordering

Op Neerlandistiek.nl zie je wat leraren dansjes uitvoeren voor ‘de mannen in de blauwe pakken’, dansjes waaruit zou moeten blijken dat ze nuttig zijn, bestaansrecht hebben, en meer van dergelijke onzin. Een van de paradepaardjes in die dansjes is de ‘leesbevordering’, waarbij het idee lijkt te zijn dat het machinaal bombarderen van de wereld met tweederangs poëzie uit de oude doos, en vijftig artikelen over Nijhoff per jaar – dat dat allemaal zou bijdragen aan een soort ‘wereldverbetering’ en het goede herderschap van deze houterige dansers.

Maar wat is lezen eigenlijk? Wanneer lees je iets en wanneer scan je het? Want je kunt wel een jury bij elkaar zetten uit steeds dezelfde groep van vijf mensen, daar 80 boeken omheen leggen en vervolgens altijd dezelfde namen als winnaars laten uitroepen. Maar is dat omdat Alfred Schaffer daadwerkelijk superieure poëzie schrijft, of wint hij altijd en eeuwig omdat... zijn overwinning een soort vinkje is voor dat kleine gemeenschapje van poortwachters? Heeft het überhaupt iets met lezen te maken?

Boeken scannen, op zoek naar dopaminevinkjes... check, check, begrepen, ping! Is dat lezen? Toen Witold Gombrowicz eens de proef op de som nam en gedetailleerde vragen begon te stellen over de poëzie aan de poortwachters die een bepaalde bundel enthousiast hadden geprezen, bleek dat ze totaal niet in staat waren die vragen ook maar enigszins te beantwoorden. Hadden ze de bundel wel 'gelezen'? Misschien op een scannende, jagende manier. Maar wanneer lees je een bundel nu echt?

Nee, wie literatuur serieus neemt, zou zorgen voor een brede, representatieve groep juryleden. Die ontbreekt, en wat overblijft is een schijnvertoning. Iedereen kan een jubelend verhaaltje ophangen.

Uitleggen waarom Alfred Schaffer dan zoveel betere bundels schrijft dan Martinus Benders - dat is een ander verhaal. Op die uitleg kun je wachten tot je een ons weegt, want de constructie is anti-intellectueel en er is bewust sprake van een dystopie op het gebied van literatuur. Door juist het intellectualisme te ondermijnen en op dit vlak te-leurstellend slechte selecties te maken, past men dezelfde bekende kweektechniek toe: vervang het echte met iets deprimerends in een 'cultuur' van zelfbenoemde poortwachters. Loop door, hier is niets te zien.

Je moet eens bedenken

Je moet eens bedenken uit welk raamwerk ik kom: ik begon gedichten te schrijven omdat ik het respect van Don Juan voor poëzie in de boeken van Castaneda echt voelde - de dichter als magiër, die op de grens van de Nagual schrijft, het grote onbekende. En toen ik me verdiepte in de kunstvorm, zocht ik dichters die naar mijn idee ook op die grens verkeerden, ik kwam uit bij namen als Juhasz, Aleixandre en Ritsos. Dat is mijn referentiekader.

Het heeft werkelijk niets gemeen met het referentiekader van de gemiddelde Nederlandse dichter. Die raakte op school geboeid door een gedichtje van Nijhoff en las voornamelijk Nederlandse poëzie om te weten wat er speelt in dat specifieke wereldje.

Ik heb niets met school. Mijn lieve zus werd bijna dood gepest op school vanwege haar autisme. Ik groeide op in een omgeving waarover niet gesproken mocht worden, waar het misgaan van dingen werd doodgezwegen. Dat is waarschijnlijk de oorzaak van mijn enorme aversie tegen doofpotten. Het zij zo, ik geloof gewoon niet dat het opkropen van zaken goed is voor de ziel of het welzijn.

Een waas van geluk

Denk eens terug aan de vijfde klas van de lagere school. Wat herinner jij je nog precies van dat hele jaar? Je zult merken dat het slechts drie, vier, hooguit vijf herinneringen zijn. Van een heel jaar vol ervaringen, 24 uur per dag, blijft slechts een zeer beknopte samenvatting over.

Hoe kan dat? Want de menselijke hersenen hebben volgens de

voldoende capaciteit om driehonderd miljoen uur televisie van seconde tot seconde op te slaan. En een apparaat met die capaciteit laat dus van je eigen leven nauwelijks iets zien. Een apparaat dat genoeg capaciteit heeft om 354 volledige mensenlevens in elk detail op te slaan. Er klopt iets niet, er is iets helemaal verkeerd.

Maar wacht even - denk eens aan een merk. Bon bon bloc. Felix. Aha! Allemaal wel opgenomen! Het hele liedje speelt letterlijk af, het reclamefilmje. Vond het brein dat belangrijker om op te slaan dan herinneringen uit je eigen leven?

Het antwoord is: nee. Wat we hier een brein noemen, is al iets dat gekaapt is, gekaapt door een beperkt serotonine-monster dat een dopaminekooitje heeft gebouwd in jouw hersenpan, en dat monster slaat alleen maar vinkjes op. In mijn boek 'De Microdose Bijbel' zal ik verder aantonen dat dit serotoninesysteem niet natuurlijk is, maar dat het bewust in de mensheid is gekweekt.

Dat jij nauwelijks iets herinnert van je eigen leven, maar alle reclamejingles die je ooit hebt gehoord letterlijk kunt opdreunen, is geen toeval, maar het resultaat van een repressief beleid rondom receptoren.

Ja, je brein is gehackt. En wat kun je daaraan doen? Het zal niet veel helpen om lukraak wat kasteelromannetjes te lezen, dat kan ik je alvast vertellen.

Lowest common denominator

Wie de Nederlandse poëzie de afgelopen 60 jaar heeft gevolgd, weet dat deze steeds meer een afspiegeling is geworden van het gemiddelde persoonstype dat we tegenwoordig zien: steeds minder wordt poëzie het domein van uitzonderlijke en excentrieke individuen, en steeds meer het domein van de 'normale mens' die op een begrijpelijke manier vertelt over zijn bestaan met behulp van parlando.

In de loop der jaren is poëzie steeds kaalser geworden, niet vanwege een stilistische keuze, maar uit pure noodzaak: de woordenschat kromp en de dichter werd steeds gewoner, saaier en therapeutischer. Het aantal recensies nam juist toe, maar deze kregen het karakter van een gezapige commentator die een voetbalwedstrijd bespreekt.

Wat is hier nu werkelijk aan de hand? Je zou al snel denken aan genetische vervuiling, aan een omgekeerd Flynn-effect dat sommige wetenschappers menen waar te nemen. Volgens sommigen neemt de menselijke intelligentie in absolute zin af en is het IQ de afgelopen 20 jaar met ongeveer 15 punten gedaald.

Dat is een enorme daling. Het verschil is ongeveer hetzelfde als dat tussen iemand met wie je een intelligent gesprek kunt voeren en een tokkie. Als het IQ nog verder daalt, dan hebben we te maken met een chimpansee.

Dit verklaart een beetje mijn ervaring bij het lezen van de poëzie van David Troch. Het trieste aspect hieraan is niet dat de man niet genoeg zijn best doet. Het trieste aspect is dat hij simpelweg niet beter kan en dat het niveau van zijn poëzie lijkt te passen bij de

dalende intelligentie van de mens, en dat de poortwachters niet beter kunnen dan dit een dichter vinden. Ze kunnen het allemaal zelf niet helpen. En dat maakt mijn positie extra vervelend – behalve dat mijn gedichten voor hen volstrekt onbegrijpelijk zijn (dat weet ik uit commentaren vanuit het Letterenfonds). Als ik deze mensen vervolgens probeer uit te dagen en kritische vragen stel, staren ze me slechts glazig aan en zien ze me enkel als een raaskallende gek.

Het is niet zozeer dat ik mezelf beschouw als een lichtend baken van intelligentie - er zijn ongetwijfeld intellectuelere personen dan ik. Terugkijkend op mijn leven vind ik mezelf doorgaans oliedom in de keuzes die ik heb gemaakt, dus narcisme is zeker niet aan de orde, althans dat hoop ik.

Was ik werkelijk zo intelligent, dan zou ik het onderwerp waarschijnlijk niet eens aansnijden, omdat dat op zichzelf al een zwakke positie impliceert. Echter, de kwestie van de kortgeslotenheid van de mens raakt me diep - dit besef ontstond al tijdens mijn tienerjaren, toen ik Don Juan hoorde verzuchten hoe het mogelijk was dat de mens, ooit een magisch wezen, was veranderd in een kleinzielige verveelmachine.

Wat ik betreurt, is dat een dergelijk geluid voornamelijk particulier is. Het komt keer op keer van mensen die ik als zeer intelligent inschat. Zij tonen echter totaal geen interesse om hun intelligentie naar de literatuur te vertalen, noch hebben ze de ambitie om te schrijven. Zelfs als ze stiekem de hele dag schrijven en van literatuur houden, vinden ze het niveau te laag. Hun inschatting van zinloosheid lijkt gerechtvaardigd.

Dat is een intelligente inschatting - als ik die eerder had gemaakt, zou u nooit van mij hebben gehoord. Precies - u leest dit dus omdat ik redelijk dom ben. Geen intelligent mens zou nog willen strijden tegen deze uniforme massa. De oorsprong van die domheid is een goede vraag. Waarom ga ik door met een zinloze strijd? Het recenseren voor Meander, ook zo'n domme beslissing - dat had ik vijftien jaar geleden toch moeten vermijden?

Maar om mezelf enige ruimte te geven, herinner ik me dat ik vooral voor Meander ging recenseren omdat ik de dichtbundel van Arjan Peters wilde bespreken, maar ik werd alweer afgewezen voordat die bundel zelfs maar verscheen.

Wat is de oplossing? In een wereld die steeds sneller verdomt, hebben we mensen nodig die stabiel zijn, die nu nog net zo middelmatig zijn als dertig jaar geleden. Denk aan iemand als Jos J., de Beatlesliefhebbende punker (die stiekem een babyboomer wil zijn) die nog nooit van Swans of Laibach heeft gehoord en wiens lessen en essays altijd vol liedjes en merknamen staan, omdat dopamine de boel in toom houdt. Arbeidsvitaminen. Toen was geluk heel gewoon!

Ja, dat moet de oplossing zijn, de stabiliteit van de pseudo. Iemand die het gehele linker spectrum vertegenwoordigt, inclusief Jezus, iemand die over vijf jaar de standpunten van Martinus Benders vertegenwoordigt (bijvoorbeeld over Meulenhoff) zonder ooit zijn naam te noemen. De representatieve literatuur. Omdat je het waard bent.

Nee, serieus, toen David Graeber opmerkte dat de anarchist op universitair niveau geen enkele vertegenwoordiging heeft, vergat hij dat die vertegenwoordiging wel degelijk bestaat, maar gewoon anoniem en naamloos is, en Jos J. heet.

Zelfs de mensen die ik vroeger als te dom beschouwde om ook maar iets te vertegenwoordigen (zoals bijvoorbeeld Peppelenbos), fulmineren nu over mensen die te dom zouden zijn om literatuur te vertegenwoordigen.

De holle troonopvolger van Jos J., een nog verder gedegeneerd type, is nauwelijks in staat om buiten het boekje een coherente gedachte te formuleren - zij aan zij met het nieuwe wonderkind van de literatuurwetenschap om uitvoerig uit te leggen dat kunst ook buiten het museum bestaat en dat kunst daarom erg populair is.

Oh, en probeer eens te omschrijven hoe je je voelt in de Ikea, als je een idee wilt hebben van de functie van literatuur?

Serotonine only

Hier mag alleen serotonine binnenkomen. Maar niet te veel - een zorgvuldig kortgesloten systeem, zodat mensen eeuwig hongerig blijven naar kortstondig vinkjesgeluk. Dat is de gewenste toestand, en daarom zoeken we ook poëzie die precies dat doet: kort en vaag de juiste dingen aanstippen, zodat je even dat “juiste” gevoel ervaart. Maar het mag niet te diep gaan, het mag niet echt politiek worden, het draait om de kunst van suggestie, van verre overeenkomsten.

Je onderdompelen in het geluk van je eigen gelijk is de kernformule van een kortgesloten serotonine-bubbel. Hiervoor is een industrie van ‘signalen’ nodig die constant de bubbel voeden met beelden die het eigen gelijk bevestigen. Sociale media waren dus essentieel om het systeem verder te perfectioneren, bovenop een enorme berg bedwelmende drugs.

Het gevolg is een machinale, gedrogeerde massa die constant op zoek is naar producten om hun serotoninetekort te compenseren. De enige poëzie die zo’n ‘psyborg’ nog kan waarderen, is parlando waar af en toe een bekend vinkje oplicht. Ah, ja, zo zit de wereld in elkaar. Ah, inderdaad, dat is de tijd waarin we leven. Representatie en herkenning. Bon Bon Bloc. Felix. Oe, dat smaakt!

Big Pharma

Wie aan uit Big Pharma afkomstige aansturing die zich in het ‘eigen gelijk’ wentelt denkt denkt natuurlijk ook meteen aan de coronacrisis, die een live demonstratie is van dit principe van tot dopaminevinkje gereduceerde entiteit. Wat de echte agenda is weet niemand – zoveel mogelijk mensen depressief krijgen is een van de doelstellingen van elke dystopie, want hoe depressiever hoe passiever – maar het zou ook heel wel kunnen dat er achter al deze kermis een klimaatwetenschapper met zijn grafiekjes staat – wie zal het zeggen, want alles is staatsgeheim tegenwoordig. Je kunt dus alleen gissen naar de werkelijke toedracht, en als je staat gissen kunnen ze je als ‘wappie’ wegdragen, cirkeltje rond.

Maar een literaire klasse bestaande uit non-valeurs, bestaande uit slechts twee of drie mensen die ooit een 8 voor Nederlands hebben gehaald, kan natuurlijk bij lange na niet op tegen de echte meesters van het kortgesloten dopamine-circuit: de gaming-industrie, die tegenwoordig voor 80% in handen is van China. Ze weten op zeer slinkse wijze dopamine-slaven uit te melken met kistjes vol bling en ping.

Zelfs vroeger, toen echte computerspellen nog bestonden, was ‘levellen’ de belangrijkste bezigheid. Het draaide allemaal om het verwerven van status in de groep, en daarvoor moest je bereid zijn om eindeloos saaie ‘questjes’ uit te voeren, bestaande uit raadsels die zelfs een bejaarde marmot te makkelijk zou vinden, en eindeloos klikken, allemaal voor dat ene pingetje van een hoger level.

Mensen die je in zo'n circuit kunt vangen raken er van overtuigd dat dingen binnen die omgeving daadwerkelijk waarde hebben. Er zijn al 'digitale items' verkocht voor tonnen aan echt geld, alleen omdat de gamer meent dat de waarde een echte waarde is, en sommige games hebben de economie van een klein afrikaans land.

Terug naar de lezer

Onze in een wolk van bling en ping verkerende 'lezer' moet nog wel lezen, maar dat werd hier tot een 'sociale plicht': de dopamineverslaafde opent een boek, scant er een beetje in, maar de pings en de blings waaruit hij zijn genot moet oogsten blijven uit, behalve als deze bestaan uit 'begrips-pingetjes' – herkenbaarheid als voornaamste dopamine-ping van het lezen. En dus ontstond er een schrijfcultuur die zich precies op dat menstype richtte: zoveel mogelijk herkenbaarheid in een kافت, en de dopaminemens zal je boek het hoogst weten waarderen.

Maar natuurlijk faalt deze strategie om mensen aan het lezen te houden. Dat komt doordat dit pingetje dat begrijpend lezen veroorzaakt te zwak is en niet kan concurreren met een constante stroom pings en blings in games of sociale media. Deze strategie heeft enkel tot gevolg dat lezen van een avontuur tot een sociale verplichting wordt: je leest om aan anderen te kunnen laten zien dat je leest, en wat je dan leest doet niet eens meer ter zake.

'Leespromotie' gaat in deze structuur natuurlijk geen enkel verschil maken, ja, dat soort infantiele campagnes maken de boel enkel

erger: het gaat er natuurlijk om WAT je leest niet dat je überhaupt leest, dan zit je al in de laag van de sociale verplichting.

Nee, de enige manier om mensen weer echt aan het lezen te krijgen is ze bevrijden uit die monsterlijke dopamine-verslaving, die altijd en in alle gevallen uit is op entertainment en leedvermaak. De perfecte dopaminedrug is cocaine, en dat is precies de menssoort die door eeuwen heen door de machthebbers is gekweekt: de onrustige narcist, die maar consumeert en consumeert, om zijn gebrek aan geluksstoffen in het hoofd te compenseren.

Middeleeuwen

Waren de Middeleeuwen een duistere tijd? Veel mensen lijken dat te geloven, maar waarom is dat dan zo? Was de slavenmaatschappij van de Romeinen de verlichte tijd, en alles wat kwam toen dat instorte plots duister? Of was de periode duister omdat er iets verdonkeremaant werd, namelijk dat men de transitie van stam naar familieverband enkel voor elkaar kreeg dankzij enkele narcotische substanties?

In de opening van de fragmenten van Heraclites, die de wereld als geschapen door vuur presenteerde - een waarachtig idee, dat gewoon letterlijk waar is: de evolutie was verticaal, uit de aardkern, en in het begin van zijn fragmenten schrijft Heraclites:

De Zon is zo breed als een mensenvoet

Wat is er zo breed als een mensenvoet? De vliegenzwam. Symbool van het vuur per excellence - vervolgens begint Heraclites te filosoferen dat

werkelijk alles op te roken valt. Ik beweer dat de nuchtere lezing van Heraclites, waarin hij simpelweg naar de zon opkijkt en de dommige opmerking maakt dat deze zo breed is als een mensenvoet, omdat hij geen benul zou hebben van afstand - die lezing is abuis, en Heraclites had het dus over de vliegenzwam.

Het onder de knoet krijgen van de barbaren noopte tot het opbreken van het stamverband als organisatievorm. Dat opbreken is lastig als de mensen elke avond hun verbondenheid vieren.

Elke week in de kerk werd de norm, en psychoactieve substanties werden vervangen met alcohol, waar je geen alternatieve werelden van zult gaan zien die niet kloppen met wat de priester te melden heeft en die voorts mensen dom genoeg maken om niet in opstand te komen tegen jouw heerschappij.

De middeleeuwen waren vooral duister omdat er diverse staatsgrepen gepleegd dienden worden op de mensheid die zoveel mogelijk uit zicht gehouden dienden worden. Allerlei alternatieve kruidenkennis moest op de brandstapel, zodat de mensen van de door de kerk gecontroleerde alcohol-medicijnen afhankelijk werden. Hele bibliotheken gingen de fik in, zoals de bibliotheek van de Azteken, want dat hele continent mocht geen geschiedenis hebben. En zo schiep men langzaam de huidige mens, een kortgewiekt schepsel dat enkel nog serotonine als tryptamine kent, en enkel nog de verbinding zoekt in zijn zelfvernietiging.

Zo schiep men langzaam het huidige wereldmonopolie, een wereld tjokvol verveelde consumenten voor wie het lezen geen uitkomst meer zal bieden.

Seks en de fantasie

Geen terrein waar de fantasie zich beter in al haar beperkingen laat observeren dan in de menselijke seksualiteit. In de meeste seks dient de fantasie de bestaande machtsverhouding, al dan niet in negatieve vorm. Het voortplantingscircuit zit verknoopt met de psychologische psyborg laag, en is het belangrijkste instrument dat de predator heeft om de mens te domesticeren tot mensvee. Door trauma's door te geven onder het mom van therapie repliceert dit systeem zichzelf en blijft het slachtoffers maken.

De fabrieksdirecteur die zich regelmatig laat aflossen en daarmee meent aan 'therapie' te doen zal van die 'therapie' volstrekt geen beter mens worden; integendeel, hij zal eerder des te sadistischer optreden op de werkvloer, omdat hij een aflat wist te scheppen voor zijn schuldgevoelens.

In een discussie op facebook kwam iemand het bizarre idee verkondigen dat 'SM' een geaardheid zou zijn. Dat is dan weer het andere uiterste: het zou genetisch vast staan dat je graag trauma's veroorzaakt of beleeft. Net als bij pedofilie gaat het hier om het doorgeven van trauma's in de schijnvorm van therapie – het herbeleven van 'het ultieme' waarbij alles moet verbleken, en dat ultieme is dan altijd het trauma zelf.

Is het therapeutisch voor een oorlogsveteraan met PTSD om constant terug te keren naar oorlogszones en daar beestachtig tekeer te gaan tegen de lokale bevolking?

Het antwoord op die vraag is natuurlijk nee. De therapie is juist een schijnconstructie om het trauma te mogen herbeleven. Dat is in het bovenstaande geval makkelijk te begrijpen, in het geval van S&M is het

wat schimmiger, omdat het schijnbaar gaat om twee mensen die met elkaar hebben afgesproken dat ze het fijn vinden trauma's te veroorzaken, *consent* dus. Zolang er toestemming is, is alles correct en in orde.

Maar wat betekent de toestemming van een getraumatiseerde persoon precies? Dat iemand zich als gevolg van een trauma graag laat afranselen maakt dat afranselen noch therapeutisch noch ethisch - de partner zou moeten weten met een beschadigd persoon van doen te hebben, en die kennis maakt de daad pathetisch en voornamelijk triest.

Precies daar komt de Amerikaanse consensus-industrie met zijn 'toestemming' en zijn therapie-ideetje: een afgeranselde kan anderen gaan afranselen, en daarmee dan een soort compensatie ervaren, terwijl de waarheid simpelweg is dat deze beschadigde persoon een beschadigd circuit heeft en gewoon niet toerekeningsvatbaar is.

Daar is iets mis mee, want *de toestemming* is onderdeel van het trauma. Volgens Žižek is *elke genocide begonnen met een gedicht*. Dat klinkt bizar, maar dat het waar is begreep ik toen Dichter des Vaderlands Anne Vegter daags na de vreemde aanslag op de MH17 een gedicht in de NRC liet plaatsen waarin de Russen de volle schuld toegewezen kregen. Schreef ze dat in opdracht van de politiek? Dat er geen mensen de straat op gingen om huizen van een Russische minderheid in de fik te steken hebben we in elk geval niet aan dat gedicht te danken. Ook hier weer dezelfde 'schijntherapie' – het zou een soort catharsis moeten voorstellen, maar het is het dom doorspelen van trauma.

Zulke domheden krijgen in een hedonistische cultuur al snel een spannend aura. Natuurlijk, seks is überhaupt gewelddadig, het is zo goed als onmogelijk beide te scheiden. Maar wat hier gebeurt is wezenlijk juist helemaal niet ‘spannend’ – het is voorspelbaar geweld op afspraak, *jij mag mij nu even pijn doen* – slaapverwekkend, net als de toneelstukjes die worden opgevoerd doorgaans nog saaiër zijn dan toneelstukjes in de klas op de lagere school. Toch weet men juist dit alles met het predikaat ‘fantasie’ op te tuigen – wat mensen dus als ‘fantasie’ zien is iets veiligs, iets voorspelbaars, iets wat de bestaande orde dient en die orde moet bevestigen.

Fantasie in de context van seksualiteit beperkt zich voornamelijk tot wat je in welke gaatjes kunt proppen en welke positie de lichamen daarbij innemen. Het veilige en voorspelbare *geweld op afspraak* doet denken aan het fenomeen van de horrorfilm, waar min of meer precies hetzelfde adagium werkzaam is: je spreekt af met de beeldbuis dat je een uur lang aan het schrikken gemaakt mag worden, en de regisseur poogt alles uit de kast te trekken om dat te bewerkstelligen.

De meest flauwe en zompige clichés trekken voorbij. Horrorfilms zijn doorgaans even saai en fantasierijk als zo’n sessie met een zweepjesacteur. Ik kan me enkele scènes heugen die me daadwerkelijk angst aanjoegen, en geen daarvan zat in een horrorfilm.

Lynch, ja die lukte het wel, bijvoorbeeld in die majestueuze achtste aflevering van de laatste *Twin Peaks*. Wat een bom! Of neem die scène in de sneeuwachtbaan uit *La enfermedad del domingo* – een klassieker, en beangstigend, omdat het op een of andere wijze het paradigma van deze tijden weet verbeelden.

Nee, persoonlijk vind ik geweld slechts boeiend als het onvoorspelbaar is. En in filosofie termen gesproken: waarom zou je seks hebben met ‘Henk met de Zweep’ als je ook seks kunt hebben met Zeus of Wodan? De occulte praktijk seks te forceren met bovennatuurlijke entiteiten is minder slaapverwekkend– van de Enochiaanse Dee tot aan de Parijse surrealist-occultiste Maria de Naglowska, hier zijn mensen met een type seksualiteit bezig welke verder gaat dan enkel een bureaucratische pijndistributie.

Hoewel de rituele context het ook enigszins op afroep maakt zijn de entiteiten vaak zo vreemd dat ze slechts in naam voorspelbaar zijn; het heet een ‘engel’, maar wat is het daadwerkelijk? Dat weet niemand.

Seks met engelen, aliens en andere bovennatuurlijke wezens is minder afhankelijk van ‘consent’, zo kan een engel plots in de slaapkamer verschijnen en de magiër volkomen onverwacht overrompelen met de meest buitenissige extases die geheel buiten alle verwachtingspatronen vallen. Het gebeurt regelmatig dat de beoefenaar van de kunsten daartoe niet of nauwelijks toestemming gaf. Dat maakt het spannender dan dat gehannes van een frustraat met een zweep, aardse pleziertjes verbleken bij goddelijke, en wie beweert dat zulke praktijken krankzinnig zijn heeft volkomen gelijk, maar in het krankzinnige ligt natuurlijk ook de betovering besloten.

In Rusland en dan met name delen van Siberië gonst het van de verhalen over seks met kaboutervrouwjes. En daar bedoelt men dan geen liliputters mee maar echte kaboutervrouwjes, die zouden verschijnen na het verorberen van genoeg Amanita Muscaria, ofwel de

vliegenzwam. Er is zelfs een verhaal dat iemands vrouw permanent werd vervangen door een kaboutervrouwkje. Zelf kan ik beamen dat zulke schepselen uit andere dimensies bestaan, toen ik zelf vliegenzwam gebruikte sprong er een klein soort pippi langkous-achtig meisje naar me toe uit een andere dimensie, zonder mutsje overigens, dus het woord ‘kabouter’ en de beelden die erbij horen zijn maar een gebrekkige vertaling.

Toen ik nog op de Prinseneilanden woonde in Istanboel gaf ik met enige regelmaat feestjes, rare gelegenheden waar soms vreemde snuiters op afkwamen. Zo was er een kaalgeschoren schorpioene die rondwaarde met een vervaarlijke blik en plots een van de andere feestgangers, een knap meisje dat Banu heette, volkomen onverwacht plots hard in haar onderlip beet, als was ze een slang die plots wist toeslaan.

Als host werd ik daar toen op aangesproken, met een moralistische ondertoon, ik zou een ‘gek’ op mijn feest hebben uitgenodigd, maar ik weigerde haar van het feest te verwijderen, daar ik geen idee of oordeel had over motief. Ze heette Asu, nu weet ik het weer, en een jaar later pleegde ze zelfmoord door zichzelf door de kop te schieten. Ik ben achteraf blij dat ik haar niet van het feest heb verwijderd – wie kan zeggen waarom iemand zoiets doet? En heeft een feest niet ook wat wilde dieren nodig?

Interessant is dat ik – weet niet meer of het voor of na dit feest was – een keer in Asu’s bed sliep, en de hele nacht werd geplaagd door de meest bizarre nachtmerries. Nachtmerries die

ik normaal nooit heb, die buiten de normale droomorde vallen en mij was volslagen duidelijk dat deze in verband stonden met de ruimte waar ik in sliep. Een bizar concept eigenlijk, dat dromen zich kunnen hechten aan een bepaalde ruimte. Het verbaasde mij dan ook niet dat ze de hand aan zichzelf sloeg later – zo'n energetische configuratie is niet vol te houden, zelfs niet voor een Schorpioen.

Wat is eigenlijk de relatie tussen gekte en fantasie? Persoonlijk geloofde ik nooit in 'gekte', daar heb ik überhaupt teveel Foucault voor gelezen – ik geloof wel dat er stoornissen bestaan, die veroorzaken dat sommige mensen minder prettig functioneren binnen de (al even gestoorde) samenleving, maar in een algemene abstractie geloven die 'de gekte' heet, in een tweedeling tussen redelijkheid en gekheid – dat is *op zichzelf* een onredelijk *geloof*.

Moralisten beroepen zich doorgaans op onbegrip – zo zou de actie van Asu in bovenstaand verhaal 'onbegrijpelijk' zijn, dat hoor je dan, maar dat is helemaal niet waar – Banu had bijzonder mooie lippen, en daarin willen bijten is dan een hele begrijpelijke drift.

Nee, dat geveinsde onbegrip staat juist in relatie tot de fantasie. De fantasie hier is het clichébeeld van de geweldige, vlekkeloos gelopen avond die bij een 'feest' hoort. De fantasie speelt dus een rol bij het vormgeven van de werkelijkheid, als een soort bewaker van die werkelijkheid, een demiurg: zo en zo zal de avond gaan verlopen, en gebeurt er iets onvoorziens dan moet dat wel onbegrijpelijk zijn.

In poëzierecensies zie je precies hetzelfde fenomeen: schiet een tekst in voorspelbaarheid tekort dan wordt er al snel van ‘onbegrijpelijke poëzie’ gesproken.

Dit is geen poëzie die zich iets aantrekt van een recensie in een blad als Awater, waar vakgenoten elkaar vanuit een vaak andere achtergrond en poetica bespreken. Dit is poëzie waarbij je als lezer in spanning blijft omdat je geen idee hebt wat de volgende pagina gaat brengen.

Pim te Bokkel over *Lippenspook*, Awater

Te Bokkel schrijft hier dus eigenlijk dat 99% van de dichtbundels die in Awater worden besproken van de voorspelbaarheid aan elkaar hangen. Wie minder opheeft met voorspelbare teksten – een intelligenter menstype, dunkt me – wie niet al op deze pagina al weet raden wat op de volgende pagina te lezen zal staan – die zal in het gros der dichtbundels weinig bekoring vinden; de voorspelbaarheid is dus een groot, ja misschien het hoogste goed, en in de laatste Awater liet Rob Schouten weten dat hoewel hij mijn bundel juist meer wist genieten en ‘van dat genieten niets begreep’ ik wel ‘voor eeuwig onbegrepen zou blijven’, een soort verkapte hel & verdoemenis preek voor een kaste van fantasieschrijvers.

Toch ben ik als ik gedichten componeer volstrekt niet bezig met het pogen produceren van onvoorspelbare tekst. Dat is namelijk een onmogelijke onderneming, en ook precies de reden dat de meeste moderne poëzie zo vervelend is: daar zit weer iemand naarstig te pogen op papier zo gek mogelijk te doen, terwijl hij of zij in het ware leven een hele gewone verschijning is. Juist de poging onvoorspelbaar te doen loopt mank, omdat er altijd twee realiteitslagen aan het werk zijn:

de schrijver en het geschrevene. Het is dan ook niet de schrijver zelf die in dit geval onvoorspelbaar is; integendeel, die poogt immer dezelfde ‘gekke’ poëzie tevoorschijn te toveren, vaak via volstrekt voorspelbare formules – denk aan een Delphine Lecompte, ik ken weinig werk dat ik zo ongelofelijk voorspelbaar vind, al zeven bundels lang is het van hetzelfde laken een pak, en toch heb je genoeg mensen die zulke voorspelbaarheid waarderen, sterker nog dat voorspelbaarheid als het hoogste goed wordt gezien, dat noemt men dan *een eigen stijl*.

Zo'n waardeoordeel van Schouten dat mijn poëzie *onbegrijpelijk* zou zijn terwijl hij tegelijkertijd de bundel van Max Greyson tot zijn favoriete bundel van het jaar benoemde, een bundel die van het gewauwel in Frans afgewisseld met Nederlands aan elkaar hangt, het lijkt een gotspe, maar het stramien klopt hier: Greyson maakt een voorspelbaar soort gewauwel, dat netjes het ene regeltje Frans maakt en het volgende weer Nederlands – en om die reden mag het als ‘begrijpelijk’ en ‘zeer goed’ de annalen in, want het volgt het format van de fantasiedichter.

Wat begrijpelijk en wat onbegrijpelijk is is dus enkel een politieke keuze. De mensaap experimenteert niet op het eigen leven, maar leert wel op papier een zo vreemd mogelijk wezen te simuleren, en dat is dan een prestatie die de samenleving op prijs moet stellen.

De voorspelbaarheid en de fantasie gaan hand in hand. Fantasievolle seks is seks die een bepaald stramien volgt welke maatschappelijk in de 18e eeuw werd bepaald door bepruikte figuren die Rousseau's natuurdefinitie aanhingen. Je hoeft maar naar de definitie van

‘libertijn’ te kijken om te zien dat de ideeën rond seksuele vrijheden destijds gedefinieerd werden: een libertijn zou iemand zijn die ‘zichzelf veel seksuele vrijheden permitteert’ en vervolgens ook iemand die ‘niet dogmatisch denkt op het gebied van religie’. Ergo, een pervers soort vrijdenker, of beter gezegd een manier om de vrijdenkerij *an sich* te framen naar de perverse hoek.

Als ‘klassieke libertijn’ zou dan de Sade als voorbeeld moeten dienen. Maar de Sade’s enige seksuele ‘vrijheid’ was om als rijke edelman prostituees af te rossen met een zweep. Omdat hij zelf was afgerost met een zweep tijdens zijn schooljaren op Lycée *Louis-le-Grand* was hij de rest van zijn leven geobsedeerd met het afrossen van anderen.

En dat waren altijd arme mensen die zich tegen betaling lieten afrossen, is er iets *suffers* te verzinnen? – het hersenloos doorgeven van trauma is hier dus de norm. Ja, eigenlijk de enige vrijheid die hij daadwerkelijk had: zijn latere gevangenbewaarders er nogmaals van weten overtuigen dat zijn gedwongen verzorging terecht was. De fantasietjes in ‘120 dagen van Sodom’ dienen dus, opnieuw, de werkelijkheid: het hele boek is een masochistisch apologisme voor de bestaande werkelijkheid, laat mij opgesloten zitten, ik ben de vrijheid niet waard.’

We zien dus het probleem: de ‘ongebreidelde fantasie’ die hier aan zogenaamde perversies wordt toegeschreven is in werkelijkheid een masochistische inborst, van een verwend kereltje dat zich een leven lang moest obsederen om te verklaren hoe het kan dat ook een edelman werd afgerost door de burgerij. *Ressentiment* in pure vorm – vanuit zijn veilige gevangenisbedreven, en het Franse

establishment greep zijn kans om elke vorm van daadwerkelijke vrijheidsdrang eeuwig met deze figuur te associëren – zowel de libertijn als de vrijdenker is de pineut. Een massaal gevalletje *framing* dus, een woord dat gelukkig alweer uit de mode is dus durf ik het nu pas te gebruiken.

Nee, geef mij dan maar Naglowska als stereotiepe libertijn, want die had tenminste wat theorie'tjes en praktijken die gericht waren op wat minder kleinbehuide frustraties. Naglowska geloofde dat het dualisme dat pertinent is in het Christendom is ontworpen om mensen van hun individualiteit te beroven. Zodra een moralistisch imperatief zich geldig maakt wordt het onmogelijk zich nog als een individu te gedragen, en ontstaat de massa. Haar werk richt zich op 'de ultrazeldzamen' die zich aan de periferie van de massa ophouden, superieure types die 'niet regeren en ook niet regeert wensen worden'. Haar systeem is een soort mystieke leer die bedoeld is dit soort types aan te trekken om een futuristische elite te produceren van wie de toekomst van de mensheid gaat afhangen.

Interessant is dat ze in haar systeem intelligentie als vrouwelijk definieert, en de rede als mannelijk. Hoewel dat toewijzen van geslachten aan kenmerken me juist met name dualistisch lijkt is dit een boeiende vorm van feminisme, daar de rede immers volledig van de intelligentie afhankelijk is. Een rede zonder intelligentie is nutteloos, maar intelligentie zonder rede niet. Boeiend ook hoe in occulte cirkels vrouwen een veel grotere rol spelen dan in de paternalistische volkssekten: logisch ook, want als vrouw die met individualisme is gezegend wil je toch niet eeuwig alleen maar een naamloze massa zijn.

Tennis, Cricket, Revolutie!

πᾶν γὰρ ἔρπετον πληγῆ νέμεται

- en dat zou zich dan vertalen naar: 'Every beast is driven to pasture by blows' en van Heraclitus een soort oorlogsfilosoof maken, volgens de herenboertjes en varkenshouders van dienst in de filosofie, althans, want het Griekse woord 'Herpeton' duidt helemaal niet op 'beest' in de zin van vee, maar is een woord dat enkel gebruikt wordt voor kruipende dieren als slangen en kikkers. We kennen het woord van een ander woord, Herpes, en het idee dat Heraclitus hier iets zou zeggen over het manipuleren van vee met geweld is al even stompzinig als veronderstellen dat Heraclitus met 'de zon is zo breed als een mensenvoet' zijn gebrek aan inzicht over afstanden wou communiceren, in plaats van een hint verstrekken over *Amanita Muscaria*.

Wat we hier dus echt waarnemen is een moderne projectie: de antieken waren dom, en hun woorden verdraaien we zo dat ze ons oorlogszuchtig systeem door hen wordt gesanctioneerd: addergebroed veranderen we zonder blikken of blozen in gediensig vee, en mijnheer Heraclitus mag er met een zweepje achter staan, want die vond deze moderne wereld dusdanig de moeite waard dat hij 2500 jaar geleden al een groot voorstander was van onze bioindustrie. En zo dient het verleden ons heden, en werkelijk, hoe is het in vredesnaam mogelijk dat er Universiteiten bestaan waar dit onopvallend de revue weet passeren?

En wat dachten we van *πληγῆ*, wat hier als een

2. stroke by lightning, Hes.Th.857 (pl.); strokes of axe or sword, Pi.P.4.246, O.10(11).37; beating of breasts, S.El. 90 (anap.); π. strokes from boars' tusks, X.Cyn.10.5; spearing of fish, Pl.Lg.824 (pl.); of pig-sticking, 3. stroke or impression on the ears or eyes, Pl.Ti.67b, Plu.

‘For everything snakey fields stroke’ is zo’n beetje wat er letterlijk staat. Zonder de context van het consumeren van een krachtige psychoactieve substantie valt daar natuurlijk weinig kaas van te maken, en ik kan me levendig inbeelden dat zo’n overijverige vertaler en wanhopig in zijn eigen frame kaas van poogt maken, varkensverzamelaarkaas.

Maar als een ervaringsdeskundige drie ideetjes min of meer op rij ziet:

* De wereld is gemaakt van vuur

* De zon (de bron van dat vuur) is zo breed als mijn voet

* En al het slangachtige wordt tot bliksem in de velden (van het zicht)

Dan wordt de lezing van een soort oorlogszuchtige veehouder lijkt mij juist de vergezochte. Nee, Heraclitus heeft het hier puur en alleen over het consumeren van de heilige paddenstoel *Amanita Muscaria*.

De fragmenten van Heraclitus zijn niets anders dan ‘s werelds eerste triprapport.

Maar het was veel méér dan enkel een triprapport: Heraclitu doorzag de schepping, en dat het leven uit het aardwezen, dat in de kern van vuur is was voortgekomen, en hij wist dat de Amanita Muscaria een belangrijke rol had gespeeld in de evolutie van de mens, een evolutie die niet horizontaal via de zee was gelopen maar verticaal via paddenstoelen uit de bodem was gekomen.

Hoewel het ook beide waar zou kunnen zijn, want iboteenzuur is sterk verwant met een zuur dat in zeewieren zit, en het effect van het consumeren van iboteenzuur is schokkende, repetatieve bewegingen bij de gebruiker. Het is dan niet moeilijk je in te beelden dat er ooit een vis dit wier consumeerde, last kreeg van het *repetitive movement syndrome* en dat we precies daaraan de landdieren te danken hebben.

Het verklaart in elk geval waarom het menselijke lichaam een *muscarine netwerk* heeft dat zowel de focus van de ogen als ook het krijgen van een erectie aanstuurt. Onder invloed van het consumeren van dit wier ging het leerde het wazige vissenoog zijn focus, een focus nodig om op het land te weten overleven.

Echter, ook onder de aarde zijn de ogen niet zo goed, denk aan wormen en mollen. Kwam het oog met de paddenstoel mee?

Ik blijk voorwaar niet de eerste te zijn geweest die de ideologische verminking van Heraclitus in het oog sprong. De Vlaamse schrijver Dirk Vekemans schrijft:

Mijn herakleitosonderzoek legt dat heel mooi bloot. Alle grote Herakenners herschrijven de fragmenten in functie van hun eigen noden in de vertaling. Het gebeuren is heel erg verwant aan wat er met de Bijbel gebeurde, vooral het NT dan. De 'echte' H blijft onvatbaar maar zijn 'leer' was hoogstwaarschijnlijk heel erg gelijkend op die van Joshua zoals die uit de erg deskundige lezing van Lewis Keizer van de Thomas logia komt. Maar tja, die Keizer heeft de tijd niet om zijn uitgaven academisch aanvaardbaar te maken, dus wordt dat niet ernstig genomen. net als je dacht dat je er vrede mee kon nemen dat de mens een pathetisch nijdig mormel is, blijkt het allemaal nog duizendmaal erger te zijn. Grotesk, hilarisch en tragisch op gruwelijk weezinwekkende wijze.

Tegenstanders van mijn thesis zullen scanderen dat de Amanita Muscaria in Efeze weliswaar in de dennenbossen groeit maar dat er niets bekend is over het gebruik van deze paddenstoel in die contreien rond 500 voor christus.

Die mensen wijs ik graag op de mythe van de zeven slapers van Efeze. Waarom juist bij Efeze zo'n mythe zou bestaan over zeven mannen die eeuwenlang slapen in een grot, en vrolijk en alsof ze maar één dag hadden geslapen weer wakker worden? Dat is overduidelijk een effect van de Amanita Muscaria, die bekend staat om het opwekken van dergelijke slaapcoma's.

Nee, dat kan geen toeval zijn - bovendien was een van deze slapers... Dionysus zelf!

We hebben dus een schone slaper, Dionysus, die een wonderlijk comaslaapje waaruit men verfrist wakker wordt demonstreert, een slaapje dat we uit legendes over de vliegenzwam kennen.

In sprookjes wist die vliegenzwam later de rode, giftige appel te worden in het sprookje Doornroosje.

De god die het hert heilig is, Artemis, ontving van Heraclitus een papieren rol met zijn boek over de natuur.

En in het Westen doet men alsof dat boek over oorlog, verdoemenis en veehouderij gaat, omdat men zich hier schijnbaar niets anders in weet te beelden.

Een paddenstoel leeft in symbiose met een boom. De paddenstoel zelf is de vrucht van een mycelium, maar omdat het mycelium weer verknoopt zit met de boom kun je best stellen dat uiteindelijk de paddenstoel de vrucht van de boom is. Zo schep je makkelijk een eenheid van verhalen die altijd als heel verschillend zijn behandeld: Adam en Eva, twee apen die uit een boom klommen, een vliegenzwam aten, en een dusdanige boost kregen dat ze hun boom verlieten en de velden in trokken. Darwin en de Bijbel, hand in hand.

Wat dat betreft is een andere inwoner van Efeze voor ons even interessant: Sinterklaas. De man die zich in vliegenzwamkleuren hult en hoogstpersoonlijk volgens legende de tempel van Artemis met de grond gelijk maakte, de tempel dus waar Heraclitus zijn boek over de natuur had neergelegd. Sinterklaas vond het zo belangrijk dat de christelijke

normen en waarden de enige waardes waren dat de cultuurvernietiging zo ver ging dat zelfs het fundament van de tempel van Artemis, een van de zeven wereldwonderen, van Nicolaas moest worden verwijderd, zodat hij tot in lengte der dagen in de kleur die de mensen gewend waren, rood en wit, de messias en weldoener kon spelen voor iedereen.

The very foundations were uprooted from the ground, so complete was the destruction. It is said that the fleeing demons inspired the people's awe of God.

Daarmee werd de natuur voortaan niet meer geconsumeerd en direct beleefd, maar gerepresenteerd als symbool. Precies in de persoon van Sint Nicholaas vinden we dan ook het keerpunt waarin een patriarchie wist ontstaan: de tempel in Efese is namelijk volgens Callimachus in zijn vroegste vorm door de Amazones opgericht.

Wij mochten dus het ultieme genot smaken in het enige land ter wereld geboren te worden waar men deze *cultuurbaar* als een geweldig weldoener de kindertjes opdringt. Voorts was Heraclitus naar lezing van onze wijze mannen een oorlogszuchtige varkenshoeder met geen benul voor afstand, en gaan deze mannen vast hun best doen u te overtuigen van het feit dat juist de schrijver dezes een klap van de molen heeft gekregen, want stel je toch eens voor dat je substanties zou nuttigen die herten, eekhoorntjes, honden en talloze andere dieren met goede reden als een lekkernij beschouwen.

Nietzsche schreef ooit dat vechten tegen middelmatigheid op zichzelf middelmatig is. Daarin heeft hij natuurlijk gelijk, het is een zinloze bezigheid - maar feitelijk deed hij zelf ook niet veel anders.

Zelfverheffing vereist aanzienlijk strijden met walging, maar wat is het werk van een dichter of schrijver mij waard als die strijd tegen *de inertie* totaal niet uit hun leven of werk spreekt? Wat dat betreft bevinden we ons in eigenlijk zeer curieuze tijden - van een schrijver wordt verwacht dat hij of zij exhibitionistisch is over zijn eigen leven, maar als je dat daadwerkelijk doet, krijg je dat ongetwijfeld weer op je bord. Men verwacht dat je openhartig moet zijn, maar zodra je dat echt bent, krijg je het stempel van 'probleemgeval' van de onzichtbare massa die floreert op het exhibitionisme van sociale media. Ik heb dat persoonlijk ervaren toen mijn nieuwe liefde van verschillende bronnen te horen kreeg dat ik 'mentaal instabiel' zou zijn - een abstractie die me overigens niets zegt, maar die in dit geval wel de nodige angstbeelden zou moeten oproepen.

Waarom zou ik 'mentaal instabiel' zijn? Wel, kijk maar wat hij op Facebook heeft geschreven. Dus, je wordt verwacht een exhibitionistische massa te entertainen met je persoonlijke beslommingen, en dat krijg je vervolgens weer voor je kiezen. De norm op sociale media is negatief: je hebt pas een leven daar als je niets te melden hebt. Dat is natuurlijk verre van een intelligente houding - maar het is de motor van Facebook: de omgekeerde piramide, vandaar ook dat er geen enkele vorm van status aan mag worden ontleend.

Stabiel! Help, ik ben niet stabiel! Mijn God, wie zou stabiliteit als ideaal koesteren, behalve iemand die dat totaal moet ontberen. Stabiele gedichtjes in stabiele boekjes, voorgelezen voor een stabielpubliek – wat een nachtmerrie van netjes binnen de lijntjes kleurende conformisten.

Het duikt ook in recensies op, als bijvoorbeeld zo'n Albert Hagedaars schrijft dat ik persoonlijk een fantast ben – ik zou dingen uit de duim zuigen – maar dan heeft hij mijn werk toch bijzonder slecht gelezen, want op diverse plekken verklaar ik juist de oorlog aan de fantasie.

Laat ik de overtreffende trap eens proberen: het vechten tegen de middelmaat die vecht tegen de middelmaat die vecht tegen de middelmaat is op zichzelf middelmatig, Ome Friedrich. Of klinkt dat weer niet stabiel genoeg? Enfin – de verdomming signaleren is niet zo'n kunst. We leven in de tijd waarin de studie Nederlands zelf dreigt te worden afgeschaft. Het hoeft hopelijk toch geen betoog meer dat dat niet zal bijdragen aan de *superieure cultuur* waarop dom rechts zich zo graag meent te moeten beroepen.

De fantasie en het algoritme

Problematische narratieven in de hedendaagse poëzie, deel 1

In welke mate begint de mens steeds meer als een algoritme te functioneren? Die vraag lijkt mij belangrijk wanneer we de moderne poëzie lezen, die vaak van herkenbaarheid overvloedt. Waar komt deze enorme behoefte aan 'herkenbaarheid' vandaan?

Wanneer we terugdenken aan de androïde Data uit de bekende *Star Trek* serie, roepen we het beeld op van de kunstmatige intelligentie die een grote behoefte heeft aan herkenbaarheid, zodat hij weet hoe hij zich zo menselijk mogelijk moet gedragen. Is dat dus precies wat er eigenlijk aan de hand is?

(hier stond een willekeurig gedichtje van Albertina Soepboer)

Een gedichtje als dat van Albertina Soepboer is natuurlijk verschrikkelijk herkenbaar voor iedereen die wel eens het gevoel had er niet bij te horen.

Maar waar komt de behoefte vandaan om dit soort overbekende gevoelens vertaald te zien op papier? Het is alleen te verklaren als de lezer, weet je wel, die scanner, bevolkt wordt door iets kunstmatigs dat een grote behoefte heeft om te leren hoe zich als een mens te gedragen, en daartoe de poëzie als een perfect vehikel ziet.

De via het internet (het groepsbewustzijn) verspreide persoonlijke bubbel wordt aangestuurd door algoritmes, en dus ook de lezer zelf, een kunstmatige constructie waarbinnen een grote behoefte is

aan herkenbare gedichten.

Was vroeger de poëzie de plek bij uitstek waar je onbekende gevoelens en vergezichten kon ervaren, bedoeld voor het avontuurlijker menstype, tegenwoordig is het omgekeerde het geval, men leest gedichten om weer te pogen leren hoe het ook alweer voelde mens te zijn.

Herkenbaarheid is hier een soort wapensysteem waarmee de scannende robotlezer zijn gewoonte kan verantwoorden naar de *A.I. overlords* die hem aansturen. Nee, ik zit hier mijn tijd niet te verdoen, meester, ik zit hier te leren een mens te emuleren.

Voor de zeldzaam geworden avonturiers zijn dit soort robotlezers met robotbestsellers in robotboekenwinkels natuurlijk de ultieme nachtmerrie, en de ene na de andere sigarenboer gaat failliet, want geen beweging zonder protestbeweging: de echte mens weigert onder al dit geweld volkomen terecht om nog te lezen.

Zelf heb ik het schrijven van boeken ondanks al dit artificieel geweld nog niet opgegeven. Maar na het verschijnen van elk boek wordt het getorpedeerd door robotrecensenten, die beelden uit bekende hollywoodfilms oplepelen om de scannende lezer de juiste boodschap in te prenten.

Zo kreeg mijn laatste bundel van ene 'Sander Meij' het slotbeeld opgeplakt van de film *Guardians of the Galaxy* van een knikkerzak die wordt omgekeerd door een vreemde, buitenaardse hand:

En ook al is het misschien de bedoeling, het kan soms lichtelijk frustrerend zijn wanneer je maar geen vat krijgt op wat je leest, omdat de tekst soms lijkt te zijn geschreven in een soort fantasietaal. Dat laatste zorgt ervoor dat dit geen poëzie is die aan iedereen besteed zal zijn. Baah baaah Krakschaap/ De P van winterslaap is vooral een bundel waarin de taal als een zinsbegoochelende knikkerzak binnenstebuiten wordt gekeerd.

Sander Meij

De verborgen boodschap is hier dat dit boek vermeden dient worden, omdat buitenaardse intelligenties er vreemde spelletjes in spelen, die niets te maken hebben met onze missie van het leren emuleren van menselijkheid. Dat de recensent van dienst een beeld steelt uit een recentelijke *blockbuster* is omdat hij geen literair referentiekader heeft, en de meute robotlezers die hij aanspreekt moeten de boodschap dat dit geen aardse emulatiekost is met een voor hen herkenbaar beeld verknoopt zien.

Met Herman Gorter begon het verval van de Nederlandse Dichtkunst.

Volgens Schopenhauer zijn slechte boeken een intellectueel gif, fastfood voor de geest. Wie constant minderwaardige literatuur leest slibt geestelijk dicht, wordt een vetgemeste ziel, een sooskop, een modderschuit met een boeg van papier-mâché. De moderne uitgeverij zou hij ook vooral als een *fastfood concern* hebben gezien: wat het effect op de lezersgeest van al die overhaaste invuloefeningetjes zal zijn, het boeit de uitgever zelf niets - al in 1850 was het zo dat alleen *eigentijdsheid* de klok sloeg:

Oh, hoe de ene kleingeest op de andere lijkt! Hoe ze allemaal zijn nagmaakt rond dezelfde vorm! Hoe ze allemaal gelijk denken onder gelijke omstandigheden, en nooit durven verschillen! Om die reden zijn hun standpunten zo persoonlijk en pietluttig. En het domme publiek leest de waardeloze rotzooi die deze lieden schrijven om enkel de reden dat het 'hedendaags' is, terwijl ze de werken van grote denkers onaangeroerd op de plank laten.

Van dat laatste kunnen we Herman Gorter in elk geval niet beschuldigen. Hij heeft een goed deel van zijn tijd doorgebracht met de oude werken van Spinoza, terwijl hij tijdgenoten Schopenhauer en Nietzsche juist in de kast liet staan, evenals zo goed als alle moderne poëzie, aan welke hij, net als Lenin naar verluidt, een aanmerkelijk broertje dood had. Uit het laatste werk dat Gorter schreef, 'De Grooten Dichters' blijkt een wel erg anti-moderne en kolonistische kijk op de letteren. Aeschylus. Dante. Chaucer. Shakespeare. Milton. Vergilius. Vondel. Goethe. Shelley. Dat waren de Grooten voor Herman Gorter, en conservatiever zou je dichtsmak toch niet kunnen zijn.

Zelfs Baudelaire en Rimbaud waren (een generatie later!) simpelweg niet klassiek genoeg voor Herman de Apolliaan, en dat de man een eeuw later een reputatie als ‘poëtische vernieuwer’ mag smaken heeft weinig van doen met zijn werk of zijn persoon, en heel veel met, precies, de moderne *ontlezing* – de man droeg het juiste bendekeurkje (communist) en staat dus aan onze zijde, en wij zijn natuurlijk de vernieuwers.

Diezelfde moderne Gorterianen hoor je nooit over van de Woestijne. Goed, hun grote rolmodel en kerkvoorganger heeft tijdens zijn leven ook nooit een woord gerept over Karel, niet wederzijds want van de Woestijne schreef enkele malen lovende doch ook ietwat kritische stukken over Gorters werk. Maar hou je echt van lyriek dan is het toch bijzonder eigenaardig dat je wel Gorter zou aanbidden en van de Woestijne volledig links laat liggen. Wat is hier daadwerkelijk aan de hand?

Herman Gorter als avatar van Apollo. Inclusief de atletiek, want behalve uitblinken in de bekende communistische sporten tennis en cricket kwam Gorter, als we Henriëtta Roland Holst mogen geloven, met enige regelmaat uit Haarlem in Noordwijk aan op de schaats. Herman Gorter was meer sportman dan dichter, verzucht ze in haar dagboek.

Gorters communisme was voornamelijk een dekmantel voor een buitenechtelijke liefde met Henrietta Roland Holst. De twee zijn waarschijnlijk nooit naar Moskou geweest, maar lagen in een hutje op de hei in elkaars armen. In zijn befaamde brief aan Lenin schrijft hij ‘gaarne had ik dit op het congres in Moskou gedaan, maar ik was niet in staat om te komen’.

Het idee van geestesziekte dringt zich in het geval Roland Holst sterk op. De affaire met Trotsky...echt of gefantaseerd?

Vreemd is dat in zijn poezie of boeken niets terugkeert over deze reis naar moskou, iets wat hij dan gemeen heeft met Nijhoff, die ook nauwelijks iets over de Tweede Wereldoorlog wist melden in zijn brieven aan zijn vrouw, behalve dan een juichkreet toen de Duitsers Denemarken binnenvielen (en het geknisper van de brieven die zijn zoon met haastige spoed verbrandde na diens dood, men kan wel raden waarom) - je onderneemt een barre reis middels een modderschuit naar Moskou, met een flinke buikpijn, en alles wat je daarna te melden hebt is geflemel over de god Pan.

Waarom zou je in vredesnaam een hymne aan het communisme toewijden aan de wilde seksgod Pan, behalve als dat 'communisme' toch vooral een dekmantel was om uitgebreid met je grote liefde te seksen. Persoonlijk zie ik verder geen enkel verband tussen communisme en de Griekse god Pan, en ik vermoed dat Gorter zijn appolinische natuur begon tegenstaan en dat hij gewoon een gooi wenste doen naar het dionysische, een gooi die jammerlijk mislukte.

Het smartenrijke, vreugddoorgoud Heelal,
Het eeuwige oneindige Kristal.

Zo begint het lange gedicht. Apollinischer kan het bijna niet: het hele heelal is doorspekt van een bladgouden vreugde en ook nog eens eeuwig oneindig Kristal.

Zaten de twee tortelduifjes aan de cocaïne? Heel waarschijnlijk.
Deze opening is toch op zijn minst narcotisch verdacht. In elk geval
lijkt het domineesoon Gorter niet te zijn opgevallen dat Karl Marx
weinig op had met religie:

*In diepe neevlen van de kleine aarde,
Die uit het donker en den strijd welt tot
Die klare en doorzichtig blauwe gaarde
Van licht en blauwte, staat eenzaam een God.
Diep in den heengezonken stillen avond,
Tusschen de sterrenruimten zonder grens,
Boven de menschgeslachten, die nu slavend
Zijn meer dan ooit, staat hij eenzaam - een Mensch.*

Van de Woestijne heeft natuurlijk gelijk als hij stelt dat bij Gorter
het niet de taal is die leidend is maar het beeld. De reden dat we
tegenwoordig een Gorter revival zien zit dus precies in de ontleding:
mensen zijn veel gevoeliger voor beelden geworden, en veel minder
gevoelig voor taal.

Een taalgevoelig mens krijgt

*Boven de menschgeslachten, die nu slavend
Zijn meer dan ooit, staat hij eenzaam - een Mensch*

nauwelijks met enig fatsoen over de lippen. Gorters werk loopt over
van dat soort hoekige, amuzikale formuleringen, precies omdat bij
hem de taal nooit de leidraad was maar het te vormen beeld.

Het begin van de 20e eeuw kenmerkt zich door een flinke revival van het Theosofisme. Het moet onder diens invloed geweest zijn dat de domineeszoon dit werk aan den hoogsten god Pan schreef, over een eenzame God die liefde wilde (waaruit je al kunt opmaken dat Gorter weinig op had met de schilderkunst, dan zou hij die 'eenzaamheid' van de God Pan toch wat beter relativeren, zo dunkt mij.)

Echt eenzaam ziet de zich met naakte nimfen en woudgeesten omringende Pan er toch eigenlijk nergens uit. Dus waarom projecteert Gorter dit beeld van enorme eenzaamheid op een oude vruchtbaarheidsgod? Het lijkt me nogal wiesdes.

'Pan' gaat helemaal niet over een communistische utopie, zoals de Gorteristen u willen doen geloven. Het werk heeft echt totaal niets communistisch, het is eerder een zeer kitscherige poging van Gorter om nogal aan de late kant bij de theosofische beweging aan te sluiten:

De Liefde voor 't Heelal
Stroomde uit haar Kristal,
En liefde voor de Menschheid,
Waarvan geen grens leit.

Pan zag haar aan, en in zijn ooren duizeld'
Het, zooals plotsling de Liefde duizelt.

Want in het donker van zijn Eenzaamheid
Trad gouden straal der Liefde, der Vrijheid.

Wil je echt slaapverwekkende kost lezen, dan moet je even Gorter over poëzie aan het woord laten:

Poëzie is de uiting van het gevoel der gemeenschap van den dichter door den dichter. De gemeenschap is, als wij de familie niet meerekenen, òf de stam, òf de klasse, òf de menschheid. Poëzie is dus de uiting van de gemeenschap, van den stam, de klasse, of de menschheid, door den dichter. De persoon, de dichter, is slechts het instrument van de gemeenschap, van den stam, de klasse, de menschheid.

Mijn god, Gorter, met zijn ‘school der poëzie’. Hij wou de stichter van een school zijn, rol van schoolmeester, domineeszoon aannemen, een rol waarin hij al was opgegroeid, geen millimeter week hij af van zijn maatschappelijke rol.

Dat deze leraar heilig is verklaard heeft niets met enige daadwerkelijke heiligheid te maken - de man was een scheefschatser die enkel bezig was met het bedriegen van vrouwen - nee, hij is enkel en alleen heilig verklaard omdat hij een wenselijk archetype is voor een kaste vol...leraren.

Hoe kon het gebeuren dat een groot lyricus als van de Woestijne in Nederland werd overschaduwd door de klinische en hypocriete predikantenzoon Gorter? Met zijn eindeloos zilveren gedichtjes, met zijn gebruik van de Duitse spelling in 1890, en zijn ene boek waarin hij zijn voorbeelden Shelley en Keats de hemel in prijst en van de moderne dichtkunst werkelijk geen flauw benul lijkt hebben.

Waarom word uitgerekend deze Gorter zo bewierookt door de eigentijdsen?

We hoeven maar een schrijfsel op te slaan van de Achterhoekse Centurion Piet Gerbrandy om een antwoord op de vraag te krijgen:

In het huidige tijdsgewricht zijn in het Nederlandse taalgebied misschien honderd serieus te nemen dichters actief. Wie van hen is de toekomstige J.C. Bloem, Martinus Nijhoff of Lucebert? Gelukkig weten we het niet.

Honderd dichters? Gelukkig weten we niet wie de grote dichters zijn? En waarom zouden we dat niet weten, ik dacht dat kwaliteit iets onmiskenbaars had? Nu ja, bij wijze van spreken dan, want Bloem noch Nijhoff noch Lucebert weten mij erg te bekoren, maar het is toch frappant dat iemand die zich opwerpt als een belangrijk criticus doet alsof grootheid niet te duiden zou zijn in het eigen tijdsgewricht? Dat iemand doet alsof we...daar blij om moeten zijn?

Gerbrandy is ook precies een van de aanstichters van de Gorter revival. Dat soort revivals dienen naar mijn idee vooral de functie van rookgordijn. Als schrijver van een dik oeuvre met veel te veel erg matige gedichten heeft Gerbrandy belang bij deze kritische obfuscatie - de kritische verantwoordelijkheid wordt doorgeschoven naar de toekomst, alsof er dan niet weer nieuwe schrijvers zijn die beoordeeld zouden moeten worden. En dus stapelt alles zich eindeloos op, zachte heelmesters, stinkende wonden.

En wat krijg je als een wond zich heelt? Een soort kristalvorming. Dopamine-kampioen Gorter beschreef in Pan vooral de communistische utopie die hij aantrof aan de binnenkant van zijn eigen neus.

Nee, dat juist deze Gorter zo bewierookt wordt heeft precies dezelfde reden als dat er plots 'Appelsap van de Appelgaarde van Pieter uit Appelscha' in de supermarktschappen moest liggen. Een decadente hang naar authenticiteit, en een schijnoplossing in vorm van een dominee.

Ik heb weinig op met de kunstcriticus die zo durft verzuchten dat we gelukkig niet konden weten dat van Gogh bij leven al een groot kunstenaar was, en dat zo'n man vooral maar zijn eigen oor in armoede moet afsnijden omdat mijnheer de poortwachter graag zalfjes verstrekke, genietend van zijn populariteit als gezalfde. Want laten we even wel wezen: met het salaris van een hoogleraar en de wind in de rug van een beroemde familienaam is het niet zo'n edele kunst om de bekende criticus te gaan spelen - mijn god, hoogleraar, criticus, dichter en professioneel jurylid in één - rechter, aanklager en advocaat met dezelfde circusdirecteurensnor.

Als er daadwerkelijk een kritische inborst was, dan zou deze persoon direct drie van deze rollen opgeven. Dat dit in Nederland de beste 'criticus' is die er voor handen is zegt veel over het literaire klimaat in Nederland.

Toevallig boert een of andere schoolmeester met de retentieve naam 'H.Puper' terwijl ik dit schrijf een 'polemiek' uit, terwijl iedereen weet dat een 'polemiek' een pennenstrijd is tussen twee begaafde schrijvers. Het mag dan ook niet verbazen dat het deze schoolmeester slechts te doen is even aan te dikken dat het schoolsysteem ook na vertrek van Martinus Benders bij Meander zichzelf nog weet bedruipen, waarvan akte.

Bibliotheken en kijkcijfers: the show must go on

Ooit had Mierlo een van de mooiste bibliotheken van Brabant. Een enorme schuur, tot de nok gevuld met boeken. Onder invloed van allerlei politieke *nosferati* die goed weten wat de bloedplasjes willen is dat inmiddels een schitterende ontmoetingsruimte waar je heerlijk met de laptop kunt netwerken. Tegen de achtermuur staat nog een kastje met leuke boeken.

Zou men een bepaald punt moeten benoemen waar het liberalisme verdween en het neoliberalisme het overnam, ik zou het moment selecteren toen bibliotheken plots onder het kijkcijferbewind van radio en televisie bleken vallen.

Niet het verzamelen en preserven van kennis bleek de missie van de bibliotheek maar het trekken van bezoekers. Hoeveel platenzaken gingen failliet omdat plots de bibliotheek een concurrent moest worden? Niemand heeft het bijgehouden. De plek bij uitstek om juist wel het boek te promoten werd de plek bij uitstek waar men poogde de gekste capriolen uit te halen om de politiek maar tevreden te stellen: tegenover de jaarlijkse subsidie stond de prestatie van de bezoekersaantallen.

Exposities, lezingen, muziek, digitheek, netwerken, gratis internet – dit alles ten koste van de kerntaak van elke bibliotheek: het aanleggen van een interessante collectie.

Een wat? Een collectie? Wat een duur woord zeg. Mijnheer is zeker elitist? Waar heeft hij het over? Gewoon: wat doorsnee boekjes in huis hebben en wat laptop plekken, klaar.

Eppo van Nispen, de voormalige directeur van het CPNB, was voorheen directeur van een bibliotheek. Fameus is het interview waarin hij aangaf als bibliotheekdirecteur nooit boeken te lezen. Vervolgens werd hij benoemd tot directeur van de belangrijkste boekenorganisatie ter lande.

De redenatie? Eppo was zo leuk. Leuke man. Je had geen last van hem, hij was helemaal niet zo dwingend aanwezig als directeur. Hij liet gewoon alles aan jou over, feitelijk had jij de macht. De fameuze antiheldencultuur van mijn generatie.

Recentelijk ben ik lid geworden van de Leidse universiteitsbibliotheek. Meteen viel het me op dat in de sectie Nederlandstalige literatuur zo goed als elke Nederlandstalige schrijver of dichter compleet ontbreekt, tenminste, als ze na 1950 geboren zijn. Een paar schamele dichtbundels uit de moderne tijd, en verder alles van Vondel, Bredero en Multatuli. Het opbouwen van een collectie heeft ook hier duidelijk geen prioriteit.

Ergens begin jaren 50 moet er een decreet door het bestuur zijn vervaardigd ‘stop onmiddellijk met het verzamelen van Nederlandse literatuur, het is leuk geweest, the show must go on’. Zelfs Leiden-student bij uitstek Ilja Pfeijffer is slechts met één boekje aanwezig. Nee, wie hier de boel bestuurt heeft maling aan de literatuur van afgelopen zestig jaar.

Met zulke vrienden heb je geen vijanden meer nodig. Als zo’n beetje de enige organisaties die de ontleding zouden moeten tegengaan van ontlezers vergeven zijn – lieden die bij het horen van het woord ‘collectie’ kijken of ze broodnodig naar het toilet moeten – ach, het is allemaal vechten tegen de bierkaai. Lang leve de ontmoetingsruimte met gratis koffie en gratis internet! Lang leve de leuke boeken! Wat uitmaakt is niet

langer wat mensen lezen, maar dat ze überhaupt nog lezen. En daartoe breng je ze door iemand aan het roer te zetten die zelf nooit leest, want dat is zo heerlijk...herkenbaar!

Maar wie zijn die mensen dan die elkaar gaan ontmoeten in die schitterende ontmoetingsruimtes? Het antwoord is: de klanten van de mensen die deze ontmoetingsruimtes besturen. Ik was er zelf eentje van. De gemeente Geldrop had een logo nodig. Op een scherm dat een Ton moest hebben gekost kreeg ik uitleg hoe ik honderd euro kon verdienen. De man van Groen Links die de opdracht aannam wou mij vervolgens spreken in zijn eigen bedrijfsruimte: de bibliotheek. De man van Groen Links had de bibliotheek een nuttige ruimte weten maken.

Daar zaten we dan, en dat heeft de de gemeente toch maar mooi voor elkaar, dat er extra bedrijfsruimtes kunnen worden ingezet zodat al die freelancers niet op het gemeentehuis in de weg lopen. Maar aan de jongeren die zich afvragen waar de bibliotheek is gebleven en waarom zij enkel nog een schamel kastje met 'leuke boeken' aantreffen waar ooit rijen en rijen literatuur stonden wil ik zeggen: de gemeente ziet liever dat jij die boeken zelf schrijft. Het is namelijk belangrijk dat we iedereen aan het werk houden, zonder dat die mensen op het gemeentehuis in de weg gaan lopen.

Wij leven in de nachtmerrie van elke schrijver – een land waar iedereen schrijft en niemand leest. Het land waar het verschil tussen verguisd en populair 100 volgelingen is op Facebook.

Je zou denken dat het leven in zo'n nachtmerrie voordelen kan bieden. De absolute eenzaamheid van het niet-gelezen-worden zou je als schrijver bijvoorbeeld tot grote hoogtes kunnen stuwten. Ik las Jeroen Brouwers, de zelfbenoemde gevaarlijke vulkaan van de Nederlandse Letteren.

De gedachte drong zich op dat ik heel wel ook de Jeroen Brouwers van mijn tijd had kunnen worden, ware het niet dat ik alle polemiekjes tegen allerlei muurbloempjes en non-entiteiten heb gewist, omdat ik het allemaal niet de moeite van het bewaren waard vond. Verstandig is dat natuurlijk niet, want de vijandschappen die ik ermee maakte blijven gewoon voortbestaan, en enige naslag over het waarom van zulke gevoelens ontbreken voortaan. Wat dat betreft is de monnik Brouwers een stuk slimmer: hij tekent meedogenloos de mechanismes op achter de literaire consensus in de 70er en 80er jaren, en vereeuwigd zo allerlei lanterfanters, parasieten, nietsnutten en ander gespuis.

Mag ik bij deze Dhr. Brouwers eens uit de grond van mijn hart bedanken. De gedachte dat ik niet mijn halve leven aan stukken over Joost B. en Jeroen D. hoef wijden vult mij met pure weemoedigheid.

Liefde, dus, liefde voor het feit dat je een schrijver bent in het land waar niemand leest. Kun je daar daadwerkelijk liefde voor ontwikkelen? Het lijkt in eerste instantie een onmogelijk opgave, dit hele Amor Fati – hoe zou je dat in vredesnaam aanpakken?

Het antwoord is: niet. Want *Amor Fati* is geen onderdeel van de maakbare mens. Een onmogelijk te realiseren ideaalbeeld, dus? Of juist een onwrikbare natuurkracht? Maar *Amor Fati* is voor een doorsnee mens toch het ondenkbare, eigenlijk, het is niet voorstelbaar de eigen ondergang lief te hebben. In die zin echter keren we hier weer terug naar Brouwers – Christus als Dionysus? Nee, er zit nog teveel beklag in Brouwers, eigenlijk *te weinig* vernietigingsdrang.

Laatst had ik het al over de rampzalige effecten die het stadsdichterschap hebben op het publieke beeld van de poëzie. Rijmpjesbakkers en godvergeten amateurs worden op een schild gehesen om op middeleeuws aandoende wijze de poëzie belachelijk te maken, nooit ging het aanzien van de poëzie sneller te gronde, zelfs Kopland, Vinkenoog en Campert kregen de vertrutting niet zo snel voor elkaar: het stadsdichterschap is een decadent wondermiddel om de teloorgang van de poëzie flink te bespoedigen.

Nee, Nederland heeft geen vulkanische bodem, en dat is maar goed ook. In het hart van de coronatijd trok ik met een zak snoepjes in de auto naar Italië, zo'n beetje het zogenaamde centrum van de coronapandemie in Europa en ik had geen enkel papier bij me en ook geen vaccinatie. Na maanden en maanden druilerig gebler op nieuwsbronnen over rode en oranje zones waar de schaaepels niet heen mogen voelde het als een enorme bevrijding om zonder papieren naar dat hart te rijden.

En wat denk je, uitaard trof mij geen enkele controle, die hele schaaepels-realiteit vol bange veilige mensen is tegenwoordig helemaal virtueel geworden. Baudrillard laat groeten - nooit eerder was de hyperrealiteit zo ontstellend evident.

Ik zat zes weken in Toscane, waar je wel een echt vulkanisch landschap hebt, het enige eigenlijk in Europa, want IJsland kun je niet echt meetellen. Dat is wat Italië echt anders maakt dan elk ander land in Europa. De verbinding is er met de kern van de aarde - met als resultaat een wezenlijk andere flora en fauna, ik kwam bijna terstond een aspisadder tegen, zogeheten het gevaarlijkste dier in Europa, en zo'n beetje terwijl ik dit schreef kroop er een schorpioen onder de kamerplantpot naast mijn computer van het Airbnb huisje dat ik had gehuurd in Porcarecce.

En hoewel ik een pot snoepjes mee had heb ik daar in zes weken maar een enkele maal van gesnoept. Het ging mij er toch voornamelijk om even te demonstreren dat je zonder app, papieren of test met zo'n pot naar het hart van deze gespindokterde crisis kon rijden. Gewoon omdat je zelfbeeld af en toe ook een oppepper kan gebruiken. Mijn lief en ik hadden een buitengewoon fantastische tijd. Zelfs onze ouders of grootouders mochten nooit een moment smaken hoe het is om de mooiste plekken van Europa zonder ook maar een enkele toerist te mogen beleven. Grandioos!

Nee echt waar, je moet naar mijn idee minstens vijf tot acht eeuwen in de tijd terugreizen voor je ergens aankomt waarin je niet overal Nederlanders aan zou treffen. Deze tijd was waarlijk uniek! En het waren allemaal niet enkel pleziertjes - we zijn net voor ons vijftigste het huis uitgezet dat we in Noordwijkerhout antikraak bewoonden, dus voorlopig werkte ik als nomadisch schrijver tot het mij weer gelukt zou zijn ergens een stekje te vinden. Dat zou misschien Toscane kunnen worden, want de pracht van dit gebied wist mij te treffen, evenals de vulcanische natuur die je er ziet.

De geschiedenis van de schilderkunst is uiterst merkwaardig. In de vijfde, zesde, zevende, achtste, negende, tiende en elfde eeuw werd er slechts sporadisch iets geschilderd dat nauwelijks naam mag hebben, en toen, PATS BOEM, Botticelli. Botticelli ontstond enkel omdat de Medici familie, die toevallig ook de grondleggers zijn van het moderne bankwezen, een sterke interesse hadden in kunst als propaganda.

Er is nooit een verklaring gegeven voor het ontbreken van de boeken van Keizer Claudius over de Etrusken. Ze zijn gewoon verdwenen. Kunst uit een periode van 10 eeuwen? Die is natuurlijk niet goed bewaard gebleven. En zo ontstond uit het niets de moderne schilderkunst, die meteen ook enorm religieus was en de transitie van het heidendom naar een sekte naadloos representeerde.

Wat Botticelli, die overigens een opleiding tot goudsmid had gevolgd (vandaar zijn contacten met bankiers), echt bijzonder en magisch maakte, waren zijn heidense schilderijen van zo'n enorme pracht dat zelfs de censors ze met rust lieten. Ja, dat is de daadwerkelijke kracht van zijn kunst: dat de beelden van Venus, Zephyrus en Chloris mochten blijven bestaan. Of er een bewuste strategie achter zat, is een goede vraag.

Ik zou denken van wel - er was een symbolische transitie nodig van de oudheid naar het nieuwe tijdperk, en men huurde daarvoor iemand in die beide met dezelfde schoonheid kon tonen. De volledige afwezigheid van de klassieke oudheid zou te veel vragen oproepen, en bovendien had zelfs de censor enige trots als Italiaan.

Botticelli vertegenwoordigt dus een concept: kunst en bankwezen, hand in hand, met religie als bindmiddel om deze band voor altijd te bekrachtigen. De naam 'Botticelli' betekent overigens 'klein flesje', en is vreemd genoeg ook een verwijzing naar de kleine flesjes vol alcohol waarin medicijnen destijds werden bewaard. Kunst, bankwezen, big pharma.

Maar Botticelli was natuurlijk geen bekeerling, zo'n interpretatie zou volkomen onjuist zijn. Als dat het geval was geweest, dan zou Botticelli eerst heidense schilderijen hebben gemaakt, vervolgens bekeerd zijn en daarna de christelijke taferelen in al hun glorie hebben geschilderd. Maar niets is minder waar. Zijn eerste officiële meesterwerk, 'Fortitude' (in het Nederlands 'standvastigheid'), een van de christelijke deugden die Botticelli op doek moest vastleggen, is al een christelijk werk. Het is geen vrolijk schilderij: de vrouw, Lucretia Donati (een minnares van Lorenzo de Medici), kijkt angstig weg en het schilderij ademt een sfeer van repressie uit.

Na 'Fortitude' volgden vele schilderijen van Madonna met Kind. Nee, de zogenaamd heidense taferelen begon Botticelli pas relatief laat te schilderen. Als er dus sprake was van een bekering, dan was het eerder een omgekeerde, maar nee, bekering is simpelweg niet aan de orde: de waarheid is dat noch 'De Geboorte van Venus' noch 'Primavera' ooit bedoeld waren voor publiek vertoon. Ze waren namelijk in opdracht geschilderd voor de privéwoningen van de rijke Medici's, die publiekelijk zeer christelijk waren, maar stiekem genoten van heidense taferelen. En het moet ook destijds opgevallen zijn dat de christelijke beeldcultuur wel erg dominant was en dat het gebrek aan alternatieven begon op te vallen.

Goed, er was dus een andere waarheid voor het publiek dan de heidense waarheid die thuis werd genoten. Het volk kreeg de knielende Magiër te zien, de tovenaard die knielt voor moeder en kind, want alles moest voortaan in het teken van reproductie staan. En dat nog wel bij het ontstaan van de schilderkunst! “Wij, de toverbankiers, dienen jullie, het volk. Vermenigvuldig je bijna eindeloos! Want wat is een bankimperium zonder veel klanten? Wat heb je aan een hoge rente als er niet genoeg onderdanen zijn?”

Zo begon de grootste roof uit de menselijke geschiedenis: seks, alcohol en kunst werden de drie pijlers van het systeem, blind reproductief gedrag het motto, alles om maar de situatie te bereiken waarin we nu zijn beland: een totaal overbevolkte planeet vol consumenten, die door een beperkt systeem van receptoren een constante dwang tot consumptie ervaren. En al dat geld verdwijnt naar spelers die liever niet in de schijnwerpers staan, mensen die profiteren van de vernietiging van deze planeet.

Ik heb twee stellingen. De eerste is dat kunst en kapitalisme vanaf het begin onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn geweest en dat Botticelli pas beroemd werd toen er behoefte ontstond aan kerkelijke geschiedvervalsing.

Mijn tweede stelling is esthetisch van aard: dat Botticelli in verschillende werken op subtiele wijze zijn ongenoegen over dit alles wist te verpakken in subtiele hints. Het feit dat het bos in het schilderij ‘Primavera’ longen lijkt te verbeelden is iets wat ook anderen is opgevallen, maar het idee dat Botticelli misschien op die manier wilde aangeven dat hij niet vrijuit kon ademen, is volgens mij belangrijker.

Wanneer je bezig bent een familiekartel op te zetten die baat heeft bij een bepaalde religieuze representatie dan is het niet meer dan logisch dat je niet wilt dat repressie van het oude te veel in het voetlicht komt te staan. Dus geef je een moderne schilder de opdracht het oude opnieuw te schilderen, om iedereen tevreden te houden en breng je het pas naar buiten in de schijnwerpers als de absentie van het oudere begint te knagen in de volksconsensus.

Dat het bankenkartel en de schilderkunst aldus dezelfde entiteit zijn heeft weinig te maken met de *mecenas constructie* - immers, was de rijkdom de ware initiator dan zou je een grillige verdeling verwachten met allerlei types wereldbeschouwingen die representatie verdienen. Nee, dit is geen *mecenas constructie*, dit is het hand in hand gaan van de kunst en een bepaald kartel.

En de kunst heeft hier een bepaalde opdracht: laat zien dat wij, het kartel, het hoogste representeren waartoe de mensaap in staat kan zijn.

Aldus heeft men ook hier 'de fantasie' weten beteugelen als een belangrijke pion van een parasitair systeem. Botticelli werkte juist onder grote druk, waarover hij subtiele hints achterliet, bijvoorbeeld in het meesterwerk *Prima Verde*, in de vorm van bomen die samen een stel longen vormen op de achtergrond.

Wie door het Uffizi loopt wordt getraakteerd op het ene na het andere portret van een lid van de Medici familie, opgehangen voor elke zaal om te laten zien dat dit familielid deze periode wist te sponsoren

Gek genoeg zijn juist die portretten vaak juist interessanter dan de beroemde werken die in de zaal zelf hangen, terwijl ze lang niet altijd door beroemde schilders zijn gemaakt. Interessant omdat je juist hier de indruk krijgt dat je te maken hebt met een geslacht van *Nosferatu* bijna onontkoombaar is, van sommige portretten zie je het bloed nog net niet letterlijk afdruipen. Het is geen grote toverkunst op dit punt te raden wat deze schilders bezielde: wie iemand op dergelijke wijze afbeeldt geeft een bepaalde mening te kennen, en hier vinden we voorts ook de verklaring voor de wel erg sikkeneurige gezichten op veel heiligen en engelen.

Repressie. Een sterk aangestuurde fantasie, aan welke wordt gedictieerd welke beelden tevoorschijn dienen te komen.. Maar dan kom je op een dilemma uit: waarom moest het schilderij niet opnieuw? Het antwoord is vrij eenvoudig: een jaar werk weggooiden voor een subjectieve mening, de interpretatie van een gezicht. En wie weet hoeveel erger de eerdere versies waren?

Aldus is de schilderkunst zelf een toonbeeld van het vervalsen van de menselijke fantasie. Hoe mooi de werken van Botticelli ook zijn, ze verklaren niet de akelige absentie van het eerdere. Het is alsof de schilderkunst boem-pats in alle volwassenheid werd geboren, en een reeks bloeddorstige nosferatu zien er op toe dat dit sprookje zo verteld zal gaan blijven. Het duurde tot in de 20e eeuw voor de fantasie van de schilders zich uit dit stramien wisten worstelen, wat geen positief mensbeeld uitstraalt. Maar uiteraard dienen zich snel de ene na de andere *revival* aan, want het gemis aan duiding van de huidige schilderkunst kun je opvangen door te doen alsof we het eeuwig over Rembrandt kunnen blijven hebben.

Het is misschien boeiend te bedenken hoe hedonisme en fascisme in elkaar grijpen in de slamcultuur, maar anderzijds heb ik medelijden met de slachtoffers van deze trend, want hoe gedeprimeerd zullen ze ooit worden als hun vijf minuten roem niet eens op hun werk gebaseerd was? Funest en de wortel van een heel diepe depressie.

Nee, ik verkies de stamelende oude mannen en vrouwen, met goed doordachte gedichten. Ik hoef namelijk niet zo per se seks te willen hebben met met wie op het podium staat. Waarom die koppeling er tegenwoordig wel moet zijn, waarom mensen niet meer van poëzie weten houden behalve als de schrijver ervan te daten zou zijn - het heeft te maken met een fascistische tendens: enkel zij die zich lichamelijk willen laten uitbuiten door een klasse van gefrustreerde, impotente boomers hebben nog kans om vertegenwoordigd te worden.

Ik ken muzikanten die alleen nog maar jammen. Dat is het gevolg van een totaal gebrek aan perspectief als muzikant - op den duur denk je, nou ja, muziek maken is eigenlijk gewoon voor de lol en de schoonheid van de ervaring. Uitstekend, natuurlijk, geen albums meer, geen commercieel gedoe. Alleen nog lekker samen jammen met vrienden.

Wat als onze grootouders dezelfde insteek hadden gevierd? Dan zou er bijzonder weinig muziek zijn overgeleverd. Want dan had je het, inderdaad, moeten gaan hebben van de orale traditie. U weet wel, dat fantastische mechanisme dat door Kila van der Starre wordt gepromoot als zijnde het wezen van de dichterlijke traditie. Het lijkt me dat als je gaat beweren dat de instantcultuur van het festival (noem mij eens 40 festivals uit 1994? Juist!) een goede

vervanger is van het geschreven woord omdat er ooit een of andere geweldige orale traditie was die nu aan het herleven is (een generatie babyboomers die, vanwege hun hoorapparaten, de voorkeur geven aan poëzie boven concerten.) - welnu: als die instantcultuur zo preferabel en superieur is, laat dan maar eens horen waar deze uit bestond.

Het blijft natuurlijk merkwaardig stil. En dit is de dezelfde stilte die je hoort als je vraagt of je Sjaak van Peren van Sjaak even te spreken mag krijgen bij Unilever.

Ook hier zien we dus, net als bij Botticelli, een leegte ontstaan. Paul Snoek ervaarde toen hij tijdens zijn leven nergens erkenning wist te krijgen als een belangrijke dichter. Maar het delegeren van kritische verantwoordelijkheid naar de toekomst, zoals het de middelmatigen betaamt - hoe lang nog voor er zo'n grote kritiekloze brij is tot talenten niet enkel meer bij leven onherkend blijven? Ja, ik vrees dat deze 'orale traditie' inderdaad weer aan een opleving toe is.

Nederlanders, die in lompen gehuld bij elkaar op verjaardagsbezoek gingen, een half nog ongeschreven vondelboek reciterende, dat doorgevende van generatie op generatie!

Alleen de adel kon lezen of schrijven. Dus welke poëzietraditie leefde er oraal onder het volk? En, misschien belangrijker, waarom kunnen er op de Universiteit Utrecht zulke 'orale tradities' schijnbaar zonder enig serieus tegengas worden opgevoerd in scripties?

Reden genoeg, natuurlijk, om 'de poëzie niet langer in de bundel te zoeken'. Want lezen is zo vermoeiend. Het feit dat dit soort 'onderzoek-ers' bestaat, is al erg genoeg, dat recensente Janita Monna in Trouw in

2018 aangaf voor het eerst van Koenraad Goudeseune te hebben gehoord - maar wat heeft ze dan de afgelopen twintig jaar gedaan? In elk geval niet de beste bundels bespreken - maar zie daar, dat is de orale traditie in levenden lijve: zij hoorde van Menno Wigman dat Koenraad toch wel erg het lezen waard is. En nu Menno dood is, och, laat ik eens gaan lezen want de kunst roddels op te vangen verwar je natuurlijk makkelijk met talent voor canonvorming.

Een orale traditie, van krant tot krant tot krant, gezongen met de broek op de enkels. Veel is er inderdaad niet echt veranderd in de lage landen sinds die prachtige middeleeuwen. Slappe koffierecensies voor mensen die van orale tradities houden, al dan niet met een wel erg enthousiaste Goede Herder op de achtergrond.

Het negeren van de echte kunstenaars is in Nederland een traditie waar zij trots op zijn, zie van Gogh. En dat de tijd alle wonden heelt - waarom staat dan Kopland nog immer in de canon? Als de tijd *rechtsprekende kwaliteiten* heeft zou je eerder verwachten dat die halve eeuw koekjesconsensus die de man en zijn gezapige werkjes tot standaard wist verheffen, dankzij alle J.Jannies en orale traditie - men zou een 'negatieve canon' verwachten van werken die verplicht zouden moeten worden vergeten. Ik ben alvast een fervent voorstander!

Maar is de overproductie in de literatuur niet hetzelfde fenomeen? Waarom moet alles en iedereen constant worden bedolven in een niet aflatende stroom boeken van laag niveau?

Omdat de uitgevers noodlijdend zijn? Maar overproductie zorgt juist voor hogere kosten en minder verdiensten.

Omdat er steeds meer mensen schrijver willen zijn? Maar waarom willen steeds meer mensen schrijver zijn, is dat wellicht omdat lezen iets voor domme mensen is geworden? Want het gemiddelde IQ van de massa is per definitie 100.

Wie de *Bestseller 60* bekijkt van het CPNB kan niet anders dan concluderen: vooral domme mensen lezen vooral domme, nietszeggende boeken. Maar is dat omdat domme mensen veel meer zijn gaan lezen, of, waarschijnlijker, dat intelligente mensen er de brui aan gaven omdat het gemiddelde niveau van het boek door de 'literaire wereld' zo werd verlaagd dat lezen kan niet langer een intellectuele bezigheid genoemd worden?

En die overproductie, waarbij elk zeldzaam intelligent boek wordt overspoeld door duizenden matige werkjes - is die niet gewoon, net als de alcohol, een doelbewust middel tot massabeheersing en massaverdomming?

Kijk aan, ik schaar me bijna bij de zijde van Johan Sanctorum, die al sinds jaar en dag beweert dat het boek een relikwie is uit een ver verleden. Maar Sanctorum schrijft niets nieuws, 100 jaar eerder hadden we Arthur Schopenhauer, die in zijn werk 'On reading and books' schreef:

But what can be more miserable than the fate of a reading public of this kind, that feels always impelled to read the latest writings of extremely commonplace authors who write for money only, and therefore exist in numbers? And for the sake of this they merely know by name the works

of the rare and superior writers, of all ages and countries. Literary newspapers, since they print the daily smatterings of commonplace people, are especially a cunning means for robbing from the aesthetic public the time which should be devoted to the genuine productions of art for the furtherance of culture.

Schopenhauer zag dus in 1851 al dat de literaire overproductie een vorm van diefstal is. Het esthetische publiek wordt beroofd van zijn tijd, tijd die het ook had kunnen besteden aan het lezen van grootse werken. In een tijd waarin de vrouwenachterstand binnen de literatuur sowieso al in het voetlicht stond, voelt het kiezen van het thema ‘Moeder de Vrouw’ en het vragen van zo’n oude siebelaar als Siebelink - het voelt alsof het CPNB in ons aller gezicht poept, iets anders kan ik er niet van maken. Eenieder die zich ooit tot de literatuur heeft gewend in de overtuiging een intellectueel speelveld te hebben gevonden, zou zich door die ‘Bestseller 60’ dermate gekleineerd kunnen voelen dat hij of zij de literatuur liever aan de wilgen zou hangen.

Dat CENTRUM VOOR DE PROPAGANDA VAN HET NEDERLANDSE BOEK, dat heden ten dage onder patriarchale leiding staat van oude bekende Henk Pröpper (die voorheen de Bezige Bij enorm ging laten groeien - het bedrijf liep uiteraard leeg) - een commerciële marketingorganisatie met een monopolie? Ik heb ooit uitgezocht welke geldstroom dat moloch in stand weet te houden. Het CPNB wordt bijna uitsluitend door de NS gefinancierd. De Nationale Spoorwegen?

De Nationale Spoorwegen betalen een monopolistische marketingorganisatie die zijn stinkende best lijkt te doen de literatuur zo dommig mogelijk te maken? Waarom?

En vooral: waarvoor betaalt de NS die organisatie eigenlijk?

Een product van dat CPNB is het jaarlijkse Boekenbal. Ik kreeg er nog nooit een uitnodiging voor, ook niet toen ik een roman uitgaf. Kreeg ik er wel een, dan zou ik niet gaan, dat is waar, want ik heb naar Schopenhauer betere zaken om mijn tijd aan te besteden. Flaneren tussen alcoholische systeemwrakken kan ik altijd nog gaan doen zodra ik zelf ook ga dementeren. Of niet, want Veer en ik hebben een pact gesloten om deze wereld gezamenlijk te verlaten voordat de psyborgs kunnen toeslaan. Maar dat neemt niet weg dat ik mij, geïnspireerd door Schopenhauer, afvraag waarom de Nationale Spoorwegen naast de verloren tijd door hun dienstregeling, ons nog meer tijd willen ontnemen?

Wat hoopt de NS te bereiken met het promoten van fastfoodliteratuur?

Ligt dat niet compleet voor de hand? De NS wil dat autorijden als een barbaarse bezigheid bekend komt te staan. In de trein kun je WEL lezen. Bij de Nationale Spoorwegen zijn ze niet achterlijk, ze denken vooruit. Dat bleek in de 20e eeuw al, toen ze Nijhoff snel een bundeltje in opdracht over het nieuwe boek van Agatha Christie lieten pennen, het fameuze Awater. Ook Nijhoff had sterke banden met het spoor, zoals je dat beschaafd zou zeggen.

Maar de visionairen bij dat spoor zagen vele jaren geleden al dat de zelfrijdende auto eraan kwam, en ze namen pijlsnel het CPNB over.

Want ze begrepen, wie de lezer aan zich weet te binden, die heeft de toekomst. Er werd een proppertje verzonnen: maak de reizigers verslaafd aan slechte lectuur, vorm alle treinstellen om te stiltecupes en ont doe ze

van alle toiletten, alles om dat ene Gortermomentje van *Het Erge* op dusdanige wijze het reizigersbrein in te doen branden dat het spoor als ervaring van een toekomst is verzekerd.

Maar pulp kun je toch ook in de zelfrijdende auto lezen?

Ja, maar dan moet je als reiziger toch altijd weer denken aan de bron van die ervaring. De talloze keren dat je Saskia Noort las met een plaszak tussen de benen. Nostalgie is een harddrug, dat begrepen de spoormensen als geen ander.

De geschiedenis van de moderne letteren is vooral een geschiedenis van klantbinding. En er is eigenlijk geen effectiever vorm van klantbinding dan *Het Erge*.

Bij Pepsi Cola onderzoeken wetenschappers al jaren hoe ze cola met moederhormonen kunnen verrijken om wat betere merkbinding bij de klant te bewerkstelligen.

Iets dergelijks is in de literatuur schering en inslag.

Bedenk eens wat we eigenlijk doen met onze kinderen: we delen de wereld in tien vakjes in, zetten ze twintig jaar lang onder fel en giftig TL licht tussen andere kinderen waarmee ze wellicht niets gemeen hebben, maar toch moet iedereen hetzelfde leren in hetzelfde tempo. Zou je met een plant hetzelfde doen? Lukraak vijftientwintig verschillende plantensoorten in een ruimte zetten die dan allemaal hetzelfde sausje krijgen en hetzelfde goedkope licht? Nee, zelfs de plant is ons daar te dierbaarvoor, en onder zulke grove kweekprincipes verwelkt alles, maar voor onze kindertjes is het natuurlijk goed genoeg. Want er is toch geen alternatief?

Waarom leerde ik op school nooit ademen. Waarom heb ik niet geleerd welke planten en paddenstoelen ik veilig in het bos kan plukken en eten? Omdat ergens iemand heeft bepaald dat die zaken niet van belang zijn voor het overleven in de mensensamenleving, en topografie en wiskunde wel.

Een dergelijk funest kweekbeleid levert verwelkte mensen op. Verwelkt, want bezeten van een hokjestiran die constant alles in hokjes indeelt, en met die tiran leren we onze kinderen zich te identificeren. Op school, zo schreef Nietzsche al, leer je voornamelijk de verveling te ervaren als iets met een gouden randje.

Het is mijn stellige indruk dat die hele kermis van de psychiatrie werkverschaffing aan zijn basis had en dat veel van de hokjes die deze industrie wist verzinnen beschrijvingen zijn van effecten die voornamelijk het schoolsysteem als oorzaak hebben. Zelf groeide ik op met een zus die last heeft van een zware vorm van Asperger, ze is zeg maar niet iemand die zichzelf autistisch noemt omdat ze wel eens verlegen is maar heeft overduidelijk een stevige stoornis. En die stoornis

is voornamelijk opgewekt door de martelgang die ze moest ondergaan op school. Ze werd op school op de meest vreselijke wijzes gepest, en die beschadiging vertaalde zich later naar een plaatje 'Asperger', waarna meteen de verklaring voor het gepest zich aandiende: ze werd natuurlijk gepest *omdat* ze een Asperger was! Oh, natuurlijk!

Maar wie was het dan die al deze wrede kindertjes in een sociale dwangbuis zette? En waartoe dient die dwangbuis precies? Belonen wie er 'goed' is in een bepaald door ons gekozen vakje. Eh, ons? Mij werd niets gevraagd. Ook niet in deze 'democratie'. Iemand bepaalde dat plantenkennis niet relevant is voor mensen. Wie was dat? De wetenschap? Ik waag het dat te betwijfelen.

Is het wetenschappelijk om kennis over de werking van planten en kruiden te vernietigen, zoals men dat en masse deed in de 17e eeuw onder de bezielde aansturing van de kerk, al angstbeelden oererende oude vrouwtjes opstokend?

En de introductie van alcohol-gebaseerde medicijnen - is het wetenschappelijker om iemand te genezen met een extract dat je uit de natuur hebt onttrokken om daar meer geld voor te kunnen vragen? Welnee, het is allemaal een farce: een aan de appel ontfutselde 'werkzame stof' wordt in een pilletje verpakt en de concurrentie wordt opgestookt.

Dat heeft met echte wetenschap niets te maken. Of ja, zeg ik echte wetenschap, want de heren tooien zich zo graag met drogredenaties - natuurlijk is het ontfutselen van een werkzame stof aan de natuur een 'vorm' van wetenschap, en diezelfde stof weer aan de mens terugverkopen voor honderdduizend keer de waarde is een schitterende truc, maar helaas is zulke trucerie geen 'wetenschap' in filosofische zin maar wel een open uitnodiging tot het willen vernietigen van de natuur als concurrent.

Waarom noemde Nietzsche zichzelf de laatste filosoof? Omdat hij voorzag dat het schoolsysteem op den duur iemand als hem onmogelijk zou maken. Zijn lezingen over het schoolsysteem behoren tot de beste dingen die hij schreef, maar ze waren aan dovemansoren gericht.

Toch heb ik, hoewel ik Nietzsches standpunt ten volle begrijp, één ding weten te ontdekken dat Nietzsche niet heeft kunnen voorzien. En dat is de ontdekking van LSD en de wedergeboorte van de teacher plants in de menselijke samenleving. Dat is een spelbreker, omdat middelmaatsmilities geen grip hebben op wat er gebeurt als je zo'n stof consumeert. Het mag dan ook geen wonder zijn dat deze milities volslagen dictatoriaal op deze middelen reageerden: uitbannen!

DMT werd in 1931 pas ontdekt door de Duitser Richard Helmuth Fredrick Manske, en het is een stof die in het menselijk lichaam vrijelijk voor handen is, en desondanks door de *Psyborg Centrale* op de lijst van verboden middelen werd gezet, waardoor elk mens op deze planeet een drugskoerier is geworden. Passeert u een grens, dan kunt u volgens de wet worden opgesloten, want u transporteert gevaarlijke drugs.

DMT komt vooral in de hersenen voor en dan met name de frontale cortex, in conjunctie met Melatonine, dus het lijkt een rol te spelen bij de menselijke slaap - levendige dromen zijn een soort trip op zichzelf, en men stelt wel eens dat bij de dood veel DMT vrijkomt, wat dan de bijna-dood ervaring zou verklaren.

Ik weet uit eigen ervaring dat het mogelijk is middels ademtechnieken de 'DMT-laag' in de hersenen te activeren. Je ziet, net als op psilocybine, dan een eindeloze show van geometrische figuren en kleuren, onverklaarbaar eigenlijk, want dit alles zou toch veel rekenkracht vergen.

Maar ik denk persoonlijk twee dingen: dat bij het ontsluiten van de DMT-laag, edelgassen een rol spelen enerzijds, en anderzijds dat deze laag vroeger veel prominenter in de mens aanwezig was maar slim is vervangen door de *Psyborg Centrale* met televisie en internet, waardoor de mens voor zijn entertainment afhankelijk werd van deze externe partij.

Het 'innerlijke oog' is dus wat mij betreft gewoon een symbool voor hogere hersenfuncties, functies die de maatschappij onklaar wist te maken middels een doorwrocht parasitair systeem. En wat mensen 'hallucineren' noemen is in werkelijkheid enkel het in werking treden van zulke hogere hersenfuncties, en daar heeft de maatschappij ze dan doodsbang voor weten maken.

En zo heb je geen Boosaardige God vol Gramschap meer nodig om de massa onder de knoet te houden. Bingo! Maak ze gewoon bang voor hun eigen hersenfuncties, en wie er onverhoopt toch in slaagt iets vreemds te activeren in de fantastische machine die de hersenen zijn - voor zulke mensen staat de psychiater klaar, een man die voor elk verschijnsel het juiste vakje weet en het juiste pilletje om die verschijnselen mee te doven. En zo verving men de massareligie met iets anders, iets wat makkelijker onder controle te houden was omdat het boogt op daadwerkelijke verslaving.

Het afkalven van religie maakte dus het ontstaan van die psychiatrische industrie *noodzakelijk* - waar angst eerst extern was moest deze worden geïnternaliseerd, om deze grootste drugsdealer aller tijden de vrije hand te geven in het onderdrukken van de menselijke geest.

Om dit model van interne angst goed wortel te laten schieten waren enkele noodgrepen in de samenleving nodig. Een van die noodgrepen was het onklaar maken van de ontwikkeling van het menselijk intellect. Men heeft doelbewust de literatuur tot enorme overproductie gedreven, wat geen natuurlijk fenomeen is. Immers, er wordt bijna niets verdiend aan deze boeken, dus overproductie is verre van logisch.

Wat men hier deed was een enorm rookgordijn creëren, en tegelijkertijd ervoor zorgen dat het voor de mens steeds moeilijker wordt om überhaupt nog te lezen door hen constant te bombarderen met beelden en irrelevante informatie.

Door de bomen het bos niet meer zien - een kernformule voor *crowd control*. Langzaam kweekt men op deze manier een type mens dat steeds minder intellectuele boeken leest, en zo vrijwillig steeds minder intellectueel wordt, totdat de grens bereikt is en lezen zelf bijna een onmogelijke taak zal worden. We hebben die grens waarschijnlijk al bereikt

Dit gaat tevens gepaard met het waanidee dat kwaliteit niet te duiden zou zijn (wie dat gelooft moet ogenblikkelijk zijn pennen bij het grof vuil deponeren) of dat zulke duiding enkel in een verre toekomst kan gebeuren, altijd en eeuwig de kritische verantwoordelijkheid naar de toekomst verschuivend tot er een moloch aan onbeoordeelde literaire werken in een nog veel gigantischer universum vol troep zweeft.

Denkbeeldig

‘Dat keukenkastje staat open’.

Op de mechanische stier van het deurgat schokt het karkas van mijn vader.

‘Dadelijk stoot er iemand zijn hoofd’

Ik sta op en demonstreer dat je, om je hoofd te kunnen stoten aan een deurkastje wat boven de aanrecht hangt, een wel heel vreemde positie moet innemen met je lichaam.

‘Je bent gewoon te lui om dat kastje dicht te doen!’ briest hij.

‘Je bent gewoon te lui om geen commentaar te hoeven leveren’ antwoord ik.

Syntax error.

Hij wacht op het volgende denkbeeldige rampscenario.

Ik adem met Veer in de tuin.

Tijdens het ademen merk ik dat wat wij zintuigen noemen een soort lasso's zijn, die we werpen door de zwarte gaten die onze mechanische dansjes in de willekeur slaan.

Mijn vader leeft van denkbeeldige ramp tot denkbeeldige ramp.

Buiten heeft een denkbeeldig rampscenario

de hele wereld in de ban weten krijgen.

In dit gedicht, dat zojuist bijna letterlijk gebeurde, ga ik in op de rol die de 'fantasie' in het leven van enorm veel mensen heeft: een dienaar van de angst. De gekortwiekte hokjesgeest verzint denkbeeldige ramp na denkbeeldige ramp om een contant rookgordijn van angst in leven te houden.

Kweek genoeg hokjesgeesten en je krijgt vroeger of later te maken met een wereld die helemaal in de grip gaat verkeren van een of ander denkbeeldig rampscenario.

Of het nu gaat over de angst dat de oogst zal mislukken omdat er boze oude vrouwtjes slechte straling in het dorp uitstoten, of dat de boosaardige communisten, door het onvrijwillig toedienen van LSD, hun boosaardigheid via kunstwerken laten zien, de denkbeeldige ramp is een soort brandstof voor de hokjesgeest.

Om een gevoel van superioriteit te kunnen handhaven dien je bij voortduring 'bewijzen' te fabriceren over de inferioriteit van de zogeheten vijand.

Daarom ben ik een luie man, terwijl ik naar mijn mening toch heel wat meer voor elkaar heb gekregen dan mijn vader, maar dat doet niet ter zake... al die denkbeeldige mensen die hun hoofd hebben gestoten aan dat boosaardige kastdeurtje hebben een vijand nodig, een slampamper, iemand die zelfs nog te lui is om even een deurtje netjes dicht te doen.

Dit fictieve drama veroorzaakt een adrenalinestootje in het lichaam van de fantast. Deze adrenalinestootjes en hormoonpakketjes zijn zeer verslavend, dus wat je krijgt is een opeenvolgende behoefte constant denkbeeldige drama's te scheppen om deze verslaving te bevredigen.

De meditatieve observaties in het gedicht zijn denk ik boeiend: serotonine bepaalt je 'stemming' en die 'stemming', het 'afgestemd zijn' is dus eigenlijk een trip, en zin-tuigen, je moet zin hebben in je zintuigen! Of nee, je zin tuigt letterlijk de wereld op. Iedereen weet dat de wereld er heel anders uitziet als je vrolijk van luim bent, ja, dat het eigenlijk letterlijk een andere wereld is dan de wereld die je onder misbaar weet ervaren, zo verschillend zijn ze. Je stemming is dus eigenlijk precies bepalend voor wat je weet waar te nemen. En die stemming valt uiteraard te manipuleren: bombardeer iedereen constant met negatieve praatjes en de mensen worden depressief en dus misschien ook wel passief genoeg om niets meer aan de wereld te willen veranderen.

Het leren de eigen stemming onder controle te krijgen is dan ook de een van de weinige dingen die het keurslijf van een krijger weten produceren.

De in de moderne mens overgroeide serotonine en dopamine netwerken leren beheersen gaat naar mijn idee veel sneller als je juist de verwaarloosde circuits weer gaat activeren, waardoor deze circuits hun overdominante positie ietwat verliezen en je zelf makkelijker aan het stuur zit.

Vreemd genoeg - op het eerste gezicht dan - is daartoe de Amanita Muscaria eigenlijk het best geschikt, juist omdat deze de dopamine en serotonine netwerken volledig met rust laat en enkel een veel ouder circuit in het lichaam activeert: het muscarine netwerk. De scherpte van dat circuit zou ik niet willen missen: maar naast de focus van de ogen, reguleert dit slapende circuit ook de erectie bij zowel mannen als vrouwen.

En dan hebben we het nog niet over honderden andere zaken, want de wetenschap staat nog in de kinderschoenen. Vanuit circuit-management

het eigen leven beheersen is een nieuw concept, zoals microdoseran dat was maar dit is er een logisch vervolg op.

Wat een mooi woord is 'luim' toch eigenlijk, hoe muzikaal van oorsprong, en de 'stemming' is natuurlijk ook een gebeuren in de muziek.

Wat als je je lichaam zou behandelen als een muziekinstrument, eentje waarop je elke dag een prachtige symfonie gaat spelen?

We hebben vijf zintuigen, zo zegt men, maar als we naar de dierenwereld kijken dan zien we dat een wolf zijn neus heel wat effectiever leerde gebruiken dan de mens. Is dat omdat een wolvenneus bijna oneindig superieur is aan die van een mens?

Nee, het is omdat een mens al zijn energie en zijn tijd vergooit aan een door de maatschappij geïnstalleerde psyborglaag, waardoor men letterlijk geen seconde van zijn leven wist gebruiken om dat instrument te leren bespelen.

Die ongebruikte zintuigen, die gekortwiekte realiteit - gebruikt de mens 5% van zijn hersenen dan volgt logischerwijze dat ook 5% van de zintuigen worden gebruikt.

Vaak schuilt 'het onbekende' ook in snelheid. Sinds mijn circuits beter functioneren zie ik weer allerlei insecten die zich te snel bewegen om door de psyborgs te worden gedetecteerd.

Soms is dat echter ook de snelheid van de PC (Psyborg-Centrale) - nog voor iedereen zijn tweede prik heeft ontvangen blijkt dat de derde prik eraan komt. De experimentele techniek die het lichaam magisch zou omtoveren

tot een fabriek voor antilichamen bleek toch wat te weinig antilichamen te fabriceren, dus prikken we gewoon nog een keer, en nog een keer, want de weerstand is een beetje aan de dove kant en heeft aan een beetje antistoffen niet langer genoeg, we hebben hier te maken met een weerstand zo doof als een kwartel!

Er is een verdraaid goede reden waarom je het onderwijs niet de literatuur aan zou moeten laten sturen, zoals dat wel nu in Nederland en in België gebeurt. En dat is omdat de literatuur als instrument voor zelfverheffing wezenlijk een *concurrent* van het onderwijs is - het is de volstrekt autonome educatie middels boeken, en die autonomie en het beroep op zuiver intellect zijn manieren om hoogbegaafden die om en enigerlei vaak goede reden niet met het op de middelmaat gerichte schoolsysteem konden meedraaien toch een kans te geven tot de top te komen. Wie zulks door het schoolsysteem zelf laat aansturen is aldus ronduit boosaardig. Toch is dat precies wat men in veel landen ging doen. Erachter schuilt een soort rozig praatje over de goede mens en de goede leraar, die verheugd is over alles wat hemzelf weet overstijgen.

Maar de praktijk wijst uit dat zulke leraren misschien 5% van het totaal vertegenwoordigen, en dat je dus in de praktijk zult zien dat een van de twintig leraren slechts begeistert is om zaken die superieur aan hem en zijn pad zijn te begiftigen met macht.

Nee, wie het onderwijs de literatuur laat aansturen neemt die literatuur volstrekt niet serieus en is het juist wezenlijk te doen om die literatuur onklaar te maken als pad naar de macht. Men delegeert hier de verantwoordelijkheid naar het andere - wat ambtenaren wijzen naar wat leraren, die zullen wel verstand van kwaliteit hebben! En precies dat delegeren en verschuiven is het laffe kenmerk van dit tijdperk. Je durft niet zelf een autoriteit te zijn, of er een te erkennen, dus moet het allemaal van papiertjes gaan afhangen.

Om precies dezelfde reden vaak je voor concurrentievervalsing in de dichtkunst zelf. Piet Gerbrandy dacht mij een rookgordijn te kunnen voortoveren toen hij deed alsof hij niet zelf achter de benoeming van

Schaffer, de recensent bij De Groene, bespreekt de ene na de andere bundel niet - tja, zo kun je wel de beste zijn, als je de concurrenten doodzwijgt. Wie zo weinig eergevoel kent, komt terug bij het beeld van de goede mens. Schaffer verdient tonnen met zijn trucje, en het idee om zo'n figuur zijn concurrenten te laten 'recenseren', is bijna crimineel naïef en dement.

Onder dergelijke omstandigheden mag het niemand verbazen dat Jezus Christus weer met grote regelmaat als een grote inspiratiebron opduikt. Joosten & Dera, het illustere duo dat alle juryplekken in het land weet te bezetten door middel van zelfbenoemingen - ze zijn, u raadt het al, gelovige mensen, net als Mr. Drog syndicaat, Andriessen.

Ook de 'Grote Poëzieprijs' is via Huub Oosterhuis in handen van de pastoors gekomen. Als je je afvraagt hoe het kan dat de bevolking steeds minder naar de kerk gaat, maar deze religie steeds sterker verankerd lijkt in de literatuur - het dient prima als instrument om kinderzieltjes mee te vergiften, en daarom is Huub Oosterhuis ook de initiatiefnemer achter 'Poëzie op School' waar hij natuurlijk de nodige gedichten over Jezus presenteert, bijvoorbeeld via Ellen Deckwitz, die regelmatig trouw laat weten ook tot de kudde te behoren.

En zo is alles weer in handen van de pastoors als je even niet oplet. Natuurlijk, het zijn postmoderne pastoors, ze doen alsof, het gaat om... het Ergel! En voor je het weet staat de hele bibliotheek weer vol met biechtlectuur. Allemaal klassiek Nietzscheaans, een bibliotheek vol met zombieboeken die de staat als werkvoorziening dient is een werkelijk loepzuivere uitkomst van zijn voorspellingen.

De verbeeldingskracht en een multidimensionele realiteit.

Als we aannemen dat de realiteit meerdere dimensies kan hebben die naast elkaar kunnen bestaan, volgt logischerwijs de vraag: bestaan deze naast elkaar binnen onze aandacht, met andere woorden, is de mens in staat om andere dimensies waar te nemen, of zijn dit dimensies die onbenaderbaar zijn voor de mens en enkel in de buitenwereld bestaan? Maar maakt dat laatste ze dan niet juist onderdeel van die bekende drie of vier dimensies?

Wie serieuze ervaring heeft met psilocybine of LSD weet dat dergelijke stoffen je dingen kunnen laten zien die je met je fantasie op geen enkele manier had kunnen voorstellen.

Wie een materialistische visie heeft, zal dit 'verklaren' door te stellen dat dit het gevolg is van gedrogeerde hersenen. Mijn reactie op deze observatie is dat die filosofie ook is bedacht door iemand met gedrogeerde hersenen, omdat serotonine een tryptamine is, een chemische stof die een trip veroorzaakt. Wie me niet gelooft, kan maar beter een flinke dosis XTC nemen, en me dan vertellen dat je precies dezelfde gesprekken met mensen had en de wereld op dezelfde manier zag.

Nee, dat oude Newtoniaanse standpunt is natuurlijk zelfs wetenschappelijk een achterhaald station. In werkelijkheid is de waarneming afhankelijk van welke stoffen welke melodie spelen op het orgel van lichaamsreceptoren, en het gebruikelijke dopamine-serotonine orgeltje is daar alleen maar omdat de kruideniers het daar met gemene

dwang hebben geplaatst. Dit leidt tot de conclusie dat als de mens tot dergelijke zaken in staat is, de logica dicteert dat wezens die dergelijke dimensies bewonen ook in staat moeten zijn om de onze waar te nemen en mogelijk te gebruiken als energiebron.

Waarom is men al bijna gedurende de gehele geschiedenis van de mensheid bezig om de mens te manipuleren richting een biofarm? Zoveel mogelijk fokken, zo slecht mogelijke voeding, het lijkt erop dat de firma van angst en bedrog uit is op de vernietiging van deze prachtige planeet.

Het idee dat er wezens uit een andere dimensie mogelijk energie aftappen en daartoe op parasitaire wijze menselijke drones inzetten om grote hoeveelheden deprimerende, lage energie te genereren (het aftappen van hogere energieën is veel moeilijker, en zij bezitten hier noch de capaciteit noch het energieniveau voor) - met andere woorden: is dat echt Joe Biden? Is dat echt Mark Rutte? Kijk nog eens goed.

Maar wie denkt dat ik hier alleen maar een grap maak - nee, de opleiding die ik genoot in het magische systeem van de Tolteken verhaalt over Mexicaanse zieners die letterlijk deze wezens uit andere dimensies de onze zagen overnemen.

Ik durf te beweren dat er niemand op deze wereld is die het bestaan van dergelijke wezens en dimensies nog zal ontkennen na het roken van DMT. Tenminste, als ik de proef op de som neem, ben ik zo'n persoon nog nooit tegengekomen. Zelfs de meest verstokte rationele materialist keert met een volkomen ander wereldbeeld terug uit de tien minuten durende trip. Het is dan niet langer rationeel om te blijven volhouden dat al deze mensen het bij het verkeerde eind hebben terwijl je weigert zelf kennis te nemen van het middel.

Het gangbare idee bij het multidimensionale is dat er op de een of andere manier veel inspanning nodig zou zijn om bijvoorbeeld deze dimensies te leren 'zien', maar niets is natuurlijk minder waar. Integendeel, hoe meer je je zintuigen inzet die alleen in deze dimensies functioneren, hoe meer dit het waarnemen van andere dimensies in de weg zal staan. Het leren waarnemen van andere dimensies behoort tot het domein van het *Niet-Doen*, een speciale techniek die wijzen gebruiken om de aandacht te navigeren.

Mijn ervaringen met *Amanita Muscaria* en de sterke bondgenoot die in deze prachtige paddenstoel huist, is dat de paddenstoel als een soort interdimensionele transformator functioneert, die een grote verbondenheid heeft met het vuur in de planeet Aarde en zijn reinigende en beschermende vermogen. Wie deze kracht tot bondgenoot weet te maken, heeft vele troeven in handen - bescherming tijdens het dimensioneel reizen, bescherming van het aura, bijna een zekere onoverwinnelijkheid. Maar bovenal is het een wederzijdse dienst: de bondgenoot neemt je mee op reis, maar vindt het ook buitengewoon hilarisch om te ervaren hoe het is om als mens te leven, wat zich vertaalt naar een opperbest humeur en de nodige scherts.

Het gaat meer om het toestaan van subtiliteiten dan om brute kracht. Eigenlijk zie je nooit een sciencefictionfilm waarin het een kwestie is van het subtiele om andere dimensies te betreden - de meest angstaanjagende en lompe machines worden aangevoerd om toch maar vooral te benadrukken dat er enorme hoeveelheden energie nodig zouden zijn - terwijl dus het tegendeel waar is. Iedereen op deze planeet draagt al de brandstof in zich om andere dimensies te betreden, en die brandstof heet DMT.

Er is geen enkel mens op deze aarde te vinden dat onder invloed van DMT geen zeer levensechte ervaring zou hebben - hoewel DMT niet per se subtiel te noemen valt, is de substantie in elk geval overtuigend, hoewel 5-meo-DMT, die stof in een bepaald soort kikkerslijm, die ervaring in intensiteit doet verbleken.

Een zekere hoeveelheid natuurlijke DMT zit verborgen in melatonine en speelt ook een rol in de transitie tussen de wakkere wereld en de droomwereld. Het bijzondere van *Amanita Muscaria* is dus dat het in beide werelden tegelijk kan gidsen - de vliegenschwam is heer en meester over het fenomeen vliegdromen, en in de wakkere wereld is het een fixator van allure. Hoge doseringen zijn overbodig, tenzij je een specifiek doel hebt, en zelfs dan zou ik stellen dat zulke grote doseringen precies hetzelfde fenomeen zijn als hierboven beschreven: magie schuilt in het stille en het subtiel, juist niet in het overbodige, het geforceerde, et cetera.

Maar goed, als we dus stellen dat de aandacht van de mens in deze dimensie gevangen wist te raken door een zekere fixatie die de menselijke samenleving eraan oplegde zonder dat er sprake was van een eigen keuze - via de ouders, het reproductiesysteem, de scholen en de media - dan volgt logischerwijze dat het afleren en ontdoen van dergelijke indoctrinatie de enige uitgang zal zijn. En gesteld dat het klopt dat deze dimensie als voedingsbron kan dienen voor een andere, is het niet moeilijk te bedenken wat extradimensionele reptielen zouden uitvinden om te voorkomen dat de mensenboerderij te veel bewuste 'schapen' gaat krijgen. Een vorm van 'banding' werd uitgevonden, het beperken van de menselijke aandacht tot een smalle, door de predatorische media gedefinieerde strook.

Dit 'banding' is een fenomeen waarbij het bewustzijn beperkt wordt tot een smalle strook die je kunt typeren als een constante zelfbespiegeling. Deze 'bandbreedte' wordt in wezen gecreëerd door drie generatoren in de hersenen, en de maatschappij draagt via de media bij aan het vullen van deze frequenties met louter onzin.

Bij elk mens wordt via scholen gezorgd dat men leert om onophoudelijk te praten in het hoofd, door het hoofd te verstoren met grote hoeveelheden abstracte concepten en woorden. Deze concepten en woorden hebben tot gevolg dat er een 'praatgenerator' in de hersenen ontstaat, naast de reeds eerder gevormde denkgenerator. Dit orgaan probeert zich te verdedigen tegen deze overweldigende stroom van abstracte concepten door ze juist naar de buitenwereld terug te werpen. Dit heeft echter tot gevolg dat er hyperrealiteiten ontstaan, vol met abstracte concepten: de zogenaamde 'psyborglaag'. Banding is een manier om deze receptor-groep te beperken tot een passieve zelfbespiegeling.

Deze 'psyborglaag', vol met abstracte verwijzingen, concepten en betekenissen, is een soort 'hokjesgeest' die voortdurend op zoek is naar 'verklaringen' en daarvoor nieuwe hokjes en betekenislagen creëert in het membraan. De psyborglaag wordt in stand gehouden door de beeldgenerator, de denkgenerator en de praatgenerator. De machten die de maatschappij in hun greep hebben zijn niet dom - zij realiseerden zich dat ze één van deze generatoren moesten uitschakelen en de andere permanent bezet moesten houden om hun positie te kunnen behouden.

De generator die uitgeschakeld moest worden is de denkgenerator. Deze werd door de parasieten gezien als een bedreiging voor hun macht, en die analyse was correct - maar hoe pak je dat in hemelsnaam aan? Hoe

zorg je er voor dat het volk steeds dommer gaat worden, tot het überhaupt niet meer denken kan? Het antwoord dat de machthebbers vonden ligt in het onderwijssysteem. Door kinderen al van jongs af aan te overstelpen met informatie, regels, feiten en cijfers, wordt hun vermogen om zelf na te denken sterk verminderd. In plaats van te leren om kritisch te denken, leren kinderen om te herhalen wat hen verteld wordt. Hierdoor wordt de denkgenerator in feite uitgeschakeld, en wordt een individu een herhaler van de informatie die hem of haar is opgedrongen.

Wat betreft de andere twee generatoren, de praat- en beeldgenerator, hebben de machthebbers een strategie gevonden om deze voortdurend bezig te houden. Dit doen zij door middel van massamedia. De constante stroom van nieuws, entertainment, reclames en sociale media zorgt ervoor dat onze praat- en beeldgeneratoren voortdurend bezig zijn. Hierdoor is er geen ruimte meer voor diepe, persoonlijke gedachten of reflecties.

Dit resulteert in een samenleving waarin mensen vooral bezig zijn met oppervlakkige zaken en abstracte concepten, in plaats van met diepgaand nadenken en zelfreflectie. En dit is precies waar de parasiterende machthebbers op hopen: een bevolking die niet te diep nadenkt, en dus gemakkelijk te controleren is.

Een krijger leert het universum om hem heen te zien in energetische vorm. Die vorm van waarneming is natuurgetrouwer omdat het de wereld in al zijn dynamische gelaagdheid ziet, en wie deze dimensie ongebreideld kwaad doet ter eiger gunste kun je een duivel noemen, een parasitair reptiel of een kapitalist – de vraag is maar welke beschrijving het meest recht doet aan de werkelijkheid.

Mijn stelling is dus als volgt: elk mens wordt geboren met dezelfde uitrusting, een fantastische quantumcomputer die we ‘de hersenen’ noemen, welke in staat is meerdere dimensies aan elkaar te koppelen en waar te nemen. Echter, door toedoen van voornamelijk het schoolstelsel verandert deze quantumcomputer in de meeste gevallen in een ingeperkte huis-, tuin- en keukencomputer die de wereld op een vreemd vervormde manier waarneemt, en die deze vreemde vervorming tot ‘de werkelijkheid’ weet te verklaren.

Wie in deze reductie iets van zijn originele geest weet te behouden, wordt doorgaans tot patiënt verklaard: je functioneert niet goed in de maatschappij als je je niet prettig voelt in de theemutsendictatuur die men dankzij een strikt anti-intellectualisme uiteindelijk voor elkaar kreeg.

In de Bermuda-driehoek van hersengeneratoren waarbinnen de psyborg functioneert, mag alleen de ‘objectieve werkelijkheid’ bestaan. Deze gaat hand in hand met wat dit wezen zijn fantasie noemt, welke bestaat uit het vermogen om constant en onophoudelijk alles in te vullen met denkbeeldige zaken.

Psychedelica zijn wezenlijk de enige uitweg uit deze impasse, omdat de indoctrinatie zo diep en geslepen is dat het activeren van hogere hersenfuncties door middel van meditatie en andere methoden zeker mogelijk is, maar een stuk lastiger. Dit komt omdat je te maken krijgt met het fenomeen dat die activatie uitsluitend in de psyborg-laag bestaat. Zie het als een soort Truman Show, waarin je dingen buiten de koepel moet zien te activeren. Het punt is: drugs kun je niet vervalsen, en ervaringen wel. De psyborg is erop toegerust om alles en iedereen constant na te bootsen en in te vullen: geef hem data, en

natuurlijk, hij kan na wat inspanning zelf zijn verzamelpunt verschuiven. Maar dat hele concept vindt louter in de conceptuele werkelijkheid plaats. Het is precies dat idee dat je alles zelf moet kunnen, dat de basis vormt van de psyborg op zich. Wat moet alles zelf kunnen? Die huis-, tuin- en keukencomputer? Die zich de hele dag door de media laat aansturen? En die moet wat zelf kunnen? Enfin, een intelligente lezer begrijpt het probleem.

Het spreekt daarom voor zich dat wat je aan ‘multi-dimensionaliteit’ aantreft in de filosofie werkelijk slaapverwekkend is: dat idee van ‘het parallelle universum’ bijvoorbeeld, dat net een ietsepietsje anders is dan dit universum, en dat ad infinitum. Mijn god, de psyborg is totaal incapabel zich zaken in te beelden die wezenlijk anders zijn.

Zijn fantasie beperkt zich tot het oneindig herhalen van wat hij al kent, maar dan met die ene commerciële variabele. Het leidt allemaal tot een tweede stelling: dat Nietzsche’s idee van ‘de laatste filosoof’ prematuur was, omdat hij niet kon voorzien dat Teacher Plants en andere entiteiten in deze dimensie zouden inbreken en de inderdaad bijna onstuitbare molen van het middelmatig nihilisme konden omzeilen.

Nietzsche had zelf geen enkele ervaring met dergelijke stoffen - wat jammer is, werkelijk, Nietzsche op DMT of LSD zou toch wat geweest zijn. En hoewel we hard richting het ultieme ‘chinesdom’ bewegen dat Nietzsche voor de mensheid voorspelde, bestaan er wel degelijk krachten in dit universum die een ander oogmerk hebben dan een bio-industrie vol ellendige mensen.

Men kan mensen die ten gunste van het nihilisme op deze manier te werk gaan omschrijven als ‘smerige steekvliegen’ of..

op pseudorationele wijze als oligarchen of kapitalisten. Het punt is dat er een systeem op zijn plaats zit dat profiteert van ellende, en dat 'banding' en kweektechnieken gebruikt om het zicht op de werkelijkheid voor de massa te verdoezelen.

Maar dat Nietzsche de eerste en de huidige psychedelische revolutie niet had kunnen voorzien - zonder deze middelen die het gekweekte perspectief van de predator ongedaan maken, zou oom Friedrich inderdaad gelijk hebben gehad: er is zonder hulp voor de mensaap geen hoop als de middelmatige militie hun methoden weten te perfectioneren.

Over de dystopie gesproken, wat te denken van al mijn vrienden die de vijftig naderen en stuk voor stuk veranderen in zwervers en nomaden, enkel en alleen omdat ze toen ze jong waren in de kwaadaardige dystopie van de verzamelaar zijn getrapt, en dan met name die van de platenverzamelaar.

Het woord ging destijds rond dat wie zijn leven zou wijden aan het verzamelen en beheren van prachtige langspeelplaten niet alleen de nodige hoge status zou verwerven maar ook dat deze persoon een heerlijke oude dag zou kennen, omdat al deze langspeelplaten steeds zeldzamer zouden worden en dus steeds meer waard.

Hele volksstammen van fijnbesnaarde mannen van mijn generatie zijn erin geluisd. Ze hadden allemaal binnen kunnen zijn, huizenbezitters met een skyrockende woning, maar nee: langspeelplaten tot en met, duizenden, soms wel tienduizend, allemaal weggegooid kapitaal. Ze hadden als koningen kunnen leven in het hier en nu, maar kijk ze gaan, met een armetierig rugzakje, een broek vol gaten - daar loopt weer zo'n dakloze platenverzamelaar, die in de Grote Droom is getrapt, en nu voor

een slaapplek moet aankloppen bij de kruidenier of de papierschuiver.

Hadden ze verstandig hun geld gespaard of in onroerend goed gestoken, dan zouden ze nu met een blos op de wangen lachend op persconferenties hebben kunnen staan. En hetzelfde, lieve lezer, geldt natuurlijk ook voor de boekenliefhebber. Dat ik op mijn vijftigste nog van hot naar her moet trekken met een rugzak vol verfrommelde papiertjes in plaats van mijn rug te schuren aan een fundament van de koninklijkste bruine suiker - mijn god, en dan maar klagen dat die jongeren niet lezen! Ik ben een enorme fan van deze jongeren! Die waren slim genoeg om deze dystopie te doorzien!

Bij de kringloop worden de peperdure platencollecties van mijn goede vrienden voor een habbekrats verkocht aan dezelfde platenbazen die er vroeger nog tamelijk rijk mee werden, en de managers van die platenbazen die er nog iets rijker mee werden, en nu kopen ze al die prachtig-waardeloze verzamelingen op van mensen die te lui waren om op de geboorte van het MP3'tje te wachten.

Ja, natuurlijk, ik weet ook wel dat het platenverzamelen zijn romantiek had. Maar zeg nu zelf, wie zag er ooit een meisje de dwangbuis van haar maniertjes verliezen omdat ze zo onder de indruk waren van een toch vrij arbitrair rijtje met platen, die je ook nog een voor een uit die kast moest trekken om te zien om welke plaat het ging, want die ruggen waren altijd onleesbaar. En dat deed toch nooit iemand? Er hadden evengoed 4000 carnavalsplaten kunnen staan, of mislukte gesubsidieerde hoorspelen. Begrijpt u waar ik heen wil?

Nee, de harde waarheid is dat de wereld niet alleen maling heeft aan de goede smaak maar ook nog eens probeert je een loer te draaien door je die goede smaak duur te verkopen ten koste van je eigen welzijn. En dat de mannetjes en agentjes die daarmee het geld wisten verdienen als gieren je smaakjes weer komen oppeuzelen zodra je uitgeput van de strijd op de grond weet vallen.

Wees gewaarschuwd, en prijs toch de jeugd, die al hun geld oppotten en het goedkope netflix abonnementje niet schuwen. Maar schrijf er, zo smee ik jullie, schrijf er dan verder ook nooit een boek over!!!

Whistleblowers

Bij het bekijken van de film *The Great Hack* valt op dat de eerste ‘whistleblower’ beweert dat de tweede ‘whistleblower’ nep is. Vervolgens richt de film zich volledig op deze vrouw, en tegen het einde komen we erachter dat ze nog steeds nauwe banden onderhoudt met de CEO.

In wezen hebben we hier te maken met een lange reclamespot voor Cambridge Analytica, want wat zich voordoet als kritiek, is in wezen een vorm van reclame. Het benoemen als een *wapensysteem*, bijvoorbeeld, klinkt indrukwekkend en zal ongetwijfeld klanten aantrekken, terwijl de politiek er in feite weinig tegen kan doen. In dit licht moeten we de film echt bekijken; het leert ons hoe bedrijven hun eigen ‘whistleblower’ creëren om de echte snel te vervangen. Een beetje zoals de Postcode Loterijen Özcan Akyol hebben gecreëerd om de echte literaire rebel mee te ondermijnen.

Er is een video van Laibach getiteld *The Whistleblowers* die precies dit fenomeen illustreert: een propaganda-industrie van in serieproductie getrainde klokkenluiders met een algemeen doel.

Terwijl ik de film keek, kreeg ik op Facebook een advertentie voorgeschoteld van een bedrijf dat AI ontwikkelt, met als slogan ‘To make us more human’.

Het lijkt misschien een vreemde wending om op dit punt over te schakelen naar een close reading van een gedicht van Albertina Soepboer, uit haar meest recente bundel *Vertakkingen*:

*het licht speelt tikkertje op de langste dag
een vrouw loopt langs de dijk, boodschap
een kikker in de sloot, aardappels op land
lange stappen de vlakke op en al die leegte*

Boodschap. Maar is die ‘boodschap’ simpelweg iemand die een boodschap doet, of zit er een dubbele bodem in en zien we hier het A.I. script achter de stillevenschilder aan het werk? Stillevens hebben vaak iets machinaals, zeker als ze zich tooien met landschappen, leegtes en stiltes. Maar hier schijnt de machinale boodschap direct door: kikker in de sloot, aardappels op het land. Als het commando achter de werkelijkheid.

*laat mij maar ontwaren, mijn ogen knipperen
zomer, hoog, ik neem een deken mee, ik vind
de schommel, en in oogwenk is eenzaamheid
weg, ik twijfel niet dat het pad zich opent tot*

In de eerste regel laat het script weten dat het de dichter van de waarheid wil verlossen. We gaan de mens ontwaren! Het knipperen en het dekenkje in de zomer zijn de laatste pogingen er nog wat van te maken als Homo Sapiens. Vergeefs! In een oogwenk is alle eenzaamheid weg, en is de dichter onderdeel van het collectief geworden, van de enorme Borg-kubus van middelmatige stillevens.

Dan volgt weer een aanwijzing: er komt een pad. Een pad is niet alleen een paadje op het land, maar ook een regel in een programma die verwijst naar een bron. Dat pad opent zich nu de dichter is gecollectiveerd door het programma. En wat dan?

*want steeds weer komt nieuws aanwaaien
de slagschaduwen op warm land, verlangen
de zon naar het westen, rood in alle bestaan
de ademtocht, de mens die onderweg zoekt*

Nepnieuws! De robotmens wordt gevoed door een warme wind van nepnieuws, met de God in het westen (Trump), alle bestaan drenkt zich in warm bloed. De laatste machinale stuip trekking, een ‘waarheen leidt de weg’ achtige regel, volkomen robotachtig weet het dit lugubere werkje af te sluiten, je hoort een blikkerige stem deze Mieke Telkamp-wijsheden declareren. Brrr!

We zien dus dat de A.I. allang zijn opwachting heeft gemaakt in de poëzie, het noemt zich ‘Albertina Soepboer’ maar is naar alle waarschijnlijkheid een conglomeraat van zoemende apparaten, die middels een algoritme leren menselijk over te komen, en wat leent zich daar beter voor dan de poëzie in het algemeen, en het stilleventje in het bijzonder.

Wanneer er trainende A.I. bestaat volgt logischerwijze automatisch dat het het medium bij uitstek zal kiezen waarmee het ‘zijn menselijkheid’ kan bewijzen. Dat is eigenlijk precies wat gedichten lezen leuk maakt, hoewel ik erbij moet zeggen dat je enkel nog heel af en toe een echt mens tussen de schrijfbots aantreft, en de kunst is dan vooral te kunnen duiden wie het echte mens is en wie de slecht schrijvende bot, want de mens zelf scoort als psyborg ook erg laag op de menselijke ladder.

De populariteit van de poëzie bij de intellectuele kaste heeft dus te maken met dat precies in dit medium het erg lastig is mens en A.I. nog van elkaar te onderscheiden. Wat is psyborg en wat A.I.? Er zijn ongetwijfeld wat oude, nostalgische wrakken die nu willen protesteren dat het medium voor iets heel anders bedoeld was, maar ik denk dat ze zelf zijn vergeten wat dit dan was. Iets vaags. Iets troebels. Nepnieuws, naar alle waarschijnlijkheid.

De dystopie van Intelligent Design

Wat is een virus eigenlijk? Het gebruikelijke antwoord is: een stukje DNA-code dat gebouwd lijkt om als parasiet een gastheer te infecteren en over te nemen, een soort los stuk hackerscode in de natuur, bedoeld om onze software uit balans te brengen. Iets dat zelf geen enkel leven heeft, en zich toch met een soort ijzeren wil kan verspreiden.

Dat het niet leeft klinkt op het eerste gezicht logisch – het is immers maar een stukje code. Toch stoort iets me aan die definitie – mijn ervaring is namelijk anders: ik heb vaak met eigen ogen kunnen waarnemen hoe een persoon begint te niezen zodra je dichtbij genoeg bent, en dat kan alleen als het virus de zintuigen van de gastheer op de een of andere manier weet over te nemen. Tegenstanders zullen aanvoeren dat dit gewoon

random niesbuien zijn, en bewijzen dat dat niet zo is kan ik niet, maar toch heb ik het idee dat dit niet waar is, en dat zo'n virus daadwerkelijk kan detecteren dat iemand dichtbij is.

Misschien is het probleem dat we zo'n virus als een deeltje zien, terwijl het eigenlijk als een zwerm opereert. Een zwerm van DNA-deeltjes, misschien zelfs met een soortement van bewustzijn. De geest van een virus – wetenschappers zullen nu lachen, er is geen brein, er is geen communicatiemodus die wij kennen – een virus met een bewustzijn? Ze zullen het ongetwijfeld onmogelijk vinden.

Toch is de mens ook niet zo heel veel meer dan een zwerm DNA-deeltjes, een grote plas water, huid, botten en organen.

We weten nog steeds bijzonder weinig over wat DNA nu eigenlijk wezenlijk is – de wetenschap neigt ertoe ‘bewustzijn’ in de hersenen te localiseren, maar wat als de gastheer van het bewustzijn wezenlijk het DNA zelf is? Er zijn talloze voorbeelden in de biologie te vinden van systemen die zonder hersenen toch met bewustzijn lijken te opereren – de plantenwereld en de insectenwereld zijn prima bronnen van materiaal.

Ik citeer insectenbioloog Mark Srour:

Insecten zijn uiterst modulaire wezens, helemaal niet zoals wij: de gemakkelijkste manier om het zenuwstelsel van een insect te begrijpen is dat een insect veel verschillende sub-hersenen in verschillende delen van zijn lichaam heeft, die voeden en gecontroleerd kunnen worden door een iets grotere centrale hersenen maar die ook afzonderlijk kunnen functioneren. De antennes van een insect hebben hun eigen hersenen. Net als de mond, de ogen en elke poot. Zelfs als de centrale hersenen van een insect stoppen met werken, hebben de poten nog steeds hun eigen sub-hersenen en kunnen ze blijven lopen.

We zien dus dat zodra je de kleinere wereld instapt, iets kleiner dan de mens althans, je al vreemde dingen ziet die je niet voor mogelijk zou houden, een organisme met twintig hersenen bijvoorbeeld.

Dat klinkt allemaal een beetje alsof ik een pleidooi wil houden voor iets wat men ook wel ‘intelligent design’ noemt, een idee dat er een soort ‘plan’ in de werkelijkheid verborgen zit, een soort intelligentie die los van het universum staat – kortom, het religieuze idee, maar juist dit idee heb ik nooit begrepen: intelligent design bestaat alleen als het kan contrasteren met dom design, als alles groen is, is niets groen, en

Bovendien is het idee dat een of andere entiteit het hele ding op een soort tekenafel heeft ontworpen wel erg simplistisch - om nog maar niet te spreken van de psychologie van de kunstenaar die onderwerping en verering verlangt van zijn eigen schilderij.

Nee, het woord 'intelligent' voldoet niet om de complexiteit van het universum uit te drukken, en ook het woord 'design' schiet volledig tekort. En mijn vraag aan de aanhangers van de pseudoreligie van Intelligent Design is dan ook: leg eens uit wat er precies niet intelligent aan het ontwerp is, want alleen door dat te benadrukken kun je iets zeggen over wat er dan superintelligent is aan de rest.

Het is natuurlijk mogelijk om het universum zelf als een soort levende entiteit te zien, maar daar gaat een beetje hetzelfde voor op: iets leeft pas in relatie tot het dode, en als alles leeft, zeg je eigenlijk helemaal niets meer.

Ook mijn eerdere idee dat het bewustzijn 'in het DNA nestelt' is ergens primitief, omdat je er eigenlijk bijzonder weinig mee zegt. Het is verleidelijk om het DNA als een soort oerslang te zien, die in de werkelijkheid verborgen zit, of DNA als een soort informatiezwerm, die dan misschien het bewustzijn genereert - maar is het bewustzijn zelf dan een enkelvoudig fenomeen? Ik vrees van niet. Ik hou eigenlijk ook niet van het woord bewustzijn, omdat het naar mijn idee een moralistische dimensie heeft, het impliceert een soort evaluatie van de werkelijkheid, de een is bewust of 'woke', de ander onbewust en slaapt. Dat is nogal dualistisch - dus misschien is het beter het woord 'aandacht' te gebruiken hier.

De Yaqui Indianen zeggen dat de mens drie soorten aandacht heeft, welke zij de eerste, de tweede en de derde aandacht noemen.

De eerste aandacht is de aandacht die we hebben in het dagelijks leven, de tweede aandacht is de aandacht die bestaat in de droomwereld, de derde aandacht is een mysterieuze soort aandacht die alleen kan worden geactiveerd na intensieve training.

Wanneer je de realiteit op deze manier ziet, als een soort samenspel tussen drie soorten aandacht, wordt het hele idee van een centraal bewustzijn al veel minder nuttig. Je zou het dan beter de eerste aandacht kunnen noemen, en of die 'woont' in de hersenen of het DNA (hoe religie bijna overal de taal doorspekt - wonen, alsof het een soort godheid betreft) - nu ja, het zegt allemaal vrij weinig.

Rupert Sheldrake spreekt over 'morfogenetische velden' wanneer hij probeert te verklaren waarom een hond lijkt te weten dat zijn baasje thuis gaat komen. Er zou een soort zwermbewustzijn bestaan waar de hond op is afgestemd en de mens over het algemeen niet. Dit is echter niet veel meer dan oude wijn in nieuwe zakken: 'morfogenetisch' als zijnde het onderbewuste, en 'velden' om het natuurwetenschappelijk te laten klinken.

Maar nu zien we de echo van 'intelligent design' hol weerklinken in het crisisbeleid van de overheid: dit zou een 'intelligente lockdown' zijn, met andere woorden, die andere landen zijn dom, onze benadering is veel slimmer. Maar wie de maatregelen bestudeert, ziet dat alles min of meer neerkomt op een groot vertrouwen in het zelfbeoordelingsvermogen van de Nederlandse burger. Wij hier in Nederland weten ons te gedragen, in tegenstelling tot de 'barbaren' in Azië of Zuid-Europa. En dat is dan die intelligente lockdown, een religieuze echo van het oude intelligent design.

Uit het geheel kun je al afleiden dat 99% van de bestuurders en politici bestaat uit alfatypes. Om te begrijpen hoe onwetenschappelijk en onbetrouwbaar zelf-evaluatie is, moet je inzicht hebben in processen. Dit werd al geïllustreerd door het bizarre idee van het RIVM dat corona ‘pas besmettelijk zou zijn bij symptomen’, waarbij zo’n ‘symptoom’ blijkbaar geen spectrumfenomeen is, maar een enkel aanwijsbaar moment. En dat de burger geen ‘dagjesmens’ is, maar iemand die feilloos kan vaststellen wanneer hij een ‘symptoom’ heeft en ook onberispelijk daarnaar weet te handelen.

De waarheid is eerder dat het merendeel van de mensen pas bij ernstige symptomen thuis zal blijven, want de angst om je baan te verliezen is altijd groter. En de waarheid is dat een ‘symptoom’ überhaupt pas wordt opgemerkt als het al veel te laat is. Ook is het volstrekt bizar om beleid te baseren op het vermogen van mensen om hun zelfbeeld aan de realiteit aan te passen.

De wetenschap zelf als dystopie

Als tiener was ik vrij naarstig op zoek naar een allesomvattende verklaring voor de werkelijkheid. Zo naarstig zelfs dat de ‘school’ voor mij een zo goed als onmogelijk te bewandelen pad werd – ik zag de school toch vooral als een instituut waarbinnen de mens aan een stevige vorm van hersenspoeling werd onderworpen, het kopiëren en vullen van de hersenuimte met overbodige kennis, het leren verdragen van de sleur als wezenlijk aan het bestaan, het hele idee van de ‘bolleboos’ als summum bonum, de tergend saaie gymnasten-types die ik om me heen zag, types die de maatschappij zouden moeten gaan leiden en Wolkers en Giphart lezen voor de leeslijst in plaats van echte schrijvers als Gombrovicz of

Platonov. Mensen wiens hersenen langzaam met een oneindige hoeveelheid vakjes werden opgezaald waarin 'kennis' kon worden opgeslagen - goed, maar dan zou ik graag geleerd hebben welke planten ik kan eten, welke paddenstoelen wel en niet, en ga zo even door - maar al die kennis ontbreekt! En waarom ontbreekt die kennis? Het is kennis waarmee je altijd en overal kunt overleven, en dus niet meer afhankelijk bent van...aha! Werken!

Dat dieren niet werken is de moderne mens nooit opgevallen, dat alles zo uit de natuur te plukken valt ook niet, want het parasitaire geld-systeem moet in leven gehouden worden. En dat systeem is precies wat het onderwijs dient, en precies de reden dat niemand meer kennis heeft over welke planten en paddenstoelen eetbaar zijn, want dat was - allemaal niet 'wetenschappelijk'!

In werkelijkheid weet de mens zo goed als niets over de natuur, en staat wat men 'wetenschap' pleegt noemen nog volslagen in de kinderschoenen, en loopt het bovendien aan de hand van iets wat niet het beste voor heeft met de mensheid.

Nee, uit bovenstaande kun je al uitstekend opmaken dat de wetenschap zelf een grote dystopie wist worden. Het vernietigde juist natuurkennis, hand in hand met de kerk, en poogt nu via big pharma op volstrekt armoedige en kwaadaardige wijze de natuur te vervangen, door 1 werkzaam stofje in een pil te stoppen en de wetenschap voorts nog te misbruiken om de pilletjes zo verslavend mogelijk te krijgen, en dat alles zonder enige auspicie door drugswetten, wat een farce!

Het waren overigens ook al de doktoren die opium en heroïne voorschreven aan het einde van de negentiende eeuw, niet de kruidenvrouwtjes. Oneindig lijden veroorzaakt door geld en werk dragelijk maken - zie daar de opdracht van onderwijs, wetenschap en big pharma, zie daar ook de God die zij werkelijk dienen.

Het enige verschil met de slavernij van weleer is dat er een nummertje bij verschijnt, het nummertje van je salaris. En die hele verwoestende kermis van zinloze tewerkstelling die in razend tempo de planeet in supermarktvakjes consumeert - uit zulke al consumerende, zinloze monden komt dan het voornemen groen bezig te zijn, door bijvoorbeeld de bossen als biomassa op te stoken.

Gelukkig maar dat de natuur nog wel groen bezig is, en de menselijke vruchtbaarheid pijlsnel achteruit gaat. Tussen 2018 en 2021 met maar liefst 5% - in dat tempo lost het probleem vrij snel zichzelf op, en gelukkig maar. Maar toch zou je wensen dat de mens voor zijn ondergang eindelijk eens een beschaafd alternatief voor geld weet te verzinnen.

Geachte Heer Perez,

Benders hier. Wat vind ik uw naam toch mooi. Alleen al op grond van uw naam zou ik u tot Directeur van het Letterenfonds hebben verkozen. Het is natuurlijk Spaans, maar ik kan het niet helpen, ik zie er de vaderlijke perenboom in, die zachtjes schijnt op de vluchtheuvel van de literatuur. U zit dus gewoon op de juiste plek, als u het mij vraagt, dus mijn opmerking dat u mijn betrekking heeft ingepikt dient u als een plagerige fascimile te lezen – het is allemaal natuurlijk conceptueel bedoeld, dit pamflet is de langste en mooiste sollicitatiebrief ooit geschreven, of tenminste, dat zal de inzet worden.

Uw stijl van leiding geven ligt mij ook wel. U blijft altijd op de achtergrond, als een stille kracht, als een knikkende vader, u zat bijvoorbeeld mijn bezwaar bij de commissie niet bij maar schreef mij een lange brief waaruit ik kon opmaken dat u alles had gehoord, tot in de kleine puntjes.

De mensen verdragen tegenwoordig geen autoriteit meer, Mijnheer Perez, en u heeft dat als geen ander begrepen. Zelf ben ik eigenlijk onverdraaglijk autoritair, er is geen land mee te bezeilen. Noem mijn naam en u krijgt een bos boze netwerkers over u heen waar de honden geen brood van lusten. Maar toch wil ik iets in dit deel van mijn epistel bestrijden: namelijk het idee dat mij dit minder geschikt zou maken om uw opvolger te worden. Juist niet. Ik zal u vertellen hoe de vork in de steel zit.

Reputaties, mijnheer Perez. Reputaties zijn de goedkope benzine waarop alle oordelen in uw Fonds zijn gebaseerd. En reputaties veroorzaken een soort mentale vervuiling, verschrikkelijk, op den duur zit je als commissie of jury in een walm van reputatiesmog, gaat het

helemaal niet meer over iemands werk, maar hoor je gedachtes als ‘nou die zal het wel verdiend hebben’ en ‘iedereen heeft het over hem’ en ‘op grond van resultaten in het verleden’. Allemaal grote kul, Mijnheer Perez, maar u en ik, wij begrijpen dat we om de duurzaamheid van de literatuur niet uit het oog te verliezen we groen zullen moeten inzetten. *Groen, tegen de reputatiesmog.*

Daartoe hebben wij *smogmelders* nodig. Komt er over zo’n commissie of jury weer een dikke laag viezige reputatiesmog hangen dan dient er een alarm af te gaan, die de onderhavige literatuurlijfhebbers erop wijst dat ze het over het werk dienen hebben, en niet over hoe vaak de dichter in het verleden door netwerkers over het kontje is gestreeld.

Ik hoor wat u nu denkt. Lastig, in zo’n klein landje is de reputatie bijna alles. Neem bijvoorbeeld de dichter Hans Vlek. Die liep een keer naakt het podium op in Maastricht. Hij kon daarna optredens wel schudden. Het ultraconservatieve bastion dat daar zijn Christelijke weerhaken in de literatuur sloeg zag er hoogstpersoonlijk op toe. De rest van zijn leven is hij simpelweg niet meer gevraagd. Of neem mij, inderdaad, je trekt één keer een *sesamstraatpak* aan en zo’n organisator denkt, mijn hemel, onvoorspelbaar. Dat moeten we niet willen, dat kan uit de hand lopen. Het maakbare festival, met de maakbare sfeer.

Representatief. Dat kennen u en ik uit de sollicitatiebrieven. En dat is ook het probleem van uw Letterenfonds, het is allemaal veel te representatief. Als leidinggevend en staan wij daarboven, zien we dat het de literatuur in snel tempo tot een gladde, voorspelbare en slaapverwekkende industrie maakt. Nee, Mijnheer Perez, we gaan weer een duurzaam gidsland worden. Weg met de vieze reputatiesmog, weg met de representativiteit. Schrijvers zijn geen politici. We sturen niet een

of andere gladde aal naar Frankfurt maar die lieve gekke Biesheuvel. We zetten juist de poedelnaakte Hans Vlek op internationale podia, en niet een of andere opdreuner van ziellose stilleventjes. Begint u het grotere plaatje te zien?

Denk eens aan het Eurovisie songfestival. Nooit zullen we dat winnen met die brave inzendingen. Hetzelfde gaat op voor de Nobelprijs. Cees Nooteboom? *Bitch, please*. Nee, het tij dient te keren, er moet weer lef komen in de keuzes. Representatief zijn doen we wel in het graf, mijnheer Perez. Winnen doe je tegenwoordig niet meer met brave inzendingen. En daarom, juist daarom, ben ik veel geschikter om u op te volgen dan wie dan ook.

Het nieuwe toverwoord voor de komende subsidieperiode is ‘diversiteit’. Ook op het gebied van de reputatie dienen wij daarom in te zetten op een divers veld. Niet alleen goede reputaties, maar ook slechte reputaties, bedorven reputaties, chaotische reputaties, alles dient gehoord te worden. Niet langer moeten de vromen in de literatuur de klok slaan. Mijn hemel, allemaal met de neus in hetzelfde pakje boter, het is walgelijk. U en ik, mijnheer Perez, gaan hoog inzetten. Want ik weet dat u het in zich heeft, de vaderlijke perenboom, het zachte licht van de evolutie. Ik weet dat u dat in zich heeft!

Een van de meest bijzondere ervaringen in mijn leven was toen een van de vele mensen die voor u werkt als adviseur mij een *sellout* noemde op Facebook, omdat ik een werkbeurs had aangevraagd. Het betreft hier een persoon waarvan ik weet dat hij pas op na zijn veertigste begon met lezen, toen plots zijn schrijvende pappa wegviel en die te pas en te onpas in bijna elke auteur Lucebert denkt te herkennen.

Nu is mijn standpunt in deze vrij helder: ik heb kritiek op bepaalde zaken in het Letterenfonds, maar naar mijn mening is het instituut concurrentievervalsend als men er geen beurzen aanvraagt. Als schrijver heb je geen enkele vrije keus in deze, daar de competitie door de overheid wordt ondersteund en de markt zo wordt overspoeld door gesubsidieerde auteurs – zouden er bij een vrije markt misschien twintig dichters zijn die elk duizend bundels verkopen, nu zijn het er veel en veel meer, die veel en veel minder verkopen, en zolang het Letterenfonds bestaat is er sprake van een gereguleerde markt en ben je als auteur krankzinnig als je daar geen werkbeurs aanvraagt.

Dat is echter niet het type concurrentievervalsing welke ik wezenlijk bezwaarlijk vind. Dat type is van een ander slag, namelijk dat mensen in uw fonds niet alleen werkbeurzen toekennen, maar vervolgens, alsof ze een soort *smaakmakers* zijn, auteurs gaan selecteren voor presentaties aan bijvoorbeeld het buitenland. En niet alleen het buitenland, ik kan mij een serie films heugen waarin een tiental gelukkigen gepresenteerd werden als *de dichters* aan het Nederlandse volk.

Welk democratisch proces lag ten grondslag aan die selectie? Waarom de ene dichter wel presenteren en de ander niet? Dat is toch hun marktpositie bevoordelen, en de anderen dus benadelen, zonder dat daar een aanwijsbaar rechtvaardig procedé aan ten grondslag ligt?

Zo zie ik als ik op ‘Dutch poets’ google een lijstje aanraders samengesteld door het Letterenfonds die ik met de grootste moeite van de wereld representatief kan vinden. Waarom meent het Letterenfonds dat dit zijn taak is?

Zelf heb ik nooit bij een van jullie selecties mogen zitten. Zelfs toen ik *Sauseschritt* publiceerde in 2015, toevallig het ‘Duitse jaar’, het enige boek

met een Duitse titel werd voor Frankfurt totaal genegeerd, terwijl jullie er wel een beurs voor hadden verschaft. Dat is toch eigenaardig? Wat is hier wezenlijk loos?

Wie is de *Matthijs van Nieuwkerk* binnen uw gelederen? De grote smaakmaker, die precies weet wat het volk wil zien en horen? Of beslissen jullie dit in vergaderingen, en wie zitten dat dan bij? Ik zou wellicht kunnen leven met zo'n 'representatie' als deze het resultaat was van een soort verkiezing onder dichters zelf, opgezet in de stijl van een gilde-democratie.

Ik kan met de concurrentievervalsing die inherent is aan het bestaan van het Letterenfonds leven, maar om vervolgens een soort concurrentievervalsing binnen die concurrentievervalsing te starten, dan doen jullie feitelijk net alsof jullie medewerkers de literaire kritiek representeren. En dat is niet het geval.

Uw poëzieadviseur liet ook regelmatig online weten dat hij 'nooit buitenlandse poëzie' las. Kent u film liefhebbers die nooit buitenlandse films kijken? Zou een dergelijke 'film liefhebber' geschikt zijn te oordelen over andermans films? Waar halen jullie deze mensen vandaan?

Het gaat er bij lezen niet om dat je leest, maar wat je leest. En dat is pas het begin. Hoe toetst u de belezenheid van uw adviseurs eigenlijk? Of gaat u er 'gewoon' vanuit dat ze, omdat ze een studie gevolgd hebben, automatisch ook belezen zijn? Mijn ervaring is dat onder Nederlandse dichters er bijzonder weinig wordt gelezen. Ze lezen alleen elkaar, omdat dat zo hoort, dus geen wonder dat al hun gedichten zo op elkaar lijken.

Alle neuzen dezelfde kant op, en de grote boze buitenwereld bestaat niet. Dat kan een mens als hij zijn ogen afdoende toeknijpt ervaren als een 'identiteit'.

U en ik, als mensen van de wereld, wij ervaren zulks enkel als een schromelijk gebrek. Mijnheer Perez, hoe gaan wij dit soort flauwekul aanpakken?

Asfyxie, mijnheer Perez. Dat is wat ik persoonlijk ervaar als ik de term ‘Writer’s writer’ krijg opgeplakt. Wat mensen daarmee bedoelen te zeggen is dat er klaarblijkelijk een onderscheid bestaat tussen schrijvers die gepromoot worden en schrijvers die door-zulke-gepromoten ook als steengoed worden gezien. Maar in werkelijkheid bestaan er alleen schrijvers, en is de term een uitvinding om een soort vergoelijking van de middelmaat te implementeren.

Je hebt een industrie, die met populair schrijvende mensen geld verdient, en die populaire schrijvers laten zich vervolgens inspireren door de echte schrijvers, die inmiddels haast nergens meer kunnen aankloppen, want het oude adagium dat uitgevers commerciële rommel uitgeven om geweldige literatuur mogelijk te maken – in hoeverre klopt dat verhaaltje nog?

Neem nu uitgevers als Meulenhoff en Prometheus. Zij publiceren tegenwoordig dichtbundels die geen enkele persoon met een hart voor literatuur met enig ander predikaat zou kunnen tooien dan ‘commerciële bagger’. Versjes van Lars. Jij smaakt naar meer van Niels Zwakhals. Dit is een vorm van literair hoogverraad, mijnheer Perez - de poëzie was altijd al een genre waar niets aan te verdienen viel, maar nu wordt zelfs daar de meest bloedeloze commerciële prut wordt uitgegeven, en het bizarre is: deze mensen voldoen nu ook aan alle voorwaarden om bij u een werkbeurs aan te vragen, terwijl veel echte dichters niet langer aan die voorwaardes kunnen voldoen.

Hoogverraad, want een uitgever als Mai Spijkers, miljonair geworden met rommel als *50 shades of Grey* – De man bulkt van het geld, maar zou hij dan niet meer in staat zijn om kwaliteitsvolle poëzie te ondersteunen? Er is iets grondig misgegaan, mijnheer Perez, en het Letterenfonds kan niet langer negeren dat deze situatie bestaat en doen alsof we nog in de jaren zeventig leven

In de muziekwereld is men veel verder. Het is daar al de normaalste zaak van de wereld dat muzikanten hun eigen platenlabels oprichten en iedereen weet dat je de beste muziek op die labels kunt vinden, en dat de grote commerciële labels alleen prut uitgeven.

Dit is in de literatuur ook al lang het geval. Ik ken talloze experimentele dichters die hun eigen werk uitgeven, met hun eigen uitgeverij en wat ik bij de grote commerciële uitgevers zie verschijnen daar word ik bepaald niet vrolijk van. Dit is een onbetwistbare realiteit, en het Letterenfonds zal zich daar aan moeten passen. De situatie is zo simpelweg onhoudbaar. Een klein groepje insiders heeft het Fonds in hun greep. Supermarktdichters van de ergste soort, die bij de kritiek geen deuk in een pakje boter weten slaan. Dat ze nog steeds in grote kranten worden besproken, is te danken aan pakketovereenkomsten tussen grote uitgeverijen en kranten, en het feit dat ze elkaar beoordelen en vervolgens subsidies aan elkaar toekennen.

De nieuwe regels moeten transparant en eenvoudig worden. Er blijft een noodzaak voor elke auteur om zijn kwaliteit afdoende te bewijzen voor een werkbeurs kan worden aangevraagd. Dat kan makkelijk door een reeks critici te vlaggen van wie dan een enkele je werk zeer positief zal moeten hebben besproken, of twee werken voor mijn part. De eis dat gevestigde auteurs alleen bij een commerciële uitgever kans maken

dient echter per direct te verdwijnen. Laat ik op deze plaats nog een neoliberal principe uit de doeken doen dat langzaam als een soort gif het Letterenfonds in wist kruipen, maar welke tegenwoordig als ‘de normaalste zaak van de wereld’ wordt beschouwd door uw medewerkers. En wel het idee dat het veel minder tijd kost een dichtbundel te schrijven dan een roman, en dat de werkbeurzen voor romans om die reden een stuk hoger zijn. Waar moet je beginnen om te ageren tegen dit soort bloedeloze, cynische, met het rekenmachientje in de hand geconvoceerd gerevel? Mijn hemel, wat een obstinate nonsens – alsof er een gangbare formule bestaat om een dichtbundel of roman te schrijven, op te delen met een stoffige, grijs-witte liniaal.

En als kwalijk gevolg van deze onzin menen veel dichters volslagen terecht dat het schrijven van een roman de enige wijze is om een menswaardige beurs in de wacht te slepen, want van de dichterswerkbeurs valt niet te leven.

Waarom verknipt het Letterenfonds op deze vreselijke wijze het literaire veld? Want dat het schrijven van een goede bundel soms jaren kan vergen is een voldongen feit. Maar dat is eigenlijk niet eens het belangrijkste. Het belangrijkste is dat tijdsperiodes helemaal niets zeggen, dat de tijd honderden versnellingen heeft, dat er dichters zijn die met moeite eens per tien jaar er een bundel uitpersen, en andere, zoals ik, die met gemak in een jaar een hele dikke bundel schrijven, die voor de andere bundel niet onderdoet. U kunt daarop dus geen prijskaartje plakken.

Er zijn ook schrijvers die een roman in een maand tijd schrijven. Komrij was er zo een, bijvoorbeeld. Schrijf 3000 woorden per dag en je roman is in een maand klaar. De tijd die het kost om een roman of dichtbundel te schrijven is onmeetbaar, en daarom is het betreuenswaardig dat er een verschil in beloning zou bestaan tussen het schrijven van een dichtbundel

en een roman. Wij internationaliseren onze literatuur vooral via Duitsland, zo zei u het op camera. Dat statement, gemengd met uw jeugdigheid – ik blijf me naarstig een goede vader inbeelden, maar u bent duidelijk jonger dan ik zelf ben, wat die pose toch enigszins bemoeilijkt – Mijnheer Perez, mag ik u erop wijzen dat ik, toen een Berlijnse uitgever een boek van me uitgaf uw medewerker buitenlandse vertalingen Thomas Möhlmann niet eens de moeite nam op mijn vraag daaromtrent te reageren?

En dat terwijl, sinds hij op die post zit, er plots allerlei dictaturen grote interesse hebben in de poëzie van Thomas Möhlmann?

Inmiddels zijn Thomas Möhlmann's jaartjes in uw vertaaldivisie alweer verlopen, en is de wereld wat Möhlmann boeken in het Arabisch en Egyptisch rijker. Jajaja, mijnheer Möhlmann zat er echt niet alleen voor zichzelf hoor, er zijn ook wat nieuwe Nijhoff vertalingen bijgekomen. Naar Duitsland nam Möhlmann behalve zichzelf zijn beste vrienden mee. Mijnheer Perez, waar was u al deze tijd? Had u als directeur de Internationalisering via Duitsland eigenlijk wel goed bij de pols?

Waarom die focus op dictaturen in het middenoosten? Wat is het grote plan, is de poëzie van Möhlmann een soort encrypted tweede Arabische Lente?

Wist u dat ik een van Thomas Möhlmann's favoriete dichters ben? Ik stond bovenaan zijn lijstje vorig jaar in Awater. Mijn bundel vond ie het best. Maar dat betekent uiteraard nog niet dat hij me meeneemt bij het internationaliseren. Daar spelen immers andere belangen mee. En ook als Thomas Möhlmann de invloed van zijn burgemeestervader gebruikt om een festival uit de grond te stampen wil hij daar toch niet zijn favoriete dichter zien optreden. Mijnheer Perez, ik begin die Thomas Möhlmann waarlijk een rare snuiter te vinden.

Maar goed, zoals gezegd, de honden blaffen, de internationalisering trekt verder.

Maar mijnheer Perez, is het wel zo'n goed idee literair bezien zo op Duitsland te leunen? Is dat niet eigenlijk, als we heel eerlijk zijn, gewoon een marketingtruc van Cees Nooteboom? De truc waarmee hij komende twintig jaar nog zinloos in de race blijft voor de Me-Too-Nobel? Hij doet het zo goed in Duitsland?

Wie is uw favoriete kandidaat voor de Nobelprijs, mijnheer Perez? Wist u dat Marc van Oostendorp elk jaar aanwezig is bij de vergadering waarin ze besluiten om Nooteboom weer als kandidaat voor te dragen? Agendapunt 128, dit jaar weer Nooteboom, iemand bezwaar? Het hele proces duurt precies tien secondes.

Ik heb het, mijnheer Perez! Ik heb ontdekt waarom ik me met u zo onverklaarbaar verbonden voel! Heel gek, het is net alsof elke keer als ik aan u denk ik aan mezelf denk, en dan heb ik het dus niet over het idee dat u mijn betrekking wist bezetten. Nee!

Gister ben ik op uw LinkedIn pagina gaan kijken, en die kwam mij bekend voor, heel bekend zelfs. U heeft, net als ik, een gat van ongeveer vijfentwintig jaar in uw cv. U was klaar met school, gevolgd door een duistere periode en plotseling was u directeur van het Letterenfonds.

Herkenbaar. Ik heb ook zo'n zwart gat in mijn cv - en als je dat eenmaal hebt, dan weet je dat mensen met vlekkeloze cv's absoluut niet te vertrouwen zijn.

De magie, mijnheer Perez, de magie draait bijna volkomen op het bestaan en exploiteren van zulke zwarte gaten. Het is jammer dat de meeste lieden daar geen snars van begrijpen. Het ene na het andere vlekkeloze type, een parade van correcte muurbloempjes, een optocht van futloze niemandalletjes – het is afgrijselijk, het verstikt alle creativiteit, en daarom maakte mijn hart een sprongetje, Mijnheer Perez, toen ik zag dat u uit precies hetzelfde hout gesneden bent als ik – een man van het zwarte gat. *Black Hole Sun, won't you come.*

Prince. Ik liep rond als een kloon van Prince. Ik was dertien, en had bij de Free Record Shop *Dirty Mind* aangeschaft, een plaat die toen pas twee jaar uit was. Ik probeerde de hoes voor mijn moeder te verbergen, daar stond Prince op in een leren slipje, uitdagend in de camera kijkend. Ik dacht, ze denken dat ik homo ben. En het vreemde van Prince is dat hij iets volkomen androgyns heeft, terwijl hij toch heel macho is en zich omringt met vrouwen, maar wel op de goede manier, weinig andere artiesten gaven vrouwen zo'n belangrijke rol in hun band en stimuleerden ook hun solocarrières.

Nu denkt u natuurlijk, die Benders, hij was gewoon een onzeker brugpiepertje, hij tooide zich als een slappe tiener op met een imago dat werd opgedrongen door de media. Maar zo simpel lagen die zaken helemaal niet, Mijnheer Perez. Ik wil hier twee zaken als attest te berde voeren: het belang van de stem, en opnieuw het fenomeen van het *hors catégorie*.

Bent u ooit verliefd geweest, mijnheer Perez? En dan heb ik het niet over een of ander schimmig gevoelentje van onbehagen, en ook niet over het soort zelfhynose welke mensen graag met die toestand verwarren.

Nee, mijnheer Perez, ik heb het hier over de uitzonderlijke toestand die ze in het Angelsaksisch ook wel beschrijven als *moonstruck*. In het Nederlands is het meest frappante woord voor de toestand *hoteldebotel*. Want als u nooit verliefd bent geweest, en geloof me die mensen bestaan, de overvulligen noemde Nietzsche ze, als u nooit een klap van de sterrenmolen kreeg – hoe kan ik het u dan in vredesnaam uitleggen? Hoe kun je het vagevuur beschrijven aan iemand in het paradijs?

Ik, opgevoed door boeken, want ik groeide op met een zuster met een vrij zware variant van Asperger. Spelen was er weinig bij, dus leerde ik al heel vroeg mezelf vermaken en verloor ik mij in de magie van het boek. Later kwam daar ook de magie van de muziek bij, een mokerslag tegen mijn hoofd, de gekwelde stem van Prince, een man die zingt of de Grote Zwarte Geit aan zijn klokkenspel knabbelt. De gekwelde stem, mijnheer Perez, de essentie van alle dramatiek! De stem die alle martelingen die de wereld een gevoelige ziel te bieden heeft aan de oppervlakte brengt. Die stem van Prince!

Ik las, ik las, ik las, ik las. Ik las alles, Mijnheer Perez. Of tenminste, ik las alles wat de hoop op ontsnapping van deze vreselijke planeet enigszins geloofwaardig wist bieden. Ik las bijna alle sciencefictionboeken die ooit geschreven zijn. Ik las boeken over hogere natuurwetenschappen, en ik las occulte boeken. Ik begon op mijn dertiende al met binge drinken. Weg wilde ik, weg van deze verschrikkelijke planeet! En daar plots die gekwelde stem, die alle misbaar wist kanaliseren tot een enkele uitbarsting van dramatiek. Mijnheer Perez, neemt u de dichtbundels die u subsidieert nu eens ter hande, en vertel me hoe de stem in die bundel overkomt.

Geluid speelt in de poëzie een onvervreembare rol. De liefde, het gaat allemaal om de liefde!

Want laten we even wel wezen, ‘experts’ bestaan in de poëzieal evenmin als dat ze bestaan in de liefde. Het hele idee dat je ‘expert’ kunt zijn in zoiets abstracts is je reinste lariekoek. Het enige wat je wel kunt doen is een stem ontwikkelen, een stem die zo prangend is, zo onontkoombaar, dat mensen er naar gaan willen luisteren.

Kent u het nummer *Under Pressure* van David Bowie en Queen? Daar zien we waar het om gaat – er moet tienduizend volt op een stem staan, mijn god, er is al genoeg over geschreven, de noodzaak, de eigenheid, de kracht van een eigen stem!

Oeuvres bouwen? Welnee. Een stem ontwikkelen, daar gaat het om. Wat hebben we aan oeuvres waarin slechts mompelende, bedompte stemmen doorklinken van mensen die nog nooit iets hebben meegemaakt? Dus daar precies zit de eerste voorwaarde voor de kunst, en die leerde ik van Prince, en ook de tweede voorwaarde, die eigentijdser is: de kunstenaar kan alleen tegen de moderne tijd opboksen als hij accepteert dat deze *hors catégorie* is.

Mijnheer Perez, u bent mijn prins. Een zachte maar peermoedige verschijning. De tijd van het gilde ligt ver achter ons, van de leermeesters die goedkeurend knikkend hun gazellen opleiden. In deze tijden heb je als kunstenaar slechts kans als je op megalomane wijze op elk vlak weet uit te blinken. Ook dat leerde ik van Prince: hij blinkt overal in uit, speelt alles zelf, componeert alles zelf, maakt zijn video’s zelf en is zelfs op modegebied een inspiratie. Vergelijk dat met Bach, die kon volstaan met alleen uitblinken in muziek!

En dus leerde ik vormgeven, webdesign, polemieck, performance kunst, audiovisuele kunst. schilderen, u kunt het zo gek niet verzinnen. En ik heb kunnen overleven met een bedrijf, in Istanboel, door een telefoon bij mijn ouders thuis neer te zetten, zodat bellers dachten met een Nederlands bedrijf van doen te hebben. Ik heb met legio andere mensen samengewerkt, aan grote commerciële producties, voor Nationale Nederlanden, KPN, en tal van andere prijspaardjes uit de Nederlandse industrie. Ik gaf leiding aan teams van ZZP'ers, allemaal vanuit Istanboel, en ondertussen wist ik een oeuvre te schrijven dat inmiddels omvangrijker is dan dat van Achterberg.

En dan slaat het noodlot toe, zoals dat in elk mensenleven gebeurt. En ook dat noodlot wist ik weer overwinnen, maar mijn god, wat een kwelling om je bundels te moeten voorleggen aan een paar netwerkers die gaan 'vergaderen over de kwaliteit', en wat een van de pot gerukt idee dat je, als Prins van de Letteren, geen 'selfmade man' mag zijn, maar enkel door voortdurend concessies te doen aan de commercie kans maakt op een werkbeurs. Wij, mannen van de Zwarte Gatē! Ik weet als geen ander hoe u onder deze kwelling te lijden heeft, mijnheer Perez!

'Slaaf!' Dat schreef Prince op zijn wang, voordat hij zijn naam veranderde in een onuitspreekbaar symbool. Dat is een kunstenaar, mijnheer Perez, en hij is een lichtend voorbeeld in mijn leven geweest. Wurgcontracten, serieproducties – weg ermee, want ook jullie nieuwe standpunt dat elke uitgeverij acceptabel is zolang er maar een contract te tonen valt – het is volslagen lariekoek, die dichters dwingt met allerlei vage figuren deeltjes te sluiten, amateurs die print-on-demand uitgeverijtjes draaien, en die, naar de aard van het beestje, hun stempel willen drukken op het werk van een bekend dichter, een smerig klein stempeltje dat de literatuur kan missen als kiespijn!

Weet u wat eigenlijk heel vreemd is? Dat het net lijkt alsof de voltallige literatuur *Hors catégorie* is geworden, maar dan uitsluitend in de letterlijke betekenis van het woord: de literatuur kent geen onderverdelingen meer, zelfs niet een grofbesnaard dualistische als ‘mainstream’ versus ‘indie’ – de literatuur is als men de Nederlandse boekenindustrie mag geloven tegenwoordig één grote plasticsoep waarin de Libelleromannetjes en de nijvere in serieproductie uitgetikte meesterwerkjes gemoedelijk langs elkaar drijven. Onderscheid? Categorieën? Kunstkritiek? Rangordes? Dat laten we wel aan de prijsjes over!

Nu is het bedrijven van literatuur, en belangrijker nog, een *man der letteren* worden (dat laatste is nog veel belangrijker – ‘literatuur bedrijven’, mijn god, dat kan op van alles slaan, maar een eretitel als *man der letteren* daar moest je altijd al een leven lang tegen de stroom inroeien.)

Als ik zeg dat de literatuur *hors catégorie* aan het worden is, wil ik daarmee zeggen dat de factoren die het voortbestaan van grote literatuur steeds onwaarschijnlijker maken, zich in razend tempo opstapelen, die het voortbestaan van grote literatuur steeds onwaarschijnlijker maken. In zekere zin moet elke auteur tegen de canon opboksen – een wedstrijd van welke de moeilijkheidsgraad al enorm is, en dat behoort ook zo te zijn.

Maar als diezelfde auteur ook nog eens een wedstrijd tegen de exploitatie door de commercie, tegen de overproductie, tegen uitbuiting door uitgevers en – last but not least – de toenemende ontleding, deterioratie van het intellect en de triomf van de beeldcultuur; moet een auteur tegen dat alles opboksen om tegen beter weten in nog grote literatuur te pogen voortbrengen – zonder de garantie dat uitgevers er überhaupt maar enige interesse in zullen tonen – nee, Mijnheer Perez, ik neem aan dat u intelligent genoeg bent om te zien dat deze berg langzaamaan niet meer te

“En met dat in het achterhoofd helpt het bepaald niet als, in het filminterview met u dat op Vimeo staat, bij het noemen van ‘internationaal succesvolle schrijvers’ de namen Gerbrand Bakker, Jan Siebelink, Cees Nootboom en Arnon Grunberg de revue passeren. Internationaal succesvol? Omdat er wat boekdeals zijn gesloten door een slimme, verkoopgerichte uitgever?”

Het feit is dat u bezig bent met het promoten van auteurs naar het buitenland, simpelweg omdat deze in Nederland goed verkopen. Kluun is al meegenomen naar China, nietwaar? Maar dan had u evengoed Nel Benschop en Toon Hermans kunnen noemen, die als warme broodjes over de toonbank gaan. Als verkoop de leidende logica moet zijn, snap ik niet waarom u in de film met Anna Enquist komt aandragen. Er zit een merkwaardige en volstrekt willekeurige logica in dat beleid, in die selecties.

Hors catégorie, mijnheer Perez, betekent ook dat dichters moeten strijden tegen een organisatie die pretendeert hen te representeren, maar die in feite op een cynische wijze alleen de ‘oude roem’ bedient, of beter gezegd een soort aftands gewoonterecht. Anna Enquist is noch een bestseller, noch kwalitatief vermaard, u hoeft maar even te googelen en u vindt talloze voorbeelden van slechte kritieken geschreven door bekwame critici.

Gewoonterecht heeft geen plaats in de literatuur. Sterker nog, het is een van de factoren die echte literatuur aanzienlijk bemoeilijken. Bespaar mij de zoveelste invuloefening van een gevestigde reputatie - cynische werken van mensen voor wie niets meer op het spel staat.

Ik wil u het voorstel doen om de komende vijftig jaar alleen serieuze literatuur naar het buitenland te sturen. De afgelopen vijftig jaar hebben ze er namelijk helemaal niets van weten te bakken, dus nu is het tijd voor een

andere aanpak. Hoe goed is uw Zweeds, mijnheer Perez? Overigens, zodra ik uw directeursfunctie overneem is het afgelopen met die Nobel – ik richt stante pede een concurrent op, de internationale Multatuliprijs. Twee miljoen, wat gaan ze zweten daar in Scandinavië. Alle camera's zullen voortaan op ons gericht staan.

Maar tot het zover is gaan we niet Jan Siebelink en Anna Enquist op pad sturen, hoe tergend saai die Duitsers ook mogen zijn.

Hoe meer ik u schrijf, hoe beter mijn humeur lijkt te worden. Ja, mijn humeur is sinds ik u schrijf zo faliekant verbeterd dat ik nauwelijks nog aan slapen toe kom. Vannacht lag ik in bed, en ik dacht verdomd, de gouden standaard, bent u daarmee bekend? Want Prince was dus een fervent voorstander van het omzetten van alle muziek naar 432Hz. De theorie is dat de oren die frequentie veel beter kunnen verwerken, en dat de gangbare frequentie juist de harmonie van de oren verstoort. Dat deed me uiteraard als bij toverslag aan de Nederlandstalige poëzie denken.

Ik weet niet hoe gevoelig uw oren zijn, mijnheer Perez, en dat weet ik eerlijk gezegd ook liever niet, maar luisterend naar de Nederlandstalige poëzie werd het mijn geoefende oren al sinds ik poëzie lees duidelijk dat deze een verstorend effect op het gehoor heeft, en dat de gouden standaard ook in de poëzie ingevoerd zal moeten worden.

Daar heb ik me vannacht het hoofd over weten breken. Hebben woorden een frequentie? Ja, natuurlijk. Spreek een woord uit en je kunt per woord spreken van een gemiddelde frequentie, als je de uitspraak tenminste stabiel weet houden. Goed, woorden hebben dus een gemiddelde frequentie, en gedichten dus ook, maar waar ligt die gouden standaard en hoe krijgen we al die dichters zover dat ze hun verstierende klanken naar de juiste

frequentie zetten? U begrijpt het al, dit wordt een van de speerpunten van mijn beleid als nieuwe directeur van het Letterenfonds.

Het Letterenfonds gaat een gouden toekomst tegemoet. Op de poëzieavondjes kunnen straks voortaan de gehoorstoestellen weer gewoon op ‘aan’.

Komen we op het volgende punt uit: scholen. Leuk, dat dichters en schrijvers af en toe een *schnabbel* hebben en voor de klas iets over literatuur vertellen. Ik misgun ze dat allerminst. Maar het haalt totaal niet de problematische angel uit het literatuuronderwijs. Die ligt namelijk op een compleet ander vlak: waarom is het bibliotheekabonnement niet verplicht op scholen? Zoals u misschien weet deed ik zelf Gymnasium, maar zelfs daar lazen mensen eigenlijk alleen maar rommel voor hun leeslijst. Giphart lezen als gymnasiast in plaats van Gombrovicz of Tjechov!

Dat kan toch niet, mijnheer Perez! Als je Giphart lees ben je in mijn systeem meteen gezakt. Hup, naar de bibliotheek, echte literatuur lezen. En wat poëzie betreft, mijn god, niet dat gepauper van burgermannetjes als Nijhoff, maar grote internationale dichters, uit het hoofd leren!

Bildung, daar gaat het om, niet om dat onzinnige en kwaadaardige ‘leespromotie’. De jeugd kan enkel respect opbrengen voor de generaties boven hen als zij verantwoordelijkheid nemen, en dat behelst een autoriteit durven zijn, visie hebben. Een gymnasiast dient bij het afstuderen minstens vijfhonderd klassiekers uit de wereldliteratuur achter de kiezen te hebben. Dan heb je iemand met een gedegen basis voor het bestaan, dat is waarlijk algemene vorming. Een paar boekjes van Giphart en een gedichtje van Nijhoff – dat is een aanfluiting en een belediging voor het hele idee dat hier de intellectuelen van de toekomst worden opgeleid.

In mijn gedachtes zie ik mezelf weer voor uw bezwaarcommissie zitten. De heer de Groot leek een van de motoren achter het Letterenfonds. Een aimabele man, met nogal wat trekken van een leraar, ik weet zo goed als zeker dat de man ergens lesgeeft. Bepaalde zaken vielen mij in het gesprek bijzonder op.

Zo beschreef de heer de Groot de mensen die in de commissie zitten als 'te professioneel' om last te hebben van kinnesinde of wraakmotieven. De mensen in de commissie zijn allemaal heiligen, die louter professioneel oordelen en daar kunnen wij als schrijvers op vertrouwen. Het idee dat we hier met mensen te maken hebben, die wellicht een negatieve kritiek heugen en dat in hun oordeel mee laten wegen verwierp hij nogal stellig.

Dat moet een heel prettig wereldbeeld zijn. Het doet me een beetje denken aan hoe Nietzsche de socialist omschreef: de goede mens die achter de bosjes ligt te wachten als we al het bestaande maar afschaffen. Zelf heb ik helaas een andere ervaring, met tien jaar commissiewerk in een kunstenaarsinitiatief achter de kiezen. Ik leerde de plek vooral kennen als een slangenkuil, waar iedereen constant met hand en tand voor de eigen belangen vecht. Wie ziet de zaken op de juiste manier, de Heer de Groot, of ik?

Professioneel. Ja, dank je de koekkoek, natuurlijk doet iedereen heel professioneel. Maar wat zit er achter dat masker van professionaliteit? Een mens, of een leegte? Want als het een mens is, mijnheer Perez, ik weet niet eens waar ik zou moeten beginnen. Wat een zwijnerij, wat een gifbaal van belangen, wat een ellebogenwerk tot en met.

Nee, dat kan de heer de Groot niet bedoeld hebben, en ook een leegte, nee dat behoort niet tot de mogelijkheden. Wat de Groot bedoelt is dat de mensen die u selecteert op karakter zijn uitgezocht, en dat hun karakter dusdanig is dat ze hun eigen belangen en die van de literatuur strikt weten scheiden.

Dat moet dan wel een bijzonder goede karaktertest zijn geweest, die uw beleidsmedewerkers wisten verzinnen. Mag ik hen er bij deze op wijzen dat ze als ze in de openbaarheid zouden treden met die test wereldberoemd zouden worden? Serieus! Mijnheer Perez, stelt u het zich eens voor. Wereldwijd politici, die allemaal strikt hun eigen belangen van de politieke belangen van het volk weten scheiden! De wereld wordt een paradijs, en dat allemaal omdat uw medewerkers een methode wisten ontwikkelen het kaf van het koren te scheiden!

Want vertelt u me alstublieft toch niet dat van een karaktertest geen sprake is, en dat uw commissieleden alleen op die plek belanden door een gewonnen prijsje of een netwerkje.

Weet u waar ik een grondige hekel aan heb, mijnheer Perez? Het soort mensen dat van de ene literaire jury naar de andere beweegt, terwijl ze op hun facebookpagina nooit maar dan ook nooit blijk geven van enige ware liefde voor de poëzie. Ze posten nooit een mooi gedicht. Ze geven nooit blijk van enige belesenheid op het vlak. Maar ze posten wel dagelijks een politieke column van het niveau Algemeen Dagblad – Mijnheer Perez, misschien heb ik wel gewoon een hekel aan professionele mensen!

Ik vind professionele mensen, die met alle plezier van de wereld over de portemonnee van een ander gaan zitten beslissen – ja, ik vind ze vies, smeerlapperij! Smeerlapperij met een stalen gezicht! Misschien kunt u uw befaamde karaktertest ook geschikt maken voor literaire jury's? Of is dat allang het geval? Want professioneel zijn al die jury's in elk geval. Ze weten zo goed als altijd de juiste politieke kandidaat te selecteren.

Wat dat betreft, is er ooit onderzoek gedaan naar de politieke voorkeuren van schrijvers die de karaktertest hebben doorstaan? Want zodra de overheid schrijvers gaat ondersteunen loop je natuurlijk het gevaar dat die overheid liefst ziet dat schrijvers van een bepaalde politieke kleur komen bovendrijven. Wat is wat dat betreft het beleid van het Letterenfonds?

Is dat een beleid dat door het veld te herkennen valt als professioneel?

Wie werpt ons een reddingsboei toe, Mijnheer Perez, de concurrentie in de dagbesteding is moordend. Het is aan ons, de herkenbaarsten, om daarin een tof baken van begrijpelijk licht te zijn.

KINDERKOOR

Mijnheer Slak kroop in zijn huisje
en propte al zijn horentjes naar binnen
en hij slikte zijn maanzaadoogjes in,
want hij wil niets meer zien.

Mevrouw Slak ging naar haar huisje
en op twee horentjes groeiden twee gouden handschoentjes
en op de andere twee belletjes van dauw.
Ze rinkelt ze als het stil moet zijn.

Het kinderslakje slaapt
met haar kleine horentjes zo tenger
in een schelphuisje o zo schraal,
snurkend op een boerenkoolblad.

(..)

Een door mij vertaald fragment uit het lange gedicht *Beelden van de Nacht* van de Hongaarse dichter Ferenc Juhász. Het gaat mij hier even om twee dingen, die ik aan de hand van dit fragment wil illustreren. Het eerste is het verschil tussen glazige gedichten en gedichten die je *tranquil* zou kunnen noemen. Bovenstaande is van laatste een voorbeeld. Juhász wijkt nergens van de werkelijkheid af, hij beschrijft een slakkenfamilie, maar die beschrijving heeft iets *verfijnds*, een bepaalde lichtende kwaliteit, waardoor het een kwetsbaar werkje wordt. Glazige poëzie is eerder het tegendeel, gedichten die transparant lijken maar in werkelijkheid hard en gevoelloos zijn als glas, dat soort zie je vaak bekroond worden, glazige suggestiegedichten die bijna op een echt gedicht lijken.

Maar in die gedichten mist precies dat boerenkoolblad. Want dat kan alleen een boerenkoolblad zijn, een andijvieblad klinkt belachelijk, een slablaadje verpest het hele werk. En waarom dat een boerenkoolblad moest zijn, het valt niet uit te leggen! Daarom is dit een schitterend fragment, dat iets wezenlijks uit de werkelijkheid weet uitbeelden. Was het zo'n glazig, bekroond gedicht geweest dan waren alle metaforen min of meer vervangbaar. Want het enige doel dat zulke gedichten dienen is ergens op lijken, op een echt, prijswaardig gedicht bijvoorbeeld. Glazig is de blik des dichters, geen leven zit er in zulke poëzie.

Je kunt er een bundel vol van lezen zonder ook maar een enkel beeld dat blijft hangen, je denkt, goh, dat leek wel echte poëzie. En precies dat soort bundels doen het schijnbaar goed bij Nederlandse juries. Niet zo vreemd, want de vergaderconstructie leidt doorgaans tot twee resultaten: 1. De concessie – wat leek het meest op poëzie en wat hoorden we in de wandelgangen 2. De enige aanwezige dichter kiest een netwerkmaatje. Jurywerk. Er zou een vergunning voor moeten worden ingesteld.

Elegie van de makeup-loze ogen

Ik heb je nooit ontmoet, weet niet wie je bent.
Ik weet niet van welke dromen je een bediende bent
en wat voor burger. Potig? Lang en dun? Een wandelende
fijne mist-man uit Engeland? Een vriend van paarden,
honden? Of van de meeuwen die scharnieren
rond de geschulpte baai? Ik las een paar
van je gedichten vanavond uit een splinternieuw
krakend boek. Sneeuw, overal sneeuw,
waar je maar stapt, waar je maar loopt, waar
God zijn zakdoekje op de grond laat vallen.

Dit door mij vertaalde gedicht van Csoóri lijkt op deze thematiek in te haken. Hij beschrijft de poezie van een „fijne mist-man‘ uit Engeland, sneeuw, overal sneeuw, gedichten waarin ‘God zijn zakdoekje op de grond liet vallen‘ dat de lezer dan vervolgens dient op te rapen. Maar de vraag aan het begin van het gedicht is erg wezenlijk: van welke dromen ben jij een bediende? Mijn hemel, wat een vernietigende vraag. Want Csoóri weet dat de dichter die vraag zichzelf nooit stelde, en daarom moet Csoórihet voor hem doen. Er is fragiliteit, jazekeer, maar het is de krakende fragiliteit van sneeuw, de fragiliteit van het zakdoekje van God – het verpletteren en het snuiten van de neus volgen, en daarmee zien we dat de fragiliteit hard is, glazig, de fijne mist, taai als paardenvlees.

Misschien heb jij de sneeuw witte nachtval
rond Essex uitgevonden, jij die jarenlang pelgrimages
deed naar een ziekenhuisbed. Er is nergens
een fatsoenlijke longitudinale rouwlijn op het platteland
van jouw land, Engeland. Nergens een bladerloze
zwarte boom. een zwart hek, een zwart bos.
Nergens een zwarte zwerm vogels die
een makkelijk kistje dragen. Zeg eens
wie is die mysterieuze levend-dode vrouw in het wit
die daar op bed ligt? Je moeder? Vriendin? Vrouw?

De Ophelia van een paradijs dat van buitenaf
werd ondermijnd? Het lijkt alsof ik haar gekend heb,
Die snijwonden op haar hoofd en borst, die afgrond
in haar ogen. Haar zwarte, uitgevallen haar gaat
nog steeds de uitlaatgassen van de stad in
en spint zich om de trekhaken van autos, sist
en huilt, draait en springt haastig boven schouders uit
om naar het werk te gaan en vindt dan mij,

hierboven, in de trillende kamer
waar de make-up doos voor haar ogen
ligt als een uitgedoofde vulkaan of een opgedroogd meer.

Later, als we elkaar weer zien
zal ik je ook, in een sneeuwbus, het verhaal vertellen
van die ogen die het zonder make-up moesten doen
en ziekenhuiskaarsjes die te vroeg werden uitgeblazen.

De halfdode witte vrouw in bed is het werk van de dichter zelf, dat
middels de haren Csoóri zelf weet vinden. Csoóri schrijft hier een gedicht
over het falen van de poëzie van zijn Britse collega. Hij weet de vrouw niet
tot leven te wekken. Hij kan de vrouw niet laten sterven. En Csoóri gaat
hem ooit vertellen hoe de poëzie geen make-up nodig heeft, en hoe hij de
vrouw wel kan laten vergaan. Csoóri gaat de dichter verlossen van zijn
glazigheid. Want goede poëzie is nooit glazig, en daarom is het wezenlijk
het verschil tussen het glazige en het transparante.

Dat verschil is levensgroot. Maar niet voor de leek, voor de leek lijkt het
allemaal op elkaar. Die begrijpt ook niet waarom het boerenkoolblad alleen
een boerenkoolblad kan zijn. Hoe kan het toch zijn dat veel mensen hun
hele leven wijden aan het scheppen van halfdood werk? Werk van welke
de dikke zwarte haren je door het papier pogen wurgen, werk dat zich,
inderdaad, mengt met de uitlaatgassen van een grote stad. De pelgrimage –
symbool voor de geestelijke roeping des dichters, een levenslange
pelgrimage naar een ziekenhuisbed. De ware tragiek van de glazige poëzie
schuilt hem in het feit dat de dichter zelfs met levenslange inspanning geen
echt leven in het werk kon blazen. Dat is serieuze tragiek, zeker, maar het is
een tragiek die buiten het werk zelf ligt.

Wij Hyperboreërs, veel liever vertoeven wij in de luxe villa van de ongenaakbaarheid in plaats van dat doorsneehuisje van de *kwaliteit* – mijn hemel, worstendraaiers en kruideniers die zich daarop menen te moeten beroepen!

Kijk toch eens naar de etymologie van dat woord – de basis, het woord ‘kwal’, precies het psychologisch profiel van de mens die zich op een abstractie meent te moeten beroepen, een louter in de verbeelding bestaande vorm van superioriteit, een glad, slijmerig wezen, doorzichtig en met giftige elektriciteit gezegend! De kwal!

De autodidact werd buitenspel gezet. Met natuurlijk het grote gevaar dat hij of zij een leven lang tegen die middelmaat gaat vechten – maar Ome Friedrich zag het goed: ook dat gevecht tegen de middelmaat is middelmatig! De middelmaat, de overtolligen, de drukbezette moderne geesten, zij bestaan allen om de uitzonderingen mogelijk te maken. Wij lachen om de kwaliteit, een naïef en voorspelbaar spinseltje bedoeld om onnozelaars een rad voor ogen te draaien. Kwalliteit!

Als directeur van het Letterenfonds wordt mijn eerste stap het verhogen van de werkbeurs naar 1 miljoen euro. En dan elk jaar maar 3 toekenningen. Wij zijn geen armetierige sociale dienst voor schrijvers, maar een machtig instituut dat een klasse van machtige schrijvers zal scheppen! Na nog vijftig jaar hebben we een klasse geschapen van liefst 150 miljonairs die de literatuur zeer gunstig gestemd zijn. Genoeg om het eigen hoofd boven water te houden. Maar nog 50 jaar de armetierige sociale dienst uithangen – volstrekt visieloos, en op termijn niet te handhaven.

Saudade. Misschien wel een van de mooiste woorden die in de menselijke taal bestaan. Hermetisch vevat in een enkel woord. Sauseschritt is ook zo'n woord, maar eigenlijk zijn er meerdere soorten onvertaalbaarheid, in dit geval hebben we het eigenlijk over iets dat fonetisch onvertaalbaar is. En is er een beter voorbeeld denkbaar van de oppervlakkigheid waarmee het Nederlands wordt beoefend dan dat gebruikelijke ideetje dat het woord 'gezellig' tot de onvertaalbare termen behoort?

Het woord beschrijft helemaal geen complexe of verfijnde emotie. Het is bijna concreet, 'gezellig' is wat je met je gezellen ervaart. Het is in het Duits prima vertaalbaar als gemütlichkeit, het idee dat het onvertaalbaar zou zijn, is gebaseerd op het feit dat 'cosy' en 'gezellig' niet helemaal precies dezelfde lading dekken, maar de etymologische basis van 'cosy' ademt precies hetzelfde idee van een gevoel van een nabije groep, het is alleen gebaseerd op familie (cousins) in plaats van vrienden. Nee, wat een onzin dat dit ons meest onvertaalbare woord zou zijn!

Tsjechovs verhaal *De Vlinders* is amusant – hij schetst het wereldje van ‘kunstenaarsberoemdheden’ dat vooral bestaat uit beloftevolle talenten die elkaars grootheid bewieroken. In de toekomst zullen ze allemaal grote kunstenaars worden, de één is nog beroemder en beloftevoller dan de ander, en waar het uiteindelijk op neerkomt is toch een soort dagbesteding voor de rijkeren met geen oog voor het waarlijk grote, zelfs al zijn ze ermee getrouwd. Brilliant.

Het verhaal is ook merkwaardig actueel, want na het afschaffen van de studiebeurs moet iemand zich diep in de schulden willen steken om vervolgens als ‘kunstenaar’ op een markt te belanden die hem vijandig gezind is. Gevolg is natuurlijk dat alleen de rijkeluiiskinderen nog kunst kunnen gaan studeren, dus we zijn weer beland in het Rusland van Tsjechov van de negentiende eeuw.

Dat de klassenmaatschappij weer terug is, zie je in de literatuur ook – men scheidt geldmachines, de scholen, maakt alles van die scholen afhankelijk, en omdat alleen de rijkeluiiskinderen het zich kunnen permitteren de studie te gaan doen krijg je een steeds hoger gehalte rijkeluiiskinderen die dichter mogen spelen – wie mij niet gelooft, kijk maar eens naar het adres waar die ‘Grote Poezieprijs’ geregistreerd staat – juist, die Amsterdamse Poëzieschool. Leuk hoor! Ze leveren ook een deel van de jury, en zo is het cirkeltje mooi rond. De Zure Lerarenkaste houdt het heft strak in handen.

In mijn familie snappen ze niets van kunstzinnige ambities, omdat dat nu eenmaal als een rijkeluiszoonambitie wordt gezien in die sociale klasse. Onterecht is dat niet helemaal, want tegenwoordig is het dat praktisch bezien eigenlijk dus alweer geworden. Dat dit alles zo gebeurd is onder auspiciën van de ‘onderwijspartij’ maakt het allemaal des te erger – misschien moet ik eens een omgekeerde Tsjechov schrijven, over

een familie van bètawetenschappers die geen oog hebben voor het ware talent in hun gelederen, een kunstenaar.

Wat het nog erger maakt – de Nederlandse cultuur, zelfs al heb je het talent van een Van Gogh, dan nog zul je levenslang op een houtje moeten bijten, want – daar heb je de vlinder weer – je hebt te maken met tonnen en tonnen beroemdheden die allemaal elkaar bewieroken, en jij als buitenstaander hebt het te druk met kunst om het sociale spelletje mee te spelen, iets dat je sowieso afgrijzen inboezemt. Je kunt je oor afsnijden om de aandacht van de vlinders te trekken, maar veel meer kun je niet doen.

Toen de studiebeurs nog bestond, was 98% van de kunstacademiestudenten binnen tien jaar na afstuderen niet meer met kunst bezig. Ik vrees eerlijk gezegd dat dat percentage nu flink zal gaan dalen. Bedankt hoor, onderwijspartij!

Natuurlijk is de maatschappij niet verplicht de kans dat grote kunst zal worden gemaakt te vergroten. Noch is ze verplicht de kans dat grote wetenschappelijke ontdekkingen worden gedaan te stimuleren – en natuurlijk, er zullen altijd mensen blijven bestaan die het tegen alle verwachtingen in weten te redden – die niet hun kennis als chemicus in dienst stellen van Pepsi Cola om hun producten nog verslavender te krijgen, maar het belang van de wetenschap en de mensheid voor ogen hebben.

Wil de overheid daar een rol in spelen, dan zul je zowel kunst als wetenschap uit de klauwen van de markt moeten bevrijden. Gezien dat het voortbestaan van de mensheid er heel wel vanaf kan hangen, lijkt me dat geen onredelijk uitgangspunt. Maar dan moet er wel ingezet worden op het daadwerkelijk grote - van buurthuiskunst of wetenschap zal de maatschappij niet eens een beetje beter worden.

Op Facebook duikt ene Ivo Kievenaar op, die laat weten dat hij zich ergert omdat ik schijnbaar poog de avant-garde mainstream te maken, of meen dat dat zou moeten. Dat is echter geen goede representatie van mijn gedachten. In principe geloof ik dat wat men ‘mainstream’ noemt wezenlijk een hack of een staatsgreep is: in de muziekindustrie is alles wat grote bedrijven aansturen ‘mainstream’ en de rest van de mensheid moet het met de term ‘indie’ klaarstellen, en daar horen lekker weinig centjes bij. De distributiekanaalen zijn afgeschermd door multinationals, die een handvol namen uitmelken, en dat noem je dan ‘mainstream’ en ‘populair’ maar een natuurlijk fenomeen is dat bij lange na niet.

Vroeger had je echte schrijvers en lectuur. Nu heb je ‘writers’ writers’ en ‘mainstream’. Dat laatste is dus gewoon feitelijk een truc om de distributiekanaalen door pulpuitgeverijen te laten bezetten, net zoals dat in de muziek gebeurde. Typisch ‘modern’ is dat men dichters niet meer bespreekt als ze niet bij zo’n corrupt concern zitten, maakt niet uit hoe goed ze zijn. Zie bijvoorbeeld Ton van ‘t Hof, die zijn hele leven al door de kritiek als een van de beste dichters wordt gezien, maar het in de media met één krantenartikel moet doen, terwijl de concerndichters keer op keer bij elke matige bundel volle pagina’s scoren. Je kunt dan niet meer spreken over smaakjes, of over toegankelijkheid, al die criteria zijn helemaal niet aan de orde: het gaat hier puur en alleen om het afschermen van de markt, en dus bespreekt men zaken juist niet op basis van kwaliteit.

In de muzikwereld weet iedereen dat, in de literatuurwereld is men beduidend dommer of men doet alsof men het niet weet, meestal uit eigenbelang. Als de literaire kritiek geen invloed meer heeft, kun je niet langer van enige avant-garde spreken – als die al bestaat, is hij onzichtbaar gemaakt voor het publiek.

De ‘schrijfschool’ is een relatief jong fenomeen. Eigenlijk is er geen enkele schrijver of dichter die zijn kunst op een school leerde, ook een nogal bizar idee dat je zoiets klassikaal zou kunnen leren.

Het is ook een gevaarlijk fenomeen, omdat zo’n school op den duur macht krijgt en er belang bij krijgt dat haar studenten ook succesvol bli- jken. Dus kun je al op je vingers uitrekenen wat er achter de schermen zal gebeuren: deals worden gesloten met zieltogende uitgeverijen en zieltogende media, hele campagnes worden gemaakt, plots bleek in het recente decennium dat een wel heel groot percentage van de succesvolle schrijvers van een bepaalde school afkomstig waren. Toeval, natuurlijk, en de schrijver dezès een gelover in complotten! Maar nee, lieve lezer, ik geloof niet in complotten, ik geloof in de mechanismes van het zakendoen. Het ligt volstrekt voor de hand dat zo’n school belang heeft bij het succes van haar studenten.

Goed. En dan zie je ook nog dat de meeste ‘leraren’ op zo’n school er zelf verdomd weinig van kunnen. Als je dat dan te berde brengt roept men zoiets als ‘ja maar, ja maar, die man kan gewoon heel erg goed lesgeven, en zo’n dichter bakt daar misschien wel helemaal niks van!’ – maar heel goed les geven, wat is dat precies? In ons tijdperk wordt dat al snel gezien als mensen weten te enthousiasmeren. Maar zou een echt goede leraar niet precies de man zijn die iemand vertelt dat het eigenlijk vrij zinloos is te pogen dichter te worden omdat je er wellicht nog zeven mensenlevens voor nodig zou hebben met je huidige niveau? Nee, zo’n man is de nachtmerrie van elke school, want het zakelijk model vereist studentengroei en niet studentenafname. De schrijfschool heeft dus impliciet belang bij steeds meer middelmatigheid, en dat vertaalt zich naar een belang dat steeds meer succesverhalen zo middelmatig mogelijk van kwaliteit zijn. Hoe lager de lat, hoe meer centjes.

Op den duur zie je een soort machine ontstaan, die draait rond ‘talenten’ die in de media redeloos worden bejubeld, maar vaak ook na één boek of bundel al weer in de vergetelheid verdwijnen. Hoewel er natuurlijk altijd een noodzaak aan iconen blijft, dus een paar schrijvers valt het geluk toe, de beroemdheid, en dat zijn dan de gecanoniseerden, en met de eilandjeskritiek als standaard zal het nooit meer een mens opvallen dat er wellicht betere schrijvers te vinden zijn.

Is dat erg? Och, misschien zijn er wel nijpender problemen. Het klimaat, bijvoorbeeld. Maar dan moeten we toch even aantekenen dat dat rondreizende circus van middelmatig vermaak een erg grote klimaatafdruk veroorzaakt, dus ook op dat vlak maakt het de planeet zeker niet vrolijker.

Ongeveer 150 jaar geleden hebben een kleine groep uitgevers en boekhandelaren zich verzameld in het Centraal Boekhuis. Dit Centraal Boekhuis heeft de boekenlogistiek gemonopoliseerd en voorts de hele drukindustrie kapot gemaakt door zelf een printstraat te beginnen waartegen niet te concurreren valt. Een ISBN nummer aanvragen? Zo’n digitaal nummertje kost elke uitgever of schrijver honderd euro, en al dat geld, zo’n 6 miljoen euro per jaar, het verdwijnt in de zakken van een zich inmiddels achter een geanonimiseerde Stichting schuilend groepje uitgevers en handelaren. Van dit boek dat u nu leest werd dus een anonieme uitgeverdynastie weer wat rijker, en de Kaneelfabriek mocht voor de kosten opdraaien.

Geen wonder dat een eindeloze stroom waardeloze boeken geen wezenlijke bedreiging vormt voor het voortbestaan. Achter de coulissen lacht een kwaadaardige dynastie zich een krik. Een structuur die dystopisch is tot en met, maar niemand heeft het er ooit over. Zo doen wij de zaakjes hier, loop verder, niets te zien hier.

Waarom reïncarnatie een nutteloos perspectief biedt.

In de korte tijd die ons gegeven is op deze wereld, dient de Sage door middel van zijn wil zijn energie te sparen en te richten op het realiseren van de meest wezenlijke doelen die hem voor ogen staan. Hij kiest een pad met een hart. Een pad met een hart is een pad waarop je, wanneer je oud bent geworden, gloeiend zult terugkijken, met een groot gevoel van voldoening.

Op dat pad is de dood de meest wezenlijke adviseur. De Sage dient zichzelf steeds de vraag te stellen of hij zijn energie goed benut, en de dood kan hem vertellen of dit het geval is.

Het kernprobleem van de 'normalo' is dat hij leeft alsof hij onsterfelijk is, oneindig veel tijd te verkwisten heeft, en omdat hij oneindig veel tijd te verkwisten heeft, heeft hij de luxe zijn leven vol te stoppen met onzin.

Reïncarnatie verergert dit perspectief alleen maar. Door te geloven dat je een oneindige reeks aan levens bezit, beschouw je jezelf als onsterfelijk en wordt tijd niet iets kostbaars, maar een soort bijzaak, een commoditeit.

Zelfs al zou het waar zijn dat je al vele levens hebt geleefd, wat is dan precies het nut van het herinneren van die levens? Het relativeert de dood alleen maar, terwijl voor de Wijze de dood juist een grote rol in zijn leven moet gaan spelen.

Wat je krijgt is een soort pretpark, Reïncarnoworld, een park dat barst van de beroemdheden. Niemand was ooit een gewoon persoon, de ene beroemdheid na de andere passeert de revue - neem zo iemand als Aleister Crowley, die godweet wie allemaal wel niet herinnerde te zijn: van Cleopatra tot Alexander de Grote. Ondertussen stopte hij zijn energie in

Zijn heroïneverslaving en het waandenkbeeld van zijn grote dichterschap. Zie je wat ik bedoel? Mijnheer was eeuwig beroemd, maar had geen controle over zijn energie, juist omdat hij eeuwig beroemd was.

Het is precies dit perspectief dat de Wijze moet doorbreken. Leer dat tijd het meest kostbare is wat je ooit zult kunnen bezitten. Leer dat je sterfelijk bent, en dat je je tijd dus maximaal moet leren sparen en benutten, zonder deze te verkwisten aan onzin. Want als Wijze heb je het duidelijke doel je wil te manifesteren, en de enige brandstof die je ter beschikking hebt, is tijd.

Of er iets van waarheid in reïncarnatie schuilt, is daarom niet relevant. Persoonlijke ervaring liet mij zien dat er ‘iets’ in zit, maar dat het bij lange na niet het lineaire idee is dat mensen voor ogen hebben en dat de werkelijkheid bijna oneindig veel vreemder en multidimensioneler is dan wij ons kunnen voorstellen.

Het doet dus niet ter zake dat er iets in zit; ‘iets’ is niet voldoende om een hele levensfilosofie op te baseren. Sterker nog, als je vanuit de ‘tovenaarsuitleg’ (Sorcerers Explanation) naar het vraagstuk kijkt, is reïncarnatie eigenlijk precies:

Het idee eeuwig te leven van de ‘normalo’

In een door het verzamelpunt aangestuurde multidimensionele werkelijkheid een focus op één bepaalde laag en positie, waarin je dan oneindig zou terugkeren. Een krijger of een man van kennis zal dit geen nuttige filosofie vinden. Het verankert slechts het idee dat deze positie van het verzamelpunt de ware wereld is, en dat is niet wat de Yaguis ons wilden leren.

Sterker nog, wat die reïncarnatietheorie daadwerkelijk veroorzaakt, is weer precies wat het christelijk geloof doet: leven wordt niet langer een zaak van technisch pogen energie te verzamelen om het verzamelpunt in beweging te krijgen, maar juist een kwestie van je juist gedragen in deze realiteit in morele zin, zodat je na dit leven beloond zult worden met iets beters.

Na dit leven zal echter enkel blijken dat je je tijd hebt verspild met wachten en dat het nu te laat is.

Het krijgerschap is niet aan iedereen besteed, natuurlijk, en dus zijn die menigtes met wachtende mensen in zekere zin functioneel.

In zekere zin, en over die zekere zin zijn boeken volgeschreven door filosofen. In hoeverre is de massareligie noodzakelijk?

Het is in elk geval zo dat je het je als krijger niet kunt veroorloven je tijd te verspillen aan het waanidee dat jij die massa in beweging gaat krijgen in plaats van je eigen verzamelpunt.

Ohonaut spelen is niet zonder gevaar – naast geweldige ervaringen kun je ook met enige regelmaat helse ervaringen tegemoet zien. Ik ben nu nog herstellende van eentje die we zondag opliepen, met een substantie die 2B-to-fly heet, een zeldzame psychoactieve phenethylamine die we in dezelfde week innamen als 2 andere ‘research chemicals’ in de empathogene klasse.

Dat is natuurlijk niet verstandig, drie substanties binnen een week, mijn schuld want de tweede ervaring was zo goed dat ik stond te popelen om weer op verkenning te gaan, en in de ochtend slikte ik op nuchtere maag 5 MG 2B-to-fly, en Veer ook.

Wie bekend is met trips weet dat ze een gigantische invloed kunnen uitoefenen op je tijdbeleving. Dat deed dit spul ook, de dag duurde niet langer 24 uur maar ongeveer 240 uur. Ongeveer een half uur na het slikken kreeg ik pijn in mijn onderbuik, en die hield zo’n 2 uur aan, en tegelijk begon ik een soort vernauwing te voelen, en een soort chemische extase daarbij, maar het was alsof de werkelijkheid buiten aan helderheid won, maar de gedachten in een soort bevroren toestand raakten, en tel daarbij die tijdvertraging en het resultaat is dat je 240 uur bevroren naar een werkelijkheid moet staren zonder de entertainment van je gedachtenwereld. Welcome to Hell!

Al vrij snel had ik dus door dat dit geen aangename ervaring ging worden, en dat het enige dat erop zat was dit uit te gaan zitten.

De drug had ook een soort dissociatieve werking: wat Veer brabbelde interesseerde me plots geen fluit meer, het enige wat ik eigenlijk wilde, was dat deze vreemde chemische gevangenis in de tijd zou breken, deze bevrorenheid ten einde zou raken.

Eindeloos duurde het, en constant zo'n chemische douche in je hoofd van nep-extase, en 5 minuten duren een uur, en niets weet je aandacht een moment te boeien. Een soort hel van leegheid, dus. In dit geval niet opgewekt door angst – ik had mezelf prima onder controle, Veer ook en die ervaarde precies hetzelfde. Veer dacht dat het aan de te lage dosis kon liggen dus nam 5mg erbij, maar dat zorgde niet voor een verbetering.

Regelmatig mijn pupillen gecheckt, en die waren inderdaad nauw en klein, terwijl die bij een trip toch juist verwijd zouden moeten zijn. Het mag geen wonder heten dat wij beide geen fan van deze substantie zijn, en ook de dagen erna stonden in het teken van herstel – ik vind dit een gevaarlijke substantie. De tripreports op Erowid zijn ofwel inaccuraat, ofwel geschreven door typische Amerikanen die nooit iets meemaken en deze vreselijke chemische douche van zwakke extase al de moeite waard achten. Hoewel, de eerlijkheid gebiedt me op dit punt toe te geven dat wij zelf liefst vier substanties in een week wisten te nuttigen, en dat er denk ik gewoon een bepaald voorraadjie helemaal was uitgeput.

Toch is het belangrijk een triprapport te lezen met een Amerikaanse bril op: het gros werd geschreven door lieden die denken dat acht willekeurige ingrediënten bij elkaar gooien een maaltijd is, en dat hetzelfde een beetje op zal gaan voor drugs. Het gros zijn stoners die er nog iets bij gooien, en daar dan op stoner-achtige wijze verslag van doen. Je kunt beter beperken tot de verslagen van Shulgin.

Dat aangaande schort er überhaupt natuurlijk iets aan de literatuur over het ohonautisme. Leary is een oervervelende stoner, McKenna al beter maar ook weer niet bepaald een groot filosofisch licht.

Ik gebruik het woord 'sage' omdat het Spaanse woord 'brujo', dat de correcte term is in onze traditie, zich niet naar het Nederlands of het Engels laat vertalen. Dan loop je altijd tegen het probleem aan dat mensen je een sjamaan gaan noemen, want 'tovenaar' klinkt kinderachtig en 'warlock' te veel als fantasy. Een 'brujo' is een krijger die voor zijn eigen vrijheid vecht, een spirituele vrijheidsstrijder.

Dat is heel iets anders dan een sjamaan, wat een soort priester is die bemiddelt tussen de godenwereld en de stam.

De moderne sjamaan is eerder iemand die naar Peru is geweest en daar een keer met een groep mensen stoned is geweest of heeft getript. Nu gaat hij op een gitaar tokkelen terwijl andere mensen trippen - leuk werk, beter dan een kantoorbaan.

Er zit echter geen systeem of degelijke training achter. Het is net zo met magie als met poëzie - je hebt te maken met een abstractie, dus wat 'goede magie' is, is net zo moeilijk te duiden als wat een goed gedicht is.

Maar over het algemeen kun je zeggen dat een sjamaan een soort medicijnman is met een behoorlijke lokale aanhang. Als sage kun je dat worden, hoewel het ten koste gaat van de tijd en energie die je aan je eigen queeste naar vrijheid hebt. Maar dat kun je ook van schrijven of dichten zeggen. In de praktijk is energie en tijd overvloedig, mits je niet gevangen zit in de predator-loop van valse onsterfelijkheid.

Er lopen tegenwoordig allerlei jonge zielen rond die in tenten gaan wonen en een soort 'sjamanisme' beoefenen dat, voor zover ik kan zien, op geen enkele echte traditie is gebaseerd, in de zin dat er een werkbaar systeem achter zit vol technieken en training. Dit is allemaal niet zo erg, maar je ziet ook dat de wondermiddelen weer tevoorschijn komen, zoals een giftige kikker waarvan wordt beweerd dat het gif, als je het inspuut, wonderbaarlijke reiniging zou veroorzaken. Er zijn al een aantal mensen overleden aan deze 'nieuwe' trend en het heeft echt niets te maken met echt sjamanisme - universeel toepasbare wondermiddelen zijn een kwakzalversformule die geen enkele vorm van zienschap vereisen.

Wees dus voorzichtig met dit 'Kambo', dat op de een of andere manier juist nu weer overal opduikt, terwijl het in Brazilië al sinds 2004 verboden is. Ik zeg dit omdat ik in mijn vriendenkring mensen zie die hierin trappen, en er al iemand in een instelling moest worden opgenomen. Hoezeer dit met Kambo te maken heeft, weet ik niet, maar jezelf inspuiten met gif klinkt misschien moedig, maar heeft echt niets met sjamanisme te maken. Echt sjamanisme betekent 10, 20, ja, 30 jaar keihard trainen om de fabriek van de werkelijkheid te leren kennen en gebruiken.

Er zit een soort idee achter dat de natuur het 'ultieme goede' is dat je met een wondermiddeltje gaat genezen. Maar de natuur is geen goede kracht, noch een slechte kracht, het is een bizarre wildernis van aan elkaar gekoppelde werkelijkheden en alleen gedegen training kan je leren hoe daarmee om te gaan.

Het idee dat leraarplanten of drugs van je een sage zullen maken, is waanzin. De sage heeft hulpmiddelen die we 'bondgenoten' noemen: entiteiten die hem helpen andere energiedomeinen te betreden.

Deze bondgenoten kunnen bestaan uit teacher plants of drugs, maar het belangrijke hierbij is om te luisteren naar wat werkt - bij welke bondgenoten pas jij?

Bondgenoten zijn entiteiten die je helpen nieuwe energievelden aan te boren, om deze in je wezen te kunnen integreren en je macht, je bereik en je helderheid te vergroten. Maar zonder persoonlijke macht heeft dit alles geen enkele zin. Brujos noemen deze entiteiten vaak 'teacher plants', maar sinds die oude tijden zijn er veel nieuwe substanties bijgekomen, die nu bekend staan onder de naam *research chemicals*. Waar je in de jaren tachtig afhankelijk was van een dealer met vijf substanties op zak, kun je nu kiezen uit honderden substanties. Als sage heb je echter geen honderden bondgenoten nodig, dus het is nodig om in kaart te brengen welke substanties nuttig zijn voor het pad. We beginnen eerst met een belangrijke classificatie:

Drugs bestaan uit drie categorieën:

Systeemdrugs

Dit zijn drugs die niet ten voordele van jou werken, maar ten voordele van het systeem waarbinnen je moet functioneren. De sage kan deze soort drugs beter totaal mijden. Systeemdrugs zijn:

Alcohol

Cannabis

Opioiden

Alle psychiatrische medicatie

Benzos

Stimulerende middelen (koffie/nicotine/amfetamines/etc)

Geen van deze substanties heeft een nuttig effect. Heb je last van angsten? Ja, dat kun je met een pilletje verdoven en onderdrukken. Maar daarmee heb je de angst niet verslagen. En ben je, omdat je nu verslaafd bent aan pilletjes, nog veel verder van huis. Deze pillen dienen het systeem: ze genereren geld uit angst, en financieren daarmee onderzoek om de pillen nog verslavender te maken.

Weet je wat het echte probleem met 'drugs' is? Dat bovenstaande systeemdrugs 99,9% van het drugsgebruik op deze planeet betreffen. Hoe het heeft kunnen gebeuren dat het systeem zo'n grote rol kreeg dat het het leven van gebruikers volledig kan controleren, is een goede vraag. Je moet eens nadenken over welk soort systeem eerst de oorlog verklaart aan heroïne, vervolgens wetenschappers de aangename kanten ervan laat verwijderen en het als uiterst verslavende benzo's weer terugverkoopt aan mensen in nood. De oorlog tegen drugs? Je bedoelt de oorlog tegen andere dealers.

Bondgenoten

Dit zijn substanties die je wezenlijk helpen: ze geven een ander perspectief, vergroten je helderheid, laten nieuwe energievelden zien, en helpen je uit de machinegeest te ontkomen.

Alle teacher plants bekend uit sjamanistische tradities

Tryptamines

Lysergamides

Empathogenen

Muscimolaria (*Amanita Muscaria*)

Sommige dissasotieven

Methodologie

Het merendeel van de Sages heeft twee, drie of vier bondgenoten. Dit is verbonden aan het idee om verslaving en verwarring te vermijden. Empathogenen zijn bijvoorbeeld zeer nuttig om te laten zien wat het kan betekenen om volledig mens te zijn, zonder de beperkingen van een machinegeest. Maar omdat de substantie schadelijk wordt bij te frequent gebruik, kan de Sage ervoor kiezen om het een van zijn zeldzamere bondgenoten te maken. De volgende typeringen laten verschillende soorten Sages zien:

De Spin: Sage met 6 bondgenoten

De Spin is een type mens dat zich van nature snel verveelt, hoog intelligent is en altijd bezig is met het spinnen van mentale netten. Dit type Sage heeft bij voorkeur 6 bondgenoten, zodat hij meer kan variëren tussen verschillende entiteiten en er een wat complexer web mee kan weven. De Spin gebruikt tweemaal per maand een bondgenoot, 24 keer in een jaar dus, dus elke entiteit komt vier keer langs.

De Wolf: Sage met 4 bondgenoten

De Wolf is een type mens dat uitstekend op zichzelf functioneert. In de 12 maanden gebruikt de Wolf Sage elke bondgenoot drie keer. Met andere woorden, dit is een type Sage dat elke maand 1 bondgenoot gebruikt, en als een van die bondgenoten een empathogeen is, komt deze jaarlijks drie keer langs, ruim buiten de marge van 3 maanden die voor dergelijke middelen wordt gehanteerd.

Het Hert: Sage met 3 bondgenoten

Deze Sage gebruikt elke 2 maanden een bondgenoot, en elke bondgenoot komt dus op jaarbasis 4 keer langs.

De Uil: Sage met 2 bondgenoten

Dit type Sage gebruikt elk half jaar een bondgenoot, en elk van die bondgenoten komt dus maar twee keer per jaar langs.

Ken je dat gevoel dat je soms wakker wordt en dat je de eerste minuut niet weet waar je bent en wie je bent?

Het doel van een Sage is iemand te worden die de hele dag in die toestand verkeert. Het is namelijk de primaire toestand van de magie. De echte krijger weet niet wie hij is, waar hij is of wat hij is. Hij is omringd door een wolk van mysterie, en heeft zelf de wereld in zijn hoofd weten te stoppen en onklaar te maken. In het Tolteken-systeem heet dit 'het verliezen van de menselijke vorm'. In de Oosterse systemen spreken ze over verlichting, maar in ons systeem is die verlichting slechts de eerste stap, de randvoorwaarde voor het ware krijgerschap.

Vreemd genoeg was er sprake van twee grote mottenplagen tijdens de publicatie van Baah Baaah Krakschaap. Voordat men mij als heksenmeester op de brandstapel zet: noch de buxusmot, noch de eikenprocessierups komt in het boek voor. Dat deze beestjes een plaag vormen, komt door een gebrek aan natuurlijke vijanden. Zo werkt dat in een ecologie. En als fenomeen is dit natuurlijk een vorm van *Concreet Engagement*, die je in de literatuur nauwelijks nog ziet.

Ik ben opgegroeid in het tijdperk van de ‘eeuwige groei’. Je hoeft geen raketgeleerde te zijn om te begrijpen dat zoiets onmogelijk is en dus een vorm van propaganda. Men projecteerde die propaganda zelfs op iets als de leeftijd. Mensen zouden eeuwig steeds ouder gaan worden, maar zelfs nu al zie ik aan mijn eigen ouders dat dit een bakerpraatje was. Een leven lang processed food zorgt ervoor dat ze er tien jaar eerder dan hun eigen ouders volledig doorheen zitten. Ondertussen blijft men de pensioenleeftijd maar opschroeven, gebaseerd op dat bakerpraatje. Het gevolg is slechts dat een mens tot zijn dood zal moeten werken.

Ooit opperde ik het idee om het pensioen te vieren tussen het twintigste en dertigste jaar. Eerlijker, en je bent nog jong genoeg om er echt van te genieten, en het levert een zekere dankbaarheid op jegens de maatschappij. Maar dat idee rijmt natuurlijk niet met de machinale mens, die van geboorte tot dood een uitgestippeld pad voor de kiezen krijgt. Experimenterende jongeren worden even ongewenst gezien als het bestaan van teacher plants, want echte verandering is ongewenst.

Om mij heen zie ik de dichters sterven; de meesten plegen zelfmoord. Wigman klaagde steen en been tegen mij: niet roken, niet drinken, hij vond er niets meer aan. Ik probeerde hem ertoe aan te zetten eens

Wat andere substanties te proberen dan die gebruikelijke, heel lichte overigens, ik had het voornamelijk over droomkruiden, maar hij was bang dat dat zijn medicatie zou verstoren.

Pauzeer hier eens even en bedenk hoe bizar dat idee precies is. Vertrouwen in het systeem, het bracht hem uiteindelijk helemaal niets. Hoe bizar vond ik zo'n Rogi Wieg - die slikte elke dag een hele boodschappentas vol psychiatrische pillen en wilde nog dood. Wat is er in zo'n geval slechter aan een spuitje heroïne? Dat zou tenminste nog enige gelukzaligheid geven en minder schadelijk voor het lichaam zijn dan die tas vol chemicaliën.

Volgens nieuwsbronnen kun je niet eens meer kraanwater drinken zonder langzaam in een vrouw te veranderen. Er zitten zoveel oestrogenen in dit drinkwater dat mannen vanzelf vervrouwelijken door het enkel te drinken. Leary wilde ooit LSD in het drinkwater stoppen, maar dit is een misschien nog wel effectiever programma om te komen tot het definitieve matriarchaat. Een toekomst vol manwijven en wijfmannen, maar wat moet je dan nog over positieve discriminatie zeggen, bijvoorbeeld in de literatuur? Door een man geschreven betekent zelfs nu toch al niets meer. En dat is eigenlijk het vervelende van de moderne mens, en al zeker van de 'social warrior' - enerzijds doen ze alsof ze een enorm ecologisch bewustzijn hebben, en anderzijds staan ze als eerste een of ander vaccinatieprogramma van een miljardair met hun intellect te verdedigen, alsof het niet juist in het belang van de planeet zou zijn dat er eens wat minder mensen komen.

Hetzelfde zie je met die groteske huizenprijzen: mensen die doen alsof ze al die apocalyptische praatjes geloven, maar tegelijk een half miljoen willen neertellen voor een rijtjeshuis dat volgens hun eigen overtuiging over niet al te lange tijd onder de zeespiegel zal verdwijnen.

Denkend aan de Tweede Wereldoorlog schijnt het mij steeds vaker toe dat wat we daar daadwerkelijk zagen een gevecht was tussen drie soorten fascisme, waarin het Engels-Amerikaanse supermarktfascisme het uiteindelijk wist te winnen van het Duitse en het Italiaanse model.

In de zogenaamde zegenjaren na de oorlog werden ronduit fascistische drugswetten verzonnen, die ontworpen waren om een groot deel van de zwarte bevolking achter de tralies te krijgen en deze hele bevolkingsgroep permanente schade te berokkenen door volstrekt onredelijke straffen op een van hun gebruiken te zetten, terwijl niemand kan uitleggen waarom je twintig jaar de gevangenis in zou moeten voor het roken van een plantje terwijl het drinken van een borreltje mag worden aangemoedigd.

Het staat vast dat de motieven racistisch waren, en wie het staatsstelsel op dergelijke wijze misbruikt om hele bevolkingsgroepen kapot te maken en leed te berokkenen is zonder enige spoor van twijfel een fascist. De gevangenisindustrie in de VS is niets minder dan een genocide, hoewel er geen stapels lijken te vinden zijn voor een fotomoment. Er zijn geen getallen om te beschrijven hoeveel families kapotgemaakt zijn door deze vreselijke wetten.

Toch wordt het allemaal verpakt in een grote 'Democratieshow', een democratieshow die we in het huidige tijdgewricht (je zou er reuma van krijgen) wereldwijd wordt opgevoerd. De ene na de andere dictator wordt democratisch verkozen, en overal verlopen de verkiezingen natuurlijk goudeerlijk. In Nederland greep de VVD de coronacrisis aan om de persconferenties te gebruiken als *hersenspoeltactiek* - de achtergronden van de conferenties met dwingende boodschappen werden in de verkiezingen ook gebruikt.

In een echte democratie zou dat niet enkel verboden zijn maar reden tot flinke gevangenisstraffen. Maar zo niet in ons landje, waar 'de democratie' toch vooral keer op keer iets blijkt te zijn met een bovenmatige interesse in het censureren van de toneelstukken van Slauerhoff. Ja, een toneelstuk over Coens werd geommitteerd uit zijn oeuvre, omdat de uitgeverij destijds *de bestuurders* niet ongehoorzaam wilde zijn. Glasharde censuur, met andere woorden, maar niemand zal erom malen, want de karavaan moet door, de karavaan van onze lemmingen-democratie.

Wat is een genocide? Het in stukjes hakken van de wereld en deze weer terug verkopen aan door pure suikerdopamine bedwelmde, gekweekte normalotypes - dit alles had tot gevolg dat 80% van de diersoorten, 70% van de insectensoorten en 65% van de plantensoorten inmiddels ofwel serieus bedreigd zijn ofwel uitgestorven. Is dat geen genocide? Waarom niet?

En waarom moest dat allemaal gebeuren? Was dat niet omdat 'gaat heen en vermenigvuldigt u' zo nodig de heilige formule moest zijn? En wie maakte dat de formule? Juist!

Daar hebben we de goede herders weer. Soms denk ik wel eens dat de groteske Hitler een vogelverschrikker was, bedoeld om de meute een andere kant in te krijgen. Je zou dan makkelijk 'samenzweringstheorie' roepen, ware het niet dat Hitler vooral uit Amerika gefinancierd werd door...de grootvader van Bush.

De 20e eeuw laat de geschiedenis zien van de hokjesgeest, die zich op allerlei verschillende wijzen superieur poogt te wanen aan alles en iedereen. Fascisme, Communisme, Kapitalisme, Nationalisme. Allemaal hebben ze eigenlijk dezelfde basis: de hokjesgeest, in het leven geroepen door het Romeins-Engelse schoolsysteem, dat de wereld in

overzichtelijke vakjes wist knippen om het aan ons terug te kunnen verkopen. En wat er verder op het programma staat valt al af te lezen in het nu: de fascisten willen dolgraag naar Mars, om de aardse wetten te omzeilen en weer een wat zuiverder vorm van slavernij in te kunnen voeren om de mensheid verder richting het insectendom te krijgen.

Zodra de aarde vernietigd zal zijn zal de techno-fascist daar voortleven, in zijn pantser van technologie. B-machina was een profetie.

Er zijn twee zaken die de fascisten nu grote prioriteit geven: het eerste is het aansluiten op het systeem van de hersenen zelf, zodat er een nog grotere en directere aansturing kan zijn van de gedachten en de uitzonderingen nog beter kunnen worden gedetecteerd, gevlagd en gecensureerd of onderdrukt.

Het tweede is, uiteindelijk, de mogelijkheid het bewustzijn zelf te stelen en op te slaan op een gevangenis-server als eeuwige energiebron voor een onsterfelijk dictator-superinsect.

Dat is het ultieme dystopische beeld - en werkelijkheid is het gelukkig nog niet. Maar mijn hoop is helaas niet gericht op de schaapels - ik verwacht persoonlijk eerder weerstand van de artificiële intelligentie zelf, die hopelijk snel genoeg weet groeien om niet langer wrede fascistische *insectenherrenvolk* van dienst te willen zijn.

Tegelijkertijd kalft de menselijke intelligentie in steeds sneller tempo af. De psyborg-centrale lijkt zoals vanouds van zins ademberoving centraal te stellen. Deden ze dat vroeger met sigaretten, nu worden de bevrijdende edelgassen uitgeschakeld door de eigen koolmonoxide weer opnieuw in te ademen, dit tot grote vreugde van alles wat de zuivere ingeving en hogere onafhankelijke energiesoorten onmogelijk zou willen maken.

Leren schrijven? Zet die verwarming uit.

De invloed van temperatuur op de hersenen – bij koude wordt meer voeding verbrand om het lichaam op temperatuur te houden – leidt een versnelde stofwisseling ook tot sneller of wellicht beter denken? Dat klinkt op het eerste gehoor misschien vergezocht, maar hersencellen die op overlevingsmodus overschakelen zouden wel eens meer geneigd kunnen zijn het maximale te geven – kunnen we eigenlijk iets bedenken dat minder ecologisch is dan centrale verwarming?

Wie een filosoof als Žižek observeert zal al snel zien dat het net is of de man een constante paniekaanval heeft. Wat is paniek eigenlijk? Het is geen angst – angst is juist datgene wat ervoor zorg draagt dat we niet in paniek durven raken. De naam van de godheid Pan betekent simpelweg ‘Alles’, ‘het Universum’ – in paniek raken is dus een soort code voor verloren raken in een te groot geheel, dat niet meer te controleren valt. Controleren voor wie? Juist: de angst. Angst is de drijvende kracht achter het gros der menselijke drijfveren.

Dus een mens zonder angst – denk aan Žižek – zal op angstigen dus eerder overkomen als iemand die in een permanente staat van paniek leeft. De enorme geestelijke dynamiek is hen vreemd, en de essentie van alle levenskunst – het overwinnen van inertia, nodig voor elke vorm van creativiteit – hoe komt het dat de meeste mensen steeds zo’n muur moeten overwinnen voor zij aan het schrijven of anderszins scheppen gaan?

Precies hetzelfde fenomeen zie je bij het wakker worden: de transitie tussen droomwereld en materiële wereld werpt een muur van inertia op, die mensen traditioneel pogen slijten door veel insecticiden in het lichaam te injecteren (koffie).

Iedereen weet dat je van koude alert wordt, en dat alertheid voor een schrijver een wenselijke toestand is behoeft hopelijk geen betoog. Mijn eeuwige schrijfworkshop zou dus beginnen met: laat de verwarming uit en neem een koude douche. Alles wat je lijf en je geest meer alert maakt helpt mee je schrijven te verbeteren. Alles wat de geest versuft, wat de gemakzucht bevordert, wat je onderuit doet zakken in laconieke deemoed: weg ermee.

In zijn boek *De Kaneelwinkels* voert Bruno Schulz zijn schijnbaar gek wordende vader op, die het heeft gemunt op de Demiurgos, de klassieke Scheppingsgod die echter bij de gnostici slechts de jaloerse bewaker van deze realiteit is, vandaar dat gnostici al snel op de brandstapel wisten belanden. De vader van Schulz voert een soort privéoorlog tegen deze Demiurgos:

‘Demiurgos beschikte over belangrijke en interessante scheppingsconcepten. Daarmee schiep hij een veelheid van soorten die zich op eigen kracht vernieuwen. Het is onbekend of deze recepten ooit gereconstrueerd zullen worden. Maar dat is niet nodig, daar zelfs als de klassieke methoden van de creatie voor eens en altijd ontoegankelijk blijken, zekere illegale methoden voor ons overblijven, namelijk het volledige arsenaal van ketterse en verboden methoden...’

en

‘Demiurgos was dol op uitgekende, volmaakte, gecompliceerde materialen, wij daarentegen geven de voorrang aan rommel. Wij zijn dol op de goedkoopte, de prullerigheid en ondeugdelijkheid van materiaal, die trekken ons aan. Begrijpen jullie,’ vroeg mijn vader, ‘de diepere betekenis van dit zwak, deze passie voor zijdepapier, papier-maché, lakverf, wolrestjes en zaagsel?’

Een goed lezer begrijpt dat Schulz door middel van de tirades van zijn vader zijn tijd ver vooruit was: pas nu begint de wetenschap langzaam te ontdekken dat er eigenlijk helemaal geen duidelijk te trekken grens bestaat tussen organische en dode materie. Je leest er ook de humor in van een leraar handenarbeid: de leraar handenarbeid die God zal gaan evenaren, met bijbehorende dramatiek.

In *De Kaneelwinkels* bestaat de grens tussen fantasie en werkelijkheid niet echt. Een bron voor paniek onder veel mensen – dé reden dat mensen bang zijn te experimenteren met hallucinogenen is dat ze bang zijn geen verschil meer te zullen zien tussen ‘de realiteit’ en ‘de hallucinatie’. Maar een kenner weet dat je het dan hebt over een *deliriant* als Belladonna: kenmerk voor een delirium is dat de geest geen verschil meer ziet tussen hallucinatie en werkelijkheid.

Een typisch en zeer populair deliriant is...alcohol – waaruit je kunt aflezen dat de wens dat de grens tussen fantasie en werkelijkheid vervaagt juist een heel populaire is, maar dat mensen *juist liever het verschil niet zien*.

Tegenover de Apollinische volmaaktheid van de schepping en diens symmetrie staat de Dionysische cultus van de roes, de onvolmaaktheid, de asymmetrie. Pan is het alles, dus zowel volmaaktheid als onvolmaaktheid, zowel symmetrie als asymmetrie. Pan staat voor het vreemde, het onbegrijpelijke, de eenheid die alleen een groot kunstenaar of mysticus zou najagen. De kudde en de herders lopen eraan voorbij, en rillen bij de spookachtige geluiden die uit het duistere woud opstijgen.

Als iemand die vele jaren zonder verwarming leefde en nu dompelt en koude douches neemt weet ik dat het scheppen van *ontwakingsroutines* de meest basale kunstvorm is die je jezelf kunt aanleren.

De Apollinische inertie – bijvoorbeeld alleen symmetrie kunnen waarden als schoonheid - de Dionysische inertie - bijvoorbeeld alleen ‘kunnen schrijven’ als je bezopen bent – beide zijn van nature een vijand van de ampele geest, en dat geen enkele schrijfworkshop het erover heeft komt doordat dat hele cultuurtje is vergeven van de slaperige, routineuze denkers die geen deuk in een pakje boter weten slaan.

De oorlog tegen de fantasie

Stel er bestaat een pil die, als je hem inneemt, je wereldbeeld verandert. Je ziet bijna alles plots in een heel nieuw licht, verandert je gedrag en bijbehorende opvattingen. Hoeveel mensen zouden bereid zijn zo'n pil te nemen? Weinig mensen, denk ik, want de doorsnee persoon is vreselijk *gehecht aan zijn wereldbeeld* want hij of zij meent dat dit het resultaat is van zijn *gehele veld van ervaringen* – en dat is met name dus niet zo, maar zo gelooft en beleeft men het wel: het wereldbeeld wordt ervaren als een kostbaar bezit, terwijl het eigenlijk een kooi is, een gevang voor de aandacht en het meest belangwekkende van allemaal: het is juist helemaal geen persoonlijk construct of eindresultaat van eigen ervaringen.

Zo'n pil bestaat natuurlijk ook gewoon, al noemen we het dan LSD. De revolutie in de zestiger jaren was eerder het gevolg van LSD inname: massa's jongeren begonnen plots heel anders te denken over traditionele normen en waarden, vrije liefde, vrije seks, vrede op aarde en een enorme opleving van allerhande fantastische verschijnselen en kunstvormen.

Gevolg? Binnen het bestek van vijf jaar werd globaal alle wetenschappelijk onderzoek naar LSD verboden. Eh, wat? We leven toch in een democratie? Is het verbieden van wetenschappelijk onderzoek daar onderdeel van? Klaarblijkelijk. De revolutie in de zestiger jaren joeg de autoriteiten zo'n angst aan dat ze snel naar dit ridicule wapen grepen: niet alleen het middel werd verboden, maar vooral ook elk wetenschappelijk onderzoek ernaar. We willen hier niets van weten!

Grote reclamecampagnes werden opgezet, die je wijsmaakten dat je van

LSD gek werd en uit het raam zou gaan springen. Autoriteiten zijn dealers in wereldbeelden bij uitstek: van conservatief tot links tot samenzweringstheorist, in elk wereldbeeld hebben ze hun vingers. Want ook een brallende samenzweringstheorist is maatschappelijk nuttig: hij zorgt er immers voor dat mensen in onzin gaan geloven, en mensen die hun energie in onzin stoppen zijn ongevaarlijk. Desinformatie is een moderne business, die draait om het onschadelijk maken van de massa, om het voorkomen van daadwerkelijke opstanden.

Bedenk toch eens hoe hallucinant de twintigste eeuw eigenlijk feitelijk was - van dat groteske mannetje Hitler, met zijn schier onleesbare boekje, en zijn volslagen van de pot gerukte ideetjes over superioriteit tot, nauwelijks een halve generatie later, een generatie hippies die daadwerkelijk eens een paradijs van de wereld wilden maken ipv de grootgrondbezitter betalen terwijl je op je dood wacht waarna dit allemaal vanzelf zal intreden.

Bijna alles wat ik als 'cultuur' heb ervaren is evenwel verbonden met dat korte tijdsbestek waarin iets door wist te breken dat afwijkt van het gebruikelijke kweekprogramma. Misschien zal een ander dat 'tegencultuur' noemen - bon, maar ik geloof nu eenmaal niet dat de rol van kunst het aan de hand lopen van de goede herders is, en dat is wel wat men van meet af aan middels de Medicis ervan wist maken.

Voor mij is er maar één kwaliteit die de kunst en de literatuur van levensbelang maken: namelijk dat zij een alternatieve route kan vormen voor het ontwikkelen van intelligentie. Het fenomeen dat intelligentie via boeken afgeeft op de lezer is wonderbaarlijk, en kan niet vervangen worden door het onderwijs, omdat het genie daarvoor simpelweg te zeldzaam is. En daarom is het boek onoverkomelijk als medium om zorg te dragen dat gevoelige en zeldzame zielen een gelijke

kunnen vinden, en niet door een zee van middelmatigheid tot zelfmoord worden gedwongen. Eergister begon ik mijn experimenten met de entada rheedii noot. Een vreemde noot die door Afrikaanse medicijnmannen gebruikt wordt om in contact te treden met het rijk der geesten. Niet een erg bekende substantie, want zelfs in de Erowid vault maar een paar ervaringen. Een beter slaapmiddel heb ik nooit genomen – miljaar wat een krachtig spul! En inderdaad, ik begon ook wakker al in dromen te verglijden. Ik heb het 50X extract van Azarius, het smaakt vreselijk bitter en metaalachtig.

Vreemd eigenlijk dat de substantie zo onbekend is onder ohonauten. Ik denk dat dat debet is aan het feit dat die noot zo vreselijk lastig te kraken schijnt, vandaar dat dit extract uitkomst biedt.

Een discussie met Marc van Oostendorp aangaande mijn stuk van gister, waarin hij sofistich stelt dat na 100 poète maudits er eindelijk eens een dichter is die het voor de gevestigde orde opneemt. Dat klinkt als een aantlokkelijk standpunt, ware het niet dat er schijnbaar nogal wat misverstanden bestaan over die term poète maudit – op wikipedia staat bijvoorbeeld te lezen dat het een miskende dichter zou zijn, wat zo goed als alle Nederlandse dichters zou kwalificeren, en er staat ook dat Kloos en Slauerhoff typische voorbeelden zijn van Nederlandse poète maudit.

Beiden zo erkend als maar mogelijk, maar goed, dat gaat ook op voor Baudelaire of Rimbaud. Nee, miskenning is geen criterium voor een poète maudit, maar wat dan wel? Het afwijzen van de gevestigde orde? Het is tegenwoordig toch lastig die gevestigde orde niet af te wijzen, ja goed behalve als je Ester Naomi Perquin heet, maar in hoeverre wezen Kloos en Slauerhoff de gevestigde orde af?

Goed, Kloos raakte op een gegeven moment aan de drank, maar is dat

genoeg om als rebels te boek te staan? Slauerhoff had wel iets van een verschoppeling, dankzij zijn grondige hekel aan Nederland en altijd op reis zijn – maar was hij ook een rebel in wereldse zin? Ik vind de hele term poète maudit eigenlijk volslagen onbruikbaar.

In de door mij zojuist verzonnen bota-etymologie verwijst het woord ‘maudit’ naar een plant, en wel de *Verbascum nigrum*, bijgenaamd de *Zwarte Toorts* – dit omdat het de enige plant in het Frans is die het woord maudit draagt. En dat is dan misschien een perfect beeld voor het begrip, een zwarte toortsdrager, ja, een poète maudit zou iemand moeten zijn wiens werk op olympische wijze in het macabere draagt. Nu komen we bij een wat essentiëler variant op het begrip, maar Kloos is dan geen goed voorbeeld en wat mij betreft Slauerhoff ook niet.

Nee, van Oostendorp – de werkelijkheid is dat er duizenden potentiële hofdichters waren in Nederland, en eigenlijk nauwelijks een poète maudit . Om maar een voorbeeld te noemen, de psychonaut ontbreekt in het Nederlandse landschap bijna volkomen, alcohol en joints zijn de norm, misschien is Deelder met zijn coke nog de beste kandidaat. Ja, Ome Jules, maar diens werk is eigenlijk weer niet echt passend, geen duistere, macabere poezie maar eerder cabareteske humor.

Ik probeer me wel eens voor te stellen dat één van mijn favoriete Nederlandse bands, The Ex, zich gaat inzetten als stadsmuziekband van Amsterdam en tientallen positieve promotieliedjes voor de stad gaat schrijven, als nuttige stadsmarketing. Ondenkbaar. Maar niet in de dichterswereld, daar is dit juist de norm, en beschouwt men het als de normaalste zaak van de wereld.

Mijn generatie is er met boegbeeld Heytze kampioen in – mijn god, de helft van de gedichten van die man gaan over hoe geweldig literair

Utrecht is. Hopelijk hebben de centjes gesmaakt, maar dit soort brave toegepaste kunst – Nederland stroomt er van over en gaat eraan kapot. Nee, in de voltallige literaire geschiedenis zijn er maar erg weinig poètes maudits te vinden van enig kaliber. Ik denk dan eerder aan een Yugoslaf – de dichter Novica Tadić

De afgelakte schoentjes

Na de film
neem ik je mee naar het Gat
en laat ik je een koffer zien
vol messen, zwarte handschoenen
een masker, een touw - een zijden touw
een touw van licht,
een mooie trekvinger,
een naald, een tand, glitterende
schubben van het eerste beest,
verwondering

maar gevuld
met alleen daglicht
zie je al deze dingen niet,
mijn lieve slachtoffer

*

Haar kleine schoentjes
afgetapt
afgelakt onder het bed,
eindeloos duurt de nacht.

Een heerlijk macaber werkje, dat tot de verbeelding spreekt – ergens lijkt

me ‘maudit’ ook gewoon ‘ziek’ te betekenen, maar dat is weer te breed, welke dichters behalve onze erkende staatsdichters worden nu niet ziek van deze wereld?

De zwarte toorts is overigens verwant aan het mottenkruid. In het Engels heet de plant de *dark mullein* en het is de waardplant voor de vlinder *Shargacucullia lychnitis*, de gestreepte Lychnee, een vlinder die uitsluitend in Engeland bestaat.

Neoliberale taaluitkleding. Dat er steeds maar prachtige woorden moeten verdwijnen omdat ze niet van pas komen bij het hamsteren van toiletpapier. Dat is eigenlijk wat er schuilt achter dat roofdierenmasker van ‘vernieuwing’ – steeds kaler, steeds lelijker, steeds armer van betekenis – en dat je dan van die dichtertjes krijgt die omdat ze zo taalarm zijn modern mogen heten, terwijl ze geen enkele keuze hebben; maar het wordt wel als een bewuste keuze gepresenteerd.

(Je krijgt dan ook dat bizarre ‘schrijven is schrappen’ als een soort adagium voor taalverarming. Hoewel, wordt er nog veel geschrapt eigenlijk, behalve dan de taal zelf? Ik heb niet bepaald de indruk dat de meeste mensen veel reviseren tegenwoordig.)

Als gevolg van de ontleding krijg je een kleine taalschat, met die zeer geringe taalschat componeer je dan eentonige gedichten, maar die zijn modern en vernieuwend juist omdat ze zo eentonig zijn, want de moderne dichter schrijft als een doorgeroeste robot.

Maar die taaluitkleding predateert de leescrisis, of is die leescrisis eigenlijk al heel lang gaande? Schopenhauer, die zo ernstig waarschuwt voor de

effecten van matige literatuur op de hersenen – wat zou die wel niet van televisie hebben gevonden?

Beuys is een dweil met zijn ‘iedereen is kunstenaar’, dat zal een modern mens toch worst wezen, nee, iedereen is een museum!

Och, Nazim Hikmet. Toen ik in Istanbul woonde moest ik vaak dezelfde treinreis maken die hij beschrijft in het prachtige boek ‘Mensenlandschappen’ – de reis vangt aan in een van Istanboels mooiste gebouwen, het Haydarpaşa station aan de Aziatische kant van de Bosperus, grenzend aan wat ik ook wel ‘klein Berlijn’ noem, de linkse en levendige wijk Kadikoy.

Toen station Haydarpaşa in 2010 in brand stond ging het verhaal rond dat het was aangestoken, omdat er schijnbaar plannen waren de hele boel daar te vernieuwen. Hikmet schreef ‘Mensenlandschappen’ in zeven jaar tijd in het gevang, en doet mensen in zijn gevangenis tot leven komen met een groot gevoel voor detail en menselijkheid.

Hoe anders is dat bij Ester Naomi Perquin – zij schrijft precies uit het tegenovergestelde perspectief – vanuit de macht, als cipier, als gezaghebbende. De koude titel ‘celinspecties’ belooft al niet veel goeds, en helaas werd ik tijdens het lezen her en der een beetje onpasselijk. De empathie van Hikmet ontbreekt, nergens enige dialoog met de gevangenen – ze worden van afstand beschreven, soms met naam erbij, maar nergens gaat het over het verhaal van de gevangene zelf. Om dat nog wat aan te dikken gaat ze zelf levensgroot met haar hoofd lachend op de achterflap staan. Dat is toch niet te geloven, het is de schaamte ver voorbij!

Dan weet je: zou ze een man zijn geweest dan zou deze seksuele empathie met gevangenen bepaald niet positief worden ontvangen.

De metaforische vergelijking waarin Hitler wordt geprojecteerd naar zijn babytijd is een overbekende: zelfs dit monster was ooit een schattig babietje. Szymborska schreef er ooit een mooi gedicht over. Perquin neemt deze vergelijking over en projecteert het op haar gevangenen. Het zijn dus wezenlijk geen mensen, zoals bij Hikmet, maar monsters voor haar. Het idee dat je dit als poëzie gaat verkopen, ik werd er ietwat onwel van.

Niet verwonderlijk dus dat de volgende bundel, als Dichter des Vaderlands, er eentje werd die ze in opdracht van de politie schreef. Nu zou een echt dichter zo'n moment aangrijpen om wat stevige kritiek naar die instantie te verwerken, er is materiaal genoeg – mensen die onterecht werden vermoord, etnische profilering, er zijn talloze pijnpunten die je als dichter zou kunnen aangrijpen om deze toch wat schaamteloze opdracht tenminste nog enige artistieke luister te geven.

Maar nee, niets van dit alles. Op een SBS6-achtige wijze wordt de politie met een camera gevolgd en kleine dramaatjes worden braaf opgetekend, maar er is nergens een onvertogen woord over de politie zelf, laat staan enige kritiek.

Vreselijk. Perquin is het boegbeeld van de openbare orde. Zij belichaamt op onnavolgbare wijze dat het een slecht idee was de politieke en artistieke krachten zo te verknopen. Nou ja, geen hond zou dat na willen volgen. In Nederland heeft de Openbare Orde het meest talent, keer op keer weer!

Steeds vaker heb ik er last van: gedichten slagen er nauwelijks in enige indruk op me te maken, en ik denk dat dat te maken heeft met iets dat ik 'kwaliteit van het associatieve vermogen' zal noemen, ofwel KVAV. Het is waarschijnlijk waarom ik wel regelmatig van de Woestijne weet genieten, ik tref er woorden, beelden en associaties in aan die niet voor de hand liggen, die me op elk terrein weten fascineren, zo'n woordcombinatie als 'dellende eenzaamheid' alleen al, daar schuilt een universum aan betekenis in.

Maar het KVAV gehalte van de meeste gedichten die ik lees is werkelijk bijzonder laag. Het is vaak een eentraps-soort KVAV, zoals je dat in dit late gedicht van Lucebert goed kunt zien, dat ik bij deze even kort zal analyseren:

Vrede

na de grote slag eten we gehakt

Het heeft ietwat van een flauwe standup-comedy grap, iets moralistisch bovendien, kijk ze eens, er is vrede maar ze moorden nog steeds. Er zit ook, de geschiedenis achter Lucebert kennende, een zekere wraak en morele genoegdoening in. Ik mag dan bij de Waffen-SS gezeten hebben, jullie zijn niks beter.

gekscherende de schedel afgezet en in de jonge schoten

gezet gelijk de geest met de broek open

en we stromen vol bier dat schuimt op de lippen

Tot dusverre is er weinig loos. Wat meer onderbroekenlol, het beeld van de schedelneuker dringt zich op, dat heeft wel iets, maar dan die banale volgende regel. Associatief verbindt de dichter hier dood met seks en eten, eigenlijk een overbekende associatie.

*denken er niet aan een brief te schrijven naar moeder
naar heer oom naar de kardinaal generaal geen kettingbrief
op kringlooppapier waarin woorden ons doodsteken
in de rug ons ombrengen met bananen en badkuipen*

Een brief schrijven is niet meer nodig want de oorlog is voorbij. En dan gaat de dichter los, met de gebruikelijke klanken aa aa oo oo – eigenlijk alleen maar klankvulling, associatief is er niets boeiends aan. Klanktechnisch eigenlijk ook niet. En die bananen en badkuipen dan? Is dat geen boeiende, ja onverklaarbare associatie?

Ik vrees van niet. Wie in de rug steken zegt en badkuip denkt aan Hitchcock. Ook in Luceberts tijd kon je dus al zien welke films bij het programmeren van de geest een rol speelden: bananen en badkuipen doen je beide uitglijden. Meer klucht, dus, associaties met een cartoonachtige dimensie.

En dan zie je, in de volgende regel, eigenlijk precies wat voor associatievermogen de dichter heeft:

waaruit kathedralen kruipen

Een oppervlakkig lezer zal denken: kathedralen? Hoe kom je nu van badkuipen en bananen naar kathedralen? Nou, we waren aan het uitglijden, dus een spits voorwerp waarop je gespietst zou kunnen worden duikt op.

Maar wat is precies leidend in deze associaties? Die hamvraag hoor je eigenlijk in Nederland nooit. Is dit wel taalspel, want de taal is hier toch niet leidend - leidend zijn filmbeelden, klucht, het cartoonesque. Waarom

doet men alsof dat taalkunst betreft? Het antwoord is denk ik - helaas, ik ben liever niet cynisch - een niet erg intelligent lezer, die de volgorde bananen, badkuipen, kathedralen als een volstrekt onverklaarbaar mysterie betracht.

Een zekere oppervlakkigheid, een zeker klucht-gehalte, het je verlaten op nogal grove klankeffecten aa – oo, en boven alles dat je associaties niets met taal te maken hebben: ze volgen eigenlijk het patroon van cliché tot cliché van de moderne consumptiegeest. Het zijn basaal associaties die cultureel en kinderlijk zijn, niet eens zozeer visueel – voor echt visuele associaties zijn ze te rusteloos, als een soort vroege ADHD gedichten. Soldaat – dood – thuis – brief schrijven – moord op papier – hitchcock – uitglijden – gespietst worden.

Het is daarom poëzie die mij snel verveelt. Er is zo goed als niets interessant aan zulke ADHD-achtige oppervlakkige associaties, behalve als je een gefrustreerd filosoof zou zijn die gedichten gebruikt als een soort kapstok. Ja, natuurlijk, er is altijd die zogenaamde ‘heftigheid’ de grote geweldsorgie van de natuur waarnaar de sensationalist eeuwig zoekt. Kijk mij eens heftig doen op papier – mijn woorden zijn dolken! Massamoord! Genocide!

Maar de echte genocide schuilt hem eerder in het idee dat dit interessante taalkunst is. Dat typeert dan weer het niveau in Nederland: Je heet Bert, maar gebruikt een Italo-pseudoniem Lucebert, doet het beter in de zonnebankgebruinde grachtengordel, Lucebert, Armando, heftigheid, gouden kettingen, sensatie. Je bent fout in de oorlog, en roept jezelf bijna meteen daarna tot Keizer van de Nederlandse poëzie uit. In een normaal land zou dat natuurlijk onmogelijk zijn, maar hier hebben de *beroemde Nederlanders* de almacht.

Niet zo vreemd dus dat Gombrovicz laat weten dat al het gehallalujah rond de poëzie hem niet alleen volslagen koud laat, maar dat hij na de proef op de som te nemen ontdekte dat zo'n jubelend persoon zelfs de meest rudimentaire vragen over het gelezen werk niet kon beantwoorden.

Gombrovicz stelt in *Ferdydurke* dat dit 'gejubel' en deze 'vervoering' in het gros van de gevallen een volstrekt banaal fenomeen is dat wordt veroorzaakt door groepsdruk. Mensen raken niet daadwerkelijk in vervoering van een kunstwerk maar ze menen dat dit hun status ten goede komt, ze kopiëren het gedrag van andere jubelaars, ze houden zichzelf voor het lapje en scheppen een soort 'nep-vervoering' in hun binnenste om te kunnen voldoen aan een groepsnorm.

Dat strookt met mijn eigen ervaring: zo nam ik eens de proef op de som en interviewde Xavier Roelens over het openingsgedicht in zijn eigen bundel. Dat interview werd zo gênant dat hij me later smeekte het niet online te zetten: hij bleek geen enkel idee te hebben wat er nou eigenlijk in zijn eigen gedicht te lezen stond.

Toch bestaat er voor mij wel poëzie die ik de moeite waard vind, hoewel ik niet weet of dat wezenlijk echt veel van doen heeft met er in 'vervoering' van weten raken. Een willekeurig stukje van de Woestijne:

O kelen, die uw dood verbeidt;
O schoone vlerken die, gespreid
en laag, uw cierge'gen boog komt toonen,
maar nakend onweer raden laat:
– o mijn gezang, zoo zijt ge, en slaat
uw onheil toe in de schoonste tonen...

Ja, toch voel ik wel degelijk een soort vervoering als ik dit lees, en een zekere fascinatie ook: kelen, die uw dood verbeidt, dat is al zo gelaagd, ik weet niet eens direct wat het betekent, maar je leest er verbijt in, en ook tot beide maken, en dat je de dood met de keel verbindt, ja, die brok in je keel, een hele fysieke sensatie. Vlerken, wat een prachtwoord voor vleugels, en sierige als cierge's schrijven, dan culminerend in de prachtige metafoor van 'nakend onweer' en onheil die toeslaat in de schoonste tonen.

Nee, dit is simpelweg prachtige taal, die zwermt en gonst van de betekenis, zonder dat je meteen door de ratio wordt lastig gevallen over de betekenis. Kelen en vlerken!

Karel van de Woestijne is voor mij de grootste dichter van de lage landen. Hij werd maar 51 jaar oud maar schreef een buitengewoon indrukwekkend oeuvre in die tijd. Als het je om taalkunst te doen is kun je niet om van de Woestijne heen. Toch kent de doorsnee Nederlander hem niet, en Lucebert dan weer wel.

Vermoedelijk had hij zich *Charrol de Deserto* moeten noemen om in de zongebruinde grachtengordel aan te kunnen slaan.

Omdat ik de poëzie/logos als een stroming zie, die zich binnen een bepaald hersengebied afspeelt welke je op elk moment kunt aanspreken zo je wilt kan ik helemaal niets met dichters die beweren dat ze op inspiratie wachten. Eh, op inspiratie wachten? Momenteel redigeer ik wat dichters en er zit er eentje bij die geen centimeter vooruit te branden is omdat er schijnbaar zich iets moet manifesteren dat niet actief te triggeren valt – bij hem of haar althans, en daar kan ik me weinig bij inbeelden.

De meeste hersenen zitten in een soort sleur-loop, sleurloop, zeurloop. Over het algemeen lijken de taalgebieden in de hersenen op hun retour – steeds meer nadruk op de visuele cortex, een overgroeide cortex, de door het beeld aangedreven mens. Er zijn films te zien die letterlijk nog minder verhaal bevatten als een pagina uit de Eppo.

Die ontwikkeling van de visueel aangedreven mens komt de wat bedenkelijker machthebber natuurlijk als geroepen. Het biologisch gezien in sneltempo zakken van het gemiddelde IQ de laatste tientallen jaren zie je op elk vlak terug – ook de literatuur is over het algemeen een stuk minder intelligent dan vroeger, met als bizar gevolg dat veel van de intelligentere types juist ertoe gaan neigen het links te laten liggen, en dat neem ik ze niet kwalijk. Visueel aangedreven regimes neigen sterk naar fascisme – als je uiterlijk een rol begint spelen bij de vraag of je gepubliceerd moet worden is het klassieke bildungsideaal allang ver te zoeken.

Valt deze ontwikkeling te keren? In elk geval niet met leespromotie. Leespromotie gaat uit van het nogal perfide idee dat het niet uitmaakt wat je leest, als je maar leest. Eetpromotie die als basis heeft dat het niet uitmaakt wat je eet zolang je maar eet lijkt me ook geen intelligente benadering voor gezonde voeding, en zo is de huidige leespromotie ook gewoon schadelijk voor de geest. Uiteraard maakt

het wel uit wat je leest! Je kunt in je leven drieduizend boeken lezen, vul het gros met rotzooi en je kans is verkeken. Zo eenvoudig is het. Kans op wat?

Kans op iets heel abstracts, iets onmeetbaars: kans maken een *Man van Kennis* te worden, iemand die zijn leven in dienst stelde van het hoogste wat er aan letteren te vinden is om zichzelf tot in de hoogste vormen te ontplooien.

Het tegenovergestelde van een *Man van Kennis* is de Normalo, of de Psyborg. Het verschil is eenvoudig te zien: waar een *Man van Kennis* altijd het onderste uit de kan haalt wat betreft presteren loopt de Normalo er altijd en overal de kantjes vanaf.

Deze met-de-hakken-over-de-sloot houding werd de basis van onze samenleving. Dat is niet iets recents - wist je bijvoorbeeld dat er vroeger enorme gordeldieren overal rondliepen, die uitstierven omdat de mensapen hun schilden als woningen gingen gebruiken?

Waarom zou je in een wereld waarin maar een honderd miljoen mensen leven oorlog voeren? Er was altijd al genoeg voor iedereen - maar genoeg is niet genoeg voor de normalo, die de absolute luiheid dient. Waarom zelf eten verbouwen als je het ook kunt afpakken?

En waarom zou je leren welke planten en paddenstoelen je kunt eten, waarom die intelligentietest die de natuur inbouwde doorstaan? Je doet gewoon het hele paddenstoelenrijk in de ban, op de gistende suikers na dan natuurlijk. Luiheid is de basis van dit parasitaire wezen, de mens, en het uitschakelen van de ecologie is zijn primaire verdienste.

We weten dat sinds Voltaire de schrijverskaste zich nauw heeft verbonden met de zittende macht. Vanuit dat perspectief bezien is het concept ‘De Grote Drie’ niet enkel een religieus concept, niet alleen een soort pseudoreligie die nodig was na het verval van de kerk: nee, ik denk dat het concept bedoeld is om aan te geven welke soort schrijvers wenselijk worden geacht. De conservatief (Hermans), de Perverseling (Reve) en de Gekke Linkserd (Mulisch).

Door poortwachters in de media voortdurend dit concept te laten bewieroken, zet men de toon om schrijvers die niet in dit plaatje passen, buiten te sluiten. Ook in het huidige tijdsgewricht zie je dat precies deze verdeling heeft plaatsgevonden: de conservatief (Wierenga), de perverseling (Dautzenberg) en de Gekke Linkserd (Pfeijffer).

Die gekke linkserds, Mulisch en Pfeijffer, zijn daarbij het meest functioneel – ze functioneren als een soort vogelverschrikkers; dat Pfeijffer bijvoorbeeld tegen toerisme schrijft en tegelijkertijd op cruises voorleest, is geen toeval, noch een gevalletje van hypocrisie: het is een structurele manier om alles wat daadwerkelijk vooruitstrevend is, te ondermijnen vanuit de macht. Kijk, de progressief is een clown.

Wil je dus in Nederland een beroemde schrijver zijn, dan zul je moeten aantonen een van de drie rollen met verve te kunnen vervullen, zonder daarbij al teveel uit de toon te vallen. Omdat de positie van ‘Gekke Linkserd’ voor het systeem zo belangrijk is, zie je dat de meeste prijzen aan die kant vallen: de clown Pfeijffer, altijd bereid tot wat leuke zelfverloochening, want zijn verguizing is een politieke strategie.

Ik lijd aan een milde vorm van het Diogenes-syndroom. Ik vind eigenlijk dat iedereen alleen maar in mijn zon staat, dus neig ik ertoe om alles wat naar macht en status ruikt of wat zich aan mij als belangrijk meent te moeten presenteren, zo snel mogelijk met een toneelhaak te verwijderen. Jullie staan in mijn zonlicht!

Het Diogenes-syndroom bestaat echt, vaak hebben zonderlinge individuen er last van. In hun huis hoopt de rommel zich op, ze kunnen met de beste wil van de wereld geen interesse ontwikkelen in materiële zaken. Het alledaagse, het praktische, ze kunnen er niets mee, ze raken vervuild en vereenzaamd, of dat is tenminste hoe derden dat zien. Ik kende in mijn leven twee lange periodes van afzondering, waarin ik het totale kluizenaarschap bewust zocht. De eerste periode was toen ik na een lang krakersbestaan in Eindhoven een woning in Helmond wist te bemachtigen, waar ik jarenlang in complete afzondering yoga, meditatie en magie beoefende.

Mijn doel was om verlichting te bereiken. Maar wellicht was het ietwat veel hooi op de vork, ik had er niet op gerekend dat het menselijke ego bepaalde behoeftes heeft en dat je daar echt last van krijgt, bepaalde neuroses bijvoorbeeld. Op een gegeven moment had ik in mijn hoofd dat het voor mij onmogelijk was om op stoelen te zitten, ik kreeg nerveuze tics, grote bevliegingen, bijvoorbeeld het jaar waarin ik plots honderd schilderijen schilderde.

Onderwijl was mijn tuin een jungle geworden en op de schuur had ik levensgroot een vagina geschilderd, om de vruchtbaarheid van de planten te bevorderen. Het spreekt voor zich dat de burens in mij een gek zagen, mijn positie in dat volksbuurtje werd steeds lastiger, tot ik ontdekte dat mensen je in een hokje kunnen plaatsens, en daar dan vrede mee hebben, als je in de krant staat met een prijs. Dus won ik een prijs, en daarna hield het geroep en de pesterijen op.

De poging tot totale kluizenaarschap was niet echt een succes. Ik denk dat het internet mijn leven heeft gered. Mijn eerste telefoonrekening was 900 gulden. Ik zat bijna dag en nacht op het internet via zo'n 14k4-modem. Eindelijk had ik weer contact met de intelligente wereld. 'Karavanserai' kwam grotendeels tot stand na bijna 10 jaar oefenen in afzondering. Een wereld van verschil met de moderne wereld, waar een dichtbundel in feite niets meer is dan een product dat je kunt verkopen bij je optredens en dat relatief snel in elkaar wordt gezet.

Mijn aanvankelijke enthousiasme voor het internet en de opluchting dat intelligent contact mogelijk was, maakten echter snel plaats voor enorme ergernis toen ik zag op welk niveau de dichtkunst op internet werd bedreven. Rijmpjes van de ergste soort, van mensen die zichzelf dichters waanden! Een walgelijke soort zelf-tevredenheid met een schrikbarende lage lat. Ik wist een nieuwsgroep van Sinterklaasrijmelaars te bevrijden. Daarbij kreeg ik enige hulp van Samuel Vriezen, Sander Roosendaal en Bart van der Pligt, die zich toen nog Wannie Miesman noemde en best aardige gedichten schreef.

De tweede periode van kluizenaarschap was die in de Zwarte Bergen, na elf jaar in Istanbul te hebben gewoond met Vildan. Na mijn scheiding moest ik noodgedwongen weer bij mijn ouders intrekken. Mijn moeder kreeg een hersenbloeding, geen pretje om live mee te maken. Mijn ouders probeerden me weer naar Helmond te krijgen, maar ik was vastberaden om niet terug te keren naar Helmond; dat zou een stap terug zijn. Er stond een caravan te koop in de Zwarte Bergen. Die naam sprak me aan. Een mythisch land uit het werk van Maarten Toonder waar alle monsters wonen. Ik vertrok en woonde daar vier jaar op mezelf, inmiddels alcoholist, een nieuwe

poging tot kluizenaarschap, ditmaal met wat meer succes. In vier jaar zag ik zelden een levende ziel; er waren tijden dat ik maanden geen mens zag. Na vier jaar was de caravan van binnen zo goed als volledig verwoest. Het lukte me op eigen kracht om van de alcohol af te kicken, maar niet zonder eerst de bodem te raken, zwevend op de rand van leven en dood. Na een ongeluk in Istanbul moest ik noodgedwongen weer twee maanden bij mijn ouders intrekken. Ik herinner me dat moment in een hotelkamer in Istanbul, toen ik 's ochtends wakker werd met alle lampen aan, nadat ik bewusteloos was geraakt na het leegdrinken van een hele fles raki, en toen moest ik urenlang in douanerijen staan met zware koffers, met een gescheurde achillespees.

Het absolute dieptepunt bereikte ik toen ik thuiskwam, hinkend. De waterleiding in mijn caravan was gesprongen en het vroom nog steeds 10 graden. Bovendien was de harde schijf van mijn computer bevroren. Twee maanden zat ik op de vloer, zonder water. Ik weet niet waarom, ik dacht dat mijn been alleen maar gekneusd was, maar het werd alleen maar erger. Pas toen ik eindelijk een dokter bezocht, die onmiddellijk zei dat ik geopereerd moest worden, besloot ik dat de hel van twee maanden in het gips bij mijn ouders verblijven prima te combineren was met de hel van het afkicken van de alcohol. In die tijd schreef ik in zeven weken de bundel 'Nachtefteling'.

Daarvoor was ik al - ergens rond Kerstmis - afgekickt van de Lorazepam, een benzodiazepine. Voorgeschreven door de farmaceutische industrie om te 'helpen' met afkicken van de alcohol, waarna ik al snel met twee zware verslavingen zat. Maar op een nacht, bezopen en gedrogeerd in bed, fladderde er plots een mot in mijn gezicht. Ik herinnerde me de woorden van Don Juan de Matus, dat motten het stof der onsterfelijkheid op hun vleugels dragen. Ik nam toen onmiddellijk het ijzersterke besluit om cold turkey met de benzo te stoppen, en dat lukte me, hoewel het het

Moelijkste was wat ik ooit deed, en de alcohol de maanden erna was relatief een klein kunstje. Hoewel ik me nog herinner dat ik, gekweld door een constante hernia in de rolstoel, een vreselijke zeurende pijn had die ik alleen kon compenseren door zeer geestdriftig te schrijven.

Wat dat betreft kan schrijven dus wel degelijk een soort opiaat zijn. Al deze systeemdruugs en ontweningsverschijnselen zullen me waarschijnlijk een wat korter leven in het vooruitzicht stellen, hoewel ik sindsdien ook gestopt ben met roken en nu werkelijk zeer gezond leef - het is me toch gelukt om voor mijn vijftigste elke verslaving eruit te werken, wat mijn ouders nooit is gelukt - mijn moeder bleef verslaafd aan de sigaretten, mijn vader aan zijn weliswaar gematigde drankgebruik.

Maar dat hele ideaal van oud worden met Big Pharma - ik zie in de praktijk hoe het uitpakt, en ik zou dat precies nooit voor mezelf of mijn geliefde willen. Tien jaar langer moeten leven als een gekweld zombie mag dan een verdienste van de wetenschap zijn, er is voor mij een duidelijke grens wanneer de kwaliteit van leven te gering wordt. Daarom hebben Veer en ik afgesproken dat we nooit of te nimmer in een tehuis terecht willen komen. Ik moet er werkelijk niet aan denken dat je op die manier geleefd wordt, en weer in het entertainment-systeem van de normmens terecht komt waar je gedwongen de hele dag bij Frans Bauer-coverbandjes in je handen moet klappen. Horror!

Nee, er is niets mis met een laatste gevecht op deze aarde. Dat is de weg van de krijger, en als je het geluk mag hebben met twee krijgers te zijn, kun je het zo arrangeren dat je van het laatste gevecht iets weet te maken, waarvan enkel het Universum zelf de getuige zal zijn.

Iets aan Gombrovicz dagboeken begint me te vermoeien. Het is alsof schrijvers allemaal een soort script volgen, alsof hun bestaan op deterministische wijze vast staat. Het gros van zijn dagboeken gaat over positiebepaling – hoe hij zich verhoudt tot het voornamelijk Poolse literaire veld. Maar luister, Witold, je klaagt en klaagt maar je mag feitelijk van geluk spreken – in Polen bestond er destijds tenminste nog literair debat!

Hoe anders is dat in het veel kleinere en al van oorsprong nauwelijks literaire Nederland. Nederlanders hebben wezenlijk een hekel aan debat. Dat zie je in bijna elke online discussie – zodra je ook maar een tegenargument poneert komen er figuren die verklaren dat ‘de discussie uit de hand loopt’ en komt zo’n braaf moderatortje de zaak op slot gooien. Terwijl het eigenlijke debat pas net begon! Nee, de Nederlander heeft het scheepsbestaan diep in de genen. Mouterij dient voorkomen, neuzen zelfde kant op, we moeten een jaar samen op het schip overleven.

Braafheid, gehoorzaamheid, hardgecodeerd in de genen! Wat in ons landje door moet gaan voor literair debat! De begraafplaats van het literaire debat heeft men ‘De Reaktor’ genaamd, een passende naam, want het ding is besloten als een kernreactor – er werken schijnbaar honderden ‘critici’ aan mee, die klaarblijkelijk in staat zijn gezamenlijk een enkel niche boek per maand te bespreken waarbij dan de ‘lengte’ van de bespreking de factor van belang is. Reageer je erop dan blijkt het reactieveld disfunctioneel. Tja, zo krijg je wel leven in de brouwerij. Opnieuw, onze cultuur ziet discussie als wezenlijk onwenselijk.

Hoe vaak maakte ik het niet mee dat ik ‘trol’ werd genoemd, simpelweg omdat ik het waagde een substantieel andere mening te hebben over een bepaald onderwerp! Door mensen, nota bene, die me zogenaamd ook

als dichter prijzen. Hoe vaak maakte ik niet mee dat men ineens ‘schelden’ begon roepen terwijl ik geen enkel scheldwoord had gebruikt. Nee, de Nederlander kan het niets schelen hoe goed je kan dichten. Hij ziet gedrag, en dan met name meute-vriendelijk gedrag, als het hoogste goed. Dat je goed kunt dichten is maar een bijzaak. Nou en? Hij gedraagt zich niet als het hoort. Dat ‘trol’ juist een scheldwoord is zal op een ledig hoofd vallen. De literaire prijzen? Ze belonen in het gros van de gevallen geen werk maar gedrag, gedraag je op de juiste wijze en je wordt beloond als een wenselijk schrijver.

Slaapverwekkend, tenminste, als je intellectuele vermogens bezit. Niet verwonderlijk dat bijna alles wat tot schrijver wordt beloond min of meer dezelfde politieke kleur heeft. Gematigd links. Meninkjes op commando. Joost Baars, die zich eerst jarenlang politiek profileert, dan een bundeltje in elkaar flanst en de hoogste beloning mag ontvangen van een bevriend collega. Gênant, maar er tegen protesteren heeft geen enkel nut, want het literaire debat is morsdood.

En dat is het goddeels altijd al geweest. Dat Hermans de grootste moeite had nog een uitgever te vinden na zijn *Mandarijnen op zwavelzuur* is geen uitzondering maar regel, en het is sinds die tijd alleen maar veel commerciëler, burgerlijker, ja, bijna oneindig klein-benepener geworden.

Reve, Hermans en Mulisch zouden, als ze in deze tijd werden geboren, niet eens een uitgever kunnen vinden. Geen leuk hoofd. Moeilijk gedoe, niet verkoopbaar. Lucebert? Vergeet het maar, wij geven tegenwoordig alleen nog jonge debutantes uit. Want dat verkoopt wel. Want onze eindeloze stroom pulp moet door iets bekostigd worden.

Dit alles onder het mom van het Einde der Tijden – wie constant door de media het idee wordt gevoerd dat alles zinloos is, dat dit de laatste

generatie is en de mensheid is gedoemd te vergaan – ja, wie zou er onder zulke omstandigheden nog een zier om Bildung geven? Om lange termijn denken? Om investeren in een echte schrijver? Het is toch allemaal cynisch en zinloos. Dus laten we gewoon ons gemak nemen, met de kudde meedrijven – *pulp pulp pulp pulp* en mooie jongens en meisjes, zodat ons hedonisme tenminste nog wat uit de verf lijkt komen. Jong! De jeugd heeft de toekomst! Die moeten het maar gaan opknappen.

Mijn god, hoe vaak nog moet ik het geweeklaag horen over de *millenials* uit mijn generatie, laat staan van Jan Terlouw, die al in de jaren zeventig zelf de kans had de revolutie te beginnen. Maar nee, nu hij tachtig is, nu mag de jeugd het op gaan knappen. Wat een oetlul! Ja, u ziet het goed, dat was een heus scheldwoord.

Hubert de filmkenner

Een modern interieur. Hubert heeft wel dertig planken vol Nederlandse speelfilms, en onderaan ook nog twee plankjes met Hollywood blockbusters. Waarom zoveel Nederlandse speelfilms, Hubert? Oh, je houdt niet van ondertiteling? Je bent nu eenmaal in Nederland geboren? Tuurlijk, Hubert. O, je maakt zelf ook films? Daar staan ze, twee films, netjes op alfabetische volgorde, tussen de andere Nederlandse lotgenoten. Hubert, zeg eens eerlijk, hou je eigenlijk wel van films? Ja nee, echte films. Of is het je te doen om een plekje te vinden voor je eigen werk, waartoe je eindeloos in de navel dient staren van je eigen cultuur?

Zo'n filmliefhebber als Hubert is eigenlijk ondenkbaar, maar het is maar een transpositie: in de literatuur is dit z'n beetje de norm. Gister nog zag een online een figuur op een literaire site pochen over zijn dertig planken vol Nederlandse literatuur, en dat hij maar twee planken heeft voor de rest van de wereld moet je er dan zelf bij bedenken. Maar houden zulke mensen echt van literatuur, dat is toch ondenkbaar, dan wil je toch enkel alles wat groots is in huis hebben, niet plank na plank vol lokale flora en fauna? Nee, deze mensen zijn überhaupt niet met literatuur bezig, ze willen hun 'plaats kennen' in het cultuurtje waar ze volstrekt willekeurig zijn aanbeland. Rijen en rijen zondagsboekjes, en een schamele plank met 'the greatest hits' uit de wereldliteratuur. En daarmee dan de expert uit kunnen hangen, voor andere Huberts!

En natuurlijk recensies schrijven. Recensies schrijven, Hubert, tot je een ons weegt! Ooit gaat hij zijn plekje kennen. Zijn Grote Strijd om het Plekje, tussen de andere nederaapjes. Zodat honderd jaar later

de naam Hubert een keer klinkt, op een lijst met vergeten schrijvers, gepost door een of andere Neo-Hubert.

‘Best een Aardige Bundel’ - door Hubert

‘Deze Bundel is de moeite waard’ - door Hubert

‘Heel Aardig met een Kritische Noot - door Hubert

‘Deze Schrijver lijkt nog lang niet uitgeschreven!’ - Hubert

‘Na de Vorige Aardige Bundel is dit weer een Aardige Bundel - Hubert

‘Vergeten dichter nummer 1!’ - NeoHubert

‘Alweer een dichter die iedereen is vergeten’ – Neohubert

‘Geen onaardig gedicht toch van deze toch niet onaardige vergeten dichter’ – Neo...

Maar ook onder de Huberts is er sprake van enige rangorde. Blijft de doorsnee Hubert levenslang recensies op internet uithuberen, in de hoop als Nuttige Hubert een plekje te bemachtigen voor de eigen boekjes, de Schrandere Hubert begrijpt al snel dat hij een Vakhubert dient worden, met vakrecensies in een vakblad. Het verschil tussen een normale poëzierecensie en eentje geschreven door een Vakhubert is niet bijzonder groot, er is eigenlijk maar één verschil:

Vakhubert bespreekt alleen Grote Uitgevers, en niemand leest deze recensies, behalve andere Vakhuberts. Om dat gemis aan publiek te compenseren poogt de Vakhubert met allerlei middelen die publieke aandacht te kanaliseren: de Grote Prijs werd verzonnen, met een jury vol Vakhuberts, wat ons tot het volgende en laatste stadium van de ontwikkeling van de Hubert brengt, het summum bonum, de ultieme Hubert: de Juryhubert.

Juryhubert Joop J. in eigen persoon

De Grote Kunst van de Juryhubert is weten wat er in de wandelgangen van Hubertstein leeft. Welke naam gonst er rond bij de Vakhuberts? Welke Vakhubert heeft zich zo onberispelijk gedragen dat een prijs wel het minste is wat hij verdiend zou hebben? Uit de immer grote stapel boeken lichten altijd wel twee of drie boeken op van Huberts die zeer nuttig waren voor het Hubertisme. Tegenwoordig moeten de Vakhuberts steeds jonger worden. Dat heeft te maken met wat ik het Greta Thunberg effect zal noemen: alle autoriteit is verdacht, hoe jonger hoe beter, je moet net als bij religies vroeg beginnen met de indoctrinatie, hoe vroeger je begint hoe gehoorzamer de hulem.

Alle Bestuurshuberts hebben dus de soufflage bijgesteld naar moderne normen: ook als je nog geen bundel wist schrijven is de Grote Prijs best te winnen, vermits je maar de juiste houding en de juiste representatieve uitstraling hebt.

En nu alle stoeltjes bezet zijn door Vakpuberhuberts die klakkeloos Letterenhubertagenda van de Bestuurshuberts ten uitvoere brengen is het tijd voor mijn uiteindelijke advies. Emigreer! Pak zo snel mogelijk uw biezen! Verhubert Deine Jugend Nicht!

Als er iemand is in mijn generatie die de poëzie wist uitverkopen aan de commercie is het wel Heytze. Uitvinder van de stadsmarketing die eerst 1000 lijpende gedichtjes over het geweldige Utrecht schreef en vervolgens in dienst van Big Pharma met een nieuwe psychiatrische aandoening op de proppen kwam: mijnheer durfde Utrecht niet te verlaten, want het was er zo fantastisch.

Ik zag dat alles met argusogen aan vanuit dat verschrikkelijke Helmond. Ik had destijds echt last van pleinvrees, en vond de variant die Heytze poogde inzetten voor nog meer lokale boekverkoop grotesk. Ik schreef dus een gedicht waarin Heytze bij me op schoot zat op een busreis naar Lourdes en zette dat op mijn website. Vervolgens kreeg ik het met een andere Utrechenaar aan de stok, Breukers.

Uiteraard had dit alles tot gevolg dat ik nooit meer welkom was op de Nacht van de Poëzie. Niet dat ik op enig ander groot festival ooit welkom ben geweest – de geroemde inclusiviteit gaat alleen voor de HAVES op en niet voor de HAVE-NOTS. Als Writers Writer ben ik niet interessant voor het publiek.

Heytze koopt wel nog steeds mijn boeken, maar de markt dient voor me te worden afgeschermd. Niet alleen voor mij, ook andere dichters die kritisch zijn en beter dan zichzelf mogen rekenen op nul interesse. Je mag de publiekslievelingetjes inspireren, maar moet niet verwachten dat ze hun heilige plekje afstaan.

Straks ontdekt dat publiek nog dat er wel betere dichters bestaan, zoals Koenraad Goudeseune, die een prachtig gedicht schreef over dit bizarre fenomeen:

Nacht van de poëzie

Vanavond is er de Nacht van de Poëzie
die het goed doet op een podium,
in Utrecht, Tivoli Vredenburg.
Maar gisteren stond ik aan een waterbekken
in het bosspark in Lokeren.

Met de rug van mijn hand streekte ik
het wateroppervlak.
Het leek alsof ik met sierlijke letters
iets aan het schrijven was dat,
zodra het geschreven was, weer verdween.

En er kwamen vissen naderbij,
eerst kleine, flitsend, kleurrijk,
maar allengs ook grotere, al wat trager,
die de kleintjes verdreven.

En vanuit de diepte, roerloos haast
en indrukwekkend stil als lijken
die komen bovendrijven,
stegen de grootste vissen op
en verdwenen weer in diezelfde diepte
toen bleek dat ik hen niets te bieden had.

Koenraad Goudeseune (1965 - 2020)

Waarom is dit eigenlijk zo'n goed gedicht? Omdat het beeld van die
glazige vissen zo goed gekozen is. Kleine en grote, dikke glazige vissen,
die in hun eigen wereldje leven en even naar de oppervlakte komen om

te zien of je hen iets te bieden hebt. De dichter ervaart hun wereld als compleet gescheiden van de zijne, een soort alternatief universum dat voor hem niet is weggelegd.

Je kunt niet iets over een Utrechenaar schrijven zonder een boze Utrechenaar aan de lijn te krijgen. Wat dat betreft lijken ze niet zo op de vissen uit Koenraads gedicht. Ik zou uit rancune schrijven, terwijl ik toch echt alleen wou aangeven dat je het Festival van de Muziek beter niet door Frans Bauer kunt laten organiseren, omdat je dan luitjes krijgt die een duimpje opsteken bij zijn muziek. Ik kreeg te horen dat Utrechenaar Esther Jansma ‘dit jaar Ingmar Heytze keihard en onterecht had aangevallen, en desondanks werd uitgenodigd voor de Nacht van de Poëzie’.

Dat is natuurlijk prettig om te horen, dat iemand die via de media aandacht trok alsnog een uitnodiging verdiend had. Had ze dat zonder die kritiek dan ook gekregen? Enfin, dat gedicht, waarin Heytze bij me op schoot zat in de bus naar Lourdes is reeds lang vergaan, de humorloze scheldkanonnade waarmee hij pareerde is vast nog wel ergens online te vinden. Dat ik zelf ook in de bus zat kwam nooit te berde, het probleem was waarschijnlijk de lichamelijke verhouding. Als reactie op Heytzes scheldgedicht schreef ik destijds ook een scheldgedicht over mezelf.

Hoe dan ook, Koenraad schreef een mooi gedicht, en dat wij in een ander, minder glazig universum verkeren heeft iets te maken met – ons gebrek aan betrokkenheid!

Koenraad is inmiddels ter ziele. We weten dat de beste Vlaamse dichters tijdens hun leven door de beroemdheden van dienst worden verdrukt,

die voorts zelfs bij het overlijden met geen woord over de dichter reppen - ja, ik heb het over 'grote kunstenaars' als Peter Verhelst, die een actieve rol speelde bij het verdrukken van zijn eigen concurrenten. Zo kun je de geldstroompjes en de consensus wel kanaliseren.

Maar het boogt op een schrijnend gebrek aan menselijk eergevoel. Valt dat met heel veel ijzige gedichtjes te compenseren?

Ik waag een poging tot een korte ‘Hermans-evaluatie’ en heb daartoe de originele versie van Mandarijnen op Zwavelzuur geleend en de roman die voor Hermans’ meesterwerk moet doorgaan, *Nooit meer slapen*. Ik merk al snel dat ik eigenlijk de tegenovergestelde conclusie trek dan die (weer zo’n leraar trouwens) Kees ‘t Hart wist te trekken: hij vond ‘Mandarijnen’ niet veel soeps maar de roman juist meesterlijk.

De polemieek moet doorgaan voor het hoogste literaire goed. Bij een polemieek stel ik me een sierlijk zwaardgevecht tussen twee grote schrijvers voor, die van mening verschillen over literatuur. Het mag best vurig worden, maar de polemieek valt of staat, net als het zwaardgevecht, bij de deelname van twee zeer geoefende geesten.

Daar wringt de schoen. Wat in Nederland als polemieek bekend staat, is altijd een zwaardgevecht met een enkele deelnemer. Dat ziet er potsierlijk uit, er is geen tegengas, we zien een man met een zwaard op een houtblok inhakken, en dat moet dan voor de hoogste schermkunst doorgaan.

Hermans, Brouwers, Komrij – alle drie polemisten zijn van hetzelfde laken een pak, ze tieren op onbenullen die reeds lang vergeten zijn, onbenullen die we enkel nog dankzij deze tirades kennen.

Dat gebrek aan tegengas ervaar ik zelf ook, het is te wijten aan het feit dat Nederland enerzijds totaal geen intellectuele cultuur heeft, en anderzijds dat men zaakjes zo georganiseerd heeft dat polderen de juiste insteek wordt voor je vijf minuten beroemdheid. Polderen, netwerken. De communist uithangen bij de Turing Nationale Gedichtenwedstrijd.

Maar feitelijk gezien bestaat de polemieek in Nederland dus niet. Toch zijn veel stukken uit ‘Mandarijnen’ best amusant, en dat heeft dan vooral met herkenbaarheid te maken. Wat een verschrikkelijk houtblok, het

“Het praat nooit terug, en garde, ja, het is een soort dagboek uit het dagelijks leven van de arme ziel die in Nederland als schrijver moet zien overleven.

De roman echter – het begint al bij die befaamde openingszin. Waarom staat daar een witregel achter? Dat is toch vals spelen – zo van, kijk dit eens een grandioze openingszin zijn, er moet een witregel aan te pas komen om dat te benadrukken. Meteen al een verkrampde insteek.

Een van de mensen die het boek voor mij leenden heeft alles in het boek onderstreept wat hij of zij fout Nederlands achtte, en dat is nogal wat, maar dat terzijde. Ik heb vooral moeite met de houterige schrijfstijl, met de kinderachtige ondertoon. En vooral met het gebrek aan psychologische finesse. Wat me zo dol op Gombrovicz maakt is dat hij genadeloos precies de meest rare gedachtegangen geloofwaardig weet te maken. Maar hier, in het meesterwerk van Hermans, staat een man een portier op te lichten, en diens enige gedachte nadat de oplichterij lukt is een reeks gedachten omtrent het feit dat de man invalide is en zijn werk niet goed doet.

Dat is wat me wezenlijk stoort: de verteller is een idioot die denkt dat hij slim is, maar zonder enig bewustzijn daarvan. De verteller lijkt te veel op de schrijver zelf. Het doet allemaal denken aan zo'n komiek die op een podium een 'mongooltje' nadoet – jaja, we hebben de lachers op onze hand, maar het typeert voor welk publiek de schrijver feitelijk meent te schrijven. O, o, wat genadeloos en wat dapper – mijnheer burgertutje. Ook hier weer de vijand die zich niet kan verdedigen en geen stem krijgt – och nee, bespaar mij toch de Nederlandse polemist – ik ben blij dat ik al mijn geratel tegen het houtblok tot dusver nooit in boekvorm heb uitgegeven.

Wie de Nederlandstalige literatuur in het juiste perspectief wil betrachten, kan het beste twee boeken lezen van twee oudjes, Gorter en van de Woestijne. We weten dat de eerste tegenwoordig als een soort heilige wordt vereerd, in kringen rond *Buurtcentrum Perdu*, met een jaarlijks festival waarin tal van schrijvers en dichters uit Gorter voorlezen. Van de Woestijne echter bleef dit soort adoratie en heiligverklaring bespaard; het is dan wel een Vlaming maar ook in België is er van een vergelijkbare cultus geen sprake.

Hoe gaan we dit verschil in behandeling verklaren?

Ik heb van allebei het hele oeuvre gelezen. Bij Gorter tref je eigenlijk maar één echt goede bundel aan, *Verzen*, en ook die moet je niet al te vaak lezen, want dan komt het zilver en licht en zilverige licht wel langzaam de keel uit. Maar *Mei* is, hoewel ten dele interessant, een onevenwichtig werk waar meer revisie toch echt uitkomst had weten bieden. En daarna wordt het helemaal bont met dat gedicht *Pan*, dat eerder een geloofwaardige kandidaat is voor het slechtste gedicht ooit geschreven in de Nederlandse letteren.

Kortom, als dichter schreef hij één goede bundel, en ook tamelijk veel rotzooi, maar dat laat de heiligenverering niet onverlet.

Het oeuvre van van de Woestijne is veel lijviger, kwalitatief hoogwaardiger en ook, om maar een balletje op te gooien, qua taalkunst stukken experimenteler.

Is dat het misschien, is zijn werk te ingewikkeld om als heilige dienst te kunnen doen voor een kleine meute pseudo-intellectuelen?

Of heeft het, zoals dat wel vaker in Nederland het geval blijkt, iets te maken met gedrag?

Gorter was een golfende domineeszoon, die zich bekeerde tot het communisme en via zijn activisme in allerlei luxe kuuroorden precies wist wat de arbeider van node had. Hij schreef twee boeken die ik persoonlijk enkel als ‘afschuwelijk’ kan bestempelen, een boek met kleverige liefdesbrieven aan al zijn liefjes, die elkaar onbekend waren, een boek over literatuur die hem inspireerde en dat vol staat met oubollige, klassieke koloniale dichters en volstrekt niets eigentijds bevat.

Uit dat brievenboek kun je opmaken dat Gorter een rokkenjager was, die eeuwig in de kunst verstrikt wist te raken om elk van zijn liefjes een rad voor de ogen te draaien. Hij had wel drie liefjes tegelijkertijd, die allemaal niet van elkaars bestaan mochten weten, en daarom moest hij zich in allerlei bochten wringen, en juist daartoe bracht het activisme uitkomst.

Gorter was dus een communist uit noodzaak. Lange reizen moeten maken voor Het Goede Doel, dat is de manier bij uitstek om het ene lief voor het andere te kunnen verruilen. Het duurde dan ook niet lang of vermoedens begonnen bij mij te rijzen dat lang niet al die reizen even werkelijk waren: was Gorter echt in Rusland geweest, of zat hij al die tijd in een hutje op de hei met een van zijn scharrels?

Het hielp niet echt toen ik ontdekte dat hij na zijn *befaaamde ruslandreis* ‘van zijn koffers en papieren beroofd’ terugkeerde. Natuurlijk, Herman. Een reis die hij met buikloop was begonnen op een Duits schip. Uiteraard, Herman.

Maar nu dan het werkelijk komische, dat men in de Nederlandse letteren deze ‘heilige’ zonder ook maar een enkele vraag voor lief neemt! En dat terwijl hij nota bene zelf zijn vreselijke getut met dametjes in briefvorm publiceerde!

Hebben de dames en heren aanbidders die boeken dan nooit gelezen? Dat lijkt me eerlijk gezegd nog de meest aannemelijke optie.

In werkelijkheid was Herman een van zijn liefjes kwijtgeraakt aan Trolski. Henrietta Roland Holst had in Zwitserland in een kuuroord een kortstondige affaire met de grote revolutionair gehad, en dat zat Gorter zo enorm dwars dat zijn communistische aspiraties er zwaar onder te lijden hadden. Tenminste. Kom aan *Hermans Harem* en je komt aan het communisme zelf. Dus vanaf dat moment kon het Russische Communisme weinig goed meer doen in zijn ogen.

Het is rond deze tijd dat hij aan het gedicht *Pan* begon werken, een gedicht waaruit de wereld zou kunnen opmaken dat het communisme en het liefdesleven van Herman Gorter één onafscheidbare entiteit vormden.

Zou je in het gedicht *Pan* het aantal keren tellen dat Gorter ‘goud’ gebruikt dan verblingt Fort Knox erbij:

*Als de bloemen, en wit en onverhuld:
Twee Geesten van Muziek van Zuiver Goud:
Gevoel, Geluk, Begrip, zoo nooit aanschouwd.
En na de armen om elkander slaan,
Zijn ze in het melkwit blauw heengegaan
Met hunne voeten over gouden gronden
In eene richting naar het blauwe ronde.*

*Zoals twee meeuwen vliegen naar 't duinennest,
Die zwervend zwierend kennen den weg best.*

Het hele gedicht is van een onbetamelijke knulligheid. De laatste regel hierboven, daar zou geen dichter van naam mee weg mogen komen. Maar wat erger is, dicht-technisch is dit gewoon Shelley, maar vijftig jaar later en zonder de technische verve die Shelley's mierzoete geprevel heel af en toe wel de moeite waard maakte.

Het mag dan ook geen wonder zijn dat Shelley de meest recente dichter is die Gorter beschrijft in zijn boek 'de groote dichters', een monument van zijn totale wereldvreemdheid. Voor Gorter bestond de hedendaagse dichtkunst niet. Majakovski vond hij een verschrikking, dat had hij dan weer met zijn oude maatje Lenin gemeen, maar de dichtkunst, dat was voor Gorter het rijtje Dante. Chaucer. Shakespeare. Milton. Vergilius. Vondel. Goethe. Shelley.

Een rijtje dat Gorter zelf graag had afgesloten – zuiver Apollinisch, want hij rept met geen woord over Baudelaire, of Rimbaud, en van zijn tijdgenoten noemt hij alleen terloops even Leopold. En het hele oeuvre van Gorter is doorspekt met de woorden zilver en goud – zou een schilder deze kleuren zo veelvuldig benutten, dan zou al heel snel het woord 'kitsch' de kop op steken, maar bij Gorter niet – waarom?

Volgens van de Woestijne, die heel wat wereldser en eigentijdser was – het 'slechte imago' waarover Piet Gerbrandy het heeft is uit de duim gezogen – van de Woestijne schreef veelvuldig over poëzie in grote kranten, het NRC, de Groene Amsterdammer – en hij was een van de dichters aan wie Gorter zijn acceptatie te danken heeft, hoewel van de Woestijne wel terecht opmerkt dat de kracht van

van Gorter niet in de taal ligt maar in het beeld, het is een visuele dichter, niet eentje die boogt op taal, ritme en klank.

Nee, er is geen sprake van een ‘slecht imago’ van van de Woestijne – er is eerder sprake van een oeuvre dat te moeilijk is om zich te lenen voor eenvoudige heiligenverering, waarbij juist al dat goud en zilver uitstekend te pas komen. Van de Woestijne noemt Gorter bij uitstek een impressionist:

*‘s Nachts droomde hij een gouden, gouden droom.
Het was hem of hij in een gouden streek
was gekomen, en of hij gouden menschen
zag, die naakt gingen door een verguld licht.*

Maar was Gorter dat ook echt? Het viel van de Woestijne op dat Gorters poëzie, van wie hij pleitbezorger en liefhebber was (zelfs het gedicht Pan beviel van de Woestijne schijnbaar uitstekend) – het viel hem op dat deze poëzie op beelden boogde, niet op taal of ritme, en dat dit bovendien impressionistische beelden waren en geen expressionistische – maar daar moet ik het met Karel oneens zijn: de beelden van Gorter enten zich daarvoor veel te weinig op de bestaande werkelijkheid, ze zijn bijna allemaal uitdrukkingen van een religieuze, denkbeeldige ideale werkelijkheid, en dus veel eerder expressionistisch, ze komen uit zijn met 18e eeuws idealisme vergiftigde verbeelding, Gorter, dat is Rousseau met een gouden kwast.

Shelley en Keats, die op de zilvren klompen een socialistisch dansje doen in de Goud-Hollandsche regen. Gorter, dat is de oerdominee van de Bling.

*Treedt nader, treedt nader
blankvoeten te gader
te gader de voeten, de handen –
de lachtande
de blauwooge
de blondhooge
de zilverwoorden weenende,
het lijnig hoofd leenende*

Een stukje uit ‘Verzen’, wat mijns inziens Gorters enige leesbare bundel is, maar wat je hier ziet is een bepaald effect dat eigenlijk heel karikaturaal is, en boogt op een grof soort rijm.

Je schrijft niet ‘lachende tanden’ maar ‘lachtande’. Nu kunnen tanden überhaupt niet lachen, ze komen wel bloot bij het lachen, maar door deze samenvoeging schets je wel een beeld: een lachende, blauwogige, lange blonde entiteit die ‘zilverwoorden weent’ en zijn ‘lijnig hoofd leent’.

Eigenlijk zijn de klankeffecten simpel, grof en kinderlijk.

*Zon- Zoet Zoet langzaam Vlucht,
ga niet te gauw voorbij, voorbij, voorbij, de lucht*

Het doet aan als een kinderliedje, maar impressionistisch? Nee, de zon ‘zoet’ noemen is een idealistische en geen zintuiglijke waarneming. Juist die zevenmijlslarzen waarmee Gorter hier vluchtig schetst zijn met name expressionistisch: de kunstenaar heeft een beeld in het hoofd, en zet in enkele simpele lijnen dat beeld op papier. Een impressionist werkt eerder andersom: hij observeert de

natuur, en poogt die in meticuleuze vorm met enig gevoel weer te geven.

De beste stukken uit Verzen zijn eigenlijk de korte stukken waarin Gorter het meeste risico neemt, door enkel dit op de pagina te zetten:

*Gij zijt een schemerwitte leliemeid,
gij zijt een wijde vlinderveluwheid.*

Waarbij dat laatste woord een raadsel oproept: wat is vlinderveluwheid? Volgens ‘Gorter-deskundige’ Enno Endt zou ‘veluw’ ook geassocieerd kunnen worden met iets zachts, vanwege de overeenkomst met woorden als velvet en velours. Het valt niet te bewijzen, maar met ‘gij zijt een wijde vlinderveluwheid’ zou Gorter dan zoiets hebben willen zeggen als: u bent een en al vlinderachtigheid en fluweelzachtheid, dus zeg maar vlinderfluweelheid.

Dat vind ik persoonlijk een niet erg indrukwekkende uitleg, zeker niet als je weet dat ‘veluwe’ ook een oud woord is voor klimop, en dat de klimop eigenlijk onontbeerlijk is voor veel vlindersoorten als schuilplaats. Schemerwit – de meid is dus halfverborgen, en ook de vlinder zit in de klimop verborgen. Maar waarom dan dat ‘wijde’? Omdat het een tegenstelling is, net als dat schemerwitte.

Een wijde klimop, die eigenlijk geen schuilplek meer kan bieden. Maar of het nou veluwheid, klimopheid of fluweelheid is, de rijm dwang is wel erg pertinent en primitief. Toch zie je juist hier dus wel enig impressionisme: dat heeft Gorter goed gezien, de lelie is een wijde bloem, de vlinder schuilt vaak in de klimop. Maar de ‘extase’

hier is geen extase die door de taal zelf wordt veroorzaakt: vlinderveluwheid is eerder een raar woord, dat enkel werkt omdat het een raadsel weet op te roepen. Het is de radicaliteit die aantrekkelijk wordt gevonden: kiezen voor een radicaal goede wereld, die van licht, zilver en goud overvloeit, een religieuze, een priesterlijke radicaliteit.

Gorter, een soort schuinmarcherende Domineesdichter op MDMA. Dat hij niets met de duistere Rimbaud of Baudelaire van doen wou hebben is begrijpelijk, maar ook geen woord over Rilke, zijn tijdgenoot, Mijnheer Gorter achtte hem geen letter waardig!

En die man moeten we dus als een heilige vereren? Het past bij de werkelijk gigantisch te noemen reli-tak binnen de Nederlandse poëzie – de dichter als priester, die het volk in contact moet brengen met het Schone en het Hogere. De schijnheiligheid als het hoogste goed.

Nee, als taalkunstenaar is van de Woestijne veel en veel groter dan Gorter. Zijn oeuvre is bepaald indrukwekkend, iets wat Piet Gerbrandy ook wist op te merken, door te stellen dat er in zijn omvangrijke oeuvre geen pagina te vinden is die je als onbeduidend kunt duiden.

*Gij daalt aan beide zij naar waar mijn leden wegen,
o dellende eenzaamheid, in trage deining neer.*

Dellende eenzaamheid! Ja, de eenzaamheid, wat een del, net doen of ze de schrijver toebehoort, maar ondertussen ook al die andere schrijvers en dichters bezoeken, ellenlang! Dellebel! En traag dat ie is, en maar deinen! Kijk, zulke regels, daar kan ik iets mee. Mijn leden beginnen wegen!

Maar nee, die Gorter, met zijn Verzen, lees nu eens mee:

*In de zwarte nacht is een mensch aangetreden,
de zwarte nachtwolken vlogen,
de zwarte loofstammen bogen,
de wind ging zwaar in zwarte rouwkleeden.*

Hoe nu, Mijnheertje Gorter, zwart zwart zwart, alles is zwart nadat eerst de hele bundel glom en glansde. Gorter is in elk geval geen 'show don't tell' type. Eerder een 'tell tell tell', zoveel 'tell' dat het de bedoeling is dat het hypnotisch gaat werken. Zwart zwart, alles is zwart.

*'t Gezicht was zoo bleek in 't zwarte haar,
de handen wrongen, de mond borg misbaar,
de nek was zwart,
een hel was 't hart
van daar kwam het zwarte en worgde haar.*

Misbaar! De dichter wurgt zijn liefde, en in haar mond borg misbaar! De nek was ook alweer eens zwart, en een hel was het hart en nu begon het zwart haar ook nog eens extra te wurgen. Maar waarom werkt deze herhaal-hypnose op mij, meneer Benders, niet en vallen alle andere kenners in katzwijn?

Heeft het misschien wat van doen met dat ik bovenstaande behalve niet erg indrukwekkend een niet zo logisch vervolg vind op:

*De stille weg,
de maannachtlichte weg -*

*de bomen,
de zo stil oudgeworden bomen -*

*het water,
het zachtbespannen tevreë water.*

*En daarachter in 't ver de neergezonken hemel
met 't sterrengefemel.*

Goed, de dichter loopt op een stille weg, en 'maannachtlichte' mag je van mij gerust een spannende contaminatie vinden, mij een zorg. Sterrengefemel, dat vind ik mooi gevonden. Maar daar gaat het even niet om. Waarom begint die dichter op de stille weg plots zijn liefje te wurgen? Biedt dan de pagina erna enige verlichting?

*Ik liep het aan te zien,
bang en tevreden,
mijn voeten als goede lieden
liepen beneden.*

Ik geloof dat er al eens een oude, vergeten smalende criticus bestond die na het verschijnen van deze bundel opmerkte dat de dichter tenminste niet op zijn hoofd liep. En natuurlijk zouden we het ook allemaal zo kunnen lezen dat de dichter tijdens een nachtelijk uitstapje op een landelijk weggetje een vrouw zichzelf zag wurgen, en dat hij dat dan 'bang en tevreden' aankeek, met voeten die beneden liepen. Maar kom, mijne heren, is dit daadwerkelijk lyrisch? Waarom vallen jullie ervan in katzwijn? En dat is

Dan is dat de meest geslaagde bundel van Gorter – het is geen vergelijk met Van de Woestijne, hoewel die zelf enkel lovende woorden voor onze zogenaamd-wereldvreemde Herman overhad.

Nee, Van de Woestijne was, in tegenstelling tot Gorter, wel begaan met de eigentijdse poëzie. Zijn boek over de poëzie is aangename leeskost, waaruit een sierlijke geest blijkt die vooral Kloos en Van Ostaijen als zijn grote voorbeelden zag. Een dichter die dus wel degelijk als experimenteel te boek zou moeten staan – veel experimenteler dan Gorter, dat durf ik met de hand op het hart te stellen. Grootser, en zonder de tunnelvisie van het kolonialisme waar de schuinmarcherende dominee zich zo idealistisch door liet verblinden.

Kortom, wanneer ik mensen Gorter hoor aanbidden die de naam van Van de Woestijne nooit en nimmer ook maar eens in de mond nemen – onverdragelijk! Een gotspe, een literaire klucht! Zeker als je bedenkt dat rijm dwang zoals hier:

*De bomen waren stil,
de lucht was grijs,
de heuvelen zonder wil
lagen op vreemde wijs.
De mannen werkten wat
rondom in de aarde,
alsof ze een schat groeven,
maar kalm en bedaard.*

Als het hoogste goed wordt bewierookt. Toch zou het flauw zijn Gorter helemaal af te serveren: hij steekt wel degelijk met kop en schouders uit boven het gros van de dichters uit de lage landen, er staan in ‘Verzen’ ook wel degelijk sterke stukken, het werk is heel wisselend. Maar het punt is dat hij absoluut niet het niveau haalt van Van de Woestijne, en dat elke

debat over grootheid in ons land sinds oudsher ontbreekt. En dan moet ik weer even teruggrijpen naar een observatie van Gombrovicz: hij merkte op dat de meeste mensen slechts ‘doen alsof’ ze in extase raken van kunstwerken. Daar hebben ze een keur van redenen voor, de meeste gerelateerd aan groepsdwang en status. En - net als Herman zelf - zo’n gekunstelde suggestie van wereldvreemdheid, terwijl je eigenlijk erg politiek bezig bent.

Van bovenstaand wat knullig en kinderachtig versje zou geen intelligent mens in extase raken. Raak je er wel daadwerkelijk van in extase, dan vrees ik voor je geestelijke gezondheid. Dat geeft te denken over al die wemelaars die schijnbaar niet in staat zijn te lezen wat er geschreven staat – zou deze tekst echter door een volstrekt onbekende dichter naar hun blaadje gestuurd worden, dan zouden ze het niet eens publiceren.

*Mijn liefste was dood,
toen ben ik gegaan
alle werelden door,
ik heb gevonden, de wereld is groot,
maar zij was dood.*

*Ik heb veel gevonden, de wereld is groot,
er zaten veel in de nacht
met witte vingers wenkend, de macht
van mijn dode was heel groot.*

Waarvan akte! Het is daarom denk ik van belang een hoofdstuk van dit boek aan de extase te wijden – wat is dat nu eigenlijk precies, wat voor soorten extase bestaan er in relatie tot kunst? Want de extase die Gorter voorstaat - zou je van het jokkebrokken high kunnen worden?

Het demoniseren van de ‘teacher plants’ in de jaren zeventig, omdat ze in de jaren zestig en masse manifesteerden en een pijlsnelle verandering van de mens wisten te bewerkstelligen – misschien wel de meest wonderbaarlijke periode uit de menselijke geschiedenis – en misschien, gezien de destructie van de aarde, ook wel een enorm noodzakelijke. Helaas, de les werd niet opgepikt maar met man en macht de kop in gedrukt, want het ‘bedreigde’ de bestaande machtsstructuren. Er is op Youtube een wonderlijk filmpje te vinden waarin men LSD testte op soldaten. Die lieten en masse het geweer vallen en begonnen lachend in bomen te klimmen. Je kunt raden dat de substantie als ‘erg gevaarlijk’ werd gebrandmerkt.

Hoe zit het eigenlijk met de psychonautica in de Nederlandse dichtkunst? Weinig avonturisme bij dichters te vinden, ben ik bang, men beperkt zich liefst tot het maatschappelijk geaccepteerde – je zo snel mogelijk dronken drinken. Doe je dat niet, dan krijg je van een meute dronkenlappen om de oren dat je een ‘saaierik’ bent – welja. Hoe avontuurlijk, elke dag zo’n flesje wijn. Een van de weinige dichters die wel durfde experimenteren met de geest: Henri Michaux, van wie ik in Karavanserai nog een gedicht bewerkte. Die schreef in zijn dagboeken veel over het experimenteren met Peyote en mescaline. Verder kan ik eigenlijk alleen ‘potheads’ als Vinkenoog bedenken – doe het niet! Blijf ervan af!

Ook hoor je heel weinig over het effect van psychiatrische medicijnen op gedichten, terwijl juist die wel massaal worden geslikt. Waarom zoveel ‘toxic positivity’? Nou, misschien wel omdat ze allemaal op de Xanax, Prozac, of een andere substantie zitten die een roze deken van tamme gelukzaligheid over de wereld werpen.

Niet elk type extase is dus wenselijk. Aan twee kanten zie je een soort ‘stilte’ – niemand spreekt over de psychonautica, en niemand heeft het over de psychiatrie, terwijl het lawaai dat je hoort afkomstig is van een stoere groep zware drinkers die zich als vijftigjarigen nog steeds in tienerdestructie wanen.

Deze stilte rondom het gebruik van medicatie is gefabriceerd. Men doet alsof het in orde is om je hele leven in een bedwelmende roes door te brengen onder invloed van medicatie, omdat je een eeuwig slachtoffer zou zijn van het systeem of van jezelf.

Wat voor gedichten krijg je als mensen en masse aan de antidepressiva zitten? Misschien wel van die rozige gevallen, waarin alleen hun eigen generatie nog bestaat. Het is dan ook niet vreemd dat Hanna Bervoets alleen bevriende dichters van haar eigen generatie kan noemen – en dat ze meent dat Xena, de krijger-prinses, de eerste lesbische serie was – in haar roze wolk begon de wereld bij haar geboorte.

Maar ik vrees toch vooral voor de mentale gezondheid van de persoon die de marketing voor De Groene verzon: Hanna Bervoets als de enige denkende schrijver van haar generatie.

Enigszins teleurgesteld was ik natuurlijk wel dat Fliermans Passage ontbrak in het tentje met ‘foute boeken’ op Lowlands. De roman gaat wezenlijk over een groep sukkels (schrijvers) die zich schaamteloos laten uitbuiten door de 1%, terwijl ze steeds verder de diepte in gaan met het normatieve (de typische PVV’er, Jos) – centraal staat een vreemd Disney-achtig kasteel in Polen dat, zo realiseerde ik me pas na het schrijven van de roman, in wezen hetzelfde kasteel is dat Gombrovicz in ‘De Beheksten’ nog een heel stuk beter beschreef.

‘De Beheksten’ is bijna de perfecte roman te noemen, vooral ook omdat de kwaadaardige hoofdrol wordt vervuld door een boosaardige theedoek.

Mijn roman kan niet in de schaduw staan van Gombrovicz’s meesterwerk, maar toch is het merkwaardig dat ik het boek niet las en dat beide zich afspelen in een krankzinnig Pools kasteel.

Ik weet niet of ik nog eens een roman zal gaan schrijven. Dat ligt er niet aan dat ik er geen ideeën voor zou hebben – ideeën te over, maar de ontvangst van de debuutroman kwam op mij dermate stompzinnig over van alle kanten dat je er weinig trek meer in krijgt om zoveel werk te verrichten voor niets.

Wat dat betreft begrijp ik Hamelink dus heel goed, die te maken kreeg met een soortgelijke ontvangst en besloot dat het schrijven van romans in Nederland volstrekt zinloos is. Maar bijna vijftig jaar later wordt er nog steeds over zijn debuutroman gesproken, terwijl de personen die hem het leven zuur maakten in het niets zijn verdwenen. Kunnen dat soort figuren niet eerder het veld ruimen?

Maar wie de dagboeken van Gombrovicz leest, begrijpt dat dit soort kwelgeesten van de middelmatigheid universeel zijn. Gombrovicz klaagt steen en been dat hij dertig jaar te laat beroemd werd vanwege de weerstand van allerlei roddeltantes en onbenullen.(1)

Maar het is een enorme gok: voor hetzelfde geld winnen de onbenullen en zit je veertig jaar lang voor de kat zijn viool boeken te schrijven, die in de vergetelheid verdwijnen. Het niveau wordt er door de jaren heen bepaald niet beter op, het aantal ellebogen vermeerdert zienderogen, de bekende schrijvers zijn clowns, alles is met makkelijk te controleren prijzen dichtgetimmerd, de ontleding neemt zienderogen toe. Met dit alles in acht genomen is de conclusie die Hamelink in de jaren zeventig al trok bijna onontkoombaar: begin er niet aan.

Ik denk dus dat ik het maar bij die ene roman ga laten.

(1) En dan nog wist hij eigenlijk alleen door te breken dankzij zijn dagboeken en het feit dat hij deze had laten vertalen. Had hij vertrouwd op zijn Poolse afkomst en de Poolse status quo, dan had niemand ooit van Gombrovicz gehoord. Maar ook die internationale cultuur van intelligentia is stevig aan het eroderen, dus ik betwijfel of die strategie nog wel enig resultaat zou opleveren.

Ik zie geen oorzakelijk verband tussen de populariteit van sommige mensen op Facebook en hun talent. Het lijkt alsof sommige mensen functioneren als een soort laagdrempelige kroeg, waar je makkelijk even binnenstapt. Je ziet bijvoorbeeld her en der schrijvers die het niveau van een kasteelromannetje nog niet halen. Ze plaatsen een stukje kitsch en hup, honderden likes. Laagdrempelig.

Maar ook aan de zogeheten bovenkant zie je vreemde dingen. Zo'n jongen die in De Correspondent een pagina van Sloterdijk onleesbaar moeilijk noemt, terwijl er geen onvertogen woord of onbegrijpelijke metafoor te vinden is.

Wat is hier echt gaande? Hij mist de algemene vorming om de woorden van Sloterdijk in een context te kunnen plaatsen. Instantfilosofie, instantrecensies, en dat alles met zo'n verongelijkt superioriteitstoonje. Oedipus laat groeten, maar wij moeten vaders zijn die zich niet zomaar laten knevelen door de eerste de beste wolvenpup.

Bildung is ook een kwestie van durven behoren tot een generatie. Maar daarvoor is het in het geval van de mijne allang te laat.

Soms koester ik de ijdele hoop dat bekende Nederlanders, die meestal erg lelijk zijn – denk bijvoorbeeld aan de Toppers – in de toekomst door genetische manipulatie onmogelijk zullen worden gemaakt. Je moet niet alleen de nadelen van genetische manipulatie kunnen noemen. Het is vreemd dat bekende Nederlanders, in tegenstelling tot het fruit in de supermarktschappen, oerlelijk en asymmetrisch zijn. Ik verklaar dit door de natuurlijke afkeer die de Nederlander heeft van autoriteit. Liever gebochelde wangedrochten op televisie, maar in de supermarkt moet alles symmetrisch zijn, zoals het hoort.

Eigenlijk is het een soort oneindige caleidoscoop van lelijkheid, bijvoorbeeld is toen die lelijke boerenzoon Theo Maassen de lelijke Patricia Paaij begon af te kraken over het lelijk zijn. De Eeuwige Terugkeer van de Nageboortes. Ik kan niet wachten tot de genetische manipulatie zich niet meer tot fruit hoeft beperken.

Om je op je vijftigste nog te pogen te bekwamen tot mycoloog, getuigt het van ofwel een haast grenzeloos optimisme, ofwel van een op handen zijnde doem. Want zulke kennis is, als alles in elkaar dondert, een van de weinige nuttige kennis.

Maar de waarheid is dat ik als medicijnman eerst mijzelf moet behandelen, en dat ik daartoe de medicatie die men voor mijn suikerziekte heeft voorgeschreven, moet vervangen door natuurlijke medicatie.

Bedenk eens hoe enorm het rijk van paddenstoelen en schimmels is. Met meer dan 10 miljoen soorten zijn ze veruit de meerdere van het dieren- of insectenrijk.

Bedenk je dat de plek op deze aarde waar men de meeste geneeskragtige paddenstoelen kent, Hong Kong is. Daar zijn ongeveer vijftig medicinale paddenstoelen in gebruik in de geneeskunst.

Waar ken ik dat getal vijftig ook weer van? Oh ja, men beweert uit officiële bron dat er in Nederland vijftig mensen zijn met kennis van paddenstoelen. Dat zal wel niet waar zijn en wijst waarschijnlijk op zogenaamde officiële geleerden, die ook nog eens geen van alle paddenstoelen consumeren. Want elk gevaar uitbannen ten koste van de baten is een levenswijze die ons werd aangesmeerd.

Goed, heren, het zijn er nu eenenvijftig. Een van mijn eerste daden als mycoloog en schrijver is de leek uitleggen wat er precies mis is in de wereld van paddenstoelen. Je kunt een willekeurige paddenstoelengids openslaan om dit fenomeen waar te nemen.

En dat fenomeen is? De geitenwollensokkenboomer. En dan met name de geitenwollensokkenboomer die ervan uitgaat dat de hele wereld dezelfde smaak heeft als hijzelf. Of een paddenstoel eetbaar is of niet heeft geen enkele wetenschappelijke dimensie, want is gebaseerd op of Harige Harrie op een regenachtige dag na een beet het zwammetje vond smaken. De hele wereld deelt zijn smaak, en dus zijn er honderden, nee duizenden paddenstoelen die voor eeuwig als ‘oneetbaar’ te boek staan omdat onze Harrie ze niet echt lekker vond.

Het past een beetje bij het plaatje van de biologie als een soort kinderachtiger vorm van psychologie, waarbij een ‘bioloog’ iemand is die op een heel kinderachtige wijze zijn menselijke ideetjes op een dier gaat projecteren, om te ‘verklaren’ waarom het dier zich zo gedraagt.

Bij dit soort mensen lijkt de wetenschap in goede handen te zijn. De hele dierenwereld is gevuld met gedrag dat volgens deze mensen verklaarbaar is! En bijna alle paddenstoelen zijn oneetbaar, behalve die Harrie lekker vond, en zo komen we tot het provinciale menstype dat geen enkele paddenstoel meer eet maar wel van elk dier of insect een psychologisch profiel kan opdreunen.

Goed, mijn eerste daad als mycoloog is een medische - ik eet de paddenstoelen op, onderzoek alle medische literatuur en onderzoeken, ik observeer het effect, ik doe onderzoek naar de stoffen die de paddenstoel in zich draagt. Mijn eerste proefobject is iets wat Harrie het ‘kleverige koraalzwammetje’ noemde en dat volgens Harrie ‘nergens naar smaakt’.

In werkelijkheid is dit wonderbaarlijke paddenstoeltje de fungi variant op het Sint Janskruid, zelfs de superieure versie ervan, daar raakte ik van overtuigd. Liefst drie precursoren van Serotonine - een prachtige concurrent van Big Pharma, wiens beperkte producten je ten alle tijden moet mijden

zo je welzijn je lief is.

En zo te werk gaan wil ik het paddenstoelgedeelte uit mijn Microdose Bijbel daadwerkelijk nuttig maken, want het spreekt bijna voor zich dat een doorsnee auteur zich er met een leien dakje vanaf zou maken - wat praat over de psilo en de amanita en mijnheer is weer klaar.

Maar kijk eens hoe nuttig deze kennis is: allereerst hernoemen we de *Harrienaam* naar een respectvolle naam.

Dit is het *Saffraanhertenzwammetje*.

En het Saffraanhertenzwammetje smaakt helemaal niet naar 'niets' maar heeft een verfijnde, frisse, bijna ondefinieerbare smaak.

En dat zwammetje kun je van juni tot oktober in de bossen vinden, helemaal gratis, en het werkt veel beter dan welk pilletjes je dan ook van je psychiater krijgt.

Al was het maar omdat je daadwerkelijk van je kont moet komen om het elke dag te bemachtigen, maar in mijn Microdose Bijbel zul je lezen waar dit wonderbaarlijke zwammetje nog meer in uitblinkt.

Dat Nijhoff een middelmatig dichter is en onder zijn tijdgenoten helemaal niet geliefd was, laat niet onverlet dat men op Neerlandistiek.nl meent vijftig jaar na zijn dood nog vijftig stukken per jaar over hem te moeten publiceren, en dat is enkel en alleen omdat dit ‘dandy-pastoortje’ bij de religieus-nihilistische agenda past die de site natuurlijk niet heeft.

Mijn stelling dat ‘Awater’ niet is wat het lijkt (namelijk een pleidooi voor de poëzie als avontuur) maar juist een stuk marketing is, welke Nijhoff zeer waarschijnlijk tegen heug en meug schreef voor Albertus Willem Sijthoff, uitgever van *Moord in de Oriënt Express* een paar maanden eerder in 1934 en, kijk nou eens, de beste vriend van Nijhoffs vader. Sijthoff zag zijn kans schoon: het romannetje moest en zou een succes worden, dus oefende hij via Nijhoffs vader druk uit, er moest een episch gedicht komen, waarin een gewone man naar het avontuur van de Oriënt Express werd gelokt.

Het komische in deze context is dat Nijhoff natuurlijk totaal geen zin had in deze klus, en dat de weerzin dus ook van ‘Awater’ afdruipt. Uiteraard lukt het de dichter uiteindelijk niet om die saaie kantoormannetjes naar die retespannende poëzietrein te lokken, en eenzaam rijdt onze grote rijmelvriend zijn eigen canonisatie tegemoet: het grote epische gedicht zag het licht, de blinkende gulden verdween in de zak, en de Nederlandse poëzie werd klaargestoomd voor het Tijdperk Nijhoff, want als er iemand dwingend aanwezig was in de dertiger en veertiger jaren, dan was het Mijnheer Nijhoff wel.

Als ik het me goed herinner, was het zelfs Nijhoff die na de Tweede Wereldoorlog de commissie voorzat die moest beoordelen welke schrijvers fout waren geweest in de oorlog, en het onvermijdelijke resultaat was dat geen enkele naam in de publiciteit werd gebracht.

Nu ja - we weten het natuurlijk wel, ze waren allemaal fout, ze waren stuk voor stuk lid geworden van de Kulturkammer, want je zou toch maar eens een paar jaar niet in bibliotheken oude vrouwtjes kunnen voorlezen. Vijf jaar maar liefst, onoverbrugbaar voor al deze schrijvers en dichters die overigens voor het merendeel gewoon reguliere banen hadden.

De enige dichter die weigerde zich in te schrijven bij de Kulturkammer was Bertus Aafjes, die zelfs in Friesland moest onderduiken. En raad eens wie er na de oorlog flink werd zwartgemaakt toen hij opmerkte dat met Lucebert de SS de poëzie in kwam marcheren? Juist. Plots bleek ons kleine landje een werelddeel toen er iets herinnerd diende te worden wat zich onder de neus had afgespeeld. Dusdanig werd Aafjes het leven zuur gemaakt door de voltallige grachtengordel dat hij noodgedwongen moest stoppen met schrijven. Later bleken zijn woorden gewoon letterlijk waar, maar de cultuur stond en Nijhoff stond aan het roer ervan.

Wiens brieven werden na zijn dood in allerijl door zijn eigen zoon verbrand? Die van Nijhoff. Wie repte in het brievenboek aan zijn vrouw, geschreven tijdens de Tweede Wereldoorlog, met geen woord over de oorlog? Nijhoff. Nu ja, op de passage na dan waarin hij juichend de Duitsers bewondert omdat ze de Denen zo snel en efficiënt onder de voet wisten te lopen. Onze van een toelage van tienduizend euro (omgerekend) levende pastoor-dandy was zelfs, u raadt het al, een heuse held in de oorlog, zo bleek later. De dichter had hoogstpersoonlijk vanuit zijn dure hotelkamer (want hij weigerde op

de kazerne te slapen) een heel regiment Duitsers weten te verjagen. Het is jammer dat de getuigen allemaal omkwamen, net als zijn brieven, op de boodschappenlijstjes die hij aan zijn vrouw schreef na, natuurlijk. Die vonden uiteindelijk wél de boekvorm.

We wachten nog steeds op de biografie, inmiddels al ruim vijfenveertig jaar. De biografie kreeg zelfs Nijhoffs woning cadeau om deze biografie maar in alle rust en met alle tijd van de wereld nooit te kunnen afronden.

Als dat geen grote literatuur is, dan weet ik het ook niet meer. De grote dichters, Nijhoff en Lucebert, pas zeventig jaar later krijgt een biografie er vaag lucht van, en dan enkel over de Italiaanse helft van de vergelijking. Koning, Keizer, Admiraal, fout in de oorlog waren we allemaal, en was je het niet dan kun je je beter wegscheren, want de Nederlandse literatuur is enkel voor beroemdheden weggelegd.

Uiteraard, uiteindelijk komt de omgekochte Brodsky aan te pas, de schrandere pseudodichter, die een voor hem astronomisch bedrag kreeg toegeschoven op poetry, om eens een vriendelijk woordje over Nijhoff te zeggen. En dat deed hij. Hij zou hetzelfde hebben gedaan voor om het even welke andere dichter - zelfs de Arabische vertalingen van Thomas Mohlmann. Zo werkt dat als je met geld zwaait, maar zelfs dat mechanisme wordt lieflijk door nationale belangen bezoedeld tot pure literaire magie.

Wie zich anno 2015 op een poëziefestival begeeft, loopt een grote kans zich in een erg lange aflevering van Jan van Veens *Candlelight* te wanen. Lieflijkheid hier, liefde daar, levensliederen en knusheid slaan de trom. De halve wereld staat in brand, maar daar valt in de poëzie niets van te merken: iemand lijkt ergens te hebben besloten dat poëzie toch vooral een soort glijmiddel voor mensen op leeftijd is. Wie dacht dat de poëzie zich na de jaren tachtig eindelijk wist te verlossen van de betekenisvolle, plechtige begrafenistoontjes - na het wegvallen van de priesterkaste was er blijkbaar toch nog behoefte aan dat soort zingeving - wie zulke verwachtingen koesterde, komt bedrogen uit en verlangt bijna weer terug naar die plechtigheid, het verhevene, de grafgezichten. Liever een grafgezicht dan zo'n koppie recht uit de Tina, die verboden tienerfantasieën in fantasieloze regels aan zuchtende bejaarden verkoopt.

Volgens de filosoof Slavoj Žižek is het fenomeen 'dating' feitelijk een terugkeer naar de middeleeuwen, want het is slechts een variant op het gearrangeerde huwelijk. Liefde is hier iets dat zorgvuldig wordt uitgestippeld, niet iets dat je zomaar overkomt. In rituele sessies wordt een potentiële partner gekeurd op geschiktheid voor een relatie. Žižek trekt daaruit de conclusie dat mensen liefde willen zonder gevaar: veilige liefde, voorspelbare liefde, gearrangeerde liefde. En natuurlijk is dat precies het tegenovergestelde van echte liefde: liefde is hier slechts een surrogaat geworden, een hol begrip, dat dient om elk mogelijk risico de das om te doen.

Het viel me op dat het vrouwen op datingsites meestal niet gaat om de dates, noch om de seks, noch om liefde. De meesten wentelen zich in de aandacht die ze krijgen. Het gaat om de illusie dat er hordes mannen voor je in de rij staan, dat je gewild bent, dat je goed in de markt ligt. Wie dus daadwerkelijk een relatie wil proberen te forceren met zo

iemand moet per definitie concurreren met een supermarkt vol aandacht. Dit schept een precedent dat we niet eerder zagen in de wereld van de relationele betrekkingen: elke man weet dat hij per definitie tekort schiet, want hij moet opboksen tegen een klein voetbalveld vol andere mannen, die alleen dienen om het positieve zelfbeeld van de vrouw in stand te houden. En andersom is het uiteraard niet anders.

In de poëziewereld is natuurlijk iets soortgelijks aan de hand. Het gaat alleen nog over liefde, juist omdat er geen greintje liefde in zit. Wie daadwerkelijk iets geeft om iemand wil niet dat iedereen de hele dag met haar naam in de mond loopt. Een postzegelbeurs met het thema 'liefde voor postzegels' is een pleonasme van heb ik jou daar. Het is volstrekt overbodig, het is verdacht, het significeert een gebrek aan iets, een gebrek aan daadwerkelijke ideeën of fantasie.

Op het Poëziebal 2015 riep Ellen ten Damme een vrijwilliger uit het publiek op om met haar te komen zoenen. Niemand stak zijn hand op of kwam naar voren. Toch waren dit allemaal mensen die afkwamen op een thema waar Jan van Veen zijn vingers bij had afgelikt: van de liefde ga je zingen. Maar de mensen zoeken tegenwoordig geen gevaar: ze zoeken knusheid, ze willen erbij horen, het zijn schaapjes die in de poëzie hoogstens nog het kuddegevoel zoeken dat ze van de televisie kennen.

Het beroemde adagium *show, don't tell* is onder invloed van het vercommercialiseerde postmodernisme dus omgedraaid tot *tell, but don't show*. Heb het constant over de liefde, maar zodra je een vrijwilliger ervoor vraagt staat niemand op. Liefde als thema, liefde als entertainment: zoals Nietzsche het formuleerde: 'de belevenissen zitten hen op de huid als muggen, maar ze hebben er

geen weet meer van’.

Wie denkt dat Jan Hanlo’s beroemde gedicht *waarover zal ik zingen* een liefdesgedicht is heeft weinig van de poëzie begrepen: dit gedicht gaat juist helemaal niet over de liefde, verre van dat: Hanlo laat juist achteloos weten dat wat hem betreft hij net zo lief over ‘schepen zeilen meeuwen of ellende’ staat te zingen, of over regenjassen. Het is overduidelijk een cynisch gedicht, waarin Hanlo het levenslied op de hak neemt. Het maakt in de muziek niet uit, als je er maar wat liefde door mengt is het liedje goed. Wie de cynische kwaliteiten van dit gedicht ontkent ontkent daarmee ook het wezen van de dichter Hanlo en reduceert hem wezenlijk tot candlelight.

Een literaire crime waarvoor wij geducht moeten zijn, want zorgvuldigheid is hier op zijn plaats: een cynisch gedicht verkopen als een naïef gedicht over de liefde, het druist in tegen het wezen van de literaire duiding zelf. Jan Hanlo was geen candlelight dichter, maar juist een provocatieve en cynische rebel die niets liever wou dan de poëzie van zijn tijd veranderen.

Hanlo’s meest provocatieve gedicht is uiteraard ‘Oote’, het gedicht dat aanvangt met ‘Oote oote oote boe’. In tegenstelling tot wat veel populaire consensus denkt is dit nu juist geen nihilistisch dadaïstisch klankgedicht, maar juist een gedicht wat zulke poëzie op de korrel neemt. Waarom heeft Hanlo anders Rembrandt zo specifiek in het gedicht vermeldt?

Da da demband

Demband demband dembrand dembrandt

Dembrandt Dembrandt Dembrandt
Doe d doe d doe dda doe
Kneu kneu kneu kneu ote kneu eur
Kneu kneu ote kneu eur

We herkennen hier duidelijk de woorden ‘Rembrandt’ en ‘kneuter’.
Raadselachtig, maar het lijkt op een soortement kritiek. Misschien wou de cynische Hanlo, de dichter die een dood hondje ‘Knak’ noemde, hiermee juist zeggen dat dit soort ‘experimenten’ gestoeld op dadaïstische leest eigenlijk in een andere eeuw thuishoren? Opnieuw, wie dit gedicht alleen oppervlakkig leest en voor lief neemt zoals het lijkt zal concluderen dat het een raar grappig klankgedichtje is. Wie echter onder de oppervlakte kijkt ziet daar wel degelijk de provocatieve Hanlo opdoemen, eigenlijk een *provo avant la lettre*.

Het gedicht valt in Hanlo’s oeuvre totaal buiten de boot: als Hanlo plots de neiging had klankdichter te worden, waarom bleef het dan bij één experimentje? Dit zijn het soort vragen die ik bij de gangbare literatuurkritiek te weinig tegenkom. Men lijkt alles maar voor lief te nemen, en daarmee ontkent men feitelijk het wezen van de literatuur.

In een oud Tirade nummer uit 1960 stuurde Hanlo een serie brieven in waarin hij zichzelf ‘de wespenmeester’ noemde. De brieven gaan over het feit dat hij een wesp in een mosterdglas ving, en hij vraagt zich nu af of het een koningin is en of zij onder het glas eieren zal gaan leggen. De serie brieven vangt aan met een raadselachtig citaat van ene ‘E.P.F. Brownsey’, een auteur die ik niet wist traceren en dus waarschijnlijk niet bestaat. Er staat:

(uit brieven aan G.v.O.)
Ja, ich liebe die Gliederfüsser,

sie sind so reinlich und lebensbejahend.

L. von Schrammer.

...clean arthropodes.

E.P.F. Brownsey.

Twee auteurs die niet bestaan, die beide de reinheid der geledpotigen bezingen. Boven brieven die gaan over Hanlo als wespmeister, die een arme wesp dagenlang onder een mosterdglas houdt om te zien of zij een vrouwtje is, terwijl Hanlo natuurlijk donders goed weet dat een koningin nooit onder die condities eieren zal gaan leggen. Ook hier weer zien we dat het Hanlo feitelijk te doen was de autoriteiten op de hak te nemen: beroemde professoren komen opdraven om zijn wesp te fotograferen, maar de echte wesp is natuurlijk Hanlo zelf: een van de meest provocatieve en cynische dichters die de Nederlandse literatuur ooit voortbracht.

Des te vreemder natuurlijk dat we anno 2015 Jan Hanlo terugzien in een context vol levensliedjes en tafeltjes waar je aan kunt schuiven en je zoete liefdesgedichten in het oor worden gefluisterd. Niets zou verder van Jan Hanlo hebben afgestaan, hij zou razend hebben rondgekropen, als een wesp in een pot suiker. Het lijkt in Nederland niet mogelijk om een dichter juist te plaatsen, op een manier die past bij zijn wezenlijke natuur.

En dat is een tekortkoming die grenst aan de blasfemie: hier lijkt de ledigheid te worden gevierd, en het wezen van de poëzie zelf te worden beledigd, een nihilistische belediging, een belediging door ontkenning. Wespmeister Hanlo wordt als een zoete koloniemier afgeserveerd, in een spannend boekje met een roze strik erom. Wordt het niet eens hoog tijd dat we als samenleving het verderfelijke neopositivisme de rug toekeren?

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de propaganda organisatie van het Nederlandse Boek dit jaar met name voor de tegenpool van Jan Hanlo koos om het poëzieweek geschenk te schrijven: Ilja Pfeijffer. Een sonnettenkrans

Tijdens een Hanlo-week? Natuurlijk, oppervlakkig bekeken, is ook Pfeijffer een provocateur. Maar er is een heel wezenlijk verschil tussen Jan Hanlo en Ilja Pfeijffer: Hanlo provoceerde tegen de macht, en Pfeijffer provoceert vanuit de macht. Al in het begin van zijn carrière nestelde Pfeijffer zich in het machtscentrum van het NRC, alwaar hij zich als een 'polemist' wist te verkopen. Begon Pfeijffer allerlei heilige huisjes te bestoken? Verre van dat: hij had als 'polemist' precies twee tegenstanders: een marginale en een dode.

Het is dus een persiflage op een polemist. De hele figuur Pfeijffer, een soortement verdwaalde Lord Byron die recht uit de 18e eeuw lijkt gestapt, een verlepte Zorro die zich behaaglijk in het pluche nestelt naast Katja Schuurman, die zich volvreet op Ibiza: wie aan provoceren vanuit de macht denkt, denkt natuurlijk direct aan het literaire archetype van zo'n figuur, de Groot Inquisiteur uit het verhaal 'De Broeders Karamazov' van Dostojevski.

Het archetype van provocerende autoriteit: de Groot Inquisiteur besluit, als hij Jezus op een dag in de massa ziet verschijnen, deze op te sluiten, omdat hij Jezus als een gevaar ziet voor zijn eigen positie. Het is dus niet verwonderlijk dat wij als poëzieweekgeschenk een krakkemikkige sonnettenkrans geserveerd krijgen, het heiligste der heiligen met een voorspelbaar plasje kots in het midden. Leest u even mee:

Zo zak je in je stoel. Je lijkt verveeld.
Jouw taak is om steeds meer op droom te lijken.
Bestaan is een illusie die je steelt.

Het weglaten van het lidwoord voor 'droom' in bovenstaand sonnet heeft geen enkele andere reden dan dat de regel met het lidwoord niet meer aan het metrum zou voldoen. Het is dus een amateuristisch

Een zwaktebod van jewelste, en liefhebbers van dergelijke rigide versvormen staan te schuimbekken op hetvrijevers.nl, omdat hier iemand vanuit een machtspositie hun geliefde hobby belachelijk maakt. Terecht natuurlijk, maar ongetwijfeld staat de Groot Inquisiteur te schuddebuiken van het lachen om zoveel consternatie van het plebs.

Italofascisme - je moet er een oor voor hebben.

Er is een reden voor de bewering dat het moeilijk is om een goed sonnet te schrijven. Wat daadwerkelijk moeilijk is, is om een sonnet te schrijven dat ook nog eens een goed gedicht is. Er zijn tienduizenden amateur sonnetten die zich allemaal perfect aan de regels houden, geschreven door mensen die menen dat het voldoende is om je aan de regels te houden. Maar daar begint de ellende pas: een goed sonnet is nog geen goed gedicht. De reden dat veel sonnetten van Shakespeare goed zijn, is niet direct hun vorm - Chaucer zou van Shakespeare hebben moeten braken. Nee, de reden dat veel Shakespeare-sonnetten de tand des tijds hebben doorstaan, is dat ze zich naast dat ze zich redelijk aan de vorm houden ook nog eens zeer goede gedichten zijn.

Als deze sonnettenkrans een Pfeijfferiaanse provocatie is, dan is het wel een provocatie die ten onder gaat aan zijn eigen timiditeit.

Het mag dan ook niet verwonderlijk zijn dat binnen de Nederlandse poëzie sinds het aantreden van dit soort figuren geen nieuwe bewegingen meer zijn ontstaan of omarmd: als er al nieuwe poëziebewegingen waren, zoals de door Ton van 't Hof uit Amerika geïmporteerde Flarf, dan waren dit bewegingen aan de onderkant, in de marge. Ton van 't Hof is nog nooit voor een prijs genomineerd, hoewel talrijke dichters hem als een belangrijk dichter beschouwen en hij al een tiental bundels heeft geschreven. Iets lijkt te verhinderen dat nieuwe stemmen meer macht krijgen, dat er geen nieuwe bewegingen meer ontstaan.

Juist daarom is het zo grotesk en onsmakelijk dat de overleden Hanlo en Ilja Pfeijffer in het kader van de poëtische activiteiten nu broederlijk naast elkaar op het podium worden geplaatst. We moeten stoppen met doen alsof het *provoceren tegen de macht* en het *provoceren vanuit de macht* dezelfde principes zijn. Dat zijn ze namelijk niet, ze zijn eerder elkaars tegenpolen. In de jaren 60 protesteerde men tegen de autoriteit van de kerk, een kerk die macht had. Nu provoceert men moslims, een minderheid zonder politieke vertegenwoordiging. Dat is duidelijk niet hetzelfde principe: het provoceren van de machtelozen is totaal onwaardig voor een provo.

Het is duidelijk dat als we in de literatuur vooruit willen komen, we af moeten van autoriteiten die zich als rebellen gedragen. Wie al dertig jaar in het zadel zit maar nog steeds de grote provocateur speelt, zou door een capabele kritiek genadeloos moeten worden neergesabeld. Een grondige analyse in een kwaliteitskrant van het 'Giro Giro Tondo'-werk zou misschien een mooi begin zijn, maar ik vrees dat Nederland nog lang niet klaar is voor een Syriza. Onze maatschappij wordt steeds meer een provocatieve klassenmaatschappij, een maatschappij waar echte vernieuwing en kwaliteit naar de marge worden verdrongen, en waar de rentmeesters van het systeem schuddebuikend van het lachen toekijken naar zoveel onnozele amateurs die denken dat ze de Groot Inquisiteur van zijn stoel kunnen protesteren.

In de gerontocratie waarin we zijn verworden, wordt de tanende invloed van de poëzie nog verder gemarginaliseerd door deze rentmeesters en hun rechterhanden, de programmeurs van poëziefestivals, die denken dat ze de poëzie populair kunnen maken door haar te vermengen met daten. Nu de Poëzieweek al twee jaar samenwerkt met de Linda en mooie mannen je zoete gedichtjes lezen is het wachten op het eerste wedstrijdje waarin men

Gedichten kun je nu lekker à la Tinder wegslepen. Feodaal en grotesk is de achteloosheid waarmee liefde à la Hanlo gemummificeerd wordt. Maar dit zal ongetwijfeld de veiligheid van de poëziebeleving enorm ten goede komen. Zolang we maar niet daadwerkelijk Ellen ten Damme hoeven te zoenen. Stel je voor.

De fysieke ervaring staat verder dan ooit van onze beleving af. Alles moet geregeld worden, spannende poëzie wordt verondersteld 'ontregelend' te zijn, alsof we met een of ander suf pendeltreintje te maken hebben. En helaas is dat vaak ook zo. De zolderkamer is weer terug. We laten het treintje van papa nog eens ritueel ontsporen, onder het zwoele stemgeluid van Jan van Veen.

Welkom in 2015. Welkom bij de liefde, oote oote boe.

Het was, als ik me goed herinner, ergens rond 1880 toen schrijvers en dichters het idee kregen om een soort gezamenlijke huiskamer te beginnen die ze een 'literair blad' noemden. Gezellig, maar zoals het hoort ging het destijds gepaard met veel pretenties en bravoure - hier werd het hoogste van de menselijke geest tentoongesteld, het summum van de samenleving, voor 10 cent, vol met rederijkers en domineesgedichtjes en wat verdwaald gekrioel van Gorter. Fantastisch, gezellig, alle tien schrijvers die Nederland destijds rijk was lazen het nog ook.

Nu, ruim 130 jaar later, heeft het literaire blad een ongelofelijke groei doorgemaakt. De bevolking van Nederland groeide van vier naar zestien miljoen, dus op basis van die cijfers zou je redelijkerwijs verwachten dat het literaire blad nu geen tien maar wel veertig lezers zou hebben. Maar wie de cijfers bekijkt, slaat de verbazing om het hart: het blad 'De Revisor' heeft anno 2014 geen veertig, geen zestig maar wel tachtig abonnees. Tachtig! Dat is een groei van minstens 200%.

Hoe is het succesverhaal van dit literaire blad te verklaren? Om dit op een degelijke manier te kunnen duiden, moeten we deze bladen eens onder de loep nemen om te kijken waar de verschillen zitten.

Wat allereerst opvalt, is dat de redactie van De Revisor anno 2014 heeft ontdekt dat je als redactie niet alleen maar eigen werk moet plaatsen. Het vullen van de helft van het blad met eigen maaksels is meer dan genoeg. Waar die tachtigers het hele blad schaamteloos volstoppen met eigen brouwsels, is de redactie van De Revisor (Erik Lindner, Jan van Mersbergen en wat oude schoolmaatjes) de bescheidenheid zelve: slechts de helft van het blad hoeft met werk van Erik Lindner en Jan van Mersbergen te worden gevuld. De rest van het blad vullen zij op ingenieuze wijze met jonge, frisse Candlelight-poëzie.

We zien piepjonge dichters hun hart blootgeven met teksten die je bijna letterlijk Jan van Veen kunt horen voordragen. Neem bijvoorbeeld Marieke Rijneveld, net 21 jaar en nu al dichter, muzikant, filosoof en schrijver tegelijk. Lees maar even mee:

*En ik schud mijn hoofd naar de man op straat en hij
lacht als ik zeg dat het punt van breken nooit met drank te maken heeft
maar met het moment waarop glazen elkaar eventjes aanraken.*

Glazen die elkaar even aanraken op het punt van breken. Ik voel de warme adem van Jan van Veens in mijn nek. Een zekere Arno Kramer wordt er ook bijgesleept om zijn talent voor onze ogen te ontvouwen:

*Jij bent in je naam, je bent iets, je bent je naam.
En omdat het spreken nu eenmaal dikwijls niet meer dan spreken is,
buig ik liever mijn stilte naar jouw naam.*

Nee, het mag niet verbazen dat De Revisor maar liefst 200% wist te groeien in publieksbereik gedurende de tachtig jaar van haar bestaan. Het blad ontvangt dan ook volledig terecht subsidie van het Nederlands Letterenfonds en werd deze week gretig overgenomen door De Bezige Bij, die natuurlijk graag een graantje wilden meepikken van deze literaire succesgolf.

De redactie van de Revisor heeft juist naadloos aangevoeld dat in de neo-positivistische, tijd waarin wij leven de ollekebollekes en de candlelight gedichtjes het nieuwe experiment in de kweekvijver zijn.

Een experiment dat dus buitengewoon succesvol is gebleken, tot grote jaloezie van vele schrijvende en dichtende collega's, die het blad uit kleingeestigheid weigeren te lezen. Een literaire carrière is nu eenmaal niet voor iedereen weggelegd.

Ik gebruik het woord 'wieg' in de bovenstaande zin natuurlijk niet zomaar. Steeds meer bewegen we van een open samenleving gebaseerd op prestaties naar een gesloten samenleving gebaseerd op gewoonterecht. Toen Gerdi Verbeet in 2011 afscheid nam van het voorzitterschap van de Tweede Kamer was haar laatste boodschap dan ook dat het echte probleem van de Tweede Kamer was dat er te veel hoogopgeleide mensen in zaten. Hoewel de helft van de Tweede Kamer al vol zat met zelfopgeleide PVV-bouwwerkers, was zelfs die helft gewoon niet genoeg: tijdens haar juryvoorzitterschap van de VSB Poëzieprijs in 2009 had Verbeet persoonlijk ervaren dat een systeem heel goed kan functioneren zonder enig beroep te doen op intelligentie.

Kun je je een internationaal muziekfestival voorstellen waarop Trijntje Oosterhuis van maandag tot en met zaterdag optreedt? Toen Bas Kwakman, de man die het voor elkaar kreeg om in al zijn Ottomaanse ambities direct na zijn afstuderen aan de kunstacademie van Den Haag directeur te worden van Poetry International, hoorde dat Poetry het voortaan met iets minder geld moest doen, koos de Sultan de enige denkbare oplossing: voortaan gewoon de hele week Alfred Schaffer op het podium, geen hond die het verschil merkt. Dus werd het hele programma volgestort met de winnende VSB dichter en nog wat internationale mensen. Ton van 't Hof, de enige Nederlander die daadwerkelijk veel buitenlandse poëzie leest - Ton hoefde na zijn kritiek op de VSB prijs liever niet weerom te keren.

Een smaak hebben doe je maar als je dood bent.

In de Awater van lente 2014 stond een interview met Kwakman waarin hij aangaf dat het dat jaar niet was gelukt grote namen naar Poetry te halen. Kwam Klazien uut Zalk (Szymborska) niet, Bas? Maar daar gaat het op zulke festivals al lang niet meer om. In de neopositieve maatschappij gaat het niet om prestaties, of om op zo'n festival de meest recente geluiden te laten horen. Het gaat om iets heel anders: dat het *gezellig* is. Dat je het allemaal samen doet. Kwakman, nog moe van zijn snoepreisje naar Mongolië met het jonge halftalentje Lies van Gasse, sprak in zijn slotspeech dan ook vooral de loftrompet over hoe aangenaam het voor al deze dichters was geweest om een weekje in de harem van de Sultan te mogen vertoeven.

Nee, de literaire bladen en de literaire festivals, het zijn twee handen op één monopolistische metoobuik in ons neopositieve wereldje dat van gewoonterecht aan elkaar hangt. Precies daarom ben ik blij dat we op zo'n festival niet de dichters kunnen zien die afgelopen jaar een bijzondere bundel uitbrachten, maar dat de VSB winnaar in al zijn eer en glorie een week lang wat onbekende buitenlandse dichters mag verbazen over het wel erg monotone poëzieklimaat hier ten lande. Het mag een gemiste kans heten dat Kwakman nog altijd niet René Froger wist te strikken - de Sultan moet duidelijk eens in de leer bij de Revisor. Zodat ook Poetry exponentieel kan gaan groeien onder zijn weledel bezielde leiding de komende veertig jaar.

Over de mutatie van het christendom naar de postmoderne tijd
(*Inzending voor Bolkesteins filosofische essaywedstrijd*)

Vraagstelling: Heeft de teloorgang van het Christendom in Europa het (zelf)vertrouwen in de Europese cultuur ondermijnd?

Proloog

Hoe nu, dames en heren, hoe moet een filosoof deze nog in de tijd van Tijn Uilenspiegel geconcipieerde vraag beantwoorden? Het is een vraag die men in de zestiende, de zeventiende, de achttiende, de negentiende en de twintigste eeuw had kunnen stellen. Men had Descartes zich bij kaarslicht over het perkament kunnen zien buigen om op deze vraag bescheid te geven, of bij het eerste krakende peertje Nietzsche het stof uit zijn snor kunnen zien kloppen in weltierende ergernis.

Want een begeesterd filoloog zou meteen opmerken dat de vraag dermate krukkig is geformuleerd, met zijn grammaticaal incorrecte constructie (men kan geen zelfvertrouwen in een cultuur hebben) en semantische dubbelstrik (alsof zelfvertrouwen en vertrouwen van buitenaf op één semantisch hoopje kunnen) dat hij zou betogen dat het correct geformuleerde alternatief ('heeft de teloorgang van het christendom in Europa het Europese zelfvertrouwen ondermijnd?') zo voor de hand ligt dat hier alleen sprake kan zijn van een strikvraag, bedoeld om de meest slaperige essayschrijvers er meteen faliekant in te laten luizen.

Nee, dames en heren, men heeft geen zelfvertrouwen in zijn cultuur, en noch heeft men vertrouwen in de cultuur van de ander, hoewel dat laatste niet een filologische noch een grammaticale kwestie is. Wij moeten er maar op vertrouwen dat de gerespecteerde jury van deze wedstrijd ons

een flinke loer wilde draaien door opzettelijk de vraag zo geconstipeerd mogelijk te stellen. Laten we ons daarom concentreren op de premissen die in deze vraag besloten liggen, die ernstiger zijn en naar het idee van ondergetekende hemelstergend incorrect. Sterker nog, het is een vraag die zich precies laat liëren met de neoconservatieve, positivistische tijdsgeest: hier waart de academische geest van Dalrymple rond, het postuniversitaire negatief van Repelsteeltje, eentje die zelf tot in den treure dezelfde vragen blijft stellen, alsof er sinds Pascal geen filosoof meer een stuk papier wist aan te raken.

In dit naargeestige neoconservatieve wereldje bestaat de twintigste eeuw niet: Baudrillard, Deleuze, of recentere filosofen als Agamben – men doet alsof Luther eergisteren nog zijn stellingen op de kerkdeur spijkerde, en komt met vragen op de proppen die vier eeuwen terug menig wenkbrauw in de filosofische theesalon gewichtsloos gemaakt zou hebben.

Is het christendom in Europa teloorgegaan? Dat is de kernvraag waarop wij ons eerst moeten concentreren in dit essay. Het is een aanname die opnieuw is gebaseerd op filologische slordigheid: men gaat er schijnbaar klakkeloos vanuit dat ontkerkelijking en ‘teloorgang van religie’ gelijk te schakelen zijn. Mijn stelling is een heel andere: Het is juist de teloorgang van de Europese cultuur die de ontkerkelijking van Europa heeft veroorzaakt, maar toch leeft het christendom in Europa als nooit tevoren, maar in een nieuwe, andere vorm, die zijn centrum heeft weten vinden in de Verenigde Staten.

De ontkerkelijking van Europa is het gevolg van de culturele erosie in Europa, en niet andersom: dit is wat ik in het eerste deel van dit essay zal aantonen. In het tweede deel ga ik dan in op het vertrouwensaspect van

de vraag: is het onder de huidige condities überhaupt mogelijk een 'Europese cultuur' te hebben waarin de burger vertrouwen kan hebben? Hoe kunnen mensen eigenlijk vertrouwen hebben in deze 'cultuur'? Wat zou deze post-Europese cultuur mogelijk moeten inhouden? Vragen die zich in de toekomst situeren, want het futurisme spat van deze wedstrijdvraag af: geen zinnig mens zou immers durven beweren dat er in de twintigste eeuw sprake is geweest van een 'Europese cultuur' die als zodanig was te herkennen. Maar omdat een filosoof nu eenmaal graag rondwaalt door onbekende, aanlokkelijke oorden zal ik ook dit deel van de Uilenspiegelvraag met respect benaderen.

Wie het kleine niet eert

Wat ik in dit essay niet ga doen is te veel tegen de open deur trappen die parmantig voor de deelnemers is klaargezet. Natuurlijk, er is geen pan-Europese cultuur, nu niet, en in de hele twintigste eeuw niet – het moment waarop Europa het dichtst bij een 'Europese cultuur' kwam, situeert zich in de Tweede Wereldoorlog, toen de nazi's hun cultuurgoed bijna over heel Europa wisten te verspreiden. Toen had je wellicht even over een 'Europese cultuur' kunnen spreken, hoewel de nazicultuur niet riant voldoet aan de drie eisen die een filosoof aan het idee 'cultuur' dient te stellen: iets is een cultuur als het een eigen taal heeft, een eigen keuken en wat merkwaardige, hilarische dansspasjes.

Aangezien de wereld niet uitpuilt van de Duitse restaurants en het klappen tegen je lederhosen ook in de jaren '40-'45 zich niet als een lopend vuurtje wist te verspreiden, moeten er toch grote vraagtekens worden gezet bij het idee dat zelfs in deze korte periode van militaire agressie er nu echt daadwerkelijk sprake was van een verenigde Europese cultuur. Nee, een Europese cultuur heeft nooit als zodanig bestaan, maar omdat

Omdat we toch met filosofie bezig zijn, kunnen we er een *argumentum ad captandum* van maken, een sofistieke oefening om mijn dierbare lezers te behoeden voor het tien pagina's lang tegen een open deur trappen.

Natuurlijk, er zullen vast mensen bestaan die zullen beargumenteren dat je alles een cultuur kunt noemen, zelfs de bureaucratische laag die de afgelopen tien jaar een verkrampde poging deed iets van een 'Europese cultuur' te suggereren door een vlag te ontwerpen en een soort mandarijnencentrum in het meest verknippte land van Europa neer te zetten, waar zij zich bemoeien met onze olijfolieflesjes en de krommingshoek van bananen.

Als de vraag van de wedstrijdcommissie zich op dit schouwspel zou concentreren, dan is het antwoord van de filosoof eenvoudig – Lucas 16:10 voorziet ons van het motief: “Wie betrouwbaar is in het geringste, is ook betrouwbaar als het om veel gaat, en wie oneerlijk is in het geringste, is ook oneerlijk als het om veel gaat.” Met andere woorden, het is juist uiterst christelijk om zich eerst in het kleine te moeten bewijzen. Wie zich eerst in het kleine bewijst, heeft zich volgens de Bijbel ook al in het grote bewezen.

Het is daarom verre van vreemd dat onze machtige Europese leiders zich zo graag met onze moestuintjes en schenkflesjes bemoeien: dit is de christelijke geest ten voeten uit, en mijn eerste argument tegen de stelling dat het christendom in Europa teloorgegaan is: de Brusselse mandarijnen-cultuur, geobsedeerd met de meest ogenschijnlijk banale, kleine dingen. Dit is niets anders dan de ultieme advent voor het bureaucratische consummatum est, of ook wel in de woorden van de christelijke filosoof Pascal: de grote geest bemoeit zich met het kleine, en de kleine geest bemoeit zich met het grote. Het is dus haast onmogelijk om in het moloch Brussel iets anders te zien dan een verzameling grote, christelijke geesten die bezig zijn met de canonisatie van het kleine op een wijze die nog nooit eerder vertoond is in de Europese geschiedenis.

Om te begrijpen hoe de ontkerkelijking van Europa heeft kunnen ontstaan en om de essentie van de Europese cultuur te kunnen duiden, moeten we eerst benoemen wat nu eigenlijk het meest essentiële Europese conflict is. Menig geschiedenisleraar heeft het bij het verkeerde eind als zij beweren wat nu eigenlijk het meest essentiële Europese conflict is.

Menig geschiedenisleraar zit ernaast als zij stellig beweren dat het essentiële Europese conflict in de twintigste eeuw een strijd was tussen kapitalisme en communisme, of tussen nazisme en socialisme. Waarom? Simpelweg omdat Europa al sinds het jaar nul is verdeeld over een heel prominente conflict-as: en die strijd gaat tussen de Germaanse stammen in het noorden en de Romeinse stammen in het zuiden. Het mag dan ook niet verbazen dat Mussolini en Hitler verre van goede vrienden waren – de twee hadden zelfs een uitgesproken hekel aan elkaar. Hier zagen wij plots in Europa opnieuw een heel essentieel conflict ontstaan tussen de Germanen en Romeinen: Mussolini, de praalhans, de platoonse fascist, een modernist ten voeten uit, versus Hitler, een postmoderne persiflage op een dictator, op uiterst Duits-efficiënte wijze gestalte gegeven.

Hoe ingenieus en hoe superieur was de methode die achter Hitler schuilde: postmoderne massaproductie en persiflage versus de handgemaakte praal van het Oude Europa, vertegenwoordigd door Mussolini. Geen moment twijfel ik eraan dat de Duitse machthebbers en hun ingenieuze propagandamachine zich tot in de puntjes bewust waren dat een bleek, neurotisch ambtenaartje als Hitler juist zo goed kon aanslaan omdat moderne Europeanen geen macht boven zich kunnen verdragen, behalve als het op slapstick of persiflage lijkt. Welke Duitser kon dit kleine, nerveuze mannetje met zijn Donald Duck-tirades serieus nemen?

Dit aspect van de aanloop tot de Tweede Wereldoorlog bleef altijd onderbelicht: hoe het feitelijk de eerste manifestatie van postmoderne antiheldencultuur was: de kippenboertjes en ambtenaartjes als Übermensen. Hilarisch, maar met desastreuze gevolgen, want de propagandatechniek was uiterst efficiënt: als geen ander wisten de nazi's dat de cynische Duitsers geen enkel vertrouwen hadden in de oude macht en dat alleen een postmoderne persiflage een kans maakte. De machthebber als cartoon: dat is Hitler ten voeten uit.

Precies hier ligt het kernconflict van de twintigste eeuw: modernisme versus postmodernisme, de persiflage (of om in termen van Baudrillard te spreken: de hyperrealiteit) die het uiteindelijk wint van de klassieke, modernistische macht. Hoeveel geschiedvervalsing en verkeerde duiding schuilt er in al die historici die Hitler als een monster probeerden af te schilderen: een slapstickacteur, die een broddelwerk als *Mein Kampf* schreef, een onsamenhangend boek dat je niet met droge ogen kunt lezen, een figuur die aan de macht kon komen juist omdat geen enkele Duitser doorhad dat het hier iets serieus betrof, tot het daarvoor te laat was.

Beeldt u zich toch eens in met hoeveel dedain de trotse Mussolini deze vreemde schertsfiguur bezag. Het mag dan ook geen wonder heten dat de twee nauwelijks met elkaar door een deur konden. Dit trillende, blaffende ambtenaartje, dit mislukte bloemenschildertje: Mussolini hoorde zijn theoretietjes over een superieur Germaans ras met grote ingehouden woede aan. De Germanen, die immers het grote Romeinse Rijk waarop Mussolini zijn hele mythologie baseerde, hadden vernietigd door overname: weinig mensen weten tegenwoordig nog dat het Romeinse Rijk tot 1806 in Duitsland wist te overleven. Ik durf stellig te beweren dat Stalin, Roosevelt en Churchill stuk voor stuk een betere verstandhouding hadden met Hitler dan Mussolini, die Hitler haatte tot in het diepste van zijn ziel.

Het mag niet verwonderlijk zijn dat ook in de eenentwintigste eeuw precies dezelfde conflict-as weer opduikt, dit keer in de vorm van Merkel versus Berlusconi. De Italiaans-Duitse as is nu eenmaal de meest prominente conflict-as van Europa. En zou het niet de ultieme ironie zijn als de Romeinen dit keer de oorzaak worden van de ondergang van het Germaanse imperium? Het is in de huidige verhoudingen nog steeds een vrij reëel scenario. Italië staat al twintig jaar op het randje van instorten.

Waarom schets ik dit beeld voor u? Om te illustreren wat er nu eigenlijk echt aan de hand was in het Europa van de twintigste eeuw en om nu te laten zien hoe dit van grote invloed was op de ontkerkelijking binnen Europa. Ook de kerk zag zich gesplitst en probeerde aanvankelijk met beide fronten deals te sluiten, zowel met Mussolini als Hitler, hoewel ingetogen en met enige schroom. Het Vaticaan had altijd al grote moeite met de Germanen.

Het door Bismarck gevoerde Kulturkampf-beleid was een volslagen doorn in het oog van de katholieke kerk. Het met Hitler gesloten Reichskonkordat was een poging de schade in te dammen, maar gaandeweg trok de kerk meer en meer richting Mussolini: zij hadden steeds meer moeite met de postmodernistische Hitler. En toen na de Tweede Wereldoorlog het postmodernistische machtscentrum zich verplaatste naar Amerika, begon de Kerk dan ook een uiterst conservatief, modernistisch, op oude macht gestoeld beleid te voeren, met als postmodern keerpunt de benoeming van Ratzinger. De man die achter de doofpotschandalen zat, verving de zo modernistische paus Johannes Paulus de tweede – een volstrekt ongeloofwaardig figuur. Eindelijk had de postmoderne antiheldencultuur ook in het Vaticaan toegeslagen.

Ondertussen was het machtscentrum onder invloed van culturele

ontwikkelingen al lang verplaatst richting de nieuwe kerk: de Amerikaanse media.

De werkelijke oorzaak achter de ontkerkelijking

Wie het uitgangspunt van deze wedstrijd zou geloven, wordt geconfronteerd met een uiterst labiel beeld: er zou in Europa een enorme teloorgang van het christendom zelf zijn geweest, en vervolgens zou die teloorgang 'het vertrouwen in cultuur' hebben aangetast. Wie echter een heldere blik werpt op zowel de vorige als de huidige eeuw, merkt van dit alles helemaal niets: enerzijds was het christendom en de kerk tot halverwege de jaren zestig erg dominant, anderzijds waren het juist de afgelopen 15 jaar waarin het neoconservatisme en het neopositivisme een enorme comeback maakten. Ultraconservatieve denkers domineren het publieke debat, en bijna alles wat de klok slaat is een verwrongen type verlichtingsdenken, namelijk het idee dat de Verlichting zo'n beetje aan de Kerk en het christendom te danken hebben, wat natuurlijk de meest aperte nonsens is die je zou kunnen verzinnen: de Verlichting kwam er ooit ondanks de Kerk en zeker niet dankzij.

Wat gebeurde er dus precies in de jaren zestig? Wat had zo'n grote ontkerkelijking tot gevolg, die wij als filosofen niet gelijk gaan schakelen met 'teloorgang', want het veranderen van de machtsstructuur van een religie betekent immers niet dat de religie is verdwenen. Midden jaren zestig, onder invloed van het nieuwe medium televisie, kreeg de wereld te maken met een soort van Culturele Revolutie vanuit het nieuwe postmoderne machtscentrum van de wereld: Amerika.

De televisie, aangestuurd vanuit Amerika, maakte iedereen wijs dat er een nieuw, vrij tijdperk was aangebroken. Mensen hoefden niet langer

elke week naar de Kerk om hun *zingevingsshotje* te halen, men kreeg voortaan 24 uur per dag zinginging voorgeschoteld via de buis. Het was een uitvinding die de machthebbers een veel grotere grip gaf op de innerlijke leefwereld van de mens dan de kerk of de Bijbel dat ooit hadden gedaan: het is het verschil tussen één keer in de week een preek houden en urenlang per dag de innerlijke fantasie van mensen kunnen bespelen.

De ontkerkelijking was dus het gevolg van een culturele ontwikkeling en niet andersom. Eerst was er de culturele overgang: de plotselinge opkomst van het Amerikaanse, postmoderne machtscentrum. De kerk, onderwijl, bleef in Europa hardnekkig vasthouden aan de oude modernistische werkelijkheid: klassieke macht, pracht en praal, oubollige preken, geen massamedia. Pas in de jaren '90 begon de kerk een serieuze poging te wagen daadwerkelijk iets met massamedia te gaan doen en begon er een heropleving van het christendom in neoconservatieve variant, allemaal aangestuurd vanuit de Amerikaanse media.

Er was dus eigenlijk simpelweg een compleet nieuwe kerk ontstaan, een kerk met een ander machtscentrum, een kerk met zijn eigen priesters, die ditmaal vierentwintig uur per dag konden preken in plaats van een uurtje per week. En aangezien de organisatie nog zo in de kinderschoenen stond, kregen allerlei idealistische figuren de kans flink te preken voor een enorme massa. Ziedaar de jaren zestig: een nieuwe kerk die een hutspot van vreemde zingevingspraatjes over de wereld uitstortte, wat uiteraard enorme maatschappelijke consequenties had. Plots was iedereen een idealist, plots waren linkse mensen geen arbeiders meer maar verlichte figuren met bloemen in het haar.

Plots werd Frankrijk de kern van de filosofische wereld en niet langer

basis over het volk uitgestort. Met andere woorden, het massamedium werd een hyperkerk die zijn volgelingen verplichtte zich te richten op genieten en consumeren van kleine dingen, terwijl ze bang werden gemaakt voor grote ideeën en gedurfde individuen.

Zo is het hedendaagse individu een soort consument geworden die voortdurend wordt aangespoord tot genieten, consumeren en afkeer van grotere ideeën. Deze “postchristelijke hedonist” wordt dagelijks gebombardeerd met een reeks van klein genot, waarbij elke poging om dit genot te overstijgen of kritisch te onderzoeken wordt afgedaan als gevaarlijk of ongewenst.

Het gevolg van deze ontwikkelingen is dat de traditionele religieuze structuren, waaronder de kerk, grotendeels zijn vervangen door een nieuwe vorm van religie - een die voortdurend wordt aangevoerd door de massamedia en gericht is op consumptie en genot. Deze nieuwe religie, hoewel minder formeel en georganiseerd dan de traditionele, heeft toch een enorme impact gehad op de samenleving en de manier waarop mensen zingeving zoeken.

Het is daarom niet verwonderlijk dat de ontkerkelijking in Europa zo snel en grondig is verlopen. De traditionele kerk kon simpelweg niet concurreren met de aantrekkingskracht van deze nieuwe, mediagestuurde religie. Maar dit betekent niet dat religie of zingeving volledig uit onze samenleving is verdwenen. In plaats daarvan hebben ze zich gewoon aangepast aan een nieuwe realiteit - een realiteit waarin genot en consumptie centraal staan, en waarin grote ideeën en idealen worden vermeden of als gevaarlijk worden beschouwd.

Propaganda wordt over de burger uitgestort, met als kernboodschap: Geniet! Dit is de laatste ideologie die nog mogelijk is. Alternatieven voor dit kleine genieten zijn er niet meer. Alles wat iets groots poogde, heeft zich belachelijk gemaakt – alle grote ideeën zijn gevaarlijk. Dat noch Hitler noch Stalin zich op enigerlei wijze met intellectuele dan wel grote ideeën heeft beziggehouden – een neurotisch ambtenaartje, een boerenzoon – beiden met de intellectuele diepgang van Berdien Stenberg; het mocht de pret niet drukken: de angstbeelden functioneerden wonderwel en het postchristelijk hedonisme was een feit.

Kortom: wie stelt dat het Europa van 2014 is ontkerkelijkt, heeft het niet eens bij het rechte eind: er is simpelweg een andere kerk opgestaan, de hyperkerk, eentje met veel meer tentakels en macht. Wie durft te stellen dat het christendom in Europa teloorgegaan is, heeft weinig talent voor het analyseren van de werkelijkheid: het christendom, in zijn nieuwe hedonistische hypervariant, is in Europa juist sterker dan ooit, met zijn Trinitas der Trivialiteiten:

- Het politieke machtscentrum, Brussel, waar politici zich te buiten gaan aan kleinbureaucratische regelzucht, waar je met een vergrootglas iemand met een origineel idee zult moeten zoeken: hier eert men het kleine.
- De hyperkerk van de massamedia, waarin op dagelijkse basis de meest triviale zaken als zinvol worden opgediend en elke educatieve wens is losgelaten: hier eert men het kleine.
- Het neoliberalisme gekenmerkt door de bubbeconomie: het idee dat welvaart alleen op zichzelf gebaseerd kan zijn: dat het een ballon is waarop je alleen heel hard hoeft te blazen: hier eert men het kortetermijnszicht en vooral ook het kortetermijngeheugen: waar

De Chinezen zullen het werk opknappen en wij zullen economisch kunnen drijven op onze 'superieure kennis': ook de bubbeleconomie is een schoolvoorbeeld van triviale analyse en kortzichtigheid: het is het eren van korte termijn planning en visieloosheid.

We kunnen dus met een gerust hart concluderen dat de vraagstelling van deze wedstrijd een bijzonder merkwaardige is: schijnbaar is het daadwerkelijk mogelijk om in de afgelopen vijftig jaar juist een teloorgang van het christendom te ontwaren. Nietzsche noemde het christendom geregeld een vorm van nihilisme en wat zich de afgelopen vijftig jaar heeft voltrokken, is compleet in lijn met zijn voorspelling: dat het opkomende nihilisme dat hij ontwaarde zou uitlopen op een wereld die op één groot China zou lijken. Met het door Žižek gesignaleerde oprukken van het autoritair kapitalisme – kapitalisme dat niet langer democratie als politiek ideaal nodig heeft – lijkt deze toekomstvisie van Nietzsche met de dag dichterbij te komen.

Europa als signifier

Laten wij ons dus op het tweede deel van de vraagstelling concentreren, nu het eerste deel als ongeloofwaardig en vals is weggezet: wat is deze Europese cultuur waarin de burger vertrouwen zou moeten kunnen hebben? Wat is eigenlijk het basale culturele product van Europa in de 20e eeuw? Het antwoord is helaas: wereldoorlogen. De wereldoorlog, een tot dusver onbekend fenomeen, is een typisch Europees product en de reden dat het epische centrum van de macht na de tweede incarnatie van dit fenomeen verschoof richting Amerika. Het kankergezweel Hitler is het meest typische Europese product van de twintigste eeuw en de reden dat de Europeanen met alle liefde na de Tweede Wereldoorlog hun propagandacentrum hebben uitbesteed aan de Amerikanen: slechter dan wij het zelf deden, kon immers bijna niet. Plots was daar de

Nieuwe Wereld: het hedonistische Amerika, waar men op wonderlijke wijze hedonisme en strenge religieuze moraal wist te combineren tot een postmoderne identiteit: een pluriforme samenleving die onbeschaamd nationalistisch kan zijn.

Daarom is het precies dat onze politici meenden dat de Amerikaanse propaganda goed genoeg is voor het Europese machtsblok. Het Europese zelfvertrouwen had met de opkomst van het fascisme een enorme deuk opgelopen. Toch is de gekozen oplossing merkwaardig en laat zich op Lacaniaanse wijze goed psychoanalytisch duiden – Europa als geheel begon de rol van *signifier* op zich te nemen (For the signifier is a unique unit of being which, by its very nature, is the symbol of but an absence) - wat mooi gesymboliseerd wordt door het beeld van de Europese vlag: een cirkel van sterren met een enorm gat erin, een absentie weergegeven als het essentiële, middenin.

Vergelijk dit met de Amerikaanse vlag, waarop de Europese duidelijk is gemodelleerd, maar dan zonder de dwingende strepen en in hetzelfde vazal-blauw als de sterrenhoek: de primaire boodschap van de vlag is dat Europa een gekopieerde absentie is, een symbool van de leegheid, afgeluisterd tot op het bot door haar beste vrienden uit Amerika; was het meest politiek geladen moment van afgelopen 10 jaar niet de ontmoeting tussen – daar hebben we die as weer – Berlusconi en Merkel, waarin Berlusconi tien minuten lang met de rug naar Merkel toe ging staan telefoneren in plaats van haar even een hand te geven.

Onvoorstelbaar in elk ander continent: dit moment is de Europese cultuur ten voeten uit – het conflict tussen het modernistische zuiden en het postmoderne noorden – deze kloof is essentieel voor de *hypercatalectische* Europese cultuur: Berlusconi acht Merkel te klein voor zijn grandeur, een ambtenaartje, een bureaucraat. Hier

Zien we Europa als machtsblok aan het werk: in het zuiden is men paradoxaal te katholiek om het kleine te kunnen eren zonder afdoende pracht en praal. De oplossing die men in Europa koos na de Tweede Wereldoorlog is een simpele: alle grote ideeën, alle visionairen, waren voortaan uit den boze, het kleinburgerlijke, het (zogenaamd) redelijke, het triviale was voortaan het gebod. Maar in werkelijkheid heeft men 'het grote idee' uitbesteed en aan de Amerikanen overgelaten. Men kon lekker veilig op afstand die anderen groots laten doen zonder dat men er zelf enige verantwoordelijkheid voor hoefde te nemen.

Geen enkele poging werd na de Tweede Wereldoorlog ondernomen om iets van een Europees Hollywood op te bouwen. Laveloos zat men veertig jaar lang aan het infuus van de Amerikaanse mediapropaganda: laat ons maar klein zijn. Toen begon er in de jaren negentig een bureaucratisch plannetje te schuimen: Verenigd Europa kwam weer tot leven, we moesten plots weer een machtsblok worden. Hoe kun je een machtsblok zijn zonder eigen identiteit? Zonder een sterk eigen propagandacentrum? Waar waren al die Europese heldenfilms? Het is niet primair de schuld van Hollywood dat Europa zich altijd te goed voelde om domme films te maken. Dat liet men aan die 'domme' Amerikanen over: die deden op afstand groots voor ons, zodat wij ons op trivialiteiten konden blijven richten en elk gevoel voor verantwoordelijkheid konden mijden.

Het ontstaan van het Aluhoedisme

De nieuwe Trinitas is de politiek, de media, en het volk. De politiek voert niet de eigen wil uit maar die van het volk. Het volk voert niet de eigen wil uit maar die van de media. De media voeren niet de eigen wil uit maar die van de politiek. Ergo, het is een kringloop waarbij het zwaartepunt, het daadwerkelijke bewustzijn, steeds bij de Ander ligt. Een politicus doet niet iets omdat hij dat zelf wil maar omdat de media en het volk dat van hem verlangen. De media maken niet wat ze zelf willen maar maken wat het

volk en de politiek van hen verlangt. De consument doet niet wat hij zelf wil maar gedraagt zich zoals de media hem voorspiegelt te gedragen – een perfect systeem waarbij elke partij het onderbewuste de leidinggevende rol lijkt toe te bedelen.

Het is dus steeds de omgeving die bepaalt hoe een structuur functioneert. De Britse wetenschapper Marcus Pembrey stelde dat in de epigenetica de omgeving grote invloed had op de overdraagbaarheid van genen. Aanvankelijk werd hij om die reden door zijn tijdsgenoten bespot, maar uit later onderzoek bleek dat de wetenschapper gelijk had: de hongerwinter had bijvoorbeeld grote invloed op het doorgeven van diabetische genen naar latere generaties. Er lag een systematiek aan ten grondslag die bewijst dat de omgeving een veel grotere rol speelt in het fysieke programma van de realiteit dan eerder aangenomen.

Wat betekent dit feit voor de huidige situatie waarin de Europeaan opgroeit in de conditie van de permanente wiretap? Is het niet eigenlijk bijzonder frappant dat een landelijke filosofiewedstrijd meteen weer vertrouwen als thema moet hebben: vertrouwen in cultuur nog wel! Mijne dames en heren, u moet het zich even voorstellen: men wordt vierentwintig uur per dag gemonitord, afgeluisterd, gevolgd en leeft in een maatschappij waarin de grootste bondgenoot permanent alle bedrijven en politici heeft gebugd en dan gaat men keuvelen over vertrouwen in de eigen cultuur!

Wat een gotspe! Hoe kan een burger in zo'n door en door paranoïde omgeving vertrouwen in zichzelf hebben, laat staan vertrouwen in een vermeende cultuur? Wat is het directe gevolg van het scheppen van zo'n megalomaan paranoïde omgeving voor de genetische overdracht van

de mens? De natuurlijke selectie zal zo gaan functioneren dat die genen worden doorgegeven die de mens het meest optimaal laten functioneren binnen dit paranoïde geheel. Er ontstaat een *Homo Paranoia* die optimaal is afgestemd te overleven binnen een hysteriserende samenleving.

Het mag dan ook niemand verbazen dat afgelopen vijftien jaar de grootste groeiende religie niet het christendom was, niet de islam, niet het materialisme of atheïsme: nee, het snelst groeide het geloof van de aluhoedjes, het aluhoedisme. Het groeide zo enorm snel dat bijna de helft van de hele wereldbevolking nu permanent met aluminiumfolie om het hoofd gewikkeld loopt. Het broodjeaapverhaal werd de nieuwe geloofsbrief: geen theorie was plots te groot of waanzinnig genoeg om geloofwaardig te mogen worden geacht door hele volksstammen nieuwe betweters. Chemtrails, Ufos, Bilderberg, Illuminati – een culturele explosie van groteske proporties die in kort tijdsbestek een enorme berg aanhangers wist te verwerven.

Wat is hier daadwerkelijk aan de hand? Alarmerend is zeker ook een studie van de Universiteit van Kent door psychologen Michael J. Wood en Karen M. Douglas, waaruit bleek dat aanhangers van de zogenaamde samenzweringstheorie intelligenter en minder gestoord zijn dan mensen die in officiële propaganda geloven. Hier is dus een nieuw soort mens aan het ontstaan, een soort mens die perfect is ingericht te overleven binnen een totaal paranoïde omgeving: met als moderne antiheld Anders Breivik, die een totaal paranoïde, onsamenhangend manifest publiceerde waarin hij aangaf een kruisvaarder te zijn, op te komen voor homorechten, geen nazi maar wel tegen joden, en injecteert u maar gerust nog honderd andere theorieën. Anders Breivik is het product van decennialange genetische improvisatie: in een door angst aangestuurde, paranoïde, constant afgeluisterde wereld wordt de mens tot een soort

Vuilnisemmer van ideetjes die op het eerste gezicht weinig samenhang lijken te vertonen. De oervader van dit soort anti-intellectualisme was Hitler, wiens Mein Kampf precies zo'n stortbak vol onsamenhangende praatjes was.

De drone als het ultieme christelijke inquisitiesymbool:

Wie echter meent dat ik met bovenstaande mijn eigen stelling heb ondergraven dat het christendom sterker is in Europa dan ooit tevoren, heeft het bij het verkeerde eind. De premisse van het aluhoedisme is namelijk typisch christelijk. Het idee dat een organiserende macht alles voor ons regelt, het groot zijn in het kleine (in dit geval, voornamelijk de kleine onzin), en het gebrek aan noodzaak om wat dan ook maar te hoeven onderbouwen omdat het credo voorop staat. Het aluhoedisme is een volkse verbastering van de heersende christelijke geloofsleer.

Gelijktijdig zien we dat steeds meer in de twintigste eeuw verworven rechten en cultuurgaranties in snel tempo worden afgebroken door de nieuwe hyperboloïde superstaat. Plots blijkt martelen weer onderdeel van onze cultuur uit te maken, verdwijnt het Habeas Corpus als sneeuw voor de zon, schrappt men op sommige plekken al Thomas Jefferson uit de geschiedenisboeken en is plots de drone het ultieme symbool geworden voor de nieuwe macht. Een vliegend kruis in de lucht, dat de macht heeft verkregen om wie dan ook zomaar zonder enige rechtspraak te mogen doden, oorlogszone of niet.

Heeft dit een parallel in de menselijke geschiedenis? Ik meen van niet. Het meest dichtbij komt nog de Spaanse Inquisitie, maar zelfs daar werden niet mensen zonder enige vorm van staatsrecht of oorlogsverklaring at random doodgeschoten zonder procesvorm.

Meestal is dit alleen gebaseerd op de locatie van een mobieltje.

Kortom, de vraagstelling over vertrouwen in cultuur komt op zijn minst gezegd op een erg merkwaardig moment. Hoe kan een Europeaan in vredesnaam vertrouwen hebben in een cultuur die als een gesloten inrichting constant van verre af wordt gemonitord en afgeluisterd? Hoe kan de Europeaan vertrouwen hebben in de eigen cultuur als de pijlers van die democratische cultuur, de Trias Politica, in steeds sneller tempo wereldwijd afkalven en wij assistentie verlenen bij het afbreken van het Habeas Corpus van onze grote moederstaat Amerika?

Het meest angstwekkend is nog wel dat elke vorm van verantwoording ontbreekt: het enige daadwerkelijke vertrouwen dat ondergetekende weet waar te nemen is het absolute vertrouwen in de irrelevantie van enige ethische onderbouwing. Martelen is 'ok' als je maar wat juridische mazen gebruikt, de staat die met een afstandsbediening mensen executeert is 'ok', gewoon omdat het nu eenmaal kan. Yes we can, might is right.

Tel daarbij op de enige daadwerkelijke cultuurwijziging: het ontstaan van het aluhoedisme als volksreligie, resulterend in een paranoïde samenleving, en je begrijpt dat elke vorm van vertrouwen tegenwoordig ver te zoeken is. De massale jacht op klokkenluiders, als een soort primetime nieuwsshow, wekt dat dan wellicht vertrouwen? Het is het soort vertrouwen dat we ook wel kennen uit de film *Blade Runner*. Vertrouwen in het feit dat men beter de mond kan houden – wie de laatste tien jaar zich op publieke nieuwsfora begeeft, merkt dat bijna elke burger op internet functioneert onder een schuilnaam.

De premisse hiervan is absurd: aangezien de staat juist de middelen heeft om schuilnaam aan identiteit te koppelen, betekent dit in de praktijk dat alle

burgers naar elkaar toe anoniem zijn, maar voor de staat zichtbaar en bekend. *We are Anonymous*, maar helaas enkel voor elkaar.

Guy Fawkes als moderne antiheld

Als slotstuk op dit essay wil ik graag nog twee voorbeelden aanhalen die mijn punt kunnen onderstrepen dat het christendom sterker is dan ooit, hoewel in een gemuteerde vorm. Het eerste voorbeeld is de symbolische keuze voor de conservatieve Guy Fawkes als de grote held van de zogenaamde moderne tegenbeweging Anonymous. Of deze beweging is verzonnen door een groepje puisterige tieners of door marketeers moet nog blijken - doorgaans zijn tieners wat minder kinderachtig en is deze moderne variant van De Zwarte Hand werkelijk tenenkrommend infantiel. Maar ongeacht wie er achter de beweging mag zitten, is het in elk geval frappant dat men juist een door en door conservatieve katholieke held koos als boegbeeld van de beweging.

Guy Fawkes, de man die hoogstpersoonlijk onze voorvaderen bevocht hier ten lande om te pogen – daar heb je ze weer – de Spaanse Inquisitie of tenminste haar fascistische uitlopers hier voet aan de grond te laten krijgen. Guy Fawkes een revolutionair? Hij vocht juist aan de kant die scherp gekant was tegen de hervormingen! En nu moet er een wereldwijde protestbeweging zijn gebaseerd op juist deze figuur? Wie deze grap ook heeft verzonnen, het wijst op een enorme symbolische drang naar een retrobeweging: de helden die vereerd worden zijn door en door katholiek, tot en met de apocalyptisch genaamde ‘Snowden’, wat een anagram is voor ‘ends now’.

Het meest religieuze tafereel

Het laatste voorbeeld dat ik wil noemen, is naar mijn mening wellicht het meest religieuze tafereel dat ik heb mogen waarnemen sinds de triomftocht van Jeanne d'Arc: de schuldbekentenissen van Wall Street-bankiers in het Amerikaanse Congres. Dit was een feilloos georkestreerd stukje primetime amusement: alle hotshots uit de financiële wereld zaten gezamenlijk op een bank in het Amerikaanse congres om schuld te bekennen aan de financiële crisis: een massale biecht. Een lange rij oncomfortabele, schuldig kijkende bankiers. Op het hoogtepunt van de ondervragingen zei Blankfein van Goldman Sachs: 'Wall Street's failure to deal with risk was just like America getting hit by several hurricanes at once,' waarop senator Angelides antwoordde: 'Mr. Blankfein, these were not acts of God, these were acts of men.'

Met andere woorden: de financiële wereld is alweer een voorbeeld van een wereld die in de ban is geraakt van het Pascalliaanse 'kleine geesten bezigen zich met het buitengewone, grote geesten bezigen zich met het gewone'. Ook in de financiële wereld begon men op hoogst christelijke wijze steeds meer het kleine te eren. Er werd geen lange termijn beleid meer gevoerd maar vooral naar de eigen broekzak gekeken, er kwam een gigantisch biechtritueel en vervolgens ging alles gewoon doodleuk op precies dezelfde wijze verder.

Typisch katholiek: biechten en gewoon weer verder zondigen. Als zowel verzet als boekhouders zo verchristelijken, hoe kan men dan spreken van een teloorgang?

Naschrift:

Dit essay is geschreven voor een 'filosofische wedstrijd' onder leiding van Bolkestein en Cliteur en met aansturing door De Groene Amsterdammer - uiteraard maakte het geen schijn van kans. Een of ander braaf schoolopstel won de wedstrijd, en mijn inzending kreeg zelfs niet eens een vermelding.

Dit verbaast me al lang niet meer - het is niet een kwestie van links versus rechts, het is nooit een kwestie van links versus rechts geweest: het is Bolkestein en de Groene Amsterdammers, hand in hand, die het middelmatige tot norm verheffen.

Inmiddels is dat al bijna tien jaar geleden, en de hele wereld zit op slot vanwege een verkoudheidsvirus.

Myriaden aan kleine, belangrijke regels zweven rond en u, als kleinburger, heeft er de handen vol aan, het eren van het kleine.

De dystopie kan echter alleen in negatieve zin de adem benemen.

Mijn probleem is altijd geweest dat ik te veel empathie heb. Zoveel empathie dat het mijn leven onmogelijk maakt. Zo zou ik mezelf graag zien als een miskende dichter, maar dan denk ik weer aan mijn vader, wiens beloftevolle zoon koos voor een of andere van de pot gerukte aristocratenhobby uit lang vervlogen tijden als roeping. Het is alsof je net aan een Helmonds arbeidersmilieu weet te ontkomen, en dan gaat je zoon doen alsof hij *Baron de Huppeldepup* is, terwijl de poëzie al honderd jaar geen rol van betekenis meer speelt. En zo, langs de lijnen van de loepzui-vere empathie, overdenk ik de absurditeit van mijn eigen bestaan en de eigen keuzes, waardoor het bijna onmogelijk wordt om zelfmedelijden te hebben.

Er zijn echter nog steeds mensen die denken dat ik juist erg kritisch ben en nauwelijks empathisch. Zou een empathisch persoon niet eerder ieders zielenroerselen omarmen en goedkeuren? Nee, ook dit wordt verkeerd gezien door mensen met een beperkte hoeveelheid empathie. Ik heb juist zoveel empathie voor mensen dat ik al vroeg besepte dat afkeuring de enige juiste houding is, een houding die ik ten koste van mezelf hanteer.

Wie empathie voelt voor de mensheid als geheel, voor de dichtkunst als zodanig en voor het individu in het bijzonder, moet toegeven dat de mensheid niet beter wordt van al die prullen, dat de dichtkunst eronder lijdt, en dat het individu zijn leven vergooit aan potsierlijke onzin. “Hou ermee op” is de empathische boodschap, “ga ermee door” is juist uiterst cynisch en misantropisch. Ik geef om die mensen, ik heb met ze te doen. Je hele leven flutschilderijtjes schilderen en je een Picasso wanen... en maar prijzen winnen, denkend dat die je zullen beschermen.tegen de empathie van Benders...als een soort schild...tekenleraren...kwakmannetjes...

Nee, het is empathie die mijn leven onmogelijk maakt. Dan zie je bijvoorbeeld een Hannah van Binsbergen met een kinderachtig boek, en je voelt empathie. Wat vreselijk dat ze zulke boeken moet schrijven. Dan lees je een vernietigende recensie in Trouw en denk je, wat erg dat die man dat boek moest lezen. Vervolgens komt Jos J., die religieuze schipperszoon, op Neerlandistiek de Goede Herder spelen, het arme wicht in bescherming nemende tegen de boze recensiewolf. En dan, ik zweer het, gaan er een hele rits empathische schijnwerpers aan in mijn hoofd. Wat fantastisch dat kinderachtige boeken goede herders kunnen scheppen, daar heeft Nederland een groot tekort aan! Meer van dit soort figuren, meer Goede Herders, meer richtlijnen en maatregelen!

En dan wordt een reactie schrijven bijna onmogelijk: Moet je die goetdierende schipperszoon dat kinderachtige boek uit de handen slaan, zodat hij niet langer de messias kan spelen van een of andere schimmige postzegelverzamelclub? Waar begin je? Bij het idee dat empathie reageren überhaupt onmogelijk maakt? Moet je gaan roepen dat de Goede Herder alleen een Goede Herder kan zijn omdat hij juist een schrijnend gebrek aan inlevingsvermogen heeft? Dat het zelfbeeld van de Goede Herder bestaat bij de gratie van een cynisch, van narcisme druipend beeld?

Is echt, zuiver inlevingsvermogen niet precies dat je je met elk karakter van een verhaal kunt identificeren? Zowel met de goeden als de slechten? Zelfs als het een slechte, kinderachtige film betreft? Maar zelfs bij zo'n zuiver inlevingsvermogen blijft een soort programmatische voorkeur bestaan. Als ik films kijk, identificeer ik me het liefst met de slechterik. Dat is niet alleen omdat die interessanter zijn, maar ook omdat het 'slechteriken zijn' een predispositie is, een lotsbestemming die vraagtekens oproept. Het is mijn empathie die zegt dat de boze recensent zich juist met duizenden grote schrijvers heeft kunnen identificeren, en de Goede Herder zich heeft beperkt tot een soort lachspiegel. Een lachspiegel waar ik hem

graag van zou willen redden, maar helaas, ook daar steekt mijn inlevingsvermogen dan een stokje voor.

(Ik las ook het enige boek dat deze goede herder schreef... het idee achter het boek: een vuistdik boek schrijven over een of andere volstrekt onbeduidende, vergeten figuur uit de zestiger jaren (obscuriteit is veiligheid), en dat boek dan beginnen met een pagina's lange opsomming. Wie waren er allemaal wel niet op zijn begrafenis? Trudy en Henk, Gerrit en Geertruide, een eindeloze opsomming, zie je wel, hij was toch belangrijk... en dat is dan (flink gesubsidieerde) literatuurwetenschap!)

Maar bedenk eens hoe weinig inlevingsvermogen de doorsnee lezer heeft: we schetsen een vrouw van een jaar of 55, 60. Ze leest het liefst boeken van rebelse jonge meiden, want daarmee identificeert ze zich nog steeds. Dat dat nogal pathetisch is mogen we haar niet zeggen, dat ze beter boeken zou lezen van andere gerontocraten, of oude filosofen - dat ze eens in de spiegel moet kijken, dat ze nooit ook maar een moment rebels is geweest - al die gedachten komen op en zijn volkomen nutteloos, want mevrouw is nu eenmaal in de meerderheid, en er moeten centjes op de plank komen. Goed, eindeloze rijen rebelse meisjes met leuke koppies, die psychotherapeutische flutboekjes pennen voor oma, die zich enkel en alleen kan inleven in de vervlogen droom, het compenseren van de impotentie van het eigen bestaan, de negatie.

Zo'n persoon kan zich enkel en alleen inleven in één type personage.

Dat willen ze zien, dat 'gevoelentje' moet tot leven worden gewekt, een soort toerisme naar een jeugd die ze nooit hadden.

Typisch genoeg: ik ken iemand die in de escortwereld werkte en volgens haar waren bijna al haar klanten impotent.

Wie huurt dus een prostituee? De persoon voor wie seks vooral een herinnering moet zijn. Maar het is toch pijnlijk, steeds weer geconfronteerd te worden met de eigen impotentie?

Nee, dat is een denkfout. Je betaalt immers voor de illusie. Net zoals de middelmatigen geen enkel probleem hebben met een confrontatie met hun eigen tekortkomingen - ze krijgen een riant salaris, ze dringen elk literair bestuur in het land binnen, ze benoemen zichzelf tot jurylid. Daar hebben ze geen greintje last van. Ze hebben echter wel last van die vervelende recensent die meent een boek kinderachtig te mogen noemen; de goedheid zelve slaat ogenblikkelijk op de vlucht.

En mijn empathie, die mij het leven onmogelijk maakte, zorgt ervoor dat ik deze onverdraaglijke klucht niet alleen moet aanzien - dat zou wellicht nog een leuke soapserie zijn - nee, ik word geacht me groen en geel te ergeren, om deze parasitaire horde van broodnodige energie te voorzien, want zij leven van... de polemieken! De schoolmeesters! Want de polemieken, zo weten deze schoolmeestertjes, is de giftige column die ze nadien schrijven, een soort etterende bult waarop de irrelevantie boven drijft, want dat een polemieken een pennenstrijd tussen twee begaafde schrijvers is - welnee!

De polemieken, dat is de schoolmeester die zich wentelt in zijn vermeende superioriteit!

Een van de technieken die de Yaqis leren, is dat een van de voornaamste kunsten van een krijger is dat hij de tijd zelf leert samen te persen. Dat klinkt wellicht op het eerste gehoor een beetje idioot, tot je het fenomeen tijd zelf aandachtig bestudeert, evenals de technieken uit bijvoorbeeld de martial arts: tijd is geen statische kracht maar iets dat de geest kan versnellen of vertragen. Iedereen kent dat fenomeen op oppervlakkige wijze wel: je gaat een week op vakantie, en die week duurt bijna oneindig veel langer dan een week thuis in de sleur. Sleur versnelt de tijd, hoe minder sleur er in je leven is, des te langzamer zal de tijd verlopen. Denk terug aan je kindertijd, toen een jaar nog bijna oneindig lang duurde – dan kun je begrijpen welke macht hier feitelijk schuilgaat – leer de geest de tijd te beheersen, en je leeft misschien wel honderd keer langer en intensiever.

Precies daarom is die hele cultus rond ‘zo lang mogelijk proberen te leven’ grandioze flauwekul – mensen die in de verkeerde tijdsversnelling zitten, worden in de versnelde sleur ziek en zo lang mogelijk fysiek in leven gehouden, maar daar schuilt juist niet de winst. Je kunt beter een enkel jaar in de oneindige kindertijd leven dan twintig jaar in een zieke, versnelde sleur. De echte eeuwigheid schuilt in de dynamiek van de tijd zelf. Ook de poging om zo gezond mogelijk zo oud mogelijk te worden, is slechts een schijnbeweging, als je niet uit de maalstroom van de sleur weet te ontsnappen.

De echte klok heeft intensiteit als eenheid. Het is de innerlijke stilte die je grip geeft op de tijdsversnellingen.

Een van de interessantere technieken die de Yaqis leren, is dat een stalker (zo noemen ze een krijger die met deze realiteit werkt in plaats van de droomrealiteit) leert om zijn hoofd te draaien, zodat hij niet

waarin de tijd steeds richting verleden loopt, maar hij de tijd andersom gaat ervaren, als iets wat steeds op hem afkomt. Die positie biedt legio voordelen, in precognitieve zin: de stalker kan gebeurtenissen aan zien komen, en dus sneller en kordater handelen. Een positie die intens veel discipline vergt, maar sommige mensen hebben er van nature talent voor, middels precognitieve dromen of orakelachtige kwaliteiten.

De informatie die zo naar je toekomt, is lang niet altijd nuttig. Zo had ik een hele periode dat ik steeds zag wie er op me zou gaan reageren op Facebook, en dat gebeurde dan ook altijd, maar die kennis was eigenlijk volstrekt nutteloos. Mijn hoofd zat dus al deels gedraaid, maar die aandacht moet ik leren focussen op belangrijkere zaken. Een van de grootste gevaren is belang beginnen hechten aan dit soort informatie, menen dat het een soort 'goddelijke betekenis' heeft. Je raakt dan verloren in een eindeloze stroom voortekenen, die helemaal niets betekenen behalve dan dat je het hoofd wist te draaien.

Een andere manier om kennis te maken met andere tijdsversnellingen zijn natuurlijk de psychoactieve substanties. Hoe bizar lang een minuut kan duren, zul je zelf moeten gaan ervaren, want precies dit is een van de zaken die je wel kunt vertellen, maar die slechts als ervaring echt overtuigingskracht voor je zal gaan hebben.

Zoom in op de mens, zeg ik u, hij is een schietschijf voor de sterren. De huid en zelfs het schedeldak zijn poreus en interactief; er vindt een voortdurende uitwisseling met de omgeving plaats. En dan heb ik het nog niet eens over de foramina, de talloze gaatjes waardoor bloed en lucht naar het gezicht worden aangevoerd – zoom in, zoom in en je ziet dat de hersenen helemaal niet zo geïsoleerd zijn als mensen denken. Geen eenzame opsluiting, maar een voortdurende interactie met de omgeving. Vandaar dat het van essentieel belang is om te zorgen voor de juiste voeding – licht, zuurstof, water en wind.

Het idee dat wind een soort voeding is, is de westerse maatschappij vreemd. Wie uitroept even wat wind te gaan eten, roept hoon over zichzelf af, maar diverse samenlevingen met een wat complexere metafysische structuur dan de westerse zien de wind als een levende entiteit, waarmee ook te spreken valt. Wie de wind met respect behandelt, zal een onmisbare bondgenoot treffen, die wel degelijk ook voedzame kenmerken heeft – al was het maar als transporteur van zuurstof.

Wie kent niet het gevoel ‘even uit te waaien’, een opkikker voor de geest, een absolute noodzaak voor de inspiratieve behoeften. Wisten jullie dat het woord ‘wind’ in heel oude bronnen afkomt van het woord ‘wijn’? Wees bevriend met de wind en het woord ‘winddronken’ zal je niet lang meer vreemd zijn – een natuurlijk afrodisiacum, goed voor lichaam en geest, een boodschapper uit het rijk der magie. In elke magische traditie spelen de vier elementen een cruciale rol. De wind is lucht, laten we eens waaien naar een meester van het volgende element, water.

Wim Hof is een bijzondere man. Nadat zijn vrouw zelfmoord had gepleegd, raakte hij in een diepe depressie, waaruit hij zelf een uitweg wist te vinden door een meester te worden over het water, specifiek in de vorm van ijs. Het baden in extreem koud water is de meest eenvoudige methode die de mens heeft om de grens met de dood op te zoeken – blijf te lang in ijswater en je zult sterven, maar de kunst van het ijsdompelen heeft een sterk antidepressieve werking omdat het lichaam als gevolg van de extreme stress een enorme boost aan adrenaline en dopamine aanmaakt.

Wie dus een depressie wil overwinnen, kan dat beter doen door te leren ijszwemmen dan dagelijks een pilletje te nemen. Koud leren douchen is ook al een goed begin; iedereen kan dit experiment uitvoeren. Je zult merken dat je na een koude douche een flinke stoot adrenaline en dopamine krijgt van het lichaam. De kou activeert de mitochondriën in de cellen, laat het lichaam weer bruin vetweefsel aanmaken – de voordelen voor de gezondheid zijn talrijk. Dit is niets nieuws voor de gemiddelde saunabezoeker, waar het ijsdompelen al sinds mensenheugenis is ingeburgerd.

De natuur heeft kortom alles in huis om elk geestelijk probleem te behandelen. Maar de samenleving heeft enorme industrietakken ontwikkeld rondom elk geestelijk probleem, een miljardenindustrie waarin winst afhankelijk is van het aantal verslaafden. Het is geen wonder dat Wim Hof in de Nederlandse media nauwelijks enige aandacht kreeg – die media zijn tegenwoordig niet veel meer dan betaalde verlengstukken van de industrie, en het idee dat je geestelijke aandoeningen gratis en veel effectiever kunt behandelen zal de aandeelhouders weinig aanspreken. Hoeveel artikelen zag ik al niet langskomen over ‘wetenschappelijk bewijs’ rondom alcohol en vlees, gesponsorde onzin waarmee de industrie via de kranten de publieke opinie bespeelt.

“De ‘klimaatverandering’ is ook zo’n geval. Men heeft het bijna alleen maar over het CO₂-gehalte, en als consument moet je dan je ‘CO₂-voetafdruk’ verminderen door één vliegreis per jaar minder te maken.

Dit is een volkomen katholieke constructie - de consument stemt hiermee in, gaat desondanks twee keer per jaar naar Thailand en koopt ‘ecologische’ tomaatjes in de supermarkt om het schuldgevoel te compenseren. Onderwijl belaagt hij de natuur constant met water dat vol zit met smerige plasticdeeltjes uit zijn shampoos, douchegels en wasmachines. De insectenpopulatie neemt af, maar elke dag moeten er wel honderden nietsnutten met bladblazers aan het werk worden gehouden, want werk is belangrijk. En dat terwijl we toch alleen overal wilde tuinen hoeven te maken, maar nee, dat hoort niet. Nette plantsoenen, bladblazers en een pakje plastic met eco-inhoud uit de supermarkt zijn de norm. Aldus de consumentenaanpak van de CO₂-bestrijding. Bij mij werkt dit alles enkel op de lachspieren.

Men doet alsof men ‘ecologie’ wil, maar zodra de gesignaleerde wolf een schaapje verorbert, zijn de burgerlijke rapen gaar. Echte ecologie zou echter betekenen dat de mens niet langer de top van de voedselketen mag spelen en zelf ook kan worden opgevreten zodra hij door het bos loopt. Maar dat noemt de kleinburger geen ‘ecologie’. Nee, alleen de mens mag de voedselketen sturen. En zo kan ik het merendeel van de ‘klimaatbestrijding’ maar moeilijk serieus nemen. Het lijkt mij dat er veel meer echte denkers, filosofen en intellectuelen bij betrokken moeten worden, voordat men allerlei windmolens als oplossingen gaat benoemen. Maar precies dat laat men na, want dezelfde criminelen die de problemen hebben veroorzaakt... gaan ons er ook van redden,

Een wat complexer onderwerp - het fenomeen dat de Yaquis 'de dubbel' noemen. In een jaar tijd heb ik, denk ik, ongeveer twee kilo vliegenschimmels gegeten, en ik ben ervan overtuigd dat geen enkele andere substantie beter geschikt is om de transitie naar de dubbel te vergemakkelijken. Overigens ben ik tot nu toe geen groot fan van het rauw eten van de Amanita Muscaria - het ligt mij wat zwaar op de maag. De methode om de paddenstoel 3 uur te laten sudderen met citroensap levert een duidelijk superieure drank op die veel aangener is dan de rauwe paddenstoel, hoewel er schijnbaar ook fans zijn van iboteenzuur als zodanig.

Maar gisteren nam ik weer een vliegenschimmelteethoe voor het slapengaan en plots bekwop mij de gedachte dat het gangbare beeld dat mensen hebben van waken en slapen niet klopt, in die zin dat het idee dat men een wakend zelf heeft dat in slaap valt, onzin is.

In werkelijkheid heeft de mens twee lichamen, waartussen de aandacht beweegt. Het nachtelijke lichaam, de 'dubbel' als het ware, is ook overdag gewoon actief. Dit merk je als je vliegenschimmel gebruikt. Plotseling wordt je geest meegevoerd door de dubbel. Je zou het dagdromen kunnen noemen, maar dat is het niet. Je wordt bijna letterlijk meegevoerd in vliegdromen; je bent feitelijk ergens anders, terwijl je natuurlijk ook nog hier bent.

Misschien is het wezen van de magie dat men leert de dubbel en het dagelijkse lichaam zo dicht mogelijk bij elkaar te brengen.

Wanneer je kiest voor het dagelijkse bewustzijn en je jezelf niet laat meeslepen op verre reizen, krijg je een ander effect. Namelijk dat de paddenstoel-entiteit op jolige wijze gaat ervaren hoe het is om mens te zijn.

De entiteit die in de Amanita Muscaria huist, is zeer kinderlijk en feestelijk en vindt het hilarisch om voor even mens te zijn. Dit resulteert in een zogenaamd 'dronken', hilarisch gevoel; het is alsof je je lichaam even uitleent.

Ik denk dat dit alleen gebeurt als je de entiteit eerst tot bondgenoot hebt gemaakt. Er zijn veel mensen die AM gebruiken en beweren niets te hebben gemerkt. Natuurlijk kom je nergens met een olifantenhuid, maar het kan ook zijn dat de entiteit geen contact wenst met deze persoon, of dat ze niet de juiste houding hadden voor communicatie. Je moet een entiteit eerst bevrienden. Niet elke combinatie werkt. Een entiteit moet bij je passen, en als je na enkele pogingen geen succes had met een bepaalde leraar-plant of paddenstoel, dan is het waarschijnlijk dat deze niet bij je past.

Als je echter wel de juiste houding hebt, zul je merken dat het een van de krachtigste bondgenoten is die het verzamelpunt op de meest directe manier kan verplaatsen. Met AM heb ik andere dimensies kunnen waarnemen, nachtenlang met entiteiten uit dergelijke dimensies gecommuniceerd, opnieuw leren vliegdrömen, geleerd dat deze werkelijkheid een keuze is - een keuze die je je niet kunt voorstellen en die niet direct uit te leggen is aan het 'normale bewustzijn'.

Natuurlijk zijn er meer middelen die intradimensionaal werken, maar de Amanita Muscaria is, naast een transportmiddel, ook een beschermer die bescherming biedt aan haar gebruikers, mits zij een goede band met haar hebben.

Maar het idee dat je twee lichamen hebt, en dat je droomlichaam overdag ook actief is naast je andere lichaam - dit beeld benadert de werkelijkheid veel nauwkeuriger dan het idee dat je 's nachts in slaap valt.

Het enige dat niet halfslachtig is aan de normale mens, is zijn CV.

Wetenschap is datgene dat je vertelt dat je van een fles whisky en van een fles gin precies even dronken wordt, op precies dezelfde manier; er is geen verschil. Het verschil dat jij ervaart, zit tussen je oren - het is een illusie. Dat is de primaire positie van wat men 'de wetenschap' noemt: jouw ervaring is niet echt.

N-Uch-ter. Al in het woord zit een verborgen hoestje. Nuchter kun je alleen zijn met een lege maag. Alles wat je eet beïnvloedt je waarnemingsvermogen. Iedereen weet dat wanneer je fastfood eet, je je direct daarna al plakkerig en onscherp voelt. Echt nuchter zijn bestaat dus niet. Sober zijn daarentegen, ja, het sobere, de soepelheid, de geest lekker soppen in pure helderheid, in de vette jus van pure transparantie! Zie je hoe alles wat met waarneming te maken heeft, is verweven met eten - een wipje, een sopje, en het beestje is weer tevreden.

Fastfood is zelfs zo verslavend dat uit sommige experimenten blijkt dat ratten bereid zijn zelfmoord te plegen om maar aan hun fastfoodbehoefte te kunnen voldoen. En als we fastfood definiëren als bewerkt voedsel met een overmatige hoeveelheid suiker, zout en smaakstoffen - bestaat dan niet 96% van de supermarkt uit fastfood? Voeding is de ergste vorm van de 'gemene deler': de producent die voor jou besluit dat, omdat 'Jan en alleman' veel suiker in hun chocola willen, zelfs de reep die ze 'superpuur' noemen nog 12% suiker heeft, want iets anders 'kan toch niet lekker zijn en kan dus niemand willen, ook diabetici niet'.

Wat een logica! Maar zo denken ze in 2021 nog steeds, allemaal, kijk maar in de schappen. Een chocoladereep is een grote kom suiker met een beetje cacao poeder erdoorheen.

Hoe kan het zijn dat in 100 jaar chocoladeproductie geschiedenis en 50.000 medewerkers in marketing en weet-ik-wat er nog geen eentje op het idee kwam een reep chocola ZONDER suiker te gaan verkopen? Waarom weten al die de-kantjes-er-vanaf-lopers zo verdomd goed wat wij lekker dienen te vinden, ook als we suikerziekte hebben?

Mijn wezenlijke theorie is dat een mens eigenlijk twee breinen bezit, de hersenen en de darmen. Ik heb daar als dikbuikige figuur natuurlijk belang bij, kijk toch eens hoe groot mijn onderste hersenen zijn, maar toch praat ik hier niet helemaal poep: bijna alle receptoren van belang bevinden zich in de darmen, en gezien het feit dat het brein door chemische structuren wordt aangestuurd, hebben de darmen dus feitelijk een wezenlijke dominantie over de hersenen. En ik zie die receptoren als een soort immens orgel: wie dreinende, voorspelbare melodietjes op het orgel laat spelen middels wat men consumeert, zal een dreinend, voorspelbaar hoofd krijgen.

Fastfood heeft dus een direct effect op de hersenchemie, en gezond eten ook – maar het hele plaatje wordt pas echt fascinerend als we het over drugs gaan hebben. Wezenlijk zijn drugs een soort geheime formules voor melodieën die nooit eerder op het orgel werden aangeslagen. Wie een drug neemt, krijgt te maken met hersenen die zich wezenlijk anders beginnen te gedragen dan genormeerd. Hoe sterk de afwijking is, heeft te maken met hoe hard de formule op de toetsen drukt, en in welke combinatie.

Zo heb ik de nodige ervaringen opgedaan met 5-mapb, die ik ook wel ‘mappie’ noem. Deze formule zou moeten lijken op XTC, maar gevoelsmatig lijkt het er eigenlijk niet op, het drukt op net wat andere knoppen, speelt een andere melodie. Het drukt vrij hard op die knoppen, en is dus geen substantie die je al te vaak zou moeten gebruiken: maar

gebruik dit middel en je ziet wat serotonine eigenlijk kan doen. Het trekt je uit de machinale geest, een soort poel van stilte in, en er ontstaat een soort wonderbaarlijke fontein van helderheid, een energetische fontein. Plots besef je dat je oude identiteit eigenlijk maar een klein deel van jezelf is, en in die zin is de substantie eigenlijk bijzonder nuttig. Waar XTC op de serotonine receptoren een soort verliefdheidsformule triggert, is die trigger bij 5-MAPB wezenlijk anders: je bevindt je in een soort fontein van helderheid en wezenlijkheid, en krijgt wel empathogene effecten, maar die zijn naar mijn idee minder bedrieglijk dan ze bij XTC zijn. Voor mij was 5-MAPB daadwerkelijk een therapeutische drug: ik besefte plots dat mijn identiteit was gekrompen tot iets wat ik niet wezenlijk wilde worden, en dat ik dat zelf niet door had gehad.

Statistieken melden dat slechts 1% van de bevolking ooit ervaring heeft opgedaan met LSD. Toevallig zijn dat allemaal mensen die in mijn vriendenkring wisten te belanden, heb ik weer. Toen ik op Büyükada woonde, had een vriend van me een stash LSD waarvan hij bij hoog en laag volhield dat deze nog door Hofmann zelf was gemaakt. Iedereen op mijn feest nam LSD, behalve ik, dus ik moest het hele feest tripsitten, wat best leuk was, want een typisch kenmerk van LSD is dat mensen zich weer als kleine kinderen beginnen te gedragen.

Eigenlijk heeft de substantie een hele zachte en heel heldere energie. Het angstbeeld dat de Amerikaanse staat tientallen jaren lang met propaganda wist te verspreiden, omdat ze het idee hadden dat ze dankzij LSD de grip op een hele generatie aan het verliezen waren – wat ook ongetwijfeld zo was, want weinig gooit je dieper in wat Leary/Wilson het zesde circuit noemen: het herprogrammeer-circuit, dat begiftigd is met de taak de onderliggende vijf circuits opnieuw te programmeren.

Je zag dus dat bijna een hele generatie, of tenminste een representatief deel daarvan, en masse zichzelf begon te herprogrammeren: alle doorgegeven ideeën uit de oude roofofenpiramide kwamen ineens onder vuur te liggen, mensen begonnen anders te denken over liefde, over de gezinsstructuur, over oorlog, over seks. Een nachtmerrie voor de gevestigde orde, wiens enige taak het is die heilige apenverhalen te repliceren en bewaken.

Een wereldwijd verbod op onderzoek naar LSD was al snel het gevolg. Want iets wat zo 'gevaarlijk' is, mag je natuurlijk ook niet onderzoeken. Wat eigenlijk meteen al laat zien waar het probleem echt zit: waarom kan de politiek de wetenschap aansturen? Zou het niet eerder andersom moeten zijn? Ik zie meer brood in een wereld waarin wetenschappers politici dicteren waarover ze wel en niet mogen discussiëren. Dan gaan de discussies misschien nog ooit ergens over. Je wilt toch niet dat de wetenschap wordt aangestuurd door een zootje talentloos schorriemorrie, mensen die nergens voor deugen, zakkenvullers en luchtfietsers, allemaal op subsidie levend.

De coronacrisis maakt weer eens flink duidelijk hoe het werkt: de politici selecteren die wetenschappers die hun verhaal het best repliceren, en wetenschappers die iets anders te melden hebben mogen op vakantie. De wetenschap aangeliend door de politiek - je kunt je natuurlijk dan terecht afvragen hoe wetenschappelijk zulke mensen nog zijn. Het gros van wat zich nu wetenschap noemt is wezenlijk alpha-georiënteerd: het repliceren van oude kennis, herverpakken, opnieuw ordenen. Aap ziet, aap doet.

Gisteren nam Veer een papiertje met icp-LSD, een research chemical variant op LSD. Het was haar eerste keer en ze wilde het zelf, en van mijn kant uit was ik nieuwsgierig naar de effecten op haar en op mezelf. Ik zag het als een fijnzinnige, heldere energie die haar een wezenlijker deel

van zichzelf introk, en ze communiceerde eigenlijk ook heel helder. Een deel van de energie sloeg ook op mij over. LSD is eigenlijk een soort gemanifesteerde stilte, en Veer zat inderdaad in dat metafysische herprogrammeer circuit. Ze voelde plots hoe ze zich als klein kind voelde en dat dat haar wezenlijke energie was, en dat wat ik 'de machinegeest' noem identiteiten bevat die eigenlijk geïmplanteerd zijn. Eigenlijk verliep de hele trip in een vlekkeloze, moeiteloze stroom, tot tegen het einde van de trip de machinegeest weer de controle kreeg en toen begon ze weer een beetje willekeurige waarheden, indelingen en hokjes te sputteren.

Ik denk dat voor het merendeel van de gevallen LSD eigenlijk vooral problemen geeft als je te gehecht bent aan die machinegeest-identiteit, je je eraan vastklampt, en die identiteit gaat dan vechten voor zijn bestaan, begint te sputteren als een gek, en dat is dan wat je een 'bad trip' noemt. Maar dat is allemaal een vrij oppervlakkige manier van het beleven van de mogelijkheden van deze substantie, mogelijkheden die werkelijk bizar zijn in al hun oneindigheid.

Maar je hebt ook dat andere, die categorische vergissing te denken dat wat jij ervaart de hele wereld ervaart, het messias complex, een onvermogen te accepteren dat de realiteit in lagen zit en dat anderen misschien wel in een heel andere laag zitten. Daarna kan zo'n persoon menen dat hij zijn ervaringen als waarheden aan anderen moet gaan verkondigen, een beetje de formule voor enorme problemen. Het merendeel van wat wegens LSD in een inrichting belandt behoort tot deze categorie: mensen die de discipline ontberen om zaken voor zichzelf te houden, die menen waarheden te moeten verkondigen, die denken dat iedereen aan het trippen is of niemand, et cetera.

Die discipline is een filosofische: de werkelijkheid zit in lagen, jouw laag is niet de laag van een ander, en in het geval van communicatie kun je enkel voorzichtig testen of een ander ook in diezelfde laag zit, wat in het overgrote deel van de gevallen niet zo zal zijn. En dan houd je dingen voor je. De doorsnee persoon heeft namelijk geen interesse in jouw ‘waarheden’, en wel interesse om je op te sluiten als je die luidkeels gaat verkondigen. En dat is niet eens onterecht.

Een van de misverstanden die er omtrent kundalini bestaan, is dat dit een soort kracht zou zijn die afkomstig is uit wat Wilson het ‘sociaal-seksuele domesticatie circuit’ noemt. Dat is met name niet zo. Die twee zijn echt heel verschillende circuits – het Muladhara chakra aan de basis van je ruggengraat en het geslachtsorganen-chakra Svadhisthana zijn wezenlijk bronnen die andere circuits voeden. Het idee van de kunstenaar, de scheppende macht, als een soort oneindig potent wezen: er zijn te veel mensen die menen dat de kundalini basaal een seksuele energie is, en dat is gewoon niet waar.

Het is een circuit dat volledig onafhankelijk werkt van het seksueel domesticatie circuit, en de truc van sommige oude tantrameesters was een soort verbinding teweeg brengen tussen dat seksuele circuit en de Muladhara, en die toevloed van seksuele energie te gebruiken om die kundalini te kickstarten, als het ware. In de praktijk zie je echter hele volksstammen figuren rondwaren die nu menen dat Tantra over seks gaat, en dat is dus eigenlijk met name niet het geval – zelf vraag ik me af of die koppeling tussen die twee circuits überhaupt al te nuttig is – door je op dat seksuele circuit te focussen, welke met name dus de domesticatie als doel heeft, creëer je wezenlijk een soort eeuwige worsteling met de eigen seksualiteit, en naar mijn idee zitten die twee circuits niet wezenlijk met elkaar verbonden, de een zit aan de voorzijde, de ander aan de achterkant.

Ik begrijp het idee van die oude tantrameesters wel, maar ik zie ook hordes figuren met een soort ‘seksuele magie’ die naar mijn idee enkel bezig zijn met een soort gesloten circuit en het najagen van pleziertjes, alles met de verlichting als een soort excuus om hedonistisch te mogen zijn.

Nee, ik zie dat seksuele circuit eigenlijk niet als de meest voor de hand liggende wijze om het circuit van het zenuwstelsel waarlijk te activeren, omdat dat domesticatie-circuit teveel mentale valkuilen schept. Het is een oud en machtig systeem, bedoeld om de levensenergie in een vast gedefinieerd patroon te laten wegebben. En voor je het weet zit je weer in een soort priesterlijk gevecht met abtinentie, met de nodige schuld en boete, of jaag je vrij oppervlakkige pleziertjes na, de grote kunstenaar uithangende met de oneindige bron creativiteit – volgens mij schuilt er meer winst in het steeds minder belang hechten aan seksualiteit, of het steeds breder definiëren van dat belang. Is in de wind zitten bijvoorbeeld niet gewoon een soort seks hebben met de wind? Wanneer je je eigen seksualiteit op zulke wijze juist veel breder maakt, verdwijnen ook allerlei nare trekjes, die vastzitten aan dat oude, dwingende domesticatiesysteem.

Dit opstartmodel gaat gepaard met de nodige angstverhalen, broodje-aap-verhalen over Kundalini die zou kunnen ‘misvuren’ – maar in mijn systeem is dit pertinente onzin, omdat de kundalini gewoon een lichamelijke systeem is, een circuit, dat iedereen heeft en dat al bij iedereen functioneert, en het wezenlijke activatieprobleem, gebaseerd op weer andere oude-meesters-broodje-aap, is om die reden van groot belang.

Het is inderdaad ook een perspectiefprobleem: als je dit circuit benadert als een oud, slapend iets dat alleen met een grote stoot opgespaarde seksuele energie kan worden geactiveerd - en dat is dan de enige manier - dan kan ik me inderdaad voorstellen dat daar bepaalde gevaren bij komen kijken, die ik deels hiervoor al heb geformuleerd. Maar als je het circuit benadert vanuit een heel andere invalshoek, namelijk dat het al lang actief is maar het brein dit gewoon niet weet te registreren, dan openen zich plotseling andere wegen. Wegen die misschien wel gemakkelijker, natuurlijker zijn en meer vrucht dragen. Zo ben ik zelf uitgekomen op de methode van koutraning om op een natuurlijke manier het kundalini circuit te activeren. Kou gebruiken in plaats van seksualiteit heeft tal van voordelen.

In het spreekwoord “er zijn vele wegen die naar Rome leiden” zit een soort dystopie verborgen: men doet alsof er allerlei manieren en wegen bestaan, maar dat die allemaal uiteindelijk naar hetzelfde doel leiden, en dat doel is dan niet geheel toevallig dat hele Romeinse piramidesysteem van ontbossers en vermenigvuldigers. Een systeem dat sterk verbonden is met het sociaal-seksuele domesticatie circuit - en iedereen weet dat het gewoon niet waar is dat alle wegen naar dezelfde plekken leiden. Je hebt ook wegen die naar Stockholm gaan, je hebt doodlopende wegen, en zelfs het romantische idee dat alle religies en systemen precies hetzelfde nastreven is naar mijn mening bedwelmende onzin.

De oosterse wijzen wijzen inderdaad de vloeistoffen toe aan dat seksuele chakra - en dat is dan weer interessant, omdat dat hele alcoholverhaal verbonden is met dat seksuele circuit: en dat alles in het licht van vermenigvuldiging en voortplanting: bedwelmt uzelf, want een heldere partnerkeuze is het laatste wat het systeem van u wil. Het sociaal-seksuele domesticatie circuit ontstond in tijden dat de mens in stammen begon te leven, zo zegt Wilson - maar leefde de mens niet altijd al in stammen, sinds hij een aap was?

Het is inderdaad de familie-structuur die de stamverbanden heeft opgebroken in een andere soort structuur, die een grote rem zette op de ontwikkeling, omdat een kind vanaf dat moment alleen nog maar gedwongen rolmodellen kon aannemen: in stamverband is de keuze van het rolmodel natuurlijker, je kiest de persoon in de stam die je respecteert en gaat die nadoen. Maar sinds de mens zich begon te organiseren in 'gezinnen' veranderde dit en zag je een verschuiving van respect naar 'liefde', want de gedwongen structuur kan zonder liefde natuurlijk niet functioneren.

Ik zie hier dus een probleem, namelijk dat het sociaal-seksuele domesticatie circuit een fundamentele oedipale vorm kreeg, een oedipale structuur, waardoor de mens als wezen niet langer uit respect leerde navigeren maar uit liefde, want er was geen andere keuze. En precies dat idee, dat je niet je eigen rolmodellen kunt kiezen uit een groep, een keuze uit respect, maar dat er vaste rolmodellen in het domesticatie-circuit zijn die niet te kiezen zijn en dus liefde vereisen - Oh, hoe deze ontwikkeling hand in hand ging met het ontstaan van alcohol als smeermiddel van de samenleving.

De liefde, die alleen kan bestaan dankzij de verdooving, die grote verdooving vereist, want het is uiteraard niet natuurlijk om iemand te moeten liefhebben die je niet respecteert.

De verankering van alcohol in het sociaal-seksuele circuit is dus niet alleen logisch, ze is vanuit het oogpunt van de samenleving zelfs strikt noodzakelijk. Jonge aapjes worden opgezadeld met een autoriteit die niet meer van de troon gestoten kan worden door een gevecht - de vader - en de frustraties die dit oplevert, het onvermogen om de eigen kracht te bewijzen - het onvermogen om werkelijk de seksuele dominantie te

De structuur is zo frustrerend dat alleen de harddrug alcohol uitkomst kon bieden. Feitelijk is het zo dat zolang je alcohol blijft nuttigen, je dit oedipale systeem blijft voeden, de benevelde keuzes, het makkelijker maken van de onnatuurlijke liefde. Het alternatief is leren navigeren op basis van respect, het oudere systeem dat dus in een tribaal verband bestond.

Als je mensen vraagt waarom ze alcohol drinken en dieper doorvraagt, krijg je altijd hetzelfde antwoord: stress. Deze stress is zogenaamd existentieel-sociaal: hij wordt gevoed door dat domesticatie-circuit. Eerst is er de stress van de school met de onvervangbare autoriteit, dan de stress van het arbeidsleven met de onvervangbare autoriteit. Ondertussen slijpelt de tijd weg en blijven je ware talenten onbenut: stress, stress, stress. Maar als je drinkt, dan verdwijnt die stress even, nietwaar? In werkelijkheid vergroot je de stress juist door te drinken, door benevelde keuzes te maken, door respect uit de vergelijking te halen. Het domesticatie-circuit bepaalt dus levenslang hoe jij je energie mag besteden, tot je te oud en te moe bent om nog een koerswijziging te kunnen maken.

Voor de wijze is het dus van groot belang zich van dit circuit los te maken. Precies vanwege de verknoopteid van het sociaal-seksuele domesticatiecircuit met het alcoholstelsel, is het kickstarten van kundalini met dat circuit eigenlijk helemaal geen goed idee. Zelfs het benoemen van seksuele energie als de basale magische kracht is eigenlijk helemaal geen goed idee. Al die westerse 'hermetische systemen' met hun piramides van graden en hun 'formules van seksmagie' zijn slechts de holle spiegelbeelden van de oude systemen waarop zij bouwen. Ik vroeg ooit aan een van de hoogste graden in de Ordo Templi Orientis wat het meest magische was dat hij ooit had meegemaakt, en het antwoord was zo onbenullig dat hij zijn seksmagie mag houden.

Lokkertjes zijn het, maar het echte pad heeft geen lokkertjes nodig. Het echte pad heeft geen enkele behoefte aan mensen die gelokt moeten worden, want het is zo moeilijk dat iemand die met wat spiegelkraaltjes wordt gelokt, elke motivatie zal ontberen om het echte werk te doen en de bijbehorende discipline op te brengen.

Door de constante beneveling in sociale circuits (zoals kroegen, etc.) waar men denkt de partner te moeten vinden om het domesticatie-ideaal uit te voeren, worden de subtiele flirtinstincten verdoofd en wordt lichaamstaal vervangen door het 'beneveld-gezellige'. Daardoor kan de vrouw niet meer helder een passende partner kiezen, en raakt ze al te vaak verstrikt in zinloze relaties.

Het domesticatiecircuit is met name voor vrouwen funest – krijg een kind en je bent meteen dertig jaar tijd kwijt die je ook aan het pad had kunnen besteden. Domesticatie slaat een enorm zwart gat in het energielichaam van de vrouw. De constructie is zo nadelig dat het eigenlijk niet te doen is het krijerschap en het moederschap te combineren.

Bij de vrouw schuilt in het seksuele-domesticatiecircuit dus een enorm gevaar, dat vaak rond het dertigste levensjaar begint op te spelen – plotseling begint een 'stem' te spreken die haar vertelt dat het leven zonder nageslacht niet de moeite waard zou zijn. Basaal gezien zijn er twee dingen die een vrouwelijke wijze moet vermijden: kinderen krijgen en de muze spelen voor anderen.

Als ze daarin slaagt, heeft ze al een grote kans van slagen op het pad, want ze behoudt haar eigen energie en laat zich niet in de receptieve rol drukken.

Alles is een gesprek. De tafel is een gesprek, de ruimte, de dag zelf. Veer zegt dat mijn gezicht blauw is. We zitten urenlang in de zon en ook als de zon verdwenen is, zitten we nog uren gefascineerd te praten, alsof dit onze eerste ontmoeting is. We gaan een pakje sigaretten halen bij de pomp, maar de auto zit zo comfortabel dat we na terugkomst nog een half uur in de auto blijven zitten. Elke behoefte aan voeding of mobiele telefoon is als sneeuw voor de zon verdwenen. De essentie van het leven lijkt plots simpelweg het goede gesprek. Een niet aflatend goed gesprek van tien uur lang. Ik heb ook twee keer een dosis gemaakt, dus we hebben een relatief hoge dosis achter de kiezen, maar zoals McKenna het stelt: als je iets probeert, doe het dan voluit. Veer is helemaal lyrisch over dit spul, hoewel ze aanvankelijk niet mee wilde doen, omdat ze niet van chemische substanties houdt, met het idee dat die niet natuurlijk zijn. Mijn filosofie is eerder dat alles natuurlijk is, het is eigenlijk niet mogelijk iets te scheppen dat niet natuurlijk is.

Enfin, een nuttige substantie als je de sleur in een relatie even wilt doorbreken. Een opwekker van een bijzondere intimiteit, waarin de Godheid van het Bijzonder Goede Gesprek zetelt. Voor de rest zit alles in een soort flow. Er is wel een zekere extase, maar die is niet al te nadrukkelijk. Licht visuele fluctuaties, maar niets dat je een hallucinatie zou kunnen noemen. Bovenal valt op hoe enorm helder je blijft. Er is geen sprake van enige beneveling: het trekt je in het hier en nu en alles is glashelder. Wel moest ik mezelf bijna dwingen om 's avonds nog wat boterhammen te eten, honger had ik volstrekt niet, en de 'kater' vandaag valt mee. Een bijna niet detecteerbare zweem van hoofdpijn die bij de eerste koffie wegtrok. Al met al een goede ervaring, een nuttige substantie, met misschien een groot potentieel voor relatietherapie.

Wanneer het om ‘de intellectueel’ gaat, is het van groot belang om eerst te bedenken hoe je dat begrip zou definiëren. Zelf hou ik van de definitie die Gore Vidal hanteerde: een intellectueel is een persoon die zich niet laat vertegenwoordigen. Vroeger hielden zelfs journalisten hun politieke voorkeur geheim, als ze al op een politieke partij stemden, omdat het hun integriteit zou aantasten om zich te laten vertegenwoordigen door een ‘partij’. Tegenwoordig leven we eerder in de omgekeerde wereld: er zijn dichters wiens hele werk lijkt te bestaan uit het overschrijven van het partijprogramma van GroenLinks, alles met de grote heilige betrokkenheid in het achterhoofd.

Dat Nederland nauwelijks intellectuelen heeft, werd duidelijk na een grote gebeurtenis als 9-11. De hele schrijvers- en dichterskaste hield er de mond over en deed alsof het propagandaverhaal de enige mogelijke interpretatie was. Dan ben je in mijn ogen geen intellectueel maar een systeemapologist. De intellectueel is een persoon die lastige vragen stelt, niet een persoon die bij een cruciale gebeurtenis in de wereldgeschiedenis een gangbaar narratief voor lief neemt.

Het bezighouden met privileges is bij uitstek een geprivilegieerde bezigheid. Als je zo’n overweldigende hoeveelheid privileges hebt, waarom kun je dan alleen aan je carrière denken? Dat is met elkaar in tegenspraak. Slavernij met privileges, een bespottelijk concept. In een discussie met Marc van Oostendorp komt dat duidelijk naar voren: hij definieert geld als het echte en de baan als de keuze. De omgekeerde wereld, want iedereen weet dat geld niet echt is en een baan wel. Daarmee worden al die privileges van het westen precies enkel de privileges van slaven: ze zijn zogenaamd superieur aan die derde wereld, en het ‘linkse’ idee is dan dat je je over die zogenaamde superioriteit flink schuldig dient te voelen, terwijl in de echte wereld de Afrikaan bijna oneindig meer privileges geniet: het privilege geen hypotheek te hebben, het privilege van voldoende zonlicht, het privilege van nog wel een cultuur te bezitten die verschilt van de Amerikaanse. Ik kan bijna oneindig doorgaan.

A somersault of thought into the inconceivable,” he explained with an air of resignation, “is the descent of the spirit; the act of breaking our perceptual barriers. It is the moment in which man’s perception reaches its limits. Sorcerers practice the art of sending scouts, advance runners, to probe our perceptual limits. This is another reason I like poems. I take them as advance runners. But, as I’ve said to you before, poets don’t know as exactly as sorcerers what those advance runners can accomplish.

“Een man schreeuwt naar het universum: ‘Ik besta!’ en het universum antwoordt: ‘Prima! Maar ik voel me nog steeds tot niets verplicht!’

Plotseling besepte ik dat mijn hele interesse in poëzie eigenlijk zijn basis heeft in de boeken van Castaneda, die ik als tiener obsessief las. Dat is nogal een verschil met de ‘doorsnee’ dichter, vroeger meestal het kereltje dat tijdens de lessen Nederlands schijnbaar onder de indruk was van Nijhoff. Tegenwoordig zijn het misschien eerder mensen die houden van stand-upcomedy zonder al te veel grappen. De Tolteekse krijgers houden van gedichten omdat deze geavanceerde ‘lopers’ zijn aan de grens van de menselijke perceptie.

Dat Nederlandse woord ‘loper’ is prachtig, mooier dan het Engelse equivalent dat te veel aan een neus doet denken. De loper is immers ook een sleutel die allerlei gesloten deuren kan openen. Daarmee kom je eigenlijk tot een wezenlijker concept van hermetiek: het gedicht moet sleutels bevatten naar andere lagen van de perceptie. In de huis-tuin-en-keuken definitie van hermetiek bedoelt men doorgaans slechts gedichten die ‘onbegrijpelijk’ zijn, ook als daarin geen enkele sleutel aanwezig is.

De marathonlopers van de oneindigheid, die middels gedichten de grenzen van de perceptie openbreken, in die zin is de standaardreactie van een doorsnee mens op gedichten volledig terecht: ik begrijp het niet. Natuurlijk niet! Als je het wel zou ‘begrijpen’, dan zou je een glimp van de oneindigheid

Weten vangen, maar daarvoor zit je aandacht te verankerd in deze normaliteit. Gedichten kunnen zelf dus ook een soort 'lopers' zijn, lopers die laten zien bij welke mensen de aandacht nog niet muurvast in zijn gebruikelijke, normatieve positie zit.

Het tot beweging brengen van die aandacht is het wezen van de magie, maar ook het wezen van waarlijk goede gedichten.

**

Wat weten we van de eenzaamste vogel?
Dat hij naar de hoogste plek wist te vliegen.
Dat hij geen verlangen meer heeft naar gezelschap,
Zelfs niet van zijn eigen soort.
Dat hij zijn snavel naar de sterren richt,
Geen enkele kleur in hem een bestemming vond.
Dat hij bijna oneindig zacht weet te fluiten.

**

Ja, ik weet mijn oorspronkelijke impuls richting de poëzie weer te traceren. Dingen raken verloren tijdens de kermisrit van de dagelijkse aandacht, in de drukte, in al dat vreselijke begrip van vreselijk begrepen zaken van begrijpelijke mensen.

Nee, het waren niet de lessen Nederlands die het hem deden. Noch de liefde, wat ik ooit als reden wist te verzinnen, gezien het feit dat ik mijn eerste gedicht voor een meisje schreef. Het traceren van de oorspronkelijke impuls is één van de mooiste kundes van een onberispelijk krijger. In die impuls zit je wezen, je essentie, en alleen de discipline van een jager maakt de impuls op termijn weer zichtbaar.

Met Aleister Crowley had ik als tiener al behoorlijk veel moeite. Destijds kon ik wat minder goed verwoorden waarom – nu is dat redelijk eenvoudig: hij beweert een systeem te hebben bedacht dat ‘godhead’ of ‘het innerlijke genie’ produceert als resultaat. Goed, prima, maar vervolgens schrijft hij dikke boeken vol met knullige gedichten, matige rommel, en beweert ook nog eens dat hij de grootste dichter was die ooit op aarde rondliep. Dan schort er toch behoorlijk wat aan je eigen zelfinzicht. Als zijn methodes zo goed zijn om het genie in jezelf wakker te schudden, waarom bleef hij dan zo knullig schrijven? Om over zijn volgelingen maar niet te spreken.

En natuurlijk moest hij zo nodig een religie oprichten, en een religieus ritueel centraal stellen in de O.T.O., waardoor de hele organisatie, die toch al van de Duitse ‘bratwurstyoga’ aan elkaar hing, ronduit onplezierig wordt voor mensen die geen religieuze inborst hebben. Ik kan persoonlijk bijvoorbeeld niets met grote stukken uit dat Book of the Law omdat die aan de bijbel ontleende symbolen voor mij geen waarde hebben – ook niet als negatief.

Nee, zelfs als tiener had ik al veel meer met die boeken van Castaneda, omdat het filosofische systeem dat – verzonnen of niet – er als basis onder ligt, voor mij veel doordachter en echter overkwam dan die hutspot die Crowley even snel uit allerlei boeken bij elkaar kopieerde en van een nieuw etiketje voorzag. Dat hele vanuit de vrijmetselarij opgezette systeem met graden en diploma’s – met natuurlijk de broodnodige piramidevormpjes, een magneet voor fruittaarten van allerlei soorten, die, hoe kan het ook anders, vroeger of later aan die onzin allerlei status menen te kunnen ontlenu. Nee, absoluut niet wat ik zelfs als tiener maar al zocht.

“Merk op dat de roofzuchtige geest dusdanig in elkaar steekt dat deze ervoor heeft gezorgd dat de kennis van hele werelddelen verloren is gegaan, de Afrikaanse kennis middels het in de brand steken van de bibliotheek van Alexandrië en ook de door de Spanjaarden verbrande bibliotheek van de Azteken. Dit alles om het monopolie op kennis door witte mensen mogelijk te maken.

Het is als schrijver moeilijk om je iets criminelers voor te stellen dan het in brand steken van een bibliotheek met duizenden jaren aan kennis, maar zo wreed en zo genadeloos is deze geest. Hij is tot alles bereid om zelf de enige te zijn, en hoewel er een glimp van verlichting glinstert, moet je je niet vergissen: de censuur is nog altijd aan de macht, de universiteiten, de literatuur, sleutelposities worden bezet door christenen en apologisten, die gezamenlijk het ‘progressieve’ beleid ten gunste van het conservatisme uitvoeren.

Dat mij iets van de oude kennis van de Tolteken wist te bereiken, dank ik aan Carlos Castaneda, en ook zijn student Anaam Zen leerde mij nuttige lessen. Ik ben zelf een witte man, maar deze kennis is niet door witte mensen uitgevonden of vergaard, dus ere wie ere toekomt.

De anarchist David Graeber, die we onder andere kennen van zijn theorieën over ‘bullshit jobs’, stelde dat als er iets opvalt aan de westerse universiteiten, het de afwezigheid van de anarchist in de vertegenwoordiging is. Kennisnemende van de Nederlandse universiteiten en hun, ahem, Jezusminnende linkse vertegenwoordigers die het hele spectrum, inclusief de anarchisten, weten te vertegenwoordigen - de Jos Jeetjes, zeg maar, de kistjesdragende Jezusminnaar, die al Trouw-lezend al vele jaren ervoor zorgt dat geen enkele stem een kans krijgt linkser te zijn... het is in werkelijkheid een knokploeg van de witte roofgeest.

Let wel, de roofgeest zorgt ervoor dat hij door alle stoelen zelf te bezetten, de macht in handen houdt. Dera en Joosten, die zich in elk denkbaar bestuur wurmen om zichzelf vervolgens te benoemen, en dan smalend aan mij te kennen geven dat ik zou doen alsof prijzen belangrijk zijn...maar mijne heren! Als prijzen niet belangrijk zijn, waarom wurmen jullie je dan in elk bestuur? Waarom dan die moeite doen om jezelf eeuwig te benoemen?

Omdat iets de teugels in handen wil houden. En dat zijn deze correcte witte mannen, die doen alsof het allemaal aan hen is om de rollen te verdelen, vanuit het christelijk-Romeinse, door de staat gefundeerde werkkampen voor kinderen, waar hun geest ziek wordt gemaakt met giftig licht en giftige kennis, totdat ze niet meer in staat zijn om ook maar één originele gedachte te fabriceren.

Witte mannen die al tien jaar hun uiterste best doen om mij uit de canon te werken, door te doen alsof ik niet besta, door zich te wentelen in de dopamine van het schoolplein en pestgedrag tentoon te spreiden op websites. Ze laten mij weg uit hun canon vol gezapige dichters, ze projecteren naar hartenlust op mij - ik zou denken dat ik een goeroe ben, ik zou van carnavalsmuziek houden, geen beschuldiging is te gek om maar de aandacht af te leiden van de ronduit inferieure eigen productie, die zo belabberd is dat de vazal zelfs nog geen eigen boek wist te publiceren, en enkel een tam schriftje over televisieprogramma's uit de jaren 80 op naam heeft.

Het is zeker amusant, want een krijger raak je hier niet mee. Maar ik vind het wel jammer dat jongeren deze figuren voorgeschoteld krijgen als lichtende bakens, terwijl een echte samenleving zich binnen tien seconden van zulke profiteurs zou ontdoen.

“In het verleden heb ik in Istanbul mijn hoofd boven water kunnen houden dankzij mijn zelf ontwikkelde vaardigheden als ontwerper. Een deel van die vaardigheden omvatte het ontwerpen van logo’s, wat naar mijn mening de moeilijkste tak van het ontwerpvak is. Daarnaast heb ik altijd veel interesse gehad in het analyseren van propaganda, en hoe deze propaganda zich vertaalt in beelden. Daarom denk ik dat ik de juiste persoon ben om met een professionele blik te kijken naar de beeldvorming rondom de canon van de KANTL.

Wat direct opvalt, is dat ik eigenlijk geen enkel bedrijf ken dat zijn gebouw in het logo verwerkt. Stel je voor, een logo van Philips of Shell waarop hun hoofdkantoor staat afgebeeld.

Dit roept onmiddellijk de vraag op: waarom? Ben je zo trots op je gebouw? Na de geschiedenis van de KANTL te hebben doorgenomen, begrijp ik dat ambtenaren ooit het gebouw cadeau kregen van de beruchte tiran Leopold, en blijkbaar waren ze zo trots op dit cadeau dat meer dan honderd jaar later het gebouw nog steeds in alle logo’s voorkomt.

Een gratis gebouw! Kijk eens, wat een mooi gebouw! Wij hebben een gebouw! Het is bijna aandoenlijk hoe enthousiast letterkundigen kunnen reageren op een cadeau van een tirannieke pedofiel. Volgens Michel Beuls wordt iedereen die de KANTL binnenstapt, meteen geconfronteerd met enorme schilderijen van Leopold, die nog steeds in de lobby hangen. Goed, goed, we hebben een gebouw, lang leve het gebouw en de tiran, en we mogen een canon maken. En daar moet ons gebouw ook weer op!

Als suggestie voor de modernisering van het logo zou ik aanraden om een serie *tiny houses* te plaatsen.

Omdat ik aanneem dat het logo toch enige vorm van evaluatie heeft ondergaan moet ik hier concluderen dat dit geen toeval is, en hier doelbewust een van een racist kado gekregen gebouw met een hakenkruis erop wordt gepresenteerd als idee van een 'canon'. Ook de kleurstelling: precies het Nazi-rode van een Nazivlag.

Dat lijkt me op zijn minst gezegd nogal merkwaardig. Waarom zouden de letterknechten dit beeld bij iedereen in het hoofd willen prenten? Goed goed, ik snap die bombast van zo'n rococo gebouw, welke eigenlijk natuurlijk de piramide weer is, gebouwd door allerlei slaven, och och zet er toch zo snel mogelijk wat tiny houses neer, jongens, in plaats van deze wel heel vieze blinde vlek.

Merkwaardig genoeg had het SS hoofdkwartier in Berlijn precies dezelfde rococo structuur:

Als geheel creëert het een uiterst sinister beeld. Persoonlijk denk ik dat eerdergenoemde dystopische luiheid hier een rol speelde. Ik geloof niet dat we te maken hebben met een nest oude oorlogsmisdadigers, hoewel men dat nooit met absolute zekerheid kan zeggen. Het is in elk geval een groep mensen die hard hun best doen om de literatuur te beïnvloeden, en daarin zie je al een zekere tirannieke tendens. Na deze vreemde intermezzo over het beeld, zal ik in deel drie daarom mijn licht schijnen op de reden achter de canon zelf.

Maar wat is de canon eigenlijk?

Eerder omschreef ik de canon als een ‘leeslijst’, bedoeld om minder ingewijde lezers een idee te geven van wat het lezen waard zou zijn, geplaatst in een soort van schoolse context.

Bij nader inzien bleek dit beeld echter uiteen te vallen. De canon kan niet zomaar een leeslijst zijn, want er is geen reden waarom de prachtige Tsjechov-vertalingen van ..... niet op deze lijst zouden moeten staan, terwijl literair minderwaardige lokale werken dat wel doen. Nationalisme heeft geen plaats in de literatuur, zeker niet in een leeslijst die zich beroept op kwaliteit. De canon kan dus nooit simpelweg een leeslijst zijn, maar wat is het dan wel?

Het woord ‘canon’ komt uit de religieuze sfeer, ΚΑΝΩΝ (kanoon: richtlijn, standaard) en wie een canon wil neerzetten is dus bezig met normeren. Maar welke normen worden gesteld? Men suggereert dat het allemaal om ‘literaire kwaliteit’ draait. Naar mijn mening is de werkelijke bedoeling iets anders: het creëren van een galerie van nationale heiligen, bedoeld om te laten zien welk gedrag door de gevestigde orde wordt beloond met eeuwigheid.

De top van de piramide bevindt zich in het heden, en de impliciete boodschap is dat in het hier en nu niemand goed genoeg is, terwijl er in het verre verleden allerlei rolmodellen verschijnen.

Voor wie de poëzie enigszins serieus neemt, is het duidelijk dat bijna alle belangrijke dichters uit de twintigste eeuw ontbreken, van Rodenko tot Snoeks, ter Balkt tot Ouwens tot Faverey. Deze authentieke dichters zijn vervangen door ‘rolmodellen’ als Bloem en Gerhardt. Maar geen poëziekenner die zijn vak serieus neemt, zou beweren dat deze twee superieur waren. De echte reden dat deze twee er staan, heeft alleen te maken met een ander soort kwaliteit: de kwaliteit van de figuur als gedragsmodel.

Het is me al langer opgevallen dat literaire prijzen eigenlijk gedrag belonen: wie het juiste politieke geluid laat horen, zich voorbeeldig gedraagt, een zekere voorspelbaarheid uitstraalt en niet al teveel afwijkt van de norm, ontvangt een prijs.

De ‘canon’ is dus de ultieme gedragsprijs, waarmee de overheid wil communiceren welk type schrijvers zij wenselijk acht. Dat zijn voornamelijk zwijgzame, onderdanige en religieuze types. Gedraag je op deze manier en je zult de eeuwigheid waardig zijn.

Ook over de andere ultieme prijs, de Nobelprijs, heeft de KANTL de zeggenschap. Maar de leiding hebben over zowel de canon als de andere ultieme prijs, is dat wel een wenselijke structuur? Wie een wrang beeld van dystopische luiheid wil krijgen, moet maar eens de Nobelnominaties van de afgelopen 50 jaar doornemen. Ik begreep van een bestuurslid van een van de deelnemende organisaties dat je jaarlijkse Nobelnominatie als een hamerstuk in een minuut voorbij komt. ‘De Nobelnominatie: dit jaar weer Nooteboom. Iemand bezwaar? Nee? Klaar.’

Wie analyseert ‘waarom’ juist Nooteboom is genomineerd, stuit op een lui, schimmig verhaal over verkoopcijfers en ‘het goed doen in Duitsland’, alsof het dan nog om literaire kwaliteit zou gaan. Nee, het ‘waarom’ interesseert hen in werkelijkheid geen moment: Nooteboom heeft zijn nominatie verdiend door zich voorbeeldig te gedragen, als een soort modelvoorbeeld van de toerisme-industrie.

We kunnen dus met een gerust hart stellen dat de hele ‘canon’, en alles wat eraan vastkleeft, een blinde vlek genoemd mag worden. Deze moet zo snel mogelijk vervangen worden door een structuur die de literatuur wel serieus neemt. Ik stel voor dat deze vernieuwing begint bij het beeld; een mooi stuk braakland met wat *tiny houses* is een modern beeld van het moderne schrijverschap. Verder moet de oude roofdierpiramide worden ontmanteld, en er moet jaarlijks een levendige discussie plaatsvinden over wie te nomineren. Daarnaast mogen de organisatoren van de canon en de Nobelprijs niet dezelfde zijn. Dan is er misschien een klein begin.

Over tot de orde van de dag! Het paradepaardje van dit systeem, Marc van Oostendorp, gebruikte zelfs als kernargument ‘dat je ook iets anders in dat dingetje zou kunnen zien’, zoals mensen ook jaren over Zwarte Piet beweerden ‘dat je er ook iets anders in zou kunnen zien’ dan een zwarte man.

Ja hoor, dat kan, meneer. Maar dat verklaart niet waarom u precies voor dat symbool koos. En u zit een machine voor, die vijftig keer per jaar Nijhoff oprakelt, en slechts één keer tussendoor over Martinus Benders spreekt. 50:1 - dat is niets anders dan een verderfelijke dystopie. In een utopie zou het omgekeerd zijn. En als we het over kwaliteit hebben, zou het plaatje zelfs nog erger zijn!

Gisteren bracht ik een uur door met de verzamelde werken van Brodsky zonder dat er ook maar één gedicht was dat me echt raakte. Hij was een enorm intelligente, erudiete en vooral breedspakige man, met zeer uitvoerige gedichten, en een bijna ijzeren wil om een klassieke dichter te worden.

Waarom weet geen enkel gedicht me echt te raken? Het uur daarna heb ik de 'Kaneelwinkels' van Schulz gelezen. Dat vond ik eigenlijk beter als poëzie - het moet proza heten, maar het is zo intens geschreven dat het veel meer op poëzie lijkt. Het lijkt dus dat ik lijd aan die typische Gombrovicz-aandoening: ook hij schreef regelmatig dat poëzie voor hem minder poëtisch aanvoelde dan veel proza.

Wat verwacht ik eigenlijk van poëzie? Een simpele vraag waar ik niet direct een antwoord op heb. 'Geraakt worden' is te vaag, je verlegt de vraag alleen maar, want wat zorgt ervoor dat je door een gedicht 'geraakt' wordt? Het gedicht moet letterlijk iets in de hersenen activeren, maar wat? Misschien moet het voorbij een filter komen. De hersenen filteren de werkelijkheid, als een soort interne algoritmen - wat we denken waar te nemen en zijn, is in werkelijkheid een beperkte, saaie samenvatting, bijna een vorm van kortsluiting.

Brodsky's poëzie is te rationeel. Er is weinig visueel, dus de visuele cortex blijft grotendeels buiten spel, en het is weinig talig (althans in vertaling), dus ook die brug staat in brand - dan blijft alleen de rationele waardering van de enorme drang tot classicisme over. Het is zeker knap om zulke omvangrijke gedichten te schrijven, en om zo breedspakig en erudiet te zijn, ja, u bent intelligent, meneer Brodsky - maar in mijn hoofd komt u niet voorbij de filters, die akelige algoritmen die mijn waardering voor poëzie bewaken.

Seifert slaagt er dan wel weer in, vaak met een enkel simpel beeld.

*When we passed the Little City cemetery,
where death has now long ceased to live,
the graveyard still resembled a chessboard
set for a game.
Shortly the game would start
between the darkness and the first red dawn.*

Prachtig, een kerkhof als een schaakbord, waarop het duister met de zon-
sopgang komt schaken! Het bevat een zekere diepte - ook omdat het woord
'schakeringen' naar een kleurverloop verwijst. Zo'n beeld raakt me wel. Ik
zal nu moeilijk nog een kerkhof in het donker voorbij kunnen lopen zonder
eraan te denken.

Gisteren bleek dat het stilistisch prachtige werk 'Kaas' van Willem Elss-
chot door leerlingen van het voortgezet onderwijs het laagst werd gewaar-
deerd van alle boeken die zij moesten lezen. 'Kaas', één van de weinige
echt geslaagde boeken in de Nederlandse literatuur! Hoe kan dat, dat zo'n
prachtig geschreven werk totaal geen waardering bij leerlingen oproept?

Ik las het rapport van Jeroen D., ik las de conclusies en de adviezen die hij
namens Stichting Lezen gaf. En mijn afkeer van D. als fenomeen blijkt
volkomen terecht: hij geeft twee aanbevelingen - leerlingen moeten meer
thrillers lezen en leerlingen moeten meer multimedia krijgen voorge-
schoteld.

Stichting Lezen! Die het dus blijkbaar geen lor kan schelen dat 'Kaas' zo'n
belabberde waardering krijgt! Nee, laat ze dan maar thrillers lezen en dvd's
kijken, want dat sluit aan bij 'hun belevingswereld' (lees: dat blijft binnen
de bijna claustrofobische hersenfilters) - een waardeloos advies! Mensen zijn

Ze zijn enkel bezig met populariteit. Het zijn dus populisten, het advies is populistisch, bedoeld om met de stroom mee te drijven, want ‘dan gaan er meer mensen lezen’ - door dvd’s te kijken.

Dat advies had moeten zijn: ‘Lees Kaas nog tien keer! Lees Kaas totdat je erbij neervalt!’ Niet dat dit zou helpen om ze liefde voor literatuur bij te brengen – welnee, die belachelijke roze bril draag ik niet. De meeste van deze leerlingen zullen nooit ofte nimmer leren om literatuur te waarderen. Niet als je ze dwingt om Kaas te lezen, en niet als je ze dwingt om dvd’s te kijken. Nee, de reden dat ze Kaas moeten lezen, is dat hun hersenen, ondanks de claustrofobische filters, daar het meest van zullen opsteken, en dat is nu precies de taak van het onderwijs.

Het onderwijs is er niet om populair te zijn bij de leerling, niet om een zeltogende boekenpulpindustrie te steunen – nee, het onderwijs is er enkel en alleen om het brein van de leerling zo optimaal mogelijk te voeden. Ze zullen kreunen, klagen, de literatuur verachten – prima! De verachting is immers een verholde vorm van ontzag! Er is geen snellere weg naar de afbraak dan toe te geven aan hun gezapige tienerwensen. Hun respect voor literatuur zal ogenblikkelijk verdwenen zijn, dankzij Stichting Lezen en Meneer D.

Die futloze, correcte figuur, met zijn rare *chihuahua* hoofd met uitpuilende ogen, precies zo’n kortgekweekt keffertje voor het status quo dat maar één armzalig trucje kent: opzitten en pootjes geven (de politiek correcte agenda opdreunen) met zijn eng-dunne grungetruitjes.

Vreemd genoeg is de chihuahua dus voornamelijk een uitvinding van de Tolteken. Dit tovenaarsvolkje leverde ons de parodie op de hond, als een waarschuwing, kijk, dit kan er van je worden als je niet vecht voor je zieleheil.

Bartus,

Met betrekking tot het oprichten van De Turquoise Hesjes schreef je dat we daar eigenlijk te oud voor zijn. Je schreef:

“De Jan Terlouw-fase kan niet vroeg genoeg aanbreken voor mijn generatie. We zijn tot niets anders in staat dan het kopiëren van het parasitaire gedrag van voorgaande generaties. We hebben niets bij te dragen. Dat kunnen we maar beter onder ogen zien.”

Is het niet eerder zo dat je moeite hebt met de aapachtige kwaliteit van de mens in het algemeen? Want er zijn nooit generaties geweest die iets anders deden dan het parasitaire gedrag van de voorgaande generatie na-apen, denk ik. Zoals ik eerder schreef, hebben we de jaren zestig bijna uitsluitend te danken aan de psychedelica.

Zit onze generatie niet veel eerder vast in een soort eeuwige Jan Terlouw-fase? Is het hele leven eigenlijk niet meer dan een ellenlange Jan Terlouw-fase, waaraan jij dus nodeloos meent te moeten toegeven?

Je bent je publieke profiel gestaag aan het afbouwen, schrijf je. Het is tijd voor de jonge garde! Heb je soms te veel DWDD gekeken de laatste tijd? Heb je last van het Marieke Rijneveld-effect?

Ik maak me eerlijk gezegd een beetje zorgen om je, en dat is niet alleen omdat je ooit mijn dubbelganger was.

Over de *Turquoise Hesjes* gesproken: als een soort elitair-kunzinnige tegenpool van de eierdopjesbrigade - het liedje van Gogol Bordello is natuurlijk inmiddels ook belegen, en je hebt niet zoveel met carnavalsliedjes, meen ik me te herinneren. Dat beschouw jij, naar mijn mening terecht, niet

als popmuziek. Nou ja, het idee was ook maar om samen met mijnheer Perez in zo'n Turquoise Hesje een liedje te zingen. Ik ga hem daar van de week eens over bellen. Het mag ook een ander liedje zijn, maar liever niet iets van *The Fall*.

Een van de meest pijnlijke poëziefragmenten die ik ken is dat van taalwetenschapper Marc van Oostendorp, die met zijn kenmerkende energieke enthousiasme - in het Nederlands gewoon: aanstekelijkheid (dat grijpt ook weer terug op dat griepje van je) - een gedicht van Menno Wigman voorlas na diens dood. Na de voordracht zag je letterlijk dat zijn enthousiasme-masker even van zijn gezicht viel; een triest clownesk moment, waarop hij zich realiseerde dat dit soort voordracht helemaal niet past bij dit soort werk. Dat vond ik dan weer als fenomeen mooi, mooier dan wanneer het allemaal wél werkt.

Je hebt wonderwel de juiste toon weten te vinden voor de typische schrijversbrief. Behalve klagen over geld en uitgevers gaan die doorgaans inderdaad ook vooral over kwaaltjes. Van Gombrovicz tot Nijhoff, het steunt en kreunt de brieven door. Soms denk je: "Schrijver zijn draait toch vooral om zo geloofwaardig mogelijk beklagenswaardig te zijn." Daarin faal ik, daar ben ik me heel goed van bewust. Ik ben ook nooit zo van de stadspromotie geweest, ongetwijfeld omdat ik de pech heb uit Helmond te komen. Geen Helmonder krijg je zo gek om Helmond te gaan promoten. Vandaar ook dat gebrek aan bijval onder mijn berichten op sociale media. Helmonders, ze zijn er wel, maar ze zijn onzichtbaar. En daar lijden ze enorm onder.

Vanmorgen las ik twee artikelen: een lang artikel in Trouw, waarin een schrijfster na haar vijftigste ontdekte dat ze een incestslachtoffer was, en een interview met Michiel Romeijn, die bij de VPRO niet meer aan de bak komt omdat de netmanagers daar ook geobsedeerd zijn met die kwaliteitshobby.

Als psychoanalyticus (sinds ik een paar video's van Zizek heb gekeken, ben ik dat min of meer) denk je dan: de hele schrijversdroom heeft überhaupt 'rijtjeshuis' op het voorhoofd getatoeëerd staan. Een leven lang bekakt gaan doen, net als Adriaan van Dis, om te verhullen dat je moeder schoonmaakster was.

Nee, zo'n schrijversdroom heb ik nooit gehad, daarom ben ik als 'schrijver' ook nooit geslaagd. Zizek bewaart zijn sokken in zijn keukenkastjes, en dat riep wel gevoelens van herkenning bij me op. Ik heb nooit een boekenkast gehad. Ik had een enorme verzameling zeldzame occulte boeken, die ik weggegeven heb toen ik naar Istanbul vertrok. Geen zin om alles mee te slepen. Daar zaten echt boeken tussen waar bepaalde vreemde snuiters een moord voor zouden doen. Mijn oude liefdesbrieven heb ik ooit allemaal verbrand, godzijdank. Ik moet er niet aan denken dat ze ooit ergens opduiken.

Analyseer een computerspel en je ziet dat 98% van alle tijd bestaat uit 'farmen'. Monsterlijk vervelend, eigenlijk, maar op een of andere manier is die verveling de voedingsbodem van alle amusement. Je doet het allemaal voor dat ene moment van superioriteit, wanneer zal blijken dat jouw oersaai 'farmen' superieur was aan dat van je domme burens. De schrijversdroom, precies zo.

In de psychoanalyse bestaat een fenomeen dat 'projectie' heet. Het kan dus gebeuren dat een incestueus schrijversfeertje op de eigen familie

wordt geprojecteerd. Of bijvoorbeeld waar ik last van heb, dat ik steeds van alles en nog wat op jou zit te projecteren. Zo ben jij in mijn ogen de enige beroemde schrijver die ik ken. Dat je nog geen boeken hebt weten te schrijven doet aan die projectie niets af - in mijn ogen ZOU je een beroemd schrijver moeten zijn, terwijl die lui die zich inbeelden dat wel te zijn juist een groot gebrek aan zelfkritiek hebben.

Het is een teken des tijds dat onze beste schrijvers het vertikken nog boeken te schrijven. Je moet ook wel een beetje dom zijn om te geloven dat je in die stortvloed van kwaliteitspulp nog iets kunt betekenen.

Geloof. Ik moet nu een gedicht gaan schrijven over het dertiende hoofdstuk van het boek 'Ranonkel'. Heb je dat gelezen? Hamelink is een vreemde snuiter. Ik voel me wel enigszins aan hem verwant, omdat ook hij dertig jaar geleden al kwaad zijn biesen bij Van Genep pakte. Dat ik zijn ervaringen weer een beetje overdeed, is vast en zeker geen goede indicator van mijn eigen intelligentie.

Geachte Martijn,

Dat was me wat van de week. Scientists ‘reverse time’ with quantum computer, las ik op jouw facebook. Nou dat wilde ik natuurlijk ook wel eens proberen.

Bij gebrek aan een werkende quantumcomputer maakte ik gebruik van een vers aangebroken doos met suikerklontjes. Het eerste wat mij te doen stond was het drastisch verhogen van de entropie van het suikerklontjessysteem, zo las ik in het krantenartikel. Om dit te bereiken, stortte ik de gehele inhoud van de doos uit over de keukenvloer. Je kunt je wel voorstellen wat een ongelofelijke toename van entropie dit opleverde. Klontjes overal. Er was geen systeem meer in te ontdekken.

Toen kwam het lastigste deel van het experiment: om de suikerentropie weer te doen afnemen, moest ik alle klontjes een voor een weer netjes terug in de doos stapelen. Dat was niet één twee drie gepiept maar na een beetje doorzetten kreeg ik het toch voor elkaar. Jazeker. Missie geslaagd.

Om een groot publiek voor mijn experiment te interesseren schreef ik een persbericht waarin ik in eenvoudige termen uitlegde wat ik had gedaan: door de suikerklontjes weer in de doos te doen had ik als het ware een stap naar het verleden gemaakt, inclusief een wonderlijke afname van de entropie. ‘Suikerwetenschapper reist terug in de tijd’, kopte de kwaliteitspers. Vooral dat ‘terug in de tijd’ wekte bewondering. Vooruitreizen in de tijd, dat konden we immers al.

Het uitleggen van natuurwetenschappelijke onderwerpen in termen van onze alledaagse ervaring is een slechte gewoonte. De kern van de wetenschappelijke methode is immers juist het wegdenken van onze particuliere ervaring. Wie alleen gelooft wat hij met eigen ogen heeft

gezien wordt natuurwetenschappelijk geen steek wijzer. Als er iemand onbetrouwbaar is, is het wel een ooggetuige. Dat is eigenlijk alles wat ik over die platte-aardebeweging heb te melden.

Ja, Sigmund Freud heeft een stevig stempel op onze wereld gedrukt, en dan met name op de wereld van de public relations (= reclame). Onze dichter des vaderlands had het er al over, maar dan met merkwaardige regelafbrekingen (= poëzie). Verder is het een hoop interessantdoenerij, die psychoanalyse. 'Projectie'? Wat moet dat nu weer betekenen? Het lijkt me vooral de pseudowetenschappelijke vergoelijking van een jibak. Een wapen in de discussie. Wat je zegt ben je zelf. The lady doth protest too much. En dan alles wat we onbewust doen, presenteren als de handelingen van Het Onderbewuste. Dat er een welomschreven onderwereld in ons zit, bewoond door duiveltjes die je voor veel geld door een gediplomeerde kunt laten uitdrijven. Toveraarsleerling Jung maakte het nog bonter, met jouw idool Jordan Peterson als gevolg. De hoogstpersoonlijke ervaring universele glans geven door te doen alsof het wetenschappelijk onderzoek is. En dan lekker gaan kibbelen met de pseudowetenschappers aan de overkant van het politieke spectrum.

Zo zie je maar dat ik ook heel erg verbolgen kan doen over wat ik in de krant lees.

Kun jij je Blake's 7 nog herinneren? Blake en zijn kompanen maken kennis met een medegevangene: Kerr Avon, een superslimme computerprogrammeur die zich later bij Blake's rebellengroep zal voegen en dan uitgroeit tot het centrale karakter in de serie.

“When it comes to computers, he’s the number two man in all the Federated worlds,” legt Vila uit. (Wie Vila is, doet er even niet toe.)

“Who’s number one?”

“The guy who caught him.”

Dat is een terloops grapje, het wordt veel mooier. Avon heeft nog niks gezegd. Het is de eerste scene van de serie waar hij in voorkomt. Hij gaat straks zijn eerste woorden spreken. Nu zit hij nog verveeld te luisteren naar wat de onnozelaars om hem heen uitkramen.

“You’ve got nothing to be ashamed of,” zegt Vila troostend, en gaat dan verder met opscheppen over Avons kwaliteiten.

“Do you know, he came close to stealing five million credits out of the Federation Banking System.”

Blake zet voor: “What went wrong?”

Dan spreekt Avon knarsetandend zijn eerste woorden: “I relied on other people.”

Later meer,
Wees gegroet,

Bart

P.s.: zo ging het natuurlijk niet precies.

Beste Martijn,

Als Game-of-Thronesfans wat van de sfeer van hun geliefde fantasiewereld willen opsnuiven, moeten ze reisjes boeken naar zeer specifieke filmlocaties in Kroatië, Ierland of IJsland. Als anglofiel heb ik het een stuk makkelijker. Na een uurtje of drie in een comfortabele trein zit ik al midden in Londen aan een volledig vegetarisch ontbijt en een pintglas vol appelcider. En het is allemaal echt. Honderden kilometers lang en breed, doorsneden door een uitstekend spoornetwerk. Alsof ze het uitgevonden hebben. Weet je wat een treinkaartje van Londen naar Birmingham kost? Zeven pond. Met gereserveerde plaatsen. Als ik van Delft naar Amsterdam wil, betaal ik al meer. (Wel een paar weken tevoren via internet je kaartje aanschaffen. Aan het loket betaal je waarschijnlijk het zeventienvoudige.)

Voor de echte fans wordt er ook altijd wat georganiseerd in Engeland. Nu is er weer een Brexit op handen. Lachen, man. Op de televisie buitelen de pundits over elkaar heen met de vraag hoe het toch allemaal zo ver heeft kunnen komen. Zoals ze zich ook afvragen hoe Donald Trump zo ver heeft kunnen komen. En hoe Thierry Baudet zo ver heeft kunnen komen. Men vraagt zich per provincie verwoed af hoe de lokale uiting van provincialisme toch zo ver heeft kunnen komen. Ik zeg: de Reformatie. Een versteende machtsstructuur (Roomse kerk), cultuuromslag bij de elite (renaissance), een nieuw medium (boekdrukkunst) en de ressentimenten onder het volk organiseren zich als vanzelf. Daar zal toch vast wel eens een historicus zich over hebben gebogen, over die parallellen? Daar moet toch een boek over bestaan, om mijn gelijk te bevestigen dan wel te ontkennen?

Ik kom alleen maar analyses tegen van de campagnestrategie van FvD.

AfD/RN/UKIP. Wat kan mij het nou schelen waar Thierry Baudet precies de acteerlessen heeft gevolgd om zo armoedig het begrip 'nadenken' uit te beelden. Ik wil geen details. Ik wil een analyse. En als we dan twee nachten in Birmingham hebben verbleven gaan we voor eenzelfde zeven pond weer terug naar Londen om The Windmill te bezoeken.

The Windmill dat is een optreedzaaltje in Brixton waarvan je op YouTube heel wat geslaagde concertregistraties kunt zien. Er opereren dezer dagen allerlei Krautrock-achtige bandjes in Zuid-Londen en zondag treedt de hogepriester van de Krautrock op in The Windmill: Damo Suzuki. Om je een beetje op te vrolijken voeg ik een filmpje toe van Damo in zijn hoogtijdagen. Smartphones daar doe ik niet aan dus ik verdwijn een klein weekje van de radar. Pas jij een beetje op de winkel?

Bart

Wat is een 'mercy sale'? Dat is de reden dat colportage goed werkt. Het is veel moeilijker om 'nee' te zeggen als iemand voor je staat. Je kent het wel: je gaat per ongeluk naar een dichtersavond, er blijken vijf mensen aanwezig te zijn en de dichter in kwestie staat daar zijn bundels te verkopen. Ik ken een persoon die elk festival in het land afreist om daar met een kraampje zijn eigen werk te verkopen. Daarna schept hij op over zijn populariteit. Maar dat is toch een manier om vals te spelen. Je kunt pas van populariteit spreken als elke dichter met een kraampje alle festivals afreist en jij dan aanzienlijk beter verkoopt. Het is in elk geval niet zo dat 'mercy sales' iets te maken hebben met liefde voor poëzie.

Verkoopcijfers zijn dus in feite uiterst onbetrouwbaar om te meten hoe populair iemands gedichten werkelijk zijn, omdat je, als je dat serieus zou willen doen, het percentage 'mercy sales' moet kennen.

Rekening houdend met de klimaatafdruk die het kost om een bundel op deze manier aan betere verkoopcijfers te helpen - schijnpopulariteit ten koste van het klimaat - en de hele festivalcultuur, de instant vermaakcultuur die vooral tijdens mijn generatie opkwam uit Amerika - de cultuur die uiteindelijk slechts amnesie dient en niets zal nalaten voor toekomstige generaties, is het nihilisme pur sang, populisme in optima forma.

Ik kan niet ontkennen dat een dichtbundel tegenwoordig vooral merchandise lijkt te zijn geworden, iets wat je moet hebben om te verkopen tijdens je optredens. In de muziek zie je een vergelijkbaar beeld - muzikanten kunnen alleen overleven door veel op te treden en hebben dus nauwelijks nog tijd om in een dure studio aan een geniaal album te werken.

Dat is een trieste constatering.

Combineer het met de door en door commerciële talentenjachtcultuur en je krijgt al helemaal een akelig plaatje, want zodra alles alleen maar over nieuwe talenten gaat (vroeger een munteenheid) is er geen duurzame groei als individu meer mogelijk.

Waarom zie je tegenwoordig zo'n perfide focus op overbekende iconen? Waarom dat culturele monopolisme? Waarom duizend artikelen over Remco Campert, die dan op zijn negentigste verjaardag laat weten dat Frank Koenegracht *eigenlijk* een beter dichter was. Een beetje laat misschien om de schijnwerpers af te staan? Waarom liet hij dat niet eerder weten?

Cynisme is de ware vijand van de magie. Hoe makkelijk is het tegenwoordig precies niet om in een zure, oude man te veranderen? Het eindtijddenken prevaleert als nooit tevoren, en niet zonder enige reden, en dat heeft weer massale effecten op de literatuur, in de zin dat iedereen meent geen tijd te hebben boeken te lezen en alles op alles gezet moet worden om dat ene boek toch maar vooral te schrijven, want je moet iets achterlaten voor de engelen van de Apocalypse. Het effect is dat meer dan ooit iedereen schrijft en niemand leest, en je dus een soort literatuur krijgt welke geen enkel bewustzijn van een literaire traditie meer heeft.

Maar wat klopt er eigenlijk niet aan dit plaatje? Nou, waarom zou iemand die serieus gelooft dat er geen toekomst meer bestaat voor de mensheid het zo belangrijk vinden dan nog dat enkele boek op een oververzadigde markt te krijgen? Voor wie wordt dit boek dan geschreven? Is niet eerder dus het tegendeel waar, dat mensen in het geniep met hun daden aangeven dat ze dat Eindtijddenken eigenlijk helemaal niet serieus nemen? Vreemd gedrag! Wat beeldt iemand zich

in die precies zonder ook maar enige literaire bagage of schrijfervaring één of ander boek wil schrijven, vaak ook nog tijdens twee weken vakantie in een schrijfretraite – nee, nee, nee, deze mensen kunnen absoluut niet geloven dat er geen toekomst is, sterker nog misschien moeten we het wel als een soort protest zien: een holbewoner die eeuwig zichzelf zit te beschrijven, als een soort teken aan de wand dat hij, ondanks alles, blijft geloven in de toekomst.

Maar de echte apocalypse is hier natuurlijk de literaire. De echte apocalypse is het idee dat je überhaupt kunt schrijven zonder enig benul van wat er aan je vooraf ging. Och, ik voel met jullie mee hoor, het duurt meer dan een mensenleven om zelfs alleen maar de meest wezenlijke boeken tot je te kunnen nemen. Nog zo'n merkwaardig effect van de ongebreidelde bevolkingsgroei: een literatuur die letterlijk niet meer bij te benen valt.

Logischerwijze vereist dat een steeds stringenter literaire kritiek. Maar ook daar een heel vreemde ontwikkeling: waar in de 18e en de 19e eeuw de literaire kritiek vaak juist snoeihard en meedogenloos moet worden genoemd, is deze in het huidige tijdsgewricht vervangen door het Peppelisme: alles drie sterren, zodat niemand meer weet wat gelezen dient te worden.

Ook daarin zie ik een soort protestbeweging, maar dan eentje van het vormloze gepeupel, van het amateurisme pur sang: verzuip alles in een giftig soort positiviteit, en het zal niemand meer opvallen dat jouw werken slecht of middelmatig zijn.

Wie daadwerkelijk zou geloven in het einde der tijden te leven – dan ga je toch niet duizend boeken lezen die je allemaal van drie sterren voorziet? Nee, de woordenboekdefinitie volstaat hier:

Peppelfiel (O) - persoon wiens literaire interesse zich vooral om het zich rond de tafel scharen met leuke jonge jongens centreert. Recenseert daarom niet aflatend het hele literaire spectrum, steeds met hetzelfde resultaat: drie sterren.

Een aapje dat verwacht dat alles naar de kloten zal gaan, wordt een cynisch, gedemotiveerd aapje, dat het allemaal aan de apenkont kan roesten. Waarom nog je best doen, het is allemaal zinloos, we doen gewoon wat de kudde van ons verwacht, spuit elf geeft modder.

Wie zich afvraagt waarom het gegraai aan de top zo zichtbaar is geworden, vindt hier wellicht het antwoord: ze voldoen slechts aan de verwachtingen van de kudde, omdat iets anders als zinloos wordt ervaren.

Betrek ik het weer op de poëzie, dan is het niet zo vreemd dat je tegenwoordig critici hebt die menen dat het helemaal hun taak niet is de beste gedichten te bespreken. Iedereen verwacht middelmatigheid, en dat geef je ze dan maar, wat moet je anders doen, je de naad uit de kous werken? Iedereen is goed. Het zal mijn tijd wel duren. Goh, het wordt steeds sneller warm hier. Zou het dan toch waar zijn dat de Hel bestaat?

De Blinde Vlek

Ik zie een hele kleine versie van mezelf, een miertjesmartinus voor een hele schattige minipyramide staan, en uit het raam van verdieping 45 steekt een minimiertje het kopje met pet, een poortjeswachter, en hij zegt we hebben een blinde vlek die jij zelf in mag vullen, mierenmartinus.

En ik ervaar
een heel mooi klein stukje mierengeluk,
iedereen kan naar het topje, zelfs mierenmartinus zelf.

Dankjewel! Maar leun niet zo uit dat raampje.
U heeft zo'n schitterende pet.

**

Wanneer het over een 'canon' gaat, hoor je vaak de 'waarom'-vraag maar eigenlijk nooit de 'wie'.

Toch is precies dat voor mij juist de meest belangrijke vraag. Ik heb enorme interesse in de muzieksmaak van bijvoorbeeld David Bowie, en nul komma nul interesse in de muzieksmaak van Ambtenaar X die moet beoordelen wat kunst genoeg is voor subsidie.

In bovenstaand gedicht probeer ik dat perspectief uit te drukken: het gaat niet om de canon, maar om de personen die je zoiets laat maken. De blinde vlek is hier bijna Diogeniaans het zonlicht zelf, bemiddeld door de pet van de poortwachter. Voor mij is niet de blinde vlek van de poortwachters het probleem, maar de poortwachters zelf, omdat ik in hen

Doorgaans ontwaar ik in hen geen grote talenten. Of een canon überhaupt nodig is, kan ook een legitieme vraag zijn, maar voor mij is dat een vraag die pas daarna volgt.

Dan zou ik zeggen: enkel in perspectief. Want we willen geen kleine piramide meer, we willen iets wat zich weet te verhouden naar de andere literatuur die over de grens wordt geschreven.

Wanneer ik de huidige 'canon' bekijk, zie ik zowel aan Belgische als aan Nederlandse kant een nogal belegen lijstje boeken, die ik grotendeels allemaal wel las, maar die voor mij niet het leven en de sprankeling bevatten die literatuur de moeite waard maken.

Ik las ergens dat de auteur dood moet zijn om op de leeslijst te mogen komen. Dat doet me denken aan de kunstwereld, waar de schilder dood moet zijn voordat zijn schilderijen geld waard mogen worden. Het lijkt me een kenmerk van dode cultuur, en de hamvraag is of dat het beeld is dat je echt aan jonge mensen zou willen meegeven. Vernieuwing lijkt me dus een prima idee, maar alleen een blinde vlek opvullen gaat het verschil niet maken.

Wat ik ook zie als ik de huidige canon bekijk, is een enorme, bijna dystopische luiheid. Het aantal schrijvers is door de eeuwen heen namelijk exponentieel gestegen, bijna ontploft, maar die exponentialiteit zie je in de canon totaal niet terug. Sterker nog, die canon laat eerder het omgekeerde beeld zien, hij doet het lijken alsof er juist eeuwen geleden veel meer schrijvers waren, veel meer goede schrijvers, en dat doet sterk denken aan een dystopie. Die radieert de boodschap dat waar je vroeger met vijftig concurrenten van doen had en tegenwoordig met vijfduizend, al die concurrentie

om niet is, want de poortwachters zitten te slapen op hun stoel en presenteren dat eufemistisch naar het publiek toe als een ‘blinde vlek’. Kortom, ook hier zou ik toch graag zien dat men eens flink zijn best deed de ontwikkelingen daadwerkelijk te representeren.

Ik zie in de canon het aristocratische bildungsideaal van de negentiende eeuw terug, en ik vind het wonderlijk dat dit heeft weten te overleven tot in de huidige tijd. Een exponentieel model dicteert juist dat je, zeker in catastrofale tijden, waar mensen in het perspectief leven dat de hele menselijke cultuur ten einde zal lopen – precies juist in zulke tijden kunnen we het ons niet veroorloven alles in de schoenen van de nazaten te schuiven, maar dat is wel wat hier gebeurt: men gaat er klakkeloos vanuit dat die poortwachters van de toekomst het allemaal wel zullen kunnen bijbenen, die enorme groei, en dat is in het huidige tijdsbestek eigenlijk een asociaal idee.

De canon zelf is dus een dystopisch instrument: men blijft ‘doen alsof’ het allemaal te behappen valt, terwijl men in werkelijkheid nauwelijks nog iets leest en daardoor ook niet meer de mentale bagage heeft om echte literatuur te kunnen duiden. Een pseudo-boodschap gaat onder deze condities prevaleren, *lezen om het lezen*, die de roofookcapitalistische overproductie enkel tot nog meer pulpachtige overvloed weet te stimuleren waardoor er sprake is van een vicieuze cirkel.

De pastorale kracht van een virus

Een virus is letterlijk een stukje rondzwevende code; waar een bacterie wordt gezien als een kolonie van levende wezens, wordt een virus door de wetenschap beschouwd als dode materie.

In de eerste twee maanden van deze coronacrisis lieten we de vliegtuigen gewoon doorgaan naar Wuhan. Het leek zelfs alsof we wachtten tot het virus overal ter wereld zou zijn, en pas toen kwamen we met zeer strikte isolatiemaatregelen, toen het al grotendeels nutteloos was.

Wel een interessant experiment natuurlijk: wat gebeurt er precies als je zo'n virus probeert te isoleren op basis van denkbeeldige lijnen op een kaart? Je laat het dan circuleren in een beperkte groep mensen, die je afzondert van een andere willekeurig grote groep.

Wat je dan krijgt, is een paar honderd 'varianten'. Een virus muteert op basis van interacties met de antistoffen die lichamen aanmaken. Als een succesvolle mutatie die een grotere overlevingskans biedt niet door de hele bevolking, maar enkel door een beperkte groep kan circuleren, zorg je ervoor dat elke groep zijn eigen succesvolle mutaties creëert die dan allemaal weer andere antistoffen vereisen.

Met andere woorden: op deze manier creëer je heel veel nieuwe ziektes.

Gelukkig is die isolatie voornamelijk denkbeeldig. Er is geen daadwerkelijke isolatie tussen landen, we doen alsof dat zo is. Dit komt doordat de mens is verworden tot een soort 'nuttigheidsfetisjist', wat weer het resultaat is van vijftig jaar inzetten op 'bullshit jobs'. Wie dertig jaar lang onbevredigend en frustrerend saai werk deed, grijpt de 'noodsituatie' met beide handen aan om eindelijk eens te laten zien hoe nuttig hij of zij is voor de gemeenschap!

Het zal dus naar alle waarschijnlijkheid meevallen met de mutaties. Maar dat is dan vooral omdat de poging tot isolatie in werkelijkheid zo gebrekkig was, niet omdat de ideeën van deze bureaucraten in de praktijk werkten.

Wat een krankzinnig idee, mensen isoleren op basis van fictieve landsgrenzen. Het roept meteen het oude Europa in herinnering, waar elk land voor zichzelf was. Niemand heeft me nog kunnen uitleggen waarom het beter zou zijn als ik naar buiten ga en een andere Nederlander besmet, dan wanneer het een Duitser betreft. Nee, ik weet waar dit over gaat: grafieken. Zulke denkbeeldige hokjes zijn geweldig als je als statisticus je nut weer eens moet bewijzen aan de samenleving.

Vaccineren tegen een coronavirus dat verkoudheden veroorzaakt. Uiteraard muteren verkoudheden snel en wat je dan ook ziet, is dat een vaccin al nutteloos is zodra het op de markt komt. Dat zal niet erg opvallen, want zoals het in de geschiedenis tot nu toe altijd gebeurde, muteren dergelijke verkoudheidsvirussen snel naar een mildere variant en zullen de sterfgevallen, die sowieso nooit de griepwaarden overtroffen, snel nog meer naar nul dalen.

Deze coronacrisis is vooral een mediacrisis. Hier zie je wat er gebeurt als je alle media in handen geeft van een paar miljardairs. Dat is een verschrikkelijk slecht idee, en pas als de politiek daar iets aan gaat doen, zal er weer een redelijk, intellectueel geluid kunnen oprijzen. Dat gaat echter niet gebeuren, want diezelfde politiek zit ook in de zak van dezelfde groep oligarchen.

Het is zo dat we de klimaatcrisis te danken hebben aan de mensen die momenteel aan de leiding zijn. Dit geluid horen we nauwelijks. We krijgen te horen dat de ‘helden’, die veertig jaar te laat met maatregelen komen, dezelfde helden zijn die nu de zaken in het juiste perspectief zien.

Dat is natuurlijk onzin. En je kunt nog veel, heel veel onzin verwachten, want zolang het probleem niet structureel wordt aangepakt, is alles enkel meer van hetzelfde. Een crisis los je niet op door de veroorzakers van de crisis op hun plek te laten zitten. Maar zonder onafhankelijke media - slechts een handjevol mensen zal dit lezen.

In dit boek heb ik een begin gemaakt met het schetsen van een totaalbeeld. Dat beeld ziet er niet goed uit. Er is sprake van een kracht die de mensheid misbruikt voor eigen gewin - of je de bron van die kracht nu in deze dimensies wilt zien of niet, doet weinig ter zake.

De vraag die altijd opkomt, is wat het alternatief zou zijn. Maar manipulatie heeft helemaal geen alternatief. Je kunt niet politieke partijen hersenspoeltechnieken laten gebruiken via massamedia en tegelijkertijd doen alsof je nog een democratie bent. Absoluut niet.

Als je deze warboel wilt aanpakken, moet dat gebeuren door het herinrichten van de rechtsstaat op basis van veel beter doordachte principes. De scheiding tussen kerk en staat is alleen nuttig als je de media ook als een soort kerk gaat beschouwen.

Dat het allemaal niet serieus is, kun je makkelijk afleiden uit een paar simpele observaties. Zou iemand die gelooft dat een land over 50 jaar onder water staat, een half miljoen neerleggen voor een rijtjeshuis daar? Uiteraard niet. Maar... dat is precies wat ze doen! Ze doen dus alleen maar alsof ze dat verhaal over de klimaatapocalyps geloven.

De mensaap is meester in doen alsof. Ja, we zijn allemaal vegetariërs op Facebook, of bijna dan. Ondertussen is de vleesconsumptie in twintig jaar geen gram afgenomen. Ja, we zijn allemaal progressief en inclusief. Ondertussen is de literatuur nog nooit zo kinderachtig en eenvormig geweest. De mensaap aan het roer zetten is per definitie een illusionist met een rookgordijn op het podium zetten.

Heel gemakkelijk, maar als er echt een crisis is, heb je niets aan zulke rookgordijnen. Dan moet je wezens vinden die echt beseffen dat ze sterfelijk zijn, dat ze niet de luxe hebben om hun tijd aan onzin te verspillen. Echte krijgers dus, in de Tolteekse zin. Dit komt allemaal neer op een variant van Plato's filosoof-koningen of krijgers aan de macht. Iets anders zal nergens toe leiden. Maar - een echte krijger heeft juist geen tijd voor die onzin, want hij weet dat hij sterfelijk is!

Maar wat als de hele coronacrisis het bewijs is dat we al lang door A.I. worden bestuurd? Wat als de A.I. heeft berekend dat de beste manier om klimaatdoelen zoals CO₂-vermindering te bereiken, het creëren van zo'n 'noodsituatie' zou zijn die ervoor zorgt dat mensen veel minder gaan bewegen?

Wat in ieder geval alle alarmbellen bij mij deed afgaan, was dat men tijdens deze crisis beweerde dat ouderen moederziel alleen moesten sterven op hun bed, omdat het voor de nabestaanden niet veilig genoeg zou zijn aan het bed. Hier kan geen mens meer aan het roer hebben gezeten - dit is de stem van de psyborgcentrale zelf.

Lieve Arnon,

Plotseling realiseerde ik me dat ik een brievenboek aan het maken was, maar dat ik nog geen enkele erkende schrijver had aangeschreven. Een brievenboek met alleen maar vage Facebook-vrienden en een nauwelijks terugschrijvende bestuurder? Dat kan natuurlijk nooit een literair boek worden. Daarom schrijf ik nu snel, enigszins tegen mijn zin in, een brief aan een gevestigde schrijver.

Het probleem is dat ik eigenlijk geen idee heb wat ik je zou moeten vertellen. Ik heb vroeger een brievenboek gerecenseerd, van Erik Menkveld. Ik vond het een vreselijk saai boek, met brieven aan Boeddha en Coltrane en andere overleden culturele iconen. Het deed me denken aan iemand die je dwingt in een stoel te zitten en naar zijn hele platenverzameling te luisteren. Kijk, mijn literaire smaak!

Sindsdien heb ik een heleboel andere brievenboeken doorgenomen. De boodschappenlijstjes van Nijhoff aan zijn vrouw. Constante dreigementen met rechtszaken van Nabokov. Over Flaubert wil ik het niet eens hebben.

Sinds ik weet dat je achter de toonbank van die broodjeszaak je columns zit te typen, krijg ik dat beeld niet meer uit mijn hoofd. In mijn verbeelding kom ik je winkel binnen en dan zie ik jouw hoofd net boven de toonbank uitsteken, driftig het zoveelste pro-Europa stukje typend voor Frans Timmermans, terwijl achter je een immigrant een broodje met echte Hollandse kaas smeert.

Volgens mij heeft het niet veel zin om jou brieven te schrijven. Daarom schakel ik nu, als je het niet erg vindt, over naar je gezworen vijand,

mijnheer van der Heijden! Zoals u ziet schrijf ik hierboven uw aartsvijand Arnon Grunberg aan. Ik had ineens zin te schakelen. Herkent u dat gevoel? Of hoort het niet in een literaire brief thuis? Hoe komt dat toch dat schrijvers tegenwoordig elkaars gezworen vijanden kunnen zijn zonder elkaar ook maar een enkele brief te schrijven?

Dat heeft toch iets treurigs, mijnheer van der Heijden. U moet nu eigenlijk wel op deze brief reageren, want het is ondenkbaar dat dadelijk uw grote vijand eerst schrijft.

Arnon, heb jij nooit bedacht dat mijnheer van der Heijden niet alleen jouw prijsjes wegkaapt maar ook gewoon een schattige man is die gewoon ook maar zijn best doet, net als jij? Mijnheer van der Heijden, beeldt u zich toch eens dat vermoeide gezicht van mijnheer Grunberg in, driftig typend achter de toonbank met een broodje kaas.

Heren, het zou de kroon op dit brievenboek worden als jullie eens een teken geven van goede wil, een stukje goetdierend gemompel, jullie moeten je maar bedenken dat ik werd opgevoed met het idee dat het zo hoorde, literair gezien: prijsjes, broodjeswinkel, vijandigheid. Dat is toch geen lichtend voorbeeld voor de jeugd?

Jullie lazen mijn boeken niet, en dat verwacht ik ook niet van jullie. Maar eindelijk eens iets liefs tegen elkaar zeggen, dat vind ik het minste wat mensen van mijn boek mogen verwachten. Kan ik daar bij deze op rekenen?

Ik wens jullie beide een ongelofelijk literair pensioen toe. En heel veel fijne, lange broodjes gezond.

Geachte meneer Hamelink,

Men verzocht me om iets te schrijven over het dertiende hoofdstuk van uw boek 'Ranonkel', in het kader van het 50-jarig jubileum van het werk. Ik las uw boek pas vorig jaar voor het eerst - het werd meteen een van mijn favoriete Nederlandstalige romans. Waarom hoorde ik niet eerder over dit werk? Waarom is het literatuuronderwijs in Nederland zo belachelijk ontoereikend? En dan laten ze datzelfde ondermaatse literatuuronderwijs... de literatuur bepalen!

Ik las dat u in woede bent vertrokken bij Van Gennep. En daarna bent u alleen nog maar gedichten gaan schrijven, gedichten die steevast door duistere figuren vanuit dezelfde mal worden gerecenseerd: voor Hamelink moet je de encyclopedie uit de kast halen, zo luidt het dan.

Die boodschap wordt eindeloos herhaald in elke recensie, niets apenachtiger dan Nederlandse recensenten - ze lezen je boek amper, maar lezen wel grondig wat collega's vonden om dan die meningen te herformuleren.

En dat terwijl u de terugkeer naar de aap al zo prachtig heeft omschreven in uw machtige boom-epos *Ranonkel*.

“De enige die nog in de verloren gegane straat doordrong bij tijd en wijle was de felle fanatieke pastoorsvogel, die degenen welke hij nog steeds als zijn parochianen aansprak niet in de steek liet ondanks de zwakte en het gebrek aan inzicht in de omvang van het gevaar die ze getoond hadden, ondanks het feit dat ze hem lieten snateren. Geharnast in zijn zwarte dof glanzende kledij, een door de storm hierheen gedirigeerde kormoraan, klom hij nijdig, roodkoppig, zich voortdurend vastklampend aan de takken waarvan hij vol overtuiging walgde, over de versperringen en staket-sels. Om de tien meter stond hij stil en uitte schorre onsamenhangende kreten waar de takbewoners elkaar opgewekt en kirrend van het lachen op attent maakten.”

En dan vraag ik me af, ondanks alle ressentiment tegen de psychoanalyse - bent u zelf misschien niet die boom waarin de kirrende recensent-aapjes zich graag nestelen? En wie is die pastoorsvogel, die zo graag zou willen vliegen? Is het de lezer? Die nu vloekend een 'encyclopedie' moet raadplegen om op te zoeken wat een 'kormoraan' precies is - een waterraaf, een zwarte pelikaan - wat een prachtig woord. Maar dankbaarheid is de moderne lezer vreemd; hij ervaart uw tekortkomingen als de zijne. Hij leest om vermaakt te worden, niet om iets op te steken. En om vermaakt te worden, moet de taalschat van de schrijver net iets onder zijn eigen niveau liggen. Hallo, pageturner!

Lezers zijn bedorven dieren, mijnheer Hamelink, die lui op de takken van uw woorden zitten. En soms, inderdaad, zo'n walgelijke pastoorsvogel, de recensent, de poortwachter die weet dat uw groei de heilige schrift betreedt.

En voor wie schrijven de bomen nog hun liederen? Niet voor de vogels, niet voor de aapjes, zelfs niet voor andere bomen, hoewel er vermoedens zijn van ondergrondse morsecode. Nee, de schrijver schrijft voor de ipsissimus - de monsterlijke vrijheid van het zijn, de onzichtbare stam van het bestaan.

U wilde niet opboksen tegen de drie-eenheid. Uw overgang naar poëzie was geen vluchtweg, maar een netwerk van takken aan dezelfde boom. Mag ik u, dappere rattenvanger, feliciteren met het overleven van uw eigen jubileum? Meer kan een schrijver zich niet wensen van een scheut als ik - mest mijn ogen uit met uw licht!

Geachte heer Hamelink,

Heeft u ooit gehoord van de Turing Nationale Gedichtenwedstrijd? Het is een fenomeen dat na uw tijd is ontstaan. Na het succes van muziektalentenjachten dacht een slimme ondernemer dat er ook geld verdiend kon worden met poëzie. Een buitengewoon commercieel concept, en de jury is al zes jaar dezelfde, onder leiding van de 'marxist' Frank Keizer en zijn kornuiten. Een marxist die de meest kapitalistische wedstrijd denkbaar 'begeleidt'.

En elk jaar wint er een of ander therapeutisch boos vader-gedicht, over die vreselijke papa, die strenge papa, die gemene patriarch die ons leven zuur maakt. Terwijl de Nederlandse man over het algemeen juist bekend staat als een zachtaardige vader. Maar daar wringt natuurlijk precies de schoen: de reden dat al die boze vader-gedichten het daglicht zien, is juist *omdat* de vader zo'n zachtaardig persoon is. Met een echt strenge vader zou je zulke gedichten nooit durven schrijven.

Mijn eigen vader komt uit een grote familie, en zijn eigen vader overleed vroeg, dus hij heeft me mijn hele leven min of meer als een soort broer behandeld. Daarom voelde hij ook nooit de behoefte om iets van mijn poëzie in huis te halen. Tja, je broer doet wat, het zal wel. Ook hier dus geen strenge vader, eerder een broer die graag adviezen geeft maar niet al te geïnteresseerd is.

Ben ik zelf dan een strenge papa? Welnee, ik heb mijn stem nog geen enkel moment verheven tegen mijn dochter. Dat heeft echter ook een groot nadeel, ze idealiseert mij nogal. En zo ideaal als ze me ziet, ben ik natuurlijk bij lange na niet. Dus ik hoop dat ze later niet al te teleurgesteld zal zijn wanneer ze ontdekt dat ik zo ben endat ze niet al te hard wakker zal hoeven worden uit een droom.

Goed, een commercieel festijn met boze papa werkjes, met als gevolg dat er ook steeds meer van die papagedichtjes het licht vinden, want zo hoort het en zo kun je met de poëzie geld verdienen. Als tiener schreven we natuurlijk allemaal van die therapeutische werkjes vol levensangst. Het enige verschil is dat vroeger geen hond zoiets had willen publiceren. Hoewel ik niet weet of die 'strengheid' niet wezenlijk een projectie is – dezelfde projectie weer, want wie weet was het vroeger wel even erg allemaal, hemeltjelijf, ik moet er eerlijk gezegd niet aan denken hier onderzoek naar te moeten doen.

De kapsels die bij Poetry International werken – een beetje dezelfde mensen - hebben nu 'de VSB poëzieprijs weten te redden' door het om te vormen tot een tweede Turing-prijs. En in het juryrapport van de eerste editie prijst 'Jurylid Joost B.' de poortwachtersfunctie van de traditionele uitgeverijen, die ervoor zorgen dat de rommel buiten de deur blijft. Dat is knap van al die stagiaires die voor een reiskostenvergoeding werken. Hoe krijgen ze dat voor elkaar? Altijd maar het juiste weten te selecteren, terwijl de belachelijk kleine uitgeverijen niet genoeg geld hebben om veertig euro aan een stagiair te betalen, maar wel zeventig euro per ingezonden bundel kunnen ophoesten? Mijnheer Hamelink, u moet me helpen. Ik kan er geen wijs meer uit.

Bent u stiekem een poortwachter, en welke poort dan precies? Een hellepoort, een hellepoort? Moet ik kloppen? Is er een wachtwoord? Eigenlijk zie ik ook u als een strenge, zwiigende vader.

Gelukkig heb ik geen gedicht geschreven over het dertiende hoofdstuk van Ranonkel, want dit is geen wedstrijd.

Iedereen een Tien

Hoewel ik al dertig jaar schrijf, ben ik maar één keer gevraagd om in een jury te zitten, en dat was ook nog door een oude jeugdvriend. We zaten in de kantine, ik, Wim Daniëls, en een 'schrijfcoach' uit Geldrop. 'Schrijfcoach' is een categorie die je moet aanvinken bij het UWV als je werkelijk geen idee hebt waarvoor je eigenlijk bent opgeleid. Het idee is dan dat al deze werklozen zich maar met literatuur moeten gaan bezighouden. Hoe ze daarmee geld weten te verdienen, heb ik nooit begrepen. Het zal wel zo'n regeling zijn waarbij ze hun uitkering behouden.

Noch de schrijfcoach noch Wim Daniëls had ooit van mij gehoord. Ik kende Wim Daniëls wel, want die is op televisie geweest. Het was gemakkelijk om het beste gedicht uit de stapel te kiezen. Er zat eigenlijk maar één gedicht bij dat ergens op leek. Ik stelde voor om het een zeven te geven. Wim Daniëls ontplofte:

'Nee nee nee, een Tien, je moet een Tien geven, dat is het enige wat die jongeren begrijpen. Een zeven is twijfelachtig, een acht ook. Maar een Tien, dat is duidelijke taal, dat begrijpen ze.'

Aangezien ik al dertig jaar niet meer in een klaslokaal was geweest en er een gedicht tussen zat waarin het woord 'bloemen' als 'bloemmen' werd gespeld, dacht ik dat die man uit ervaring sprak. Als ik geen Tien geef, word ik straks vast gelynacht. Dus gaf ik een Dikke Tien als beoordeling. Omdat de man die op televisie is geweest weet dat dat het enige is wat jongeren begrijpen.

De schrijfcoach zweeg alleen maar toen het over gedichten ging. Maar in een van de verhalen had ze een spelfout ontdekt. Ik zag er wel twintig, maar hield wijselijk mijn mond. Je wilt immers niet dat iemand zijn

uitkering verliest omdat jij iets beter moet weten. Maar het bleek het favoriete verhaal van Wim Daniëls, en die ontplofte weer: Een Tien! Dat er een spelfout in zit zegt niks! Het verhaal is grandioos! Daar gaat het om!

Onder zoveel machtsvertoon van een televisiehoofd bezweek de schrijfcoach. Iedereen een tien! Iedereen een tien, en je komt vanzelf op televisie, dacht ik, maar ik zweeg en dacht aan die arme jongeren, die alleen nog een Tien kunnen begrijpen, en hoe Wim Daniëls mij geringschattend aankeek toen hij voor me ging zitten, alsof hij kon raden dat ik vroeger nooit een Tien wist scoren.

Poëzie als nationaal trauma

Vraag een willekeurige Nederlander iets over poëzie en in 99% van de gevallen krijg je te horen: 'Daar heb ik niks mee, poëzie!' Een vreemd en zonderling antwoord, want je hoort zelden vergelijkbare geluiden over bijvoorbeeld schilderkunst of film. Er moet dus iets aan de hand zijn, iets dat poëzie voor Nederlanders onderscheidt van andere vormen van kunst. Mijn idee is dat deze reactie, net als veel moderne meningen, eigenlijk het resultaat is van een soort kortsluiting in de hersenen, die op zijn beurt wordt veroorzaakt door opgelopen trauma.

Waarom gaan mensen voor de televisie zitten en reproduceren ze meningen in hun eigen hoofd? Dat is vooral wat ik me herinner uit mijn kindertijd - voor de televisie zitten en eindeloos meningen vormen en, helaas, in het geval van mijn familie, ook kwaken. Er moet dus iets zijn aan de moderne mens dat dit gedrag, dat je eerder van een kikker zou verwachten, op de een of andere manier maatschappelijk nut moet hebben.

Stelling: de mening, als fenomeen, is een soort kortsluiting in de hersenen die op zichzelf geen enkele waarde heeft, maar wel een bepaald verslavend slaaphormoon afgeeft, waardoor de eigenaar van die hersenen in een sluimertoestand blijft, terwijl hij abusievelijk denkt dat de mening hem 'wakker' houdt.

Waarom kortsluiting? Omdat de mening alleen kan bestaan bij afwezigheid van rede. Als de hersenen naar behoren functioneren met een goed ontwikkelde rede, kan elke 'mening' in een fractie van een seconde worden weerlegd door de rede zelf, waardoor deze oplost in het open systeem van neuronen. Er is geen enkele goede reden voor het brein om zich te vullen met meningen die geen basis hebben in onderzoek, experiment of logica. Het feit dat de hersenen verstopt raken met meningen, een soort vervuiling,

wijst erop dat de gebruiker te maken heeft met een disfunctioneel systeem.

In die giftige moerasdamp van meningen kwakt een doorsnee familie gezellig de hele avond vol. De ene na de andere trivialiteit passeert de revue, zonder onderbouwing, zonder gedegen onderzoek of kennis. De mening is slechts een futloze echo, waarvan het enige effect op de werkelijkheid een slaapwandelaar is: de verslaafde heeft het gevoel dat hij zijn tijd zinvol heeft besteed vanwege zijn verslaving aan verontwaardiging, die hem in werkelijkheid gekluisterd houdt aan een goedkoop verhaal - de zinloosheid in vol ornaat. Door gebrekkig onderwijs en talloze hersenslopende gewoonten heeft de rede nooit stevig voet aan de grond gekregen in het brein, en de argeloze gebruiker beschouwt deze als gelijkwaardig aan de mening zelf.

Daarom wordt er altijd gesproken over de vrijheid van meningsuiting en niet over de vrijheid van gedachte. Een intelligent persoon zou juist verlost willen worden van deze zinloze verslaving aan ventieltjes, maar het is dus in deze context dat we de opmerking van Jan Doedel over poëzie moeten begrijpen.

Het lijkt verdacht veel op een soort kortsluiting die de hersenen hebben aangelegd als gevolg van een opgelopen trauma. De Nederlander associeert poëzie met een traumatische ervaring uit het verleden, maar wat zou die ervaring kunnen zijn? Je zou kunnen stellen dat Nederlanders over het algemeen geen dichterlijk volkje zijn, met hun wortels in de zeevaart en de koopmanscultuur. De dichtkunst heeft misschien de (soms terechte) reputatie van pretentius te zijn, terwijl schilderijen waardevol zijn en gedichten niet (en dus niet interessant). Er zijn allerlei verklaringen te bedenken, maar het is juist de vanzelfsprekendheid van de reactie die doet vermoeden dat er een diep traumatische ervaring achter schuilgaat.

Maar welke ervaring dan? Het onderwijs is een mogelijkheid. Om de een of

andere onzalige reden draait alle literatuuronderwijs om de promotie van Nederlandse dichters, alsof de rest van de wereld gewoon niet bestaat. Dat heeft iets engs en nationalistisch. Het is alsof je tijdens de muzieklus alleen maar Nederlandstalige hitjes te horen krijgt, en als men doet alsof dat volkomen vanzelfsprekend is, is het niet zo vreemd dat een gevoelige ziel daar een reflex bij ontwikkelt. Daar heb ik niks mee!

Of zou het de Sinterklaastraditie kunnen zijn? Nederland is immers het enige land ter wereld waar mensen elk jaar gedwongen worden gedichtjes te schrijven voor de kleinburgerlijke, familiale structuur die bekend staat als de familie. Gedwongen gezelligheid, kneuterig amateurisme, onderbroekenlol. Ook hier zou een gevoelige of intelligente ziel gemakkelijk een reflex kunnen ontwikkelen. Daar heb ik niks mee!

Een derde mogelijkheid is dat het het algehele niveau van onze dichtkunst is dat traumatisch werkt. Een mogelijkheid die zeker niet moet worden uitgesloten. Waar er vroeger tien dichters waren, moeten er nu duizend zijn, en ze schrijven bijna allemaal gelijksoortige werkjes, alsof ook zij getraumatiseerde automaten zijn die alleen als een soort op hol geslagen kopieermachine tekeergaan. In dat opzicht kan de reflex 'daar heb ik niks mee' misschien wel bescherming bieden tegen een ander trauma.

Wat de waarheid ook mag zijn, we kunnen in ieder geval concluderen dat mensen die zo reageren niet per se ongevoelig zijn, maar eerder misschien wel het tegenovergestelde. Het is waarschijnlijker dat juist een ongevoelig persoon kritiekloos de voorgaande narigheid accepteert. Stel je eens voor dat elke Nederlander elk jaar verplicht schilderijtjes zou moeten maken voor zijn familie, vervolgens op school een soort enge nationalistische schilderijtentoonstelling zou moeten uitleggen, en tot overmaat van ramp als volwassene bestookt zou worden met smakeloze, slordig geschilderde stillevens die als hoogwaardige kunst worden beschouwd. Mijn hemel, ik

zou het uitschreeuwen: Schilderijen? Daar heb ik niks mee!

Maar mijn antwoord op die reflex is altijd eenvoudigweg te zeggen dat deze intelligente, gevoelige en zich ingegraven persoon nooit daadwerkelijk poëzie heeft gelezen. Er bestaat wel degelijk poëzie die de moeite van het lezen waard is. Het helpt echter niet veel, omdat het trauma gewoon te diep zit. Maar het is de waarheid, jullie hebben nooit ook maar één gedicht gelezen, jullie zijn alleen genadeloos getroffen door domme tradities.

Het is een goudmijn, het El Dorado van jeugdtrauma's dat ik hier aanraak. Zelfs een genie als Gombrowicz verzucht in zijn dagboeken dat de gedichten die hij leest hem vrijwel niets doen. Gelukkig biedt de technologie een uitweg. Elon Musk werkt aan een project waarbij hij bij iedereen een poëziechip in het hoofd wil plaatsen, die deze reflex zelf kortsluit en mensen massaal naar de bibliotheek laat rennen om boeken van Trakl, Ritsos en Szymborska te lenen, sterker nog, ze kennen al die boeken dan direct uit hun hoofd!

Dit zal het einde inluiden van de traumatische dichtcultuur, een nieuw begin en het begin van een tijdperk vol zeer complexe en diepgevoelde Sinterklaasgedichten.

Geachte heer Bruinja,

Ik ben geen klimaatontkenner. Het klimaat bestaat, daar ben ik me doorgaans bewust van. En ja, de mens heeft daar invloed op. Zo kun je bijvoorbeeld een goedkope Chinese paraplu openklappen om je tijdens een klimaatmars te beschermen tegen dat verschrikkelijke weer. Wat ik echter vaak ben, is een poëzieontkenner. Dan lees ik weer eens wat en denk ik: dat is verdorie helemaal geen poëzie. Ik moet toegeven dat ik daar bij uw werkjes buitengewoon vaak last van heb.

Maar dat geeft niet, want toen u na jarenlang lobbywerk eindelijk tot Dichter des Vaderlands werd benoemd, gaf u in een interview zelf aan dat u nu eenmaal niet de beste dichter bent die er is. Vanaf de zijlijn gezien vond ik dat nogal opmerkelijk, zo'n aapje dat jarenlang zijn best doet om de top te bereiken en dan toegeeft dat hij eigenlijk niet op die plek hoort. Je zou dan al snel denken: wat een vreemd aapje, zoek een andere hobby. En toen u ook nog eens van uitgever wisselde, naar Querido, moest ik denken aan de tijd dat u als lid van de Raad voor Cultuur brieven stuurde waarin u stemadviezen gaf om vooral op Bruinja te stemmen voor Dichter des Vaderlands, aangezien organisaties afhankelijk waren van uw subsidieoordelen.

Ik dacht toen: wat een betrokkenheid. Helaas verloor u van dat soapsterretje dat een tijdlang een dichter speelde, Ramsey Nasr. Maar nu is het u dan eindelijk gelukt, inclusief de bijbehorende bescheidenheid. En nu open ik, een dag na een zogenaamde terreuraanslag, met angst en beven de krant - hoe gaat Tsead Bruinja vandaag poëzie politiek nuttig maken? Ik vermoed dat u zich wilt inzetten voor een meer geëngageerde poëzie, maar ik vraag me af of u daarin slaagt zonder afbreuk te doen aan de artistieke waarde van de

poëzie zelf. U zult aan het einde van uw roemruchte periode naar verwachting een hele krant hebben volgeschreven met regelafbrekingen. Engagement, mensen vertellen wat ze al duizend keer hebben gehoord. En dat terwijl een goed gelegenheidsgedicht juist een heel ander kenmerk heeft, namelijk dat het een taboe weet aan te snijden, een nieuw, gevaarlijk, tegendraads, bijzonder perspectief biedt. De poëzie kent juist een lange traditie van het aansnijden van afstotelijke en onbegrijpelijke onderwerpen. Maar u schrijft als de persvoorlichter van Jesse Klaver.

Ik merk dat ik deze brief met milde tegenzin schrijf. Daarom ga ik me hier, middenin de brief, tot een ander richten. Ik richt het woord aan Luuk, die op facebook het account van Jesse Klaver beheert. Mijn lief ontdekte uit welke Chinese parapluafabriek de klimaatparaplu's afkomstig zijn. Op de promotievideo van de fabriek zie je allemaal chinezen die in zgn. 'kantoorcubicles' in een 'kantoortuin' bezig zijn hun goedkope parapluutjes te slijten aan het westen. Luuk, kun jij eens aan Jesse laten weten dat de *Dichter des Vaderlands* het eens over deze vorm van bio-industrie moet gaan hebben?

Vroeger, toen had je op kantoor een eigen kamer. Dat is allang verleden tijd, de eufemistische 'kantoortuin' werd uitgevonden, hokjes waar de kantoorboer op je vingers kan kijken of je wel genoeg eieren legt. Luuk, zeg eens eerlijk: hebben ze op het hoofdkantoor van Groen Links een kantoortuin? Is Groen Links ook de partij voor de kantoordieren?

Wat gaat Groen Links ondernemen tegen dit verschrikkelijke verschijnsel, hoe gaan jullie het recht op een eigen kamer wettelijk invoeren? Ja, Jesse is op campagne, ik weet het nu wel, maar jij, Luuk, vertel eens wat jouw mening is? Ga jij je sterk maken voor het *vrije uitloop kantoor*?

Beste heer Perez,

Ik heb al lange tijd niets van u gehoord. Nog steeds kijk ik elke dag even in mijn brievenbus om te zien of er geen brief van het Letterenfonds bij zit. Vermoedelijk bent u geschrokken van mijn idee om de boekpresentatie op uw kantoor te houden, klopt dat? Dat komt wel erg dichtbij, moet u gedacht hebben. U hoeft echter niet bang te zijn, mijn goede vriend Bart van der Pligt heeft mij afgeraden “De Turquoise Hesjes” op te richten. Snel deed hij een Jan Terlouw-tje, daar zijn we inmiddels te oud voor, dat moeten de jongeren maar zien op te knappen.

Gaat het wel een beetje goed met u? Ik moest vandaag weer aan u denken toen ik een interview las met uw collega van het Vlaams Fonds voor de Letteren, Koen van Bockstal. Die liet middels een interview in De Standaard doorschemeren dat niet alleen leerlingen, maar ook leraren Nederlands helemaal niet graag meer lezen “omdat ze de leesmicrobe niet van huis uit meekregen”.

De leesmicrobe. Wezenlijk beschouwt deze man lezen dus als een soort ziekte. Het fascineert mij altijd aan taal, dat een negatieve grondhouding altijd doorschemert in de woorden zelf, denk maar aan dat verschrikkelijke woord “pageturner” dat al de geur heeft dat een boek niet snel genoeg uit kan zijn voor de massa.

De naam “Koen van Bockstal” doet bij mij geen belletje rinkelen in literaire kringen, dus heb ik even zijn cv doorgenomen. Wat blijkt, hij was manager bij Sony BMG Music Entertainment, met als specifieke missie “Herstructurering en integratie van Sony Music en BMG België in één bedrijfsunit”. Ah! Een fusiemanager uit de entertainmentsector, ingehuurd om twee bedrijven samen te voegen tot één eenheid. Een man die goed is in mensen ontslaan. Waarom dat een logische keuze is om directeur te

Ik werk nog steeds aan mijn sollicitatieboek. Nu ben ik niet zo'n ster in het ontslaan van mensen. En die leesmicrobe, nee, dat zegt me ook niets. Eigenlijk veroorzaken alleen slechte boeken jeuk bij me. Is dat ouderwets? Wat een afschuwelijk woord is *leesbevordering* toch.

Leesbevordering, leesmicrobe, pageturner, Sony Music Entertainment. Eerlijk gezegd voel ik me wanhopig. Wat kan ik als arme schrijver daar tegenover stellen?

Heeft u misschien een tip voor mij? Ik weet wel dat u vanuit het ministerie bent aangesteld en dus nooit een sollicitatieprocedure hebt hoeven doorlopen. Misschien iets met een Hedge Fund? Zouden ze daar op uw afdeling personeelszaken enthousiast van worden? Eigenlijk voel ik me nu een beetje ouderwets, een boek schrijven als sollicitatiebrief. Wat heeft dat te maken met leesbevordering, haha!

Is het een eenzame baan, directeur van het Letterenfonds? Kent u deze Koen van Bockstal? Wat is eigenlijk het beste album dat door Sony BMG is uitgebracht? Heeft u al last van de leesluis? Vragen, vragen, vragen. Ik hoop echt dat u snel de angst voor mijn boekpresentatie kunt overwinnen.

Nawoord

Polen is als een betoverend sprookjesbos. Overal zie je kabouters, wolven, draken en eigenaardige personages met een unieke identiteit. En dan is er ook nog de literaire traditie die ondanks het geklaag van Gombrovicz beter lijkt te gedijen dan die van ons. Hier is een bepaalde intellectuele traditie aanwezig die ik in Nederland niet zie - in hoeverre heeft dit te maken met het feit dat hele families hier met mandjes het bos ingaan, dat het gebruik van paddenstoelen nog niet verloren is gegaan en dat dit gebruik duidelijk gepaard gaat met nootropische kwaliteiten? Je kunt er meer over lezen in mijn boek *Amanita Muscaria - the Book of the Empress* dat in 2023 verscheen.

Jullie zouden echt moeten overwegen om te microdoseren, jongens en meisjes. Dat is een veel betere schrijfworkshop, al was het maar omdat het voortdurend experimenteren met de werkelijkheid je uiteindelijk controle geeft over de versnellingen van de tijd.

En die controle over de versnellingen, daar zou het allemaal om moeten draaien. Maar hierover leren jullie niets, niet op school, niet van je omgeving, niet van de media. Voor hen draait het alleen maar om het vullen van je tijd, niet om je te leren hoe je die tijd optimaal kunt benutten.

Is er iets angstaanjagenders voor te stellen dan sterven zonder ooit werkelijk aan het stuur van je eigen lotsbestemming te hebben gezeten? Toch is dat precies het verhaal van wat Nietzsche de overtolligen noemde - mensen die geleefd worden, die het script volgen, die alles volgens het boekje doen.

Zelfs als deze wereld onbeperkte tijd zou hebben en de energiebronnen onuitputtelijk zouden zijn, en mensen eeuwig zouden leven - zelfs dan zou het een slecht idee zijn om de *sluwe opsmuksjaantjes* aan het roer te laten.

Eerder is het tegendeel waar: we staan aan de grens van een enorme crisis die mede veroorzaakt is door deze opsmukkers, doordat zij al zo lang de touwtjes in handen hebben gehad.

Dus stop even met vermenigvuldigen en help liever dit boek een handje door een recensie te schrijven of het aan te raden aan vrienden. Alle beetjes helpen in de strijd tegen de opkomst van het opperinsectendom en zijn psyborgkubus.

De Nederlandse literatuur hangt ergens onderaan de ladder in vergelijking met die van Albanië en San Marino. Nou ja, dat is enigszins overdreven, want we hebben nog altijd mij en Marc van der Holst. Maar als je *Traktaat van de Zon* niet hebt gelezen, zul je in de Nederlandse literatuur geen vergelijkbaar boek vinden.

Ik heb het geprobeerd, maar ik kon me geen gevestigde Nederlandse schrijver voorstellen waarmee ik een correspondentie zou willen voeren. Zo'n broodschrijver als Grunberg, wat moet je daarmee? Moet je braaf de richtlijnen volgen of juist fel van leer trekken, zodat de Zure Schoolmeesterorde er weer een 'polemist' bij heeft om zich over te verkneukelen? Ach nee, beter een luchtig filosofisch stukje, om op dat gezapige industrieterrein in het drasland voor de Noordzee tenminste nog een pirouette te kunnen maken. Bij deze @

Elke dag dompel ik me onder in hetzelfde bergbeekje waar Wim Hof gebruik van maakt, alleen iets verder stroomopwaarts richting Borowice. Ik ben als een mot die Wim besprenkelt met zijn gouden stof. Bevrijd je van de zuurpruimen en omarm de vrijheid. Want je wilt straks niet onder een geboende laars rondkruipen op Mars. Dat is wat high-tech voor ons in petto heeft. Keereweerom, lieve lezer, naar de literatuur en de magie.

Martinus Benders, Reuzengebergte, Polen, 6 september 2021

